

Vergaderjaar 2002–2003

28 600 X

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2003

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave	blz	Inhoudsopgave	blz
A. Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	2	Niet-beleidsartikel 70 Geheime uitgaven	143
		Niet-beleidsartikel 80 Nominaal en onvoorzien	144
		Niet-beleidsartikel 90 Algemeen	146
B. De begrotingstoelichting	3	3. De bedrijfsvoering	152
1. Leeswijzer	4	4. Baten-lastendiensten	157
2. Het beleid	9	4.1 Defensie Telematica Organisatie	157
2.1. A. Beleidsagenda	9	4.2 Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen	165
B. Beleidsprogramma	32	5. Bijlagen	173
2.2. De beleidsartikelen	39	Bijlage 1: Verdiepingsbijlage	174
Inleiding tot de beleidsartikelen	39	Bijlage 2: Moties en toezeggingen	194
Beleidsartikel 01 Koninklijke marine	41	Bijlage 3: Overzicht wetgeving en circulaire	198
Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht	59	Bijlage 4: Aanstellingsbehoefte	199
Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht	83	Bijlage 5: Meerjarenramingen	200
Beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee	100	Bijlage 6: Ramingskengetallen en volume-gegevens	217
Beleidsartikel 09 Uitvoeren vredesoperaties	112	Bijlage 7: Conversielijst	237
Beleidsartikel 10 Civiele taken	120	Bijlage 8: Trefwoordenregister	239
Beleidsartikel 11 Internationale samenwerking	126	Bijlage 9: Lijst van afkortingen	240
2.3. De niet-beleidsartikelen	132		
Niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht	132		

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGS- WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 (uitgaven/verplichtingen en ontvangsten)

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het ministerie van Defensie voor het jaar 2003 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2003. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2003.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten voor het jaar 2003 vastgesteld. De in de begroting opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de begrotingstoelichting).

Wetsartikel 2 (begrotingen baten-lastendiensten)

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de baten en lasten en de kapitaaluitgaven en- ontvangsten van de baten-lastendiensten Defensie Telematica Organisatie (DTO) en de Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen (DGW&T) voor het jaar 2003 vastgesteld. De in die begrotingen opgenomen begrotingsartikelen worden toegelicht in onderdeel B van deze memorie van toelichting (de begrotingstoelichting) en wel in de paragraaf inzake de baten-lastendiensten.

De Minister van Defensie,
A. H. Korthals

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

B. DE BEGROTINGSTOELICHTING

1. Leeswijzer
2. Het beleid
 - 2.1. De beleidsagenda
 - 2.2. De beleidsartikelen
 - 2.3. De niet-beleidsartikelen
3. De bedrijfsvoering
4. Baten-lastendiensten
5. Bijlagen

1. LEESWIJZER

1.1 Algemeen

De evaluatie van de beleidsbegroting 2002 en het hierover gevoerde overleg met de Kamer vormt de basis van de beleidsbegroting 2003. De indeling van de begroting 2002 blijft naar aanleiding van de wens van de Kamer grotendeels gehandhaafd. Wel zijn met inachtneming van de Rijksbegrotingsvoorschriften enkele aanpassingen doorgevoerd, welke voornamelijk leiden tot een verbeterd onderscheid tussen de beleidsartikelen en de niet-beleidsartikelen.

1.2 Indeling van de beleidsbegroting 2003

De begroting 2003 is opgebouwd uit een begrotingsstaat, een beleidsparagraaf, een bedrijfsvoeringsparagraaf, een paragraaf inzake de batenlastendiensten en de bijlagen. De beleidsparagraaf bevat de beleidsagenda waarin de beleidsprioriteiten van Defensie voor 2003 worden belicht. Deze beleidsprioriteiten of speerpunten zijn verder uitgewerkt bij de beleidsartikelen waarin een relatie wordt gelegd tussen de doelstellingen (wat wil Defensie bereiken?), de activiteiten (wat gaat Defensie daarvoor doen?) en de middelen (wat kost Defensie dat?).

De indeling van de beleidsbegroting is nog steeds inputgeoriënteerd, dat wil zeggen dat de uitgaven welke worden gedaan voor het instandhouden (qua materieel, personeel maar ook geoefendheid) van de vier krijgsmachtdelen afzonderlijk worden geraamd. Daarnaast worden onder afzonderlijke beleidsartikelen geraamd de uitgaven die extra worden gedaan voor inzet ten behoeve van het uitvoeren van vredesoperaties (beleidsartikel 09 Uitvoeren vredesoperaties), de inzet van eenheden voor het uitvoeren van civiele taken en hulp aan civiele autoriteiten (beleidsartikel 10 Civiele taken). Tenslotte worden onder het beleidsartikel 11 Internationale samenwerking de bijdragen aan de Navo en de extra uitgaven in het kader van het Europese Veiligheids- en Defensie Beleid geraamd.

De uitgaven voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling (WOO), Pensioenen en uitkeringen en Ziektekostenverzekering Defensiepersoneel zijn indirecte apparaatsuitgaven en gekoppeld aan meerdere beleidsdoelstellingen. Ze zijn daarom begroot onder het niet-beleidsartikel Algemeen.

Omdat de activiteiten van het Defensie Interservice Commando (Dico) worden verricht ten behoeve van verschillende beleidsartikelen en een bedrijfsmatig karakter hebben worden de hiervoor benodigde gelden geraamd in een niet-beleidsartikel «Ondersteuning krijgsmacht». Het onderscheiden van de bedrijfsmatige activiteiten past in de ontwikkeling naar de invoering van het, door het ministerie van Financiën verder gestalte te geven, Eigentijds Begrotingsstelsel (EBS). Door de ondersteunende activiteiten waar mogelijk op te delen naar «afnemers» verbetert het inzicht in de relatie tussen middelen, activiteiten en operationele doelen.

In de bedrijfsvoeringparagraaf wordt het groeitraject voor de mededeling over de bedrijfsvoering toegelicht en aandacht besteed aan de verdere verbetering van het financieel- en materieel beheer, de informatievoorziening en de uitvoering van de projecten VBTB en EBS. De paragraaf inzake

de baten-latendiensten presenteert de gegevens van de Defensie Telematica Organisatie (DTO) en de Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen (DGW&T).

Het aantal bijlagen is, net als in 2002, op verzoek van de Kamer fors groter dan is voorgeschreven in de Rijksbegrotingsvoorschriften. Zo zijn naast de verplichte overzichten «Verdiepingsbijlage» en «Moties en toezeggingen» ook de overzichten «Wetgevingsprojecten», «Aanstellingsbehoefte», «Ramingkengetallen», «Meerjarenramingen», een lijst met «Afkortingen» en een trefwoordenlijst opgenomen. Tenslotte is toegevoegd een conversie-overzicht, waarmee wordt aangegeven uit welke onderdelen van de begrotingsartikelen 2002 de nieuwe beleids- en niet-beleidsartikelen zijn opgebouwd.

1.3. Defensie VBTB-groeiparaagraaf

In de begroting 2003 is bij de beleidsartikelen een VBTB-groeiparaagraaf opgenomen. Hierin wordt ingegaan op de specifieke ambities en activiteiten voor het betreffende beleidsartikel. Omdat een aantal onderwerpen defensiebreed wordt aangepakt, is hierna deze defensiebrede groeiparaagraaf opgezet.

Omdat, op verzoek van de Kamer, de voorliggende artikelindeling nog grotendeels inputgeïntendeerd is, zal voor de begroting 2004 nogmaals worden bezien welke mogelijkheden bestaan de defensiebegroting in te delen conform de VBTB-uitgangspunten. Bij de verdere uitwerking van de begrotingsindeling zal de hieraan gekoppelde interne verantwoordelijkheidsverdeling in kaart worden gebracht en de relatie tussen doelstellingen, activiteiten en middelen verder zijn verbeterd.

In aansluiting op het VBTB-project wordt de systematiek van toerekening van uitgaven aan doelstellingen in samenhang met het project Eigentijds Begrotingsstelsel (EBS) vorm gegeven. Binnen deze kaders wordt de toerekening van uitgaven aan doelstellingen per beleidsartikel nader uitgewerkt. De precieze uitwerking zal per beleidsartikel verschillen maar voor de Koninklijke marine, de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht zal worden gestreefd naar kosteninzicht per (samengevoegde) categorie van wapensysteem of eenheid, zoals vastgelegd in de doelstellingenmatrix. Naast de bij wet geautoriseerde uitgaven (of kosten) zal extracomptabel worden aangegeven welke uitgaven aan de onderscheiden categorieën uit de doelstellingenmatrix zijn toe te rekenen. Voorzien wordt dat in de toekomst alle uitgaven van het eigen beleidsartikel, met uitzondering van de apparaatsuitgaven, zinnig en eënduidig worden toegerekend aan de genoemde categorie uit de doelstellingenmatrix. De apparaatsuitgaven, waarbij gedacht kan worden aan de krijgsmachtdeelstaf, worden niet toegerekend maar separaat zichtbaar gemaakt. In de begroting 2004 zal het artikel ondersteuning krijgsmacht per afnemer extracomptabel worden weergegeven. Tevens zal bij de ondersteunende diensten van de krijgsmacht delen inzicht worden geboden in de producten per afnemende categorie uit de doelstellingenmatrix en de daaraan gerelateerde uitgaven. Daar waar bij de krijgsmacht delen in deze begroting nog geen sprake is van inzicht in uitgaven per samengevoegde categorie van wapensystemen of eenheden, zal dit met de ontwerpbegroting 2004 worden doorgevoerd.

Alle beleidsartikelen zullen tenminste eens per vijf jaar worden geëvalueerd op doeltreffendheid en doelmatigheid, conform de Regeling

Prestatiegegevens en Evaluatieonderzoek Rijksoverheid. De programmering hiervoor is vermeld bij de beleidsartikelen.

De Tweede Kamer heeft met de moties van Walsem c.s. van 13 december 2000 en van 15 april 2002 de regering gevraagd garanties te geven dat niet-financiële informatie in begroting en jaarverslag betrouwbaar is en hiervoor een normenkader te ontwikkelen. In de Comptabiliteitswet (CW) 2001 zijn eisen geformuleerd ten aanzien van de betrouwbaarheid van de in het jaarverslag opgenomen gegevens. De betrouwbaarheidseisen ten aanzien van de financiële gegevens zijn ten opzichte van de CW 1976 niet gewijzigd. De niet-financiële informatie, zoals deze in de begroting is opgenomen, moet conform de CW 2001 op een deugdelijke wijze totstandkomen en aan daaraan te stellen kwaliteitsnormen voldoen. De verdere invulling van deze eis is afhankelijk van de ontwikkeling van een kwalitatief normenkader voor de niet-financiële informatie. Om de betrouwbaarheid van niet-financiële informatie in het algemeen te kunnen waarborgen worden bij Defensie binnen de reguliere bedrijfsvoering verbeteringen doorgevoerd van de in 2002 totstandgekomen standaard begrippenlijst. Daarnaast zullen in 2003 in het kader van de verbetering van de informatievoorziening de processen worden ingedeeld en benoemd. Ook worden audits uitgevoerd naar de kwaliteit van de informatievoorziening. Er is gestart met het ontwikkelen van geautomatiseerde managementinformatiesystemen voor de defensieleiding en voor de krijgsmachtdelen. Eerste versies hiervan zullen in 2003 verschijnen. Hiermee moet op flexibele, gestructureerde en betrouwbare wijze informatie bijeen worden gebracht als ondersteuning voor het planning- en controlproces. Tenslotte worden alle prestatie-indicatoren, zoals gepresenteerd in de defensiebegroting 2003, systematisch getoetst op volledigheid, relevantie en eenduidigheid en waar nodig verbeterd ten behoeve van de begroting 2004.

In de bedrijfsvoeringsparagraaf is een groeiparagraaf opgenomen ten aanzien van de Mededeling over de Bedrijfsvoering bij Defensie.

1.4 Voortgang projecten in het kader van het Defensiematerieelproces (DMP)

Met ingang van de begroting 2003 is het Materieelprojectenoverzicht (MPO), dat voorheen als bijlage werd gevoegd, geïntegreerd in de Artikelsgewijze toelichting. Daarin vindt u informatie over de lopende niet-gemandateerde DMP-projecten, alsmede de niet-gemandateerde DMP-projecten waarvan wordt voorzien, dat in de periode tot eind 2003 een behoeftestellingsbrief zal worden aangeboden aan de Kamer. Ondanks de integratie van de informatie uit het MPO en de artikelsgewijze toelichting, blijft het MPO als zodanig bestaan. Het is beschikbaar op de internetsite van het ministerie van Defensie (www.mindef.nl).

De informatie in de artikelsgewijze toelichting omvat de doelstelling van het project en de DMP-fasering. Voorts wordt in de inhoudelijke toelichting bij de projecten met name ingegaan op activiteiten en ontwikkelingen die in het begrotingsjaar 2003 worden voorzien. Waar mogelijk en voor zover dit uit commercieel oogpunt toelaatbaar wordt geacht, wordt nadere financiële informatie gegeven over de niet-gemandateerde DMP-projecten indien in de periode van de meerjarenbegroting een verplichting of kasuitgave wordt voorzien. In andere gevallen zal worden volstaan met een indicatieve aanduiding van de financiële projectomvang.

Tevens zijn opgenomen de niet-gemandateerde projecten die in de fase van realisatie verkeren. Voorts is een overzicht opgenomen van de gemandateerde projecten. Hierop is een inhoudelijke toelichting opgenomen indien sprake is van een reële prijsoverschrijding c.q. prijsonderschrijding van meer dan € 2,5 miljoen. Tenslotte zijn opgenomen de vervallen en verschoven projecten, voorzien van een korte toelichting. Een actualisering van de voortgangsinformatie zal worden gegeven bij de eerste suppletore begroting. Hiermee wordt invulling gegeven aan de in de brief over de evaluatie van het Defensiematerieelkeuzep proces gedane toezegging om twee maal per jaar een overzicht te geven van de grote investeringsprojecten.

1.5 Budgetflexibiliteit

De overzichten met betrekking tot de budgetflexibiliteit die zijn opgenomen bij de beleidsartikelen, zijn ten opzichte van de begroting 2002 gewijzigd. Thans wordt slechts ingegaan op de flexibiliteit van de geraamde programma-uitgaven en niet, zoals in de begroting 2002 op de flexibiliteit van de totaal geraamde uitgaven. Over de aanpassing van de wijze waarop de budgetflexibiliteit wordt gepresenteerd, is door de minister van Financiën overleg gevoerd met de Kamer. In lijn met de VBTB-gedachte is, conform de aanwijzingen van de minister van Financiën, bij de beleidsartikelen onderscheid gemaakt tussen apparaats-uitgaven en programma-uitgaven. Een deel van de als zodanig onderkende programma-uitgaven kent overigens een aanzienlijke component apparaatsuitgaven in enge zin. Dit betreft de bezoldigings- en exploitatie-uitgaven van de operationele en direct ondersteunde eenheden. Bij het weergeven van de budgetflexibiliteit is er voor gekozen om de bezoldigingsuitgaven als juridisch verplicht te beschouwen en de overige exploitatieuitgaven als complementair verplicht. In het licht van de taakstellingen voortvloeiend uit het Regeerakkoord is evenwel een klein deel met ingang van 2003 als niet (complementair) verplicht aangemerkt.

Als extra zijn bij het beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee, evenals in de begroting 2002, naast de juridisch en complementair verplichte bedragen, de ramingen voor de speerpuntprojecten (in de Defensienota 2000 genoemde investeringsprojecten) opgenomen, voor zover deze nog niet zijn begrepen in de juridisch dan wel complementair verplichte bedragen. Deze projecten zijn noodzakelijk om het beleid zoals verwoord in de Defensienota 2000 te realiseren en dienen derhalve als verbonden bedragen te worden beschouwd. Bij de andere krijgsmachtdelen zijn deze projecten reeds begrepen in de juridisch dan wel complementair verplichte bedragen.

1.6 Dollarproblematiek

Door Defensie wordt een groot deel van het budget besteed in dollars. De bedragen die hiervoor in de begroting zijn opgenomen zijn tegen een vaste koers omgerekend. Voor de begroting 2003, inclusief de meerjarcijfers, is uitgegaan van een verhouding €1 = \$ 1. Om de negatieve gevolgen van een stijging van de dollarkoers zo veel als mogelijk te beperken wordt door Defensie gebruik gemaakt van termijndollars. Zodra een contract, luidend in dollars is afgesloten, worden de hiervoor benodigde dollars ingekocht tegen een vastgestelde koers. Het streven is erop gericht 80 % van de dollarbehoefte af te dekken met termijndollars, teneinde het negatieve effect van een excessieve koersontwikkeling zo veel als mogelijk in te dammen. Ondanks dit instrument bleek dat de

dollarkoersontwikkeling voor grote problemen bleef zorgen voor de defensiebegroting. Inmiddels is dan ook de dollarcompensatie tot een specifiek onderdeel van de jaarlijkse prijsbijstellingsmethodiek verheven. Dit betekent dat Defensie wordt gecompenseerd voor een afwijking in de dollarkoers van meer dan 15% ten opzichte van de in de laatste gepresenteerde beleidsnota (de Defensienota 2000) gehanteerde koers. Bij het bepalen van de compensatie wordt derhalve rekening gehouden met een «eigen risico». Tevens is de ondergrens van de compensatie gesteld op 0,3% van de netto begrotingsuitgaven. De systematiek werkt evenwel twee kanten uit: indien de koers meer dan 15% daalt onder de koers die is gebruikt in de laatst gepresenteerde beleidsnota, vindt er een vrijval plaats.

2. HET BELEID

2.1.A. BELEIDSAGENDA

1. HET STRATEGISCH AKKOORD

De taakstellingen in het Strategisch Akkoord zijn er vooral op gericht door «ontstaffing» en «ontbureaucratisering» tot verbetering van de doelmatigheid te komen. Daarnaast is er een volumekorting op het burgerpersoneel en zijn er beperkingen van de prijsbijstelling, de subsidies, de ramingsbijstelling voor het asielbeleid en de inhuur van externen. Ook bevat het Strategisch Akkoord een aantal maatregelen op het gebied van arbeidsvoorwaarden die resulteren in kortingen op de loonbijstelling, die nog niet verwerkt zijn in de begroting en de onderstaande tabel. Het ambitieniveau voor de deelneming aan vredesoperaties is aangepast. Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het Europees veiligheids- en defensiebeleid (EVDB). De taakstellingen zijn als volgt vastgesteld (vanaf 2006 structureel):

(x € 1 miljoen)					
	2003	2004	2005	2006	cumula- tief
Beperking prijsbijstelling tranche 2002	56,6	55,7	55,3	53,8	221,4
Volume- en efficiencykorting burgerpersoneel	26,7	44,0	61,4	69,5	201,6
Efficiencykorting militair personeel (excl. Kmar)	24,6	49,3	73,9	98,6	246,4
Subsidietaakstelling	2,4	3,9	5,5	6,3	18,1
Taakstelling inhuur externen	7,0	7,0	7,0	7,0	28,0
Ramingsbijstelling SDD-fase	30,0	20,0	10,0		60,0
Ramingsbijstelling asiel- beleid*	3,7	3,7	3,7	3,7	14,8
Versobering ziektekosten- regeling**		5,2	10,7	10,8	26,7
Totaal taakstellingen Strategisch Akkoord	151,0	188,8	227,0	249,7	816,5

* Deze ramingsbijstelling wordt op initiatief van het ministerie van Justitie eerst in de Nota van wijziging budgettair verwerkt.

** De gevolgen van deze taakstelling kunnen pas worden verwerkt bij de rijksbrede uitdeling van de Kabinetsbijdrage.

De beleidsintensivering voor het EVDB (vanaf 2006 structureel):

(x € 1 miljoen)					
	2003	2004	2005	2006	cumula- tief
Uitgavenverhoging t.b.v. EVDB	10,0	30,0	40,0	50,0	130,0

Er is de bewindslieden veel aan gelegen de personele taakstellingen op verantwoorde wijze uit te voeren: een efficiencykorting van vier procent voor al het burgerpersoneel en het militair personeel (met uitzondering van de marechaussee) en daarbovenop een volumekorting van vijf procent voor het burgerpersoneel, behalve het burgerpersoneel bij de marechaussee. Een generieke korting op het militaire en het burgerbestand zou onvoldoende recht doen aan de specifieke kenmerken van de krijgsmacht en de evenwichtige samenstelling van de defensie-organisatie verstoren. Het streven naar meer doelmatigheid zou zo zijn doel voorbij kunnen schieten. In plaats hiervan zal zorgvuldig worden gezien hoe en waar werkzaamheden op een minder personeelsintensieve wijze kunnen worden uitgevoerd, te beginnen in het begrotingsjaar 2003. In overeenstemming met de Agenda van de Toekomst die de sociale partners begin 2002 met Defensie zijn overeengekomen, zal een concrete aanpak het personeel snel uitsluitel over de toekomst geven. Zakelijkheid en zorgvuldigheid zullen hand in hand gaan om personeelsleden waarvoor geen plaats meer is zo snel mogelijk naar de arbeidsmarkt te begeleiden. Andere ingrijpende maatregelen, zoals een selectieve vacaturestop, zijn evenmin uitgesloten.

Het departement van Defensie zal verschillende sporen volgen om de beoogde personele en financiële taakstellingen te bereiken en richt zich vooral op de verbetering van de verdere doelmatigheid van staven en ondersteunende eenheden, alsmede de verdere verbetering van de doelmatigheid van operationele eenheden (het primaire proces). Naast de maatregelen op het gebied van doelmatigheid wordt, voor zover het de beperking prijsbijstelling betreft, ook gezien het tijdelijk (meerjarig) korten op of beëindigen van investeringen en, zo nodig, het aanpassen van onderdelen van de Defensienota 2000. De sporen zullen nader moeten worden uitgewerkt tot concrete maatregelen die op termijn effect zullen sorteren. Vóór de behandeling van de begroting van Defensie wordt de Kamer bij brief ingelicht over deze maatregelen. Bij deze brief wordt een Nota van wijziging gevoegd.

Het streven is er op gericht aantasting van de operationele capaciteiten zoveel mogelijk te vermijden. Dit is allerm minst een eenvoudige opgave, want Defensie wordt de laatste jaren geconfronteerd met oplopende spanning op de materiële exploitatiekosten, terwijl de investeringen onder druk staan. Daarom zijn al eerder diverse maatregelen getroffen om de kosten van de exploitatie bij Defensie te drukken. Daar komen nu de taakstellingen bij. Het pakket aan maatregelen waartoe uiteindelijk zal worden besloten, zal daarom niet alleen de vereiste besparingen moeten genereren, maar ook de voorwaarden moeten scheppen voor een gezonde bedrijfsvoering in de komende jaren.

Kernelementen in de defensieparagraaf in het Strategisch Akkoord – ontschotting en integratie, betere samenwerking tussen de krijgsmachtdelen, grotere doelmatigheid en een duidelijke structuur en aansturing – zijn belangrijke drijfveren van het Veranderingsproces Defensie. Termen als «paars», «joint» en «combined» zijn hiervoor kenmerkend. Het veranderingsproces zal de komende tijd mede in het licht van het rapport-Franssen worden voortgezet. Naar verwachting zullen in de Nota van wijziging de eerste resultaten hiervan zichtbaar worden.

De terreuraanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten hebben het besef versterkt dat de bescherming van het nationale en bondgenootschappelijke grondgebied andere, meer uiteenlopende eisen

aan de krijgsmacht stelt dan in afgelopen decennia het geval was. De transformatie van de krijgsmacht in de richting van expeditionaire, mobiele, veelzijdig inzetbare en modulair opgebouwde eenheden zal dan ook worden voortgezet. Nederland blijft betrokken bij crisisbeheersingsoperaties. De regering trekt de komende jaren de grens bij drie gelijktijdige vredesoperaties van bataljonsgrootte, of het equivalent daarvan. De gevolgen voor de bedrijfsvoering worden gezien in samenhang met de uitvoering van de taakstelling voor Defensie in het Strategisch Akkoord, die aanzienlijke personele reducties met zich meebrengt. Een nadere uitwerking hiervan wordt meegenomen in de eerder genoemde brief aan de Kamer, die vóór de begrotingsbehandeling zal worden verstuurd.

In overeenstemming met het Strategisch Akkoord zijn de Defensienota 2000 en de beleidsnotities inzake het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid en «Defensie en terrorisme» (nota van 18 januari 2002, Kamerstuk 27 925, nr. 40, vergaderjaar 2001–2002), alsmede het «Actieplan Terrorismebestrijding en veiligheid» (5 oktober 2001, Kamerstuk 27 925, nr. 10, vergaderjaar 2001–2002) van de regering, de komende jaren richtinggevend bij de verdere verbetering van de operationele capaciteiten van de krijgsmacht. De initiatieven die in de EU en de Navo zijn genomen ter versterking van de operationele capaciteiten, vullen elkaar aan en dienen tevens ter preventie en bestrijding van de gevolgen van het terrorisme. De beleidsintensivering ten behoeve van het EVDB, oplopend tot € 50 miljoen in 2006, komen evenzeer het bondgenootschap ten goede. De modulaire benadering stelt partners in staat door middel van concrete projecten de gezamenlijke capaciteiten te versterken en tekortkomingen ongedaan te maken.

2. VEILIGHEIDSANALYSE¹

Op 11 september 2001 kreeg de wereld een andere aanblik. Sindsdien wordt de mogelijkheid dat terreuraanslagen tot grootschalige politieke en economische ontwrichting van kwetsbare Westerse maatschappijen leiden, veel scherper onder ogen gezien. De terroristische dreiging mag niet lichtvaardig worden opgevat. Zij richt zich niet uitsluitend tegen de Verenigde Staten, maar kan zich ook bij ons voordoen. Waar de risico's van terreuraanslagen momenteel veel aandacht krijgen in de analyse van de veiligheidssituatie, laat deze zich mede karakteriseren door andere gevaren waarmee Nederland rekening moet houden. Voor het uitvoeren van een doelmatig veiligheidsbeleid in deze voortdurend veranderende internationale context is de intensieve samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken van belang. De defensieorganisatie levert aan het geïntegreerde veiligheidsbeleid een op de expertise van de krijgsmacht toegesneden bijdrage. De hoofdtaken van de krijgsmacht en de internationale veiligheidsorganisaties waarin ons land opereert hebben hun geldigheid dan ook niet verloren.

2.1 Veiligheidsrisico's

In de Defensienota 2000 wordt de aard van de gevaren gekarakteriseerd, waaraan de Westerse wereld, en dus ook Nederland, blootstaat. Deze eigenschappen zijn in 2003 nog steeds bepalend:

- *moeilijke voorspelbaarheid* – bij de aanslagen tegen de Verenigde Staten op 11 september 2001 werd deze eigenschap op dramatische manier bewaarheid;
- *grotere diversiteit* – niet-conventionele veiligheidsrisico's aan de lagere zijde van het geweldsspectrum, zoals de gevaren van fundamentalisme, criminaliteit en drugshandel, van onbeheersbare vluchtelingenstromen en milieurampen, nemen in uiteenlopende verschijningsvormen toe. Niettemin wordt in de veiligheidsanalyse ook rekening gehouden met grootschalige gewapende conflicten (bijvoorbeeld tussen India en Pakistan en in het Midden-Oosten);
- *het ontbreken van een scherpe scheiding tussen binnen- en tussenstatelijke conflicten* – conflicten die binnen één staat begonnen zijn, verstoren vaak de stabiliteit van een hele regio. Dit wordt onder meer geïllustreerd door de olievlekwerking van conflicten op de Balkan in de jaren negentig en in de Afrikaanse Grote Meren-regio. De oorzaken hiervoor zijn zowel «spill-over» (door bijvoorbeeld vluchtelingenstromen), als het verstoren van machtsverhoudingen in (stabiele) landen door de inmenging van buurlanden;
- *afstanden verdwijnen* – de juistheid van dit kenmerk werd bevestigd doordat de terroristische aanslagen van 11 september hun origine hadden in Afghanistan en andere landen die terroristen onderdak bleken te bieden. Meer in het algemeen gaan van staten met gebrekkige staatsstructuren («failing» of zelfs «failed» staten) vaak negatieve externe effecten uit (proliferatierisico's; handel in mensen, drugs en wapens; etc.) op de Westerse samenlevingen;
- *proliferatierisico's* – de betekenis van de verspreiding van massavernietigingswapens (nucleair, biologisch of chemisch) en hun overbrengingsmiddelen in de veiligheidsanalyse groeit, zeker in relatie met de dreiging van terrorisme. Risicolanden als Irak, Iran, Syrië, Noord-Korea en Libië hebben op dit gebied ambities. Voor de Verenigde Staten was deze dreiging mede aanleiding afstand te nemen van het ABM-verdrag en over te gaan tot het aanleggen van «missile

¹ Daar waar in deze begroting gesproken wordt over veiligheid(sbeleid) wordt met Nederland bedoeld het Koninkrijk.

defenses». Dit onderwerp was nogmaals nadrukkelijk aan de orde op de bijeenkomst van de Navo-ministers van Defensie op 6 juni 2002.

Tussen de continenten kan een grote differentiatie in veiligheidsrisico's worden geconstateerd. In sommige regio's is geweldsuitoefening (of de dreiging daarmee) aan de orde van de dag. Daar heerst continu een toestand waarin het onderscheid tussen oorlog en vrede nauwelijks kan worden gemaakt. Bovendien hebben gewapende conflicten hun eigen dynamiek. Zo kan een strijd die voornamelijk om machtspolitieke redenen was begonnen ontaarden in een oorlog waarin economische motieven op de voorgrond staan. De bandbreedte aan veiligheidsrisico's die vooral uit instabiele regio's afkomstig zijn, is echter sterk toegenomen. Hieronder vallen bijvoorbeeld de proliferatie van conventionele wapens en middelen (bijvoorbeeld mijnen in allerlei verschijningsvormen) die vooral bedoeld zijn om de toegang te ontzeggen tot een bepaald gebied, een gebied waar later eventueel Nederlandse militairen in een vredesoperatie kunnen worden ingezet.

Maar de veiligheidsrisico's gelden in het bijzonder in het geval van terrorisme. In de Defensienota 2000 werden terroristische dreigingen nog gerekend tot geweldsvormen met een lage intensiteit. Zoals onder meer ook blijkt uit het «Actieplan Terrorismebestrijding en veiligheid» en de nota «Defensie en terrorisme» is het Kabinet doordrongen van het potentieel ontwrichtende karakter van terreuraanslagen. Het voorkomen en beperken van de gevolgen van terrorisme is dientengevolge verheven tot speerpunt van het defensiebeleid in 2003.

2.2 Hoofdtaken van de krijgsmacht

In de Defensienota 2000 worden naast de bescherming van de integriteit van het eigen en bondgenootschappelijk grondgebied (inclusief de Nederlandse Antillen en Aruba) twee andere beleidsdoelstellingen van de krijgsmacht beschreven: respectievelijk de bevordering van de internationale rechtsorde en stabiliteit en de ondersteuning van civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp (zowel nationaal als internationaal). Deze traditionele afbakening van taken doet steeds minder recht aan de verscheidenheid aan scenario's waarin de inzet van Nederlandse militairen denkbaar is. Zoals hiervoor is opgemerkt, hebben de terreuraanslagen van 11 september 2001 op de Verenigde Staten het besef versterkt dat de bescherming van het nationale en bondgenootschappelijke grondgebied andere, meer uiteenlopende eisen aan de krijgsmacht stelt dan in afgelopen decennia het geval was. De transformatie tot een expeditieaire krijgsmacht met veelzijdig inzetbare en modulair opgebouwde eenheden is dan ook noodzaak.

Nederland blijft betrokken bij crisisbeheersingsoperaties. Deze betrokkenheid is het resultaat van de afwegingen die worden gemaakt in het licht van de internationale politiek-militaire ontwikkelingen. Nauwe samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken is hierbij van belang. Op het ogenblik zijn ongeveer 2300 Nederlandse militairen over de hele wereld ingezet in grote en kleine vredesmissies. Het grote aantal vredesoperaties waaraan Nederland de afgelopen drie jaar heeft deelgenomen, onder meer in Bosnië-Herzegovina, Kosovo, Macedonië, op Cyprus, tussen Ethiopië en Eritrea, in Afghanistan en thans opnieuw in Macedonië, onderstreept het belang van crisisbeheersing. Ook de derde hoofdtaak heeft de afgelopen jaren aan belang gewonnen. Dit blijkt niet alleen uit de rol die de krijgsmacht speelt bij de preventie van terrorisme

en de bestrijding van de gevolgen ervan, maar ook uit de inschakeling van militairen bij natuurrampen, de landbouwcrises en humanitaire catastrofes. In het Strategisch Akkoord wordt een uitgebreid pakket aan maatregelen gepresenteerd op het gebied van veiligheid en rechtshandhaving. Bezien zal worden welke bijdragen Defensie hieraan kan leveren.

2.3 Internationale veiligheidsorganisaties

De Navo blijft de hoeksteen van het Nederlandse veiligheidsbeleid. De verdragsorganisatie belichaamt de transatlantische band. De Navo staat garant voor de collectieve verdediging. De onmisbaarheid hiervan trad wederom aan het licht bij het inroepen van de bijstandsverplichting na de aanslagen van 11 september. Daarnaast stabiliseert de Balkan zich, dankzij de door de Verenigde Naties gemandateerde Navo-operaties. Uit onder andere het Strategisch Concept, dat de Navo in 1999 heeft aangenomen, blijkt dat de Alliantie zich aanpast aan de steeds veranderende veiligheids-situatie. In navolging en in de geest van het «Defence Capabilities Initiative» (DCI) zoekt de Navo naar een meer op de huidige omstandigheden toegesneden, geconcentreerde aanpak, gericht op de versterking van de militaire capaciteiten en met een kritische blik op de besteding van de nationale defensiebudgetten. Op de top van Praag, die in november 2002 wordt gehouden, wordt een nieuw initiatief voor de versterking van een beperkt aantal capaciteiten van het bondgenootschap gelanceerd, dat in tegenstelling tot het DCI een meer verplichtend karakter zal hebben. De regering heeft bij de totstandkoming van het initiatief een actieve rol gespeeld. De mogelijkheden van prioriteitsstelling, modulevorming en rolspecialisatie, «pooling» van capaciteiten, multinationale planning en multinationale verwerving moeten in de nieuwe Navo-aanpak centraal staan. Het is belangrijk dat dit nieuwe initiatief en het «European Capabilities Action Plan» (ECAP) van de EU elkaar versterken. Ook beslist het bondgenootschap in Praag over uitbreiding met een tweede groep toetreders. Niet alleen door het opnemen van nieuwe lidstaten in de gepacificeerde zone van het bondgenootschap, maar ook door samenwerking met andere staten in het Euro-Atlantisch gebied (in de vorm van het Partnerschap voor de Vrede en het MAP-proces), draagt de Navo bij aan het vergroten van stabiliteit. De verder verbeterde relatie met de Russische Federatie, zoals die na 11 september 2001 tot stand is gekomen, werd onlangs vorm gegeven door de oprichting van de Navo-Rusland Raad en, bilateraal tussen Rusland en de Verenigde Staten, door het verdrag over de vermindering van het aantal strategische kernwapens.

De regering ziet het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) geenszins als tegenstrijdig met de betekenis van de Navo. Integendeel: als de EU ook in de toekomst een waardevolle partner van de Verenigde Staten wil blijven, zullen de Europese landen zélf een grotere militaire bijdrage moeten kunnen leveren. Dit streven is vervat in de «Headline Goal» (HLG): het vermogen van de Unie om in 2003 een strijdmacht van 50 000 – 60 000 militairen voor minstens één jaar te kunnen uitzenden ten behoeve van de uitvoering van zogeheten Petersberg-taken. De relatieve verschuiving van territoriale verdediging naar crisisbeheersing voltrekt zich ook in de Navo. De uitvoering van vredesoperaties buiten het verdragsgebied en de campagne tegen het terrorisme heeft het onderscheid tussen artikel 5- en niet-artikel 5-operaties verder doen vervagen.

Het EVDB blijft kortom een speerpunt van het defensiebeleid, en Nederland blijft gangmaker bij de versterking van Europese militaire capaciteiten. Tegen deze achtergrond kreeg Defensie eerder incidenteel extra

financiële middelen en is nu in het Strategisch Akkoord besloten tot een beleidsintensivering. Hiermee voert Defensie projecten uit die de tekorten in Europese militaire capaciteiten beogen op te heffen. Met dit oogmerk heeft Nederland het initiatief genomen tot het «European Capabilities Action Plan», binnen het kader waarvan thans op negentien punten werkgroepen actief zijn. Op eigen initiatief heeft ons land vooral projecten geëntameerd met Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.

Aan de hand van de veiligheidsanalyse liggen achtereenvolgens de maatregelen tegen het terrorisme en de maatregelen die gericht op het versterken van het EVDB in de rede als speerpunten van het defensiebeleid in 2003. Daarnaast blijft de uitvoering van de Defensienota 2000 onverminderd noodzakelijk, onder meer om de krijgsmacht adequaat van materieel te voorzien. Als vierde speerpunt is het voortzetten van het veranderingsproces van de defensieorganisatie zelf gehandhaafd. Het personeelsbeheer blijft ten slotte grote aandacht vragen en wordt in 2003 op een aantal punten verder aangescherpt. Deze maatregelen zijn vooral gericht op zakelijkheid en zorgvuldigheid ter uitvoering van de taakstellingen van het Strategisch Akkoord.

3. SPEERPUNTEN

Samenvattend, de vijf speerpunten van het Defensiebeleid in 2003 zijn dus:

- bestrijding van terrorisme;
- versterking van Europese militaire capaciteiten en samenwerking;
- uitvoering van de Defensienota 2000;
- voortzetting van het Veranderingsproces bij Defensie, met bijzondere aandacht voor de uitvoering van het Strategisch Akkoord;
- versterking van het personeelsbeheer.

3.1 Speerpunt 1: Bestrijding van terrorisme

Na de aanslagen op de VS werkt Nederland aan het voorkomen van terroristische dreigingen en de bestrijding van de gevolgen als terroristische aanslagen toch hebben plaatsgehad. Defensie werkte actief mee aan het eerdergenoemde «Actieplan Terrorismebestrijding en Veiligheid». Daarnaast stelde de minister van Defensie kort na de aanslagen van 11 september de ambtelijke taakgroep «Defensie en terrorisme» in. Het eindrapport van deze taakgroep is, na bespreking in het kabinet, aan de Tweede Kamer gestuurd en daar op 4 april 2002 besproken. Het departement is ook betrokken bij de uitvoering van de Gemeenschappelijke Verklaring over intensivering van de samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk bij de bestrijding van het terrorisme.

Nederland beschikt over een moderne, goed uitgeruste krijgsmacht die een belangrijke bijdrage kan leveren aan de bestrijding van het terrorisme, zowel in de vorm van militaire bijstand en steunverlening in Nederland als in het buitenland. Snelle inzetbaarheid, flexibiliteit en «joint» optreden van elementen van de krijgsmacht zijn ook van belang bij de bestrijding van het terrorisme. De hiertoe in de Defensienota 2000 genomen maatregelen zijn onverkort relevant. Dat geldt ook voor de beleidsvoornemens ter versterking van de Europese crisisbeheersingscapaciteiten in het kader van de EU Headline Goal en het DCI (en het vervolg daarop) van de Navo. Als actief lid van de brede coalitie tegen het terrorisme draagt Nederland op veel verschillende manieren in deze internationale strijd bij, ook op het militaire vlak. Zo leveren onze militairen een waardevolle bijdrage aan de operatie «Enduring Freedom». Ook spelen zij als leden van de «International Security and Assistance Force» (ISAF) een belangrijke rol bij de stabilisering van Afghanistan. De krijgsmacht draagt in Koninkrijksverband bij met de kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba. Ook in 2003 zullen Nederlandse militairen en de defensieorganisatie een belangrijke rol blijven spelen bij de bestrijding van het terrorisme.

3.1.1 Wat gaat Defensie doen in het kader van de strijd tegen het terrorisme?

De krijgsmacht levert de militairen die hun werk doen aan de grenzen van het Koninkrijk en in operaties in het buitenland. Ook in 2003 zullen Nederlandse militairen in de operatie «Enduring Freedom» en in vredesmissies worden ingezet. Om de defensieorganisatie beter in staat te stellen tot een bijdrage aan de bestrijding van het terrorisme is afgelopen voorjaar een groot aantal maatregelen van sterk uiteenlopende aard voorgesteld. Het gaat om zowel nieuwe beleidsvoornemens als om eerder geformuleerde behoeftestellingen die in het licht van de terroristische dreiging een hogere prioriteit verdienen. Sommige maatregelen zijn organisatorisch of procedureel van aard en konden op korte termijn en

met geringe kosten worden verwezenlijkt. Andere maatregelen vergen grotere uitgaven of moeten in internationaal verband, met name in de EU en de Navo, gestalte krijgen.

3.1.2 Terrorismebestrijding: geen nieuwe hoofdtaak, wél een nieuwe uitdaging

Terrorismebestrijding wordt géén aparte hoofdtaak van de krijgsmacht, noch komt het in de plaats van een van de bestaande taken. De betrokkenheid van de krijgsmacht bij de bestrijding van het terrorisme vloeit namelijk voort uit alle drie bestaande hoofdtaken. Het is in dat verband ook goed voor ogen te houden dat de rol van het ministerie van Defensie bij de bestrijding van het terrorisme in Nederland, naast de taken van de Koninklijke marechaussee in het politiebestedel, bestaat uit de ondersteuning van andere overheidsdiensten. De defensieorganisatie is het vangnet en, in bijzondere omstandigheden, de sterke arm van de civiele autoriteiten. Terrorismebestrijding vormt voor het militaire apparaat vooral een extra uitdaging. Dit sluit accentverschuivingen binnen en tussen hoofdtaken echter niet uit.

Zo is in het licht van de terroristische dreiging het belang van de derde hoofdtaak van de krijgsmacht – de ondersteuning van civiele autoriteiten – onmiskenbaar toegenomen. Ter ondersteuning van civiele instanties kan om de inzet van militaire middelen worden gevraagd om terroristische aanslagen te verijdelen of hun gevolgen te beperken. Defensie moet zich samen met andere overheidsdiensten zo goed mogelijk voorbereiden op deze ondersteunende taak. Het rapport van de taakgroep bevat daartoe nuttige maatregelen. Het gaat in 2003 onder meer om de verdere realisering van de reeds in gang gezette:

- gezamenlijke beoefening van procedures van militaire en civiele autoriteiten en organisaties zoals politie, brandweer en GGD. Ook zullen vaker operationele oefeningen worden gehouden waarbij zowel militaire als civiele autoriteiten zijn betrokken. In het kader van een recente Navo-brede oefening was hiervan al sprake. Ook de operationele samenwerking tussen Defensie en de brandweer krijgt op korte termijn meer aandacht;
- verbetering van de nationale vertaling van bewakings- en beveiligingsmaatregelen in het kader van het alarmingssysteem van de Navo (het «NATO Precautionary System»);
- oprichting van een krijgsmachtbreed kenniscentrum over bescherming tegen nucleaire, biologische en chemische middelen (NBC) en een NBC-school, waarvan civiele instanties eveneens gebruik kunnen maken;
- oprichting van een parate NBC-compagnie bij de Koninklijke landmacht, die tevens kan worden ingezet in het kader van militaire bijstand en steunverlening;
- intensivering van de samenwerking met de politie op het gebied van explosievenopruiming.

3.1.3 Het Actieplan van de regering

Defensie werkt ook actief mee aan andere elementen uit het «Actieplan terrorismebestrijding en veiligheid» van de regering. Voor de uitvoering van deze maatregelen wordt tot en met 2006 in totaal ongeveer € 90 miljoen aan de defensiebegroting toegevoegd uit de fondsen die de regering voor het Actieplan beschikbaar heeft gesteld. De inspanningen

zijn mede gericht op de opheffing van tekortkomingen in Europees verband. Het gaat in 2003 om een bedrag van afgerond € 20,2 miljoen dat Defensie zal besteden aan:

- de versterking van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), waarvoor jaarlijks € 1,7 miljoen is uitgetrokken;
- de versterking van de Koninklijke marechaussee (persoonsbeveiliging, buitengrenscontroles, versterking Kmar-teams grensoverschrijdende criminaliteit, beveiliging luchtvaart). Hiervoor is in 2003 € 2,5 miljoen begroot, en tevens voor de jaren 2003 tot en met 2006 een structurele bijdrage van € 12,5 miljoen jaarlijks voorzien; en
- de exploitatie van de versterking van de Bijzondere Bijstandseenheden (BBE) van het Korps mariniers, waarvoor jaarlijks € 3,4 miljoen wordt uitgetrokken.

3.1.4 Verdere maatregelen

Op grond van de aanbevelingen van haar eigen departementale taakgroep heeft Defensie besloten al op korte termijn een aantal verdere maatregelen uit te voeren:

- voor de speciale eenheden wordt specialistische apparatuur aangeschaft. Ook wordt de samenwerking geïntensiveerd tussen het Korps commandotroepen, de speciale eenheden van het Korps mariniers en de hierbij behorende ondersteunende eenheden. In Navo-verband heeft Nederland hiervoor nadrukkelijk aandacht gevraagd;
- verder worden maatregelen genomen op het gebied van inlichtingen en veiligheid, en de bewaking en beveiliging van defensieobjecten en -personeel;
- het oprichten van een «joint» kenniscentrum van de explosieven-opruimingsdienst (EOD), ter ondersteuning van de krijgsmachtdelen en de tevens op te richten «joint» EOD-school. Het kenniscentrum en de school worden in een «joint» EOD-centrum ondergebracht;
- op eenzelfde manier worden kenniscentra en opleidingen op het gebied van de bescherming tegen nucleaire, biologische en chemische (NBC-)middelen gezamenlijk ondergebracht;
- voorts worden projecten ontwikkeld ter versterking van de mogelijkheden van de krijgsmacht zich tegen NBC-wapens te weer te stellen. Het betreft de projecten «Geïmproviseerde collectieve NBC-protectiesystemen», «Verwerving NBC-ontsmettingscapaciteit» en «Vervanging NBC-beschermende kleding».

De aan de uitvoering van deze maatregelen verbonden kosten worden geraamd op ongeveer € 4,5 miljoen voor het begrotingsjaar 2002. Zij zijn structureel en drukken hierdoor voor de gehele periode van de Defensie-nota 2000 (2002–2009) voor ongeveer € 32 miljoen op de defensiebegroting. Deze kosten worden binnen de defensiebegroting geaccommodeerd. De financiële gevolgen van deze maatregelen zijn verwerkt in de eerste suppletore begroting voor 2002. De meerjarige doorwerking is opgenomen in de huidige begroting.

3.1.5 Internationale samenwerking

De terroristische dreiging vergt toch vooral ook een internationaal antwoord. Dit houdt ook in dat de aanpassing van het Nederlandse defensiebeleid alleen zin heeft als met andere landen wordt samengewerkt. Defensie heeft daarom het initiatief genomen om in Navo-verband ervaringen uit te wisselen en inspanningen op elkaar af te stemmen om, waar mogelijk, gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden tot internationale samenwerking. In navolging van Nederland hebben veel

bondgenoten eveneens laten weten hun defensiebeleid aan te passen. Het rapport van de taakgroep van Defensie biedt een goede basis voor de inbreng van Nederland.

Ook de discussie in de Navo over de structurele bijdrage van het bondgenootschap aan de bestrijding van het terrorisme is goed op gang gekomen. Duidelijk is dat de Navo zich rekenschap zal moeten geven van de terroristische dreiging tegen leden van het bondgenootschap. De rol van de Navo bij de bescherming tegen biologische en chemische wapens en versterking van de samenwerking op inlichtingengebied staan hierbij vanzelfsprekend hoog op de agenda. Tijdens de Navo-Top van Praag in november 2002 moet de rol van de Navo bij de bestrijding van het terrorisme zijn beslag krijgen.

3.2 Speerpunt 2: Versterking van de Europese militaire capaciteiten in EVDB- en Navo-verband

De versterking van de Europese militaire capaciteiten heeft vanwege 11 september 2001 niet aan belang ingeboet. Integendeel, de wenselijkheid van capaciteitversterking – nodig voor een grotere Europese rol en een evenwichtiger lastenverdeling tussen de transatlantische partners – is nog eens beklemtoond. De versterking van de capaciteiten op het gebied van inlichtingenverzameling, strategisch transport en commandovoering is juist ook in de context van de internationale strijd tegen het terrorisme van belang. Tegen de achtergrond van het nemen van verantwoordelijkheden op het gebied van militaire operaties als een meer gelijkwaardige en meer bruikbare partner van de VS krijgt de ambitie van de EU gestalte om metterdaad crisisbeheersingsoperaties ter hand te nemen. Zo wordt per 1 januari 2003 de UNIPTF in Bosnië-Herzegovina opgevolgd door een civiele politiemissie van de EU, de EUPM. Daarnaast heeft de EU zich onder voorwaarden bereid verklaard de militaire missie «Amber Fox» van de Navo in Macedonië over te nemen. Ten slotte dient het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2004 zich aan. Nederland wordt in die periode belast met de verdere ontwikkeling van het EVDB. De minister van Defensie is in deze periode eerstverantwoordelijk voor de militaire aspecten van het EVDB, in het bijzonder de capaciteitversterking. In 2003 wordt begonnen met de organisatorische en inhoudelijke voorbereidingen van het EU-voorzitterschap. Om deze redenen blijft de versterking van de Europese militaire capaciteiten een speerpunt van het Nederlandse defensiebeleid.

3.2.1 Wat gaat Defensie doen voor de versterking van de Europese capaciteiten?

Het speerpunt krijgt in 2003 op drie manieren gestalte. Ten eerste via de Europese projecten die worden gefinancierd uit de initiële EVDB-voorziening van € 136 miljoen. Nederland draagt hiermee bij aan de opheffing van de tekorten die zowel in het kader van de HLG, als van het DCI van de Navo zijn vastgesteld. Daarnaast is Defensie als een vervolg op de EVDB-voorziening voor de komende kabinetsperiode een structurele bijdrage toegekend voor de versterking van de Europese militaire capaciteiten, olopend tot € 50 miljoen in 2006 en vanaf dat jaar structureel. Ten derde door middel van de aanpassing van bestaande nationale plannen; waar mogelijk worden plannen bijgesteld om in internationaal verband de doelmatigheid te vergroten. Ten vierde door de verdere intensivering van de (bilaterale) samenwerking met onder meer Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Deze intensivering

versterkt zichzelf en lijkt steeds meer natuurlijk door de toenemende convergentie tussen de Europese krijgsmachten als gevolg van de concentratie op crisisbeheersingstaken.

3.2.2 EVDB-projecten

De EVDB-projecten vormen de kern van het EVDB-beleid. De uitvoering van deze projecten vordert gestaag. De volgende beleidsintensivering wordt de hoogste prioriteit toegekend vanwege het grote belang dat deze EVDB-projecten hebben voor de strijd tegen het terrorisme:

- het ombouwen van zes pantserwielvoertuigen van het type «Fuchs» voor NBC-detectie voor de gezamenlijke Duits-Nederlandse NBC-detectiecapaciteit, die eind 2003 goeddeels operationeel kan zijn. Hiervoor is in 2003 € 9,5 miljoen geraamd;
- het onderzoeken van de mogelijkheden en middelen voor een verkenningcapaciteit tegen biologische wapens, waarvoor in 2003 € 0,5 miljoen is geraamd.

Het gaat in 2003 voorts om projecten die voor een deel al in uitvoering zijn:

- de installering van commandofaciliteiten op het tweede «Landing Platform Dock» (LPD). Hiervoor is in 2003 in de EVDB-voorziening een bedrag van € 4,2 miljoen geraamd;
- de versnelde invoering van een defensiebreed «tracking and tracing»-systeem, dat de logistieke ondersteuning van de krijgsmacht zal verbeteren. De kosten hiervan bedragen in totaal € 8,6 miljoen; in 2003 € 1,2 miljoen;
- de operationalisering van de in 2002 opgerichte «European Airlift Coordination Cell» (EACC), waarvoor over de periode tot en met 2005 € 0,9 miljoen en in 2003 € 0,225 miljoen is geraamd;
- de uitwerking van de overeenkomst met het Verenigd Koninkrijk over het «role 3» veldhospitaal, waarvoor de kosten in 2003 € 1,9 miljoen bedragen;
- de omvorming van het hoofdkwartier van het Duits-Nederlandse legerkorps tot Navo «High Readiness Forces»-hoofdkwartier. Hiervoor wordt in 2003 € 3,6 miljoen vrijgemaakt;
- deelneming aan de ontwikkeling van een Europees luchtgrondwaarnemingsradarsysteem (Sostar-X), waarvoor in 2003 € 1,2 miljoen is geraamd.

3.2.3 De aanpassing van de nationale plannen

Ingegeven door de wens de plannen zo goed mogelijk af te stemmen op de Europese behoeften en de mogelijkheden tot internationale samenwerking maximaal te benutten, heeft Defensie in 2001 haar nationale plannen getoetst aan de HLG en het DCI. Een resultaat daarvan was het besluit af te zien van de aanschaf van «Light Utility Helicopters» (LUH), waarvoor € 129,5 miljoen was gereserveerd. In plaats daarvan wordt in 2003 een behoefte bepaald voor de aanschaf van (middel)zware helikopters, mede om de tekorten in de Europese transporthelikoptercapaciteit te verminderen. Ook werden de investeringen voor «Short Range Air Defence» (Shorad) uitgesteld, zodat in multinationaal verband een doelmatiger organisatie van de luchtverdediging kan worden ontwikkeld. Hierdoor viel € 52 miljoen in de planning vrij. Voor de verwerving van (middel)zware transporthelikopters kon daardoor in totaal € 181,5 miljoen worden gereserveerd, waarvan in 2003 € 0,5 miljoen wordt benut.

3.2.4 Intensivering Europese militaire samenwerking

Nederland zoekt samen met zijn Europese partners naar mogelijkheden om de internationale militaire samenwerking zo effectief en doelmatig mogelijk te benutten. Hierbij zijn «pooling» van gezamenlijke capaciteiten en taakspecialisatie nadrukkelijk aan de orde. In aanvulling op reeds bestaande samenwerkingsverbanden, zoals de «Western European Armaments Group» (WEAG) waarvan Nederland in 2003 en 2004 voorzitter is, gaat het in 2003 om de volgende projecten:

Bilateraal:

- de samenwerking met Duitsland wordt als gevolg van de op 19 juni 2002 in Fassberg (Duitsland) ondertekende ministeriële intentieverklaring op de volgende terreinen versterkt (zie Kamerstuk 28 000X, nr. 33 d.d. 2 juli 2002):
 - Patriot-eenheden, onder meer door de overname van drie Duitse Patriot-systemen ter vervanging van de verouderde Hawk PIP III-systemen als onderdeel van een Europese capaciteit voor de verdediging tegen tactische ballistische raketten («Extended Air Defence»/«Tactical Ballistic Missile Defence»);
 - de grondgebonden luchtverdediging, vooral op het gebied van Shorad;
 - de bescherming van militaire eenheden tegen NBC-wapens. De initiatieven betreffen onder andere de samenwerking op het gebied van onderzoek naar beschermingsmaatregelen tegen de inzet van biologische wapens en de oprichting van een gezamenlijke «pool» voor mobiele NBC-detectiemiddelen;
 - het luchtmobiel optreden;
 - het strategische zeetransport en de opleiding en training voor amfibisch optreden.
- Ook wordt met Duitsland in het kader van het Duits-Nederlandse legerkorps gewerkt aan een «Corps Troops Concept», dat erop is gericht snel legerkorpseenheden te kunnen uitzenden ter ondersteuning van een crisisbeheersingsoperatie die door het Duits-Nederlands legerkorpshoofdkwartier wordt geleid en waarin afspraken zijn vastgelegd over de werkverdeling tussen Duitsland en Nederland;
- de beoogde samenwerking met Frankrijk inzake de gezamenlijke ontwikkeling, verwerving en exploitatie, alsmede de gezamenlijke operationele inzet, van een binationale UAV-capaciteit (Unmanned Aerial Vehicles).

Multilateraal:

- het in gebruik nemen van de in september 2002 op te richten «European Sealift Co-ordination Cell» en het maximaliseren van het gebruik van de «Air Transport and Air-to-air Refuelling Exchange of Services» (ATARES) van de European Air Group (EAG);
- het verder uitwerken van de Europese maritieme samenwerking in het algemeen (de samenwerking tussen de «Channel Commanders», de bevelhebbers der zee strijdkrachten van het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk, België en Nederland) en de amfibische samenwerking in het bijzonder (het Europees Amfibisch Initiatief: het Verenigd Koninkrijk, Spanje, Italië, Frankrijk en Nederland);
- in het licht van de intensivering van de Europese samenwerking op het gebied van de grondgebonden luchtverdediging is onder andere met Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk een raamovereenkomst gesloten over de ontwikkeling van de toekomstige grondgebonden luchtverdedigingssystemen. Een eerste stap van Nederland betreft de

verwerving van een «Battlefield Management Command, Control, Communication & Computerisation and Information» (BMC4I) -systeem. Hiervoor is in 2003 € 10,9 miljoen uitgetrokken.

3.2.5 European Capabilities Action Plan

Er is veel winst te behalen met het verder coördineren van de versplinterde Europese inspanningen en het intensiveren van de samenwerking tussen de partners. In dat kader wijst Nederland in zowel de Navo als EU op de noodzaak de effectiviteit en de doelmatigheid van de Europese defensie-inspanningen te vergroten. Het op Nederlands initiatief eind 2001 tot stand gekomen «European Capabilities Action Plan» (ECAP) is hiervan het resultaat. Onder de paraplu van het ECAP zijn inmiddels zeventien landenpanels geformeerd, waarin wordt gezocht naar mogelijkheden om capaciteiten te versterken door plannen en projecten beter af stemmen. Nederland neemt deel aan twaalf landenpanels. In de landenpanels op het gebied van onbemande vliegtuigen («Unmanned Aerial Vehicles» – UAV), «Theatre Ballistic Missile Defence» (TBMD) en die op het gebied van verken- en doelopsporingscapaciteit, de zogenaamde STA-units waaronder ook het Istar-project valt, is Nederland de (co-) voorzitter. Overigens zal de Navo, mede op voorspraak van de minister van Defensie, op de Top van Praag in november 2002 als een gemodificeerde voortzetting van het DCI soortgelijke initiatieven ontplooiën.

3.2.6 Financiële aspecten van het voorzitterschap van de EU

Nederland bekleedt van 1 juli tot 31 december 2004 het voorzitterschap van de Europese Unie. In het kader van het voorzitterschap wordt Defensie, in tegenstelling tot voorgaande voorzitterschappen, met aanzienlijk meer taken belast. Dit is het gevolg van de ontwikkeling van het EVDB en de verwezenlijking van de Headline Goal. Hiervoor zullen extra organisatorische en personele kosten moeten worden gemaakt. Met het oog op de voorbereiding van het voorzitterschap is voor 2003 in de defensiebegroting een bedrag van € 1,25 miljoen gereserveerd.

3.3 Speerpunt 3: Uitvoering van de Defensienota 2000

De activiteiten van de krijgsmachtdelen zijn er ook in 2003 op gericht de gevechtskracht en het expeditionair vermogen te versterken, met het oog op het gezamenlijk optreden van de krijgsmachtdelen («joint») en/of van staten («combined»). Per krijgsmachtdeel worden de volgende projecten uitgevoerd, onder het voorbehoud dat de maatregelen die genomen moeten worden in het kader van de taakstellingen van het Strategisch Akkoord consequenties kunnen hebben voor het onderstaande overzicht:

3.3.1 De Koninklijke marine:

- de aanvang van de bouw van het tweede LPD;
- het vervolgen van de paraatstelling van het derde mariniersbataljon;
- de proeftocht van het derde LCF;
- het voltooien van de studie naar de mogelijkheden de LCF-fregatten uit te rusten met een «Theatre Ballistic Missile Defence» (TBMD) capaciteit;
- het voortzetten van de modernisering van tien mijnenbestrijdingsvaartuigen;
- de voortgang van de bouw van twee hydrografische opnemingsvaartuigen;

- de voortgang van de modernisering van tien P-3C Orion maritieme patrouillevliegtuigen,
- de verwerving in «single service management» (SSM) van militaire satelliet communicatie (milsatcom)-capaciteit ten behoeve van de gehele krijgsmacht.

3.3.2 De Koninklijke landmacht:

- het voorzien in nieuwe C2-ondersteuningsmiddelen voor het HRF-hoofdkwartier van het Duits-Nederlandse legerkorps;
- de verdere paraatstelling van de pantserinfanteriebataljons;
- de gevechtswaardeverbetering van de Leopard-2;
- het voorbereiden van de instroom van het «Medium Range Anti-Tank» (MRAT) wapensysteem, mede ten behoeve van de Koninklijke marine;
- de voortzetting van het project vervanging van de pantservoertuigen (inclusief die voor de pantserinfanterie), waarbij voor 2003 geldt dat:
 - met betrekking tot het infanteriegevechtsvoertuig (IGV) de specifieke vereisten van de vier overgebleven productalternatieven worden vastgesteld, alsmede studies op het gebied van munitie en bewapening worden vervolgd;
 - van het bewakings- en verkenningsvoertuig de «Fennek» de eerste voertuigen instromen;
 - met betrekking tot het groot pantserwielvoertuig (PWV) de trilaterale ontwikkelingsfase wordt voortgezet en de eerste prototypen worden getest;
- de invoering van de hoofdcomponenten van de Tactische Indoorsimulator (Tactis), waarmee verschillende wapensystemen geïntegreerd kunnen trainen in een gesimuleerde omgeving;
- de voorbereiding van de verwerving van wissellaadsystemen, de trekker-opleggercombinatie;
- de voorziene vervanging van de M114/39 en een deel van de M109 vuurmonden door de invoering van het nieuwe artilleriesysteem PzH-2000;
- het uitwerken van de samenwerking met de Koninklijke luchtmacht op luchtmachtbasis De Peel bij de oprichting van de «Joint Air Defence School» en het «Joint Air Defence Centre»;
- de integratie met de Grondgebonden Luchtverdediging van de Koninklijke luchtmacht op luchtmachtbasis De Peel;
- in 2003 zal de operationele gereedheidsstatus van de «Air Manoeuvre Brigade» worden bereikt.

3.3.3 De Koninklijke luchtmacht:

- de deelneming aan de «System Development and Demonstration» (SDD)-fase van de «Joint Strike Fighter» (JSF);
- de versterking van de inzetbaarheid en het voortzettingsvermogen van de Tactische Helikoptergroep;
- een voorstudie en verwervingsvoorbereiding van middelzware helikopters in het licht van het Europese tekort aan transport-helikopters, waarbij tevens wordt voorzien in de behoefte aan lichte helikopters;
- elektronische zelfbeschermingsmiddelen in te bouwen in de transport-helikopters;
- het doen van behoeftestellingen voor generieke capaciteitsverbetering van de gevechtshelikopters;
- de beoogde vervanging van de HAWK PIP III geleide raketssystemen

- door drie moderne Patriot luchtverdedigingssystemen met TMD-capaciteit, die van Duitsland kunnen worden overgenomen;
- het aanvullen van de tijdens operatie «Allied Force» in Kosovo verbruikte precisiewapens van de F-16. Een verdere uitbreiding van deze wapens is voorzien vanaf 2003.

3.3.4 De Koninklijke marechaussee:

- de optimalisering van de planning en controlcyclus;
- het implementeren van de door de «Reorganisatie Staven van de Koninklijke marechaussee» ontwikkelde nieuwe organisatiestructuur en de daaraan gekoppelde personele uitbreiding;
- de verbetering van het financieel beheer;
- het ontwikkelen van een op maat gesneden personeelsbeleid;
- het uitvoeren van de beleidsintensivering ten aanzien van de grensbewaking op Schiphol en het actieplan «Terrorismebestrijding en Veiligheid»;
- de aanpassing van de infrastructuur van het opleidingscentrum in Apeldoorn;
- het verbeteren van de samenwerking tussen de KLPD, de regiokorpsen van de politie en de Koninklijke marechaussee.

3.3.5 Milieubeleid en ruimtelijke ordening

Milieubeleid

Het milieubeleid bij Defensie wordt gestimuleerd en geïntensiveerd. De doelstelling is het verbeteren van het inzicht in, alsmede de beheersing en vermindering van de belasting van het milieu. De middelen worden voornamelijk gebruikt voor de bevordering van het gebruik van duurzame energie zoals wind- en zonne-energie en voor het bevorderen van doelmatiger energiegebruik. Voor de intensivering van het milieubeleid is in 2003 € 9 miljoen beschikbaar. De Defensie Milieubeleidsnota 2000 loopt in 2004 af. In 2003 zal verder worden gewerkt aan de verwezenlijking van de verschillende milieudoelstellingen uit de nota en aan de voorbereidingen van de opvolger van deze milieunota.

Ruimtelijke ordening

- Na de parlementaire behandeling van de delen 2 en 3 van het «PKB Structuurschema Militaire Terreinen-2» kan in 2003 begonnen worden aan de uitvoering van het Structuurschema;
- in 2003 zullen de risicoanalyses van munitiecomplexen worden voortgezet. Daar waar tegenstrijdigheden met het externe veiligheidsbeleid van Defensie worden geconstateerd zullen deze zo nodig worden weggenomen;
- voor vier luchtvaartterreinen (Woensdrecht, Eindhoven, Volkel en De Peel) zal in 2003 in overleg met het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu een definitieve geluidszone worden vastgesteld. Ook zal in 2003 het geluidsisolatieprogramma rondom de militaire luchtvaartterreinen worden voltooid;
- vóór 2004 zal in samenwerking met het ministerie van Verkeer en Waterstaat de Luchtvaartwet worden gewijzigd op het punt van de aanwijzing van luchtvaartterreinen en het vastleggen van milieuaspecten. Onderdeel daarvan is een betere regulering van burgermedegebruik van militaire luchtvaartterreinen.

3.4 Speerpunt 4: de voortzetting van het Veranderingsproces Defensie, met bijzondere aandacht voor de uitvoering van het Strategisch Akkoord

Het in 1998 begonnen Veranderingsproces Defensie heeft vruchten afgeworpen. De defensieorganisatie functioneert beter en er zijn met de ambtelijke en militaire leiding duidelijke afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan de bewindslieden:

- iedereen weet nu wie waarvoor verantwoordelijk en afrekenbaar is;
- gaat er onverhoopt iets mis, dan kan direct worden opgetreden en verantwoording worden afgelegd;
- incidenten of ongewenst gedrag moeten onverwijld en compleet worden gemeld. Hiervoor zijn de commandantenmeldingen aan de bewindslieden;
- het Crisisonderzoeksteam heeft Defensie geholpen om een goede werkwijze te ontwikkelen bij het omgaan met calamiteiten;
- de bevelhebbers zitten elke maandag om de tafel met de bewindslieden en de ambtelijke top;
- de bevelhebbers en de commandant van het Dico leveren drie keer per jaar een Toprapportage in waarin zij verantwoording afleggen over het functioneren van hun organisatiedeel;
- de rol van de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht is versterkt. Dit is een extra waarborg dat informatie zijn weg naar de bewindslieden vindt.

Deze concrete maatregelen blijken in de praktijk belangrijke verbeteringen, maar geven geen aanleiding tot zelfgenoegzaamheid. Evenals andere delen van de rijksoverheid staat de defensieorganisatie steeds voor de uitdaging de organisatie toe te snijden op de hoge eisen van onze tijd.

Eerder is vastgesteld dat het Veranderingsproces Defensie voldoende is gerijpt om nieuwe, transparante werkwijzen binnen Defensie te verankeren in nieuwe organisatiestructuren. Het externe adviesbureau dat het Veranderingsproces Defensie ondersteunde, kwam tot hetzelfde oordeel. Inmiddels was ook de vraag opgekomen of de gewenste versterking van de positie van de Chef Defensiestaf zou moeten uitmonden in het koppelen van een opperbevelhebberschap aan die functie. Op verzoek van de voormalige minister van Defensie heeft de Adviescommissie Opperbevelhebberschap, de zogenoemde commissie Franssen, zich beraden op vragen inzake de inrichting van de defensieorganisatie, in het bijzonder of aan de functie van Chef Defensiestaf een opperbevelhebberschap zou moeten worden verbonden. De commissie heeft haar rapport op 19 april jl. uitgebracht.

3.4.1 Hoe wordt het Veranderingsproces Defensie voortgezet?

Het Veranderingsproces Defensie krijgt nieuwe impulsen. Op het kerndepartement worden civiele functionarissen benoemd op van oorsprong militaire stoelen en omgekeerd. De instelling van het Directoraat-Generaal Financiën en Control (DGF&C) onderstreept het belang van «toezicht» en «control». De intensivering van de samenwerking tussen de krijgsmachtdelen wordt met kracht voortgezet. De krijgsmachtdelen en het Dico groeien in 2003 verder naar elkaar toe. «Joint» optreden is niet alleen relevant in het veld, in het luchtruim en op zee, maar ook bij de staven en op het departement. Activiteiten reiken steeds vaker over grenzen van krijgsmachtdelen heen.

De commissie-Franssen heeft belangwekkende aanbevelingen gedaan om de organisatie en structuur van Defensie nog doeltreffender en doelmatiger te maken. Ook het Strategisch Akkoord onderstreept het belang van de beoogde veranderingen. Het zal hierbij tevens als leidraad dienen. Daarin is immers vastgesteld dat «de samenwerking tussen de krijgsmachtonderdelen moet worden verbeterd. Dat bevordert de doelmatigheid en de efficiency. Dit vereist een duidelijke structuur en aansturing. Langs de lijnen die al ingezet zijn dient te worden gewerkt aan verdere ontschotting en integratie binnen de krijgsmacht, onder andere in operationeel denken en opleidingen.»

3.5 Speerpunt 5: versterking van het personeelsbeheer

Het personeel blijft de kurk waarop de defensieorganisatie drijft. Het personeelsbeheer is voor de krijgsmacht dan ook onverminderd een speerpunt. Zoals in hoofdstuk 1 is vermeld, onderzoekt het ministerie hoe de taakstellende reducties op evenwichtige wijze kunnen worden uitgevoerd. Deze reducties raken buiten de Koninklijke marechaussee ál het militaire personeel, in zowel in de aansturing en ondersteuning, als op de werkvloer. De termen «ontstaffing» en «ontbureaucratisering» zijn het belangrijkste richtsnoer: daardoor moet de doelmatigheid worden vergroot. Het streven is gericht op het uitvoeren van de taakstelling voor het militaire personeel zonder de primaire doelstelling van de defensieorganisatie, namelijk het leveren van gevechtskracht, te raken. Ook de geoefendheid dient op peil te blijven. Daarbij geldt dat veel burgers bij de krijgsmacht in ondersteunende en uitvoerende sectoren, zoals onderhoud en herstel, werkzaam zijn. Er moet dan ook voor worden gewaakt dat de vermindering van burgerpersoneel juist tot een verlies aan doelmatigheid leidt. Dit zijn de randvoorwaarden waarbinnen de reducties zullen worden uitgevoerd. In overeenstemming met de «Agenda voor de toekomst» die eerder dit jaar met de sociale partners is overeengekomen, zullen de concrete voornemens snel worden bekendgemaakt, zodat het personeel niet onnodig lang in het ongewisse wordt gelaten over de gevolgen van de taakstellingen.

Een modern personeelsbeheer blijft in de komende jaren een voorwaarde voor een sterke positie op de arbeidsmarkt. Met de Defensienota 2000 is een belangrijke stap gezet op weg naar de versterking en professionalisering ervan. De eerste resultaten hiervan zijn geboekt. Met de werknemers is een uitstekend pakket aan arbeidsvoorwaarden overeengekomen. Op basis van de nu overeengekomen arbeidsvoorwaarden moet verder worden gewerkt aan het optimaliseren van het personeelsbeheer en de verhouding tussen werkgever en werknemer. De komende jaren worden maatregelen genomen om de verhoudingen tussen werknemer en werkgever te optimaliseren. Dit is dan ook een van de belangrijke punten uit de in de vorige alinea genoemde «Agenda voor het personeelsbeleid van de toekomst».

Een deel van de maatregelen is er op gericht de belangstelling voor een werkring bij Defensie te vergroten en, zonder concessies aan de selectie-eisen voor het militair personeel te doen, een groter deel van de sollicitanten metterdaad aan te trekken. Deze wervingsbevorderende maatregelen moeten dan ook voortvarend worden doorgezet. Verhoudingsgewijs werken er op dit moment weinig vrouwen bij Defensie, hoewel vrouwen een steeds groter deel uitmaken van de beroepsbevolking. Een van de aandachtspunten is dan ook om het aandeel vrouwen in

de defensieorganisatie te vergroten, zowel via de werving, als door beleid gericht op het behoud van vrouwen die reeds bij Defensie werkzaam zijn.

3.5.1 Het personeelsbeheer in 2003. De «Agenda voor het personeelsbeleid van de toekomst»

In februari 2002 is de «Agenda voor de toekomst» verschenen. Dit document is het resultaat van een aantal gesprekken tussen de sociale partners en de vertegenwoordigers van Defensie: de staatssecretaris, de CDS, de bevelhebbers, de toenmalige DG Personeel en de voorzitters van de bonden (het AC, de ACOP, de CCOOP en de CMHF). De agenda omvat negen thema's waarin het personeelsbeleid een belangrijke rol speelt. Concrete voornemens op personeelsgebied werden ondergebracht in de «Agenda voor het personeelsbeleid van de toekomst» en in een plan van aanpak dat onder regie van het kerndepartement en in nauw overleg met de krijgsmachtdelen en de sociale partners wordt uitgevoerd. Dit plan van aanpak betreft op hoofdlijnen:

- bij de totstandkoming van het personeelsbeheer en de arbeidsvoorwaarden moet Defensie met maatwerk beter inspelen op de individuele wensen van de werknemers. Met het oog hierop wordt gedacht aan regelingen die commandanten een zekere mate van vrijheid van handelen geven, en een betere voorbereiding van het lijnmanagement en de personeelsdiensten. Het functioneren van de medezeggenschapsorganen kan worden verbeterd en er komt een studie naar de relatie tussen rang, functie en bezoldiging;
- in de opleidingen zal meer aandacht worden geschonken aan de versterkte werkgeversrol van leidinggevenden op de uitvoerende niveaus. Een punt van aandacht is de manier waarop de politieke besluitvorming rondom uitzendingen beter de werkvloer zou kunnen bereiken;
- Defensie werkt aan een meer «open» personeelssysteem. Motiverende loopbaanmogelijkheden vormen hierin een centraal element. Voorts moeten voorzieningen worden getroffen om personeelsleden waarvoor geen plaats meer is met perspectief te laten terugkeren naar de burgermaatschappij. Maatregelen in dit kader zijn verbetering van de loopbaanbegeleiding, regulering van de uitstroom, begeleiding van personeel naar functies en werk buiten de defensieorganisatie. De maatregelen komen neer op de flexibilisering en individualisering van het personeelsbeleid (CAO à la carte);
- ter versterking van de arbeidsmarktpositie gaat Defensie het militaire personeelssysteem veranderen. Overwogen wordt het personeel in de toekomst aan te stellen voor onbepaalde tijd, zodat het onderscheid tussen BOT en BBT vervalst. Dat betekent niet dat iedereen een volledige carrière binnen de krijgsmacht kan doorlopen. Zowel de organisatie als het personeel zal op relevante momenten in de loopbaan keuzes moeten maken tussen voortzetting van het werk bij Defensie of daarbuiten. Dat vergt een zorgvuldige loopbaanbegeleiding en toereikende opleidingsfaciliteiten. In 2003 komt er een nieuwe sturingssystematiek voor de personeelsplanning en zullen de nodige aanpassingen van de rechtspositie worden voorbereid;
- het debat over de vermaatschappelijking van de krijgsmacht en de positie van de militair in de samenleving wordt voltooid. De specifieke eisen die voor het militaire beroep gelden (en hoe deze eisen moeten worden vastgelegd in regelgeving) worden nader bepaald. Ook wordt vastgesteld in hoeverre algemene wetgeving en zorgvoorzieningen van toepassing zijn op defensiepersoneel;

- het stelsel van vergoedingen en toelagen wordt vereenvoudigd en er wordt onderzoek gedaan naar te gedetailleerde of knellende regelgeving.

Het plan van aanpak zal in 2003 ten dele kunnen worden verwezenlijkt. Dit hangt onder meer af van de arbeidsvoorwaardenonderhandelingen. Een aantal projecten is inmiddels begonnen.

4. FINANCIËLE GEVOLGEN VAN HET DEFENSIEBELEID

Om de aansluiting van de begroting 2003 met de begroting 2002 (in totalen) mogelijk te maken, is hieronder een overzicht opgenomen met de belangrijkste mutaties:

Bedragen x € 1 miljoen						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ingediende ontwerpbegroting 2002	7 257,4	7 017,3	6 977,9	6 986,6	6 999,0	6 965,8
Nota van wijziging in verband met terrorisme-bestrijding		16,9	20,2	17,6	17,6	17,6
Begroting 2002	7 257,4	7 034,2	6 998,1	7 004,2	7 016,6	6 983,4
Najaarsnotamutaties 2001	- 37,6					
Slotwetmutaties 2001	- 27,6					
Vredesoperaties (exclusief ontvangsten)		88,4	5,5	5,5	5,5	5,5
<i>Beleidsmatige mutaties Voorjaarsnota</i>						
Bewaking Koninklijk Huis («De Eikenhorst»)		0,7	4,4	4,4	4,4	4,4
Bestrijding terrorisme o.b.v. middensommen Koninklijke marechaussee		1,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Grensbewaking		1,0	2,0	3,0	4,0	4,0
Efficiencymaatregelen			- 1,4	- 3,0	- 3,7	- 4,0
Totaal beleidsmatige mutaties		91,5	13,9	13,3	13,6	13,3
<i>Technische mutaties</i>						
Loonbijstelling		192,2	191,2	193,2	194,8	195,9
Prijsbijstelling (100 %)		96,3	75,5	74,3	73,7	71,7
Toevoeging eindejaarsmarge (incl. EVDB)		105,8				
Bijstelling ontvangstenramingen (incl. vredesoperaties € 5,5 miljoen)		23,9	11,5	11,6	3,6	2,6
Financiering SDD-fase		48,0	97,0	99,3	115,7	21,2
Voorschot premietekort prepensioen			56,0	55,4	55,3	55,2
Middensommenonderzoek Kmar		2,7	4,1	5,5	8,3	11,0
Niet-relevante ramingsbijstelling militair ouderdomspensioen				- 25,7	- 37,5	- 6,5
Overige mutaties		1,6	1,7	1,8	2,1	2,5
Totaal technische mutaties		470,5	437,0	415,4	416,0	353,6
<i>Strategisch Akkoord (inclusief augustusbrief)</i>						
Korting prijsbijstelling		- 72,2	- 56,6	- 55,7	- 55,3	- 53,8
Volume- en efficiencykorting personeel			- 51,3	- 93,3	- 135,3	- 168,1
Taakstelling subsidie			- 2,4	- 3,9	- 5,5	- 6,3
Taakstelling inhuur externen			- 7,0	- 7,0	- 7,0	- 7,0
Ramingsbijstelling SDD-fase			- 30,0	- 20,0	- 10,0	
Intensivering EVDB			10,0	30,0	40,0	50,0
Totaal Strategisch Akkoord		- 72,2	- 137,3	- 149,9	- 173,1	- 185,2
Totaal mutaties		489,8	313,6	278,8	256,5	181,7
Ontwerpbegroting 2003	7 192,2	7 524,0	7 311,7	7 283,0	7 273,1	7 165,1

Vredesoperaties

Het kabinet heeft in 2001 besloten tot deelneming aan de operatie «Enduring Freedom» en de «International Security Assistance Force» (ISAF). Hiertoe is in 2002 het budget voor vredesoperaties, inclusief € 5,5 miljoen verrekenbare ontvangsten, verhoogd met € 93,9 miljoen. Voor nadere reserveringen wordt vanaf 2003 € 5,5 miljoen toegevoegd.

Beleidsmatige mutaties Voorjaarsnota

Bewaking Koninklijk Huis («De Eikenhorst»)

De beveiliging van «De Eikenhorst» in Wassenaar leidt tot een intensivering van de bewakingstaak van de Koninklijke marechaussee. Hiertoe is een uitbreiding van het aantal marechaussees nodig. Voor het noodzakelijke beheer en de personele inzet zijn gelden ter beschikking gesteld.

Bestrijding terrorisme o.b.v. middensommen Koninklijke marechaussee

Het middensommenonderzoek bij de Koninklijke marechaussee (zie ook de technische mutaties) heeft ten aanzien van het «Actieplan Terrorismebestrijding en Veiligheid» van de regering geleid tot een bijstelling.

Grensbewaking

Door het ministerie van Justitie zijn normen gesteld voor de doorlooptijden bij de grenscontrole op de luchthaven Schiphol. Om deze normen te kunnen halen is extra inzet nodig waarvoor middelen ter beschikking zijn gesteld.

Doelmatigheidsmaatregelen

Het Kabinet heeft bij Voorjaarsnota besloten tot een taakstellende efficiencykorting op het defensiebudget.

Technische mutaties

De belangrijkste technische mutaties betreffen de uitdeling van de loonbijstelling 2002, de uitdeling van de prijsbijstelling, de toevoeging, conform de systematiek van de eindejaarsmarge, van de niet in 2001 tot aanwending gekomen gelden (waaronder een deel van het EVDB-budget) en de verhoging van het uitgavenbudget als gevolg van hogere ontvangsten dan voorzien. De uitdeling van de prijsbijstelling is in het overzicht opgenomen alsof deze voor de volle 100% door het ministerie van Financiën is uitgekeerd. Het niet uitgekeerde deel (75%) is opgenomen onder de «Taakstellingen Strategisch Akkoord».

Financiering SDD-fase

Aangezien de betaling voor de «System Development and Demonstration» (SDD)-fase voor de ontwikkeling van het JSF-gevechtsvliegtuig geheel via de begroting van het ministerie van Defensie zal verlopen, zijn de hiertoe op de begroting van het ministerie van Economische Zaken opgenomen bedragen overgeboekt naar de defensiebegroting. Tevens zijn hiervoor fondsen uit de algemene middelen beschikbaar gesteld.

Voorschot premietekort prepensioen

In het kader van de introductie van een militair prepensioen is een financieringsarrangement overeengekomen met het ministerie van Financiën, hetgeen leidt een bevoorschotting van het initieel aan de orde zijnde premietekort. Dit voorschot wordt vanaf 2015, als het tekort omslaat in een overschot, terugbetaald.

Middensommenonderzoek Koninklijke marechaussee

Het bleek dat in de afgelopen jaren bij diverse intensiveringen een te lage middensom per vte werd gehanteerd. Ook werd onvoldoende rekening gehouden met kosten voor «overhead». Het exploitatiebudget van de Koninklijke marechaussee kwam hierdoor onder druk te staan. Een vergelijkend onderzoek tussen de politie en de Koninklijke marechaussee naar de opbouw van de middensommen heeft geleid tot een aanpassing van de middensommen en de daarbij te hanteren systematiek voor de overhead. Dit onderzoek heeft geleid tot de vaststelling van de middensom per executieve vte van € 55 062,- op het prijspeil van 2001. Voorts zal een opslag van 26% voor overhead en stafcapaciteit worden gerekend. Bij de Voorjaarsnota van 2002 is dat verrekend en zijn de gelden aan de begroting van de Koninklijke marechaussee toegevoegd. Tevens zijn op basis van deze middensommen gelden toegevoegd voor de gedeeltelijke uitbreiding van de stafcapaciteit.

Niet relevante ramingsbijstelling militair ouderdomspensioen

De in de begroting opgenomen reeks, welke als niet-relevant is gekwalificeerd, is als gevolg van recente inzichten nader bijgesteld.

Overige mutaties

Tenslotte vallen onder de overige mutaties de overhevelingen tussen het ministerie van Defensie en andere departementen, de extra-gelden voor het NIOD-rapport over Srebrenica en afrondingsverschillen.

Strategisch Akkoord

Strategisch Akkoord (incl augustusbrief)

De door Defensie in te vullen taakstelling uit het Strategisch Akkoord, inclusief 75 % van het bedrag van de prijsbijstelling, is naar soort taakstelling weergegeven. In afwachting van nadere besluitvorming over te nemen maatregelen zijn de hiermee gemoeide bedragen gestald op het artikel Nominaal en Onvoorzien.

Intensivering EVDB

Besloten is om de EVDB-voorziening, welke een tot nu toe een incidenteel karakter droeg, structureel van aard te doen zien. Hiertoe is een oplopende reeks toegevoegd aan de defensiebegroting, welke uiteindelijk vanaf 2006 structureel € 50,0 miljoen bedraagt.

2.1.B. BELEIDSPROGRAMMA

Toelichting

Bij de uitvoering van het Strategisch Akkoord zullen in de periode 2003–2006 de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

Hoofdtaken krijgsmacht

De Nederlandse krijgsmacht kent drie hoofdtaken. Naast de bescherming van de integriteit van het eigen en bondgenootschappelijk grondgebied (inclusief de Nederlandse Antillen en Aruba) zijn dat de bevordering van de internationale rechtsorde en stabiliteit en de ondersteuning van civiele autoriteiten bij rechtshandhaving (onder meer grensbewaking), rampenbestrijding en humanitaire hulp (zowel nationaal als internationaal). Thans worden wereldwijd zo'n 2300 militairen ingezet in het kader van crisisbeheersingsoperaties. Verder wordt de krijgsmacht ingeschakeld bij het voorkomen en bestrijden van terrorisme, natuurrampen, landbouwcrises en humanitaire catastrofes.

Taakstellingen

De taakstellingen in het Strategisch Akkoord zijn vooral gericht op de vergroting van de doelmatigheid van de defensieorganisatie door ontstaving en ontbureaucratisering. Verder gaat het om een volumekorting op het burgerpersoneel en beperkingen van de prijsbijstelling, de subsidies, de ramingsbijstelling voor het asielbeleid en de inhuur van externen. Het Strategisch Akkoord omvat tevens maatregelen op het gebied van arbeidsvoorwaarden die resulteren in kortingen op de loonbijstelling; deze zijn nog niet verwerkt in de begroting. Het ambitieniveau voor de deelneming aan vredesoperaties is aangepast. Daarentegen zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB).

Sporen

Defensie zal verschillende sporen volgen om de beoogde personele en financiële taakstellingen te bereiken. Daarbij zullen de inspanningen zich vooral richten op de verbetering van de doelmatigheid van staven en ondersteunende eenheden, alsmede de verbetering van de doelmatigheid van operationele eenheden (het primaire proces). Naast de doelmatigheidsmaatregelen worden, voor zover het de beperking van de prijsbijstelling betreft, ook de mogelijkheden bezien om tijdelijk (meerjarig) te korten op investeringen of deze te beëindigen en om, zo nodig, onderdelen van de Defensienota 2000 aan te passen. In dit verband zullen ook de mogelijke gevolgen van de verlaging van het ambitieniveau worden bezien. De sporen zullen nader worden uitgewerkt tot concrete maatregelen die op termijn effect zullen sorteren. Vóór de behandeling van de begroting van Defensie wordt de Kamer bij brief ingelicht over deze maatregelen.

Doelstellingen

Het streven is aantasting van operationele capaciteiten zo veel mogelijk te vermijden. Dit is allerm minst eenvoudig, aangezien Defensie de laatste jaren wordt geconfronteerd met oplopende spanning op de materiële exploitatiekosten, terwijl de investeringen onder druk staan. Tegen die achtergrond zijn al eerder diverse maatregelen getroffen om de exploitatiekosten te verlagen. Defensie bereidt een pakket van maatregelen voor

dat niet alleen de vereiste besparingen moet opleveren, maar ook de voorwaarden moeten scheppen voor een gezonde bedrijfsvoering in de komende jaren.

Er is de bewindslieden veel aan gelegen de personele taakstellingen van het Strategisch Akkoord verantwoord uit te voeren. Het betreft een efficiencykorting van vier procent voor al het burgerpersoneel en het militair personeel (met uitzondering van de marechaussee) en een volumekorting van vijf procent voor het burgerpersoneel, behalve het burgerpersoneel bij de marechaussee. Een generieke korting op het militaire en het burgerbestand zou onvoldoende recht doen aan de specifieke kenmerken van de krijgsmacht en de evenwichtige samenstelling van de defensieorganisatie verstoren. Het streven naar meer doelmatigheid zou zo zijn doel voorbij kunnen schieten. In plaats hiervan zal zorgvuldig worden gezien hoe en waar werkzaamheden op een minder personeelsintensieve wijze kunnen worden uitgevoerd, te beginnen in het begrotingsjaar 2003. In overeenstemming met de Agenda van de Toekomst zal een concrete aanpak het personeel snel uitsluitel over de toekomst geven. Zakelijkheid en zorgvuldigheid zullen hand in hand gaan om personeelsleden waarvoor geen plaats meer is zo snel mogelijk naar de arbeidsmarkt te begeleiden. Andere ingrijpende maatregelen, zoals een selectieve vacaturestop, zijn evenmin uitgesloten.

Criminaliteitsbestrijding, rechtshandhaving en rampenbestrijding

In het Strategisch Akkoord zijn gelden beschikbaar gesteld voor criminaliteitsbestrijding, rechtshandhaving en rampenbestrijding. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal in oktober, voor de begrotingsbehandeling van dit ministerie, een plan van aanpak aanbieden aan de Kamer. In dat kader houdt Defensie rekening met intensiveringen. Binnen de veiligheidsketen speelt Defensie immers een rol van betekenis, in de eerste plaats de Koninklijke marechaussee en in sommige gevallen de overige krijgsmachtdelen (bijvoorbeeld kustwachtactiviteiten).

Verankering

Het Strategisch Akkoord wordt verankerd in de speerpunten van het Defensiebeleid:

De bestrijding van het terrorisme

Defensie draagt hieraan bij via de inzet van militairen in en rondom Afghanistan (operatie «Enduring Freedom» en «ISAF»). Verder heeft Defensie in het licht van het toegenomen belang van de ondersteuning van civiele autoriteiten diverse maatregelen genomen. Het betreft onder meer de gezamenlijke beoefening van procedures van militaire en civiele autoriteiten en organisaties, operationele oefeningen en de oprichting van een kenniscentrum over bescherming tegen nucleaire, biologische en chemische middelen (NBC) en een NBC-school, waarvan civiele instanties gebruik kunnen maken. Verder werkt Defensie mee aan het «Actieplan Terrorismebestrijding en veiligheid» van de regering via de versterking van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), de Koninklijke marechaussee (persoonsbeveiliging, buitengrenscontroles, bestrijding grensoverschrijdende criminaliteit, beveiliging luchtvaart) en van de Bijzondere Bijstandseenheden (BBE) van het Korps mariniers. Met deze

maatregelen draagt Nederland overeenkomstig het Strategisch Akkoord eraan bij dat Nederland een betrouwbare partner blijft in de internationale strijd tegen het terrorisme.

De versterking van de Europese militaire capaciteiten

Defensie draagt hier in de eerste plaats aan bij door de defensieplannen te toetsen aan de vastgestelde Europese militaire tekortkomingen. Aan de hand daarvan kunnen plannen worden bijgesteld om ruimte te maken voor nieuwe projecten. In de tweede plaats heeft Defensie sinds 2000 € 136 miljoen gekregen voor extra projecten ter versterking van de Europese militaire capaciteiten. Met de EVDB-intensivering van het Strategisch Akkoord kan Defensie ook de komende periode Europese projecten in gang zetten. In de derde plaats werkt Nederland aan de vergroting van de Europese doelmatigheid. In dat kader streeft Nederland naar vergaande militaire samenwerking met zijn Europese bondgenoten en partners.

De uitvoering van de Defensienota 2000

De activiteiten van de krijgsmachtdelen zijn ook de komende jaren gericht op de versterking van de gevechtskracht en het expeditionair vermogen, met het oog op het gezamenlijk optreden van de krijgsmachtdelen. De hoofdlijnen van de Defensienota stemmen overeen met de kernelementen van de defensieparagraaf van het Strategisch Akkoord – ontschotting en integratie, betere samenwerking tussen de krijgsmachtdelen, grotere doelmatigheid en een duidelijke structuur en aansturing. De Defensienota wordt uitgevoerd onder voorbehoud van de gevolgen van de uitwerking van het Strategisch Akkoord.

Het veranderingsproces

Het in 1998 begonnen Veranderingsproces Defensie heeft vruchten afgeworpen. De defensieorganisatie functioneert beter en er zijn met de ambtelijke en militaire leiding duidelijke afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan de bewindslieden. Defensie blijft zich inspannen de organisatie optimaal toe te snijden op de hoge eisen van onze tijd. De commissie-Franssen heeft terzake belangwekkende aanbevelingen gedaan. Het Strategisch Akkoord onderstreept het belang van de beoogde veranderingen en zal hierbij als leidraad dienen.

Het personeelsbeheer

Defensie werkt verder aan de optimalisering van het personeelsbeheer, een voorwaarde voor een sterke positie op de arbeidsmarkt. Met de Defensienota 2000 en de begin 2002 met de sociale partners overeengekomen Agenda voor het Personeelsbeleid zijn belangrijke stappen gezet op weg naar de versterking en de verdere professionalisering van het personeelsbeheer. De komende periode wordt verder gewerkt aan de optimalisering ervan, evenals de verhouding tussen werkgever en werknemer. De personele taakstellingen van het Strategisch Akkoord zullen conform de doelstellingen (zie boven) ter hand worden genomen.

BELEIDSPROGRAMMA

Internationaal

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Voortzetting tweesporenbeleid Navo/GBVB	<ul style="list-style-type: none"> ● Versterking militair crisis-beheersingsvermogen van de Navo en de Europese Unie ● Bijdrage aan mondiale stabiliteit 	<ul style="list-style-type: none"> ● Bevordering internationale militaire samenwerking ● Modernisering militaire structuren/capaciteiten Navo ● Verwezenlijking Headline Goal ● Deelneming crisisbeheersingsoperaties, thans in en rondom Afghanistan (ISAF/«Enduring Freedom»), Bosnië (SFOR) en Macedonië (Task Force Fox) 	Defensie Defensie, BZ Defensie Defensie, BZ	Navo-top Praag	HGIS
Versterking EVDB	<ul style="list-style-type: none"> ● Nederlandse bijdrage aan de versterking van de Europese capaciteiten 	<ul style="list-style-type: none"> ● Aanwijzing aanvullende projecten ter versterking van de Europese militaire capaciteiten 	Minister	Rapportage: november 2002	€ 130,0 t/m 2006

De Navo blijft de hoeksteen van het Nederlandse veiligheidsbeleid, belichaamt de transatlantische band en staat garant voor de collectieve verdediging. Tegen die achtergrond hecht de regering grote betekenis aan de ontwikkeling van het EVDB. Langs deze weg kan Europa ook in de toekomst een waardevolle transatlantische partner blijven. Nederland zet zich binnen de EU en de Navo in het bijzonder in voor versterking van de Europese militaire capaciteiten. De beleidsintensivering welke oploopt tot € 50 miljoen structureel vanaf 2006 stelt Nederland in staat actief bij te dragen aan het opheffen van de militaire tekortkomingen die zijn vastgesteld in het kader van de Helsinki Headline Goal van de EU en van het Defence Capability Initiative (DCI) van de Navo. Defensie stelt thans een lijst samen met aanvullende projecten ter versterking van de Europese militaire capaciteiten. Mede met het oog op de Navo-top van november 2002 in Praag wil Defensie deze projecten op korte termijn vaststellen. Gezien de omvang van de EVDB-intensivering betreft het waarschijnlijk een vijftal projecten, gericht op specifieke Europese militaire tekortkomingen. Het eerste project is recentelijk vastgesteld. Het gaat om de ombouw van zes Fuchs-pantservoertuigen voor de gezamenlijke Duits-Nederlandse NBC-detectiecapaciteit. Deze capaciteit, waarvan de kosten zijn geraamd op € 10 miljoen, zal eind 2003 goeddeels operationeel zijn.

Nationaal

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Verlaging ambitieniveau van max. vier naar max. drie operaties per jaar		<ul style="list-style-type: none"> • Beoordeling op basis van het Toetsingskader • Onderzoek naar mogelijke gevolgen voor de Defensie-organisatie, in samenhang met de taakstelling uit het Strategisch Akkoord 	Mindef, MinBuza en MP	Eerste rapportage: november 2002	
Betrouwbare partner in internationale strijd tegen terrorisme	<ul style="list-style-type: none"> • Bestrijding en voorkoming terrorisme 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage aan Actieplan Terrorisme en Veiligheid – 2001 • Overige maatregelen • Bijdrage aan versterking Europese militaire capaciteiten ten behoeve van terrorismebestrijding • Deelneming aan internationale operaties in het kader van terrorismebestrijding 	Defensie, overige betrokken departementen Defensie Defensie Defensie, BZ		€ 89,7 miljoen t/m 2006 € 32,0 miljoen t/m 2009 HGIS

In het voorjaar van 2002 heeft Defensie ter verbetering van de bijdrage aan de bestrijding van het terrorisme een groot aantal maatregelen voorgesteld. Deze omvatten zowel nieuwe beleidsvoornemens als eerder geformuleerde behoeftestellingen die in het licht van de terroristische dreiging een hogere prioriteit verdienen. Sommige maatregelen zijn organisatorisch of procedureel van aard en konden op korte termijn worden verwezenlijkt en binnen de begroting worden opgevangen. Andere maatregelen zijn nog niet geëffectueerd, maar worden nader gezien. Zij vergen grotere uitgaven en worden betrokken bij de invulling van de EVDB-intensivering.

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Verbetering samenwerking krijgsmachtdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroting doelmatigheid en efficiency 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontschotting en integratie, zie verder actiepunten efficiency-taakstellingen 	Minister en staatssecretaris	Eerste rapportage: november 2002	

«Paars», «joint» en «combined» zijn sleutelbegrippen bij de vergroting van de doelmatigheid en de efficiency van de krijgsmachtdelen. Activiteiten overschrijden steeds vaker de grenzen tussen de krijgsmachtdelen. De mogelijkheid om gezamenlijk militair op te treden wordt steeds meer de norm. Dat heeft logischerwijs ook gevolgen voor de staven en het departement. Langs de reeds ingezette lijnen van de Defensienota 2000 kan de Defensie-organisatie verder worden ontschot en geïntegreerd.

Daarbij kan worden gedacht aan de gehele of gedeeltelijke samenvoeging van de krijgsmachtdeelstaven met het kerndepartement, vermindering van het aantal defensielocaties (via concentratie), centralisatie en concentratie van de operationele eenheden en ondersteuning, en aan maatregelen op personeel, financieel, organisatorisch, materieellogistiek en ICT-terrein.

TAAKSTELLINGEN

Efficiency

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Efficiencykorting (4%) en volumekorting (5%) bij het burgerpersoneel Efficiencykorting (4%) bij het militair personeel	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroting doelmatigheid en efficiency 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontstaving en ontbureaucratisering van staven en ondersteunende eenheden • Verbetering van het primaire proces, de operationele eenheden 	Minister en staatssecretaris, sociale partners	Eerste rapportage: november 2002	€ 201,6 € 246,4

Overig

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Beperking inhuur externen	<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen inhuur als onderdeel van de totale efficiencykorting 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek, in samenhang met de volume- en efficiencykorting op het totale personeelsbestand 	Minister en staatssecretaris	Eerste rapportage: november 2002	€ 28,0
Subsidie-taakstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Generieke vermindering van het budget 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek 	Minister en staatssecretaris	Eerste rapportage: november 2002	€ 18,1
Ramingsbijstelling asielbeleid	<ul style="list-style-type: none"> • Bijstelling budget Asielbeleid als gevolg aangepaste instroomraming 	<ul style="list-style-type: none"> • Ramingsbijstelling voor het taakveld Handhaving Vreemdelingenwet 	Mindef en Minjust	Eerste rapportage: november 2002	€ 14,8

Arbeidsvoorwaarden

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Aanpassing arbeidsvoorwaarden sector Defensie	<ul style="list-style-type: none"> • Versobering ziektekosten-regeling • Aansluiting bij het nieuwe WAO/WW-beleid en fiscale wetgeving 	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg met Centrales van Overheidspersoneel in het kader van de eerstvolgende CAO (2004 en later) 	Staatssecretaris, Sociale partners	Versobering ziektekosten in 2004. Overige maatregelen in lijn met rijksbrede afspraken	€ 26,7

In de aanloop naar de invoering van een basisverzekering in de zorg worden de ziektekosten-regelingen van overheidspersoneel met ingang van 2004 versoberd. Deze taakstelling zal loonsomevenredig over de sectoren worden verdeeld. Voorts zijn de in het Strategisch Akkoord opgenomen afspraken op het gebied van de sociale zekerheid (uitkeringen bij ziekte, WAO en WW) voor de sector Defensie relevant omdat deze van invloed kunnen zijn op de thans bij Defensie geldende bovenwettelijke uitkeringen. In de sfeer van de fiscale regelgeving gaat het met name om de voorziene totstandkoming van de levensloopregeling binnen het bestaand fiscaal kader.

Prijsbijstelling

1. Voornemens Strategisch Akkoord	2. Doelen	3. Acties	4. Actoren	5. Deadlines	6. Budget x 1mln
Inhouding van 75% van prijsbijstellings-tranche 2002 Ramings-bijstelling dollarkoers SDD-fase	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpassing budget op basis van recent aangekochte termijndollars 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek exploitatie-uitgaven en omvang en tijdstip investerings-projecten • Budgettaire verwerking in begroting 	Minister en staatssecretaris Mindef	Eerste rapportage: november 2002 Eerste rapportage: Voorjaarsnota 2003	€ 221,4 € 60,0

2.2 De beleidsartikelen

Inleiding tot de beleidsartikelen

De hoofddoelstellingen van Defensie

De basis van de hoofddoelstellingen van Defensie is het gestelde in (het herziene) artikel 97, lid 1 van de Grondwet: «Ten behoeve van de verdediging en ter bescherming van de belangen van het Koninkrijk, alsmede ten behoeve van de handhaving en de bevordering van de internationale rechtsorde, is er een krijgsmacht». Voor de krijgsmacht gelden drie hoofddoelstellingen, te weten:

1. de bescherming van de integriteit van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied, inclusief de Nederlandse Antillen en Aruba;
2. de bevordering van de internationale rechtsorde en stabiliteit;
3. ondersteuning van de civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp, zowel nationaal als internationaal.

De drie hoofddoelstellingen worden gerealiseerd met behulp van de vier krijgsmachtdelen. Al naar gelang de aard en wijze van optreden zijn per krijgsmachtdeel nader geoperationaliseerde doelstellingen bepaald en in het betreffende beleidsartikel opgenomen en toegelicht.

Eerste doel van het defensiebeleid is het verzekeren van de eigen en bondgenootschappelijke territoriale integriteit. Aan deze algemene beleidsdoelstelling wordt invulling gegeven door het gereedstellen en instandhouden van operationele eenheden van de krijgsmacht en het daarnaast beschikbaar hebben van mobilisabele eenheden. Voor de algemene verdediging kunnen alle middelen van de krijgsmacht worden ingezet. Omdat Nederland vrijwel altijd met andere landen, in de eerste plaats de Navo-partners, zal optreden is interoperabiliteit en flexibiliteit van de strijdkrachten vereist. Door spanningen en destabiliserende ontwikkelingen aan de rand van het Navo-verdragsgebied of door terrorisme kunnen eigen en bondgenootschappelijke belangen worden aangetast. Hierdoor kunnen verplichtingen op grond van artikel 5 van het Navo-verdrag ontstaan. Zowel het inzetgereed krijgen en houden van operationele eenheden als het gezamenlijk kunnen optreden («joint») van krijgsmachtdelen is in een dergelijk geval van cruciaal belang.

Met de inzet van militaire middelen levert Defensie een bijdrage aan een actief veiligheidsbeleid, dat zich niet beperkt tot de zorg voor de veiligheid van het eigen land en die van de bondgenoten, maar zich ook uitstrekt tot breed opgezette conflictpreventie, crisisbeheersing en vredesopbouw, zowel in Europa als daarbuiten. Ook in 2003 zal Nederland, teneinde de internationale rechtsorde te handhaven en te bevorderen, met militaire middelen bijdragen aan internationale vredesoperaties. Naast de al langer lopende operaties op de Balkan, worden Nederlandse militairen tevens ingezet in de internationale wateren rond het Arabisch schiereiland en het Caribisch gebied, in Afghanistan en omliggende landen en op verschillende andere plaatsen in de wereld. Hiermee wordt invulling gegeven aan het ambitieniveau zoals dat in de Defensienota 2000 is verwoord. De verwachting is dat in 2003 in ieder geval (een deel van) de operaties zal worden voortgezet. Het belang van crisisbeheersing voor de krijgsmacht is na 11 september 2001 geenszins afgenomen. De teloorgang van staatsstructuren en samenlevingen elders in de wereld, hoe ver weg ook, kan immers klaarblijkelijk gevolgen hebben voor onze eigen veiligheid.

Ook het lenigen van humanitaire nood en het voorkomen van vluchtelingenstromen is een belangrijk motief om deel te nemen aan vredesoperaties.

Defensie wil voorts door middel van internationale samenwerking bijdragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het Nederlandse veiligheids- en defensiebeleid. Het belang van internationale samenwerking is verder toegenomen in het licht van de in EU- en Navo-verband voorgenomen versterking van de Europese crisis-beheersingscapaciteiten. Deze versterking – een van de speerpunten uit de beleidsagenda – is nodig om de effectiviteit en de doelmatigheid van de Europese defensie-inspanningen te vergroten, zowel binnen de Navo (DCI) als bij de realisatie van de Helsinki Headline Goal van de Europese Unie. De Navo is de hoeksteen van het Nederlandse veiligheidsbeleid. Het Navo-lidmaatschap vergroot de mogelijkheden tot handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde en veiligheid. Door bij te dragen aan de financiering van de Navo-programma's en budgetten draagt Nederland bij aan de instandhouding van de geïntegreerde militaire structuur van het bondgenootschap.

Door de plaatsing van attachés op een aantal geselecteerde ambassades in het buitenland en vlag- en opperofficieren bij internationale staven draagt Nederland bij aan het veiligheidsbeleid in het algemeen en aan de bestaande veiligheidsstructuren. Overige internationale samenwerking neemt voornamelijk de vorm aan van het bijstaan van Midden- en Oost-Europese (MOE) landen op het gebied van opleiding en training, financiële en materiele ondersteuning. Doel hiervan is de toetreding van deze staten tot de Navo mede te faciliteren.

Naast de taken die de krijgsmacht uitvoert in het kader van de internationale veiligheid, worden militairen en in voorkomend geval ook militair materieel – op verzoek en onder gezag van civiele autoriteiten – ingezet om bij te dragen aan de handhaving van de nationale rechtsorde en veiligheid en steunverlening in het kader van het algemeen belang.

Behalve aan het voldoen aan mogelijke verzoeken van deze aard door de civiele autoriteiten zal in 2003 ook de nodige aandacht worden gegeven aan de beoefening van procedures die militaire en civiele autoriteiten en organisaties tijdens crises dienen te hanteren. Zo staan bijvoorbeeld rampenbestrijdingsoefeningen op luchtvaartterreinen op het programma, waarbij vooral lokale overheden en instanties een rol van betekenis spelen. Op nationaal niveau is een Crisis Management Exercise (CMX) gepland. Ook is een oefening van het Defensie beleidsteam voorzien.

De aanslagen van 11 september en de daarop volgende gebeurtenissen hebben het belang van deze derde hoofddoelstelling van de krijgsmacht – de ondersteuning van civiele autoriteiten – onderstreept. Defensie werkt, mede op grond van bestaande regelingen in het kader van de militaire bijstand en steunverlening, nauw samen met andere overheidsdiensten in Nederland. De krijgsmacht fungeert op die manier met de haar ter beschikking staande middelen als «vangnet» voor civiele autoriteiten.

Beleidsartikel 01 Koninklijke marine

Algemene beleidsdoelstelling

De Koninklijke marine beoogt de realisatie van een adequaat maritiem-militair vermogen door de gereedstelling van voor hun taak berekende eenheden ter ondersteuning van de hoofddoelstellingen van Defensie. Een samenstel van eenheden vormt een module die met eenheden van andere krijgsmachtdelen (joint) en/of krijgsmachten van andere staten (combined) inpasbaar zijn in grotere internationale verbanden. De bijdrage van de zeestrijdkrachten aan het totale militaire vermogen wordt voor een groot deel bepaald door het gebruik van de vrije zee. Dit stelt hen in staat vroegtijdig in een operatiegebied aanwezig te zijn zonder de territoriale integriteit van andere landen te schenden. Zodoende zijn zij geschikt om bij te dragen aan het voorkomen van een conflict of op te treden in geval van een crisis. Als de preventie van een conflict faalt, zijn zeestrijdkrachten in staat direct (door de inzet van scheepswapens of mariniers) of indirect (door het opleggen van een embargo) de situatie op land te beïnvloeden. In geval van een grootschaliger, landgebonden operatie leveren zeestrijdkrachten cruciale ondersteuning en bescherming. Zeestrijdkrachten zijn daarnaast in staat om de veiligheid op en nabij de eigen territoriale wateren te waarborgen.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De geoperationaliseerde doelstellingen van de Koninklijke marine worden weergegeven in de onderstaande doelstellingenmatrix. Hierin is aangegeven hoeveel eenheden (kwantiteit) binnen welke termijn (reactietijd) beschikbaar dienen te zijn voor inzet ten behoeve van de drie hoofddoelstellingen van Defensie. Uitgangspunt daarbij is dat de eenheden binnen de aangegeven gereedheidstermijn voor het gehele geweldsspectrum inzetbaar zijn (kwaliteit). De indeling van de gereedheidstermijnen sluiten aan bij de Navo-indeling in High Readiness Forces (HRF) en Forces of Lower Readiness (FLR). De eerstvolgende evaluatie naar de doelstellingen van dit beleidsartikel vindt plaats in 2005.

Type eenheid	Inzetbaar	Totaal	HRF		
			Direct	op korte termijn	op lange termijn
Commandant der Zeemacht in Nederland	Fregatten*)	13	3	7	2+1
	Bevoorradingsschepen	2		2	
	Amfibisch schip (LPD)	1		1	
	Onderzeeboten	4	1	2	1
	Mijnenbestrijdingsvaartuigen	12	2	8	2
	Hydrografische vaartuigen	2		2	
	Maritieme helikopters	20	7	9	4
	Maritieme patrouillevliegtuigen	7	2	3	2
Commandant van het Korps Mariniers	Mariniersbataljons **)	4	1	2	1
	Ondersteunende mariniersbataljons ***)	3	1	2	
	Bijzondere bijstandseenheid mariniers	1	1		
Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied	Fregat	1	1		
	Maritieme helikopter	1	1		
	Maritieme patrouillevliegtuigen	3	3		
	Ondersteuningsvaartuig	1		1	
	Marinierspelotons met gevechtssteun	6	2	4	
	Pelotons Antilliaanse militie	2		2	
	Peloton Arubaanse militie	1		1	

*) Het additionele fregat in de kolom FRL betreft een LCF in proeftochtstatus.

**) Dit zijn de manoeuvrebataljons, waarvan 3 MARNSBAT in oprichting is. Van dit MARNSBAT zijn permanent 2 compagnieën (6 pelotons) met een beperkte organieke ondersteuning gestationeerd in de West (zie CZMCARIB).

***) Betreffen het Gevechtssteun-, het Amfibisch Ondersteunings- en het Logistieke Bataljon.

Veranderdoelstellingen

In deze paragraaf worden de veranderdoelstellingen van de Koninklijke marine uit de Defensienota 2000 toegelicht voor zover deze geen projecten betreffen. De projecten worden toegelicht in de paragraaf investeringen. De eerder al gereed gemelde veranderdoelstellingen (MHKC (Marine Hoofdkwartier/Kustwachtcentrum), afstoting van twee fregatten) zijn niet meer opgenomen.

De afstoting van drie mijnenbestrijdingsvaartuigen in de periode 2000 tot 2002.

De mijnenbestrijdingsvaartuigen Hr.Ms. Alkmaar, Hr.Ms. Delfzijl en Hr. Ms. Dordrecht zijn uit dienst gesteld. Naar een koper wordt gezocht.

De afstoting van drie P-3C Orions in de periode 2001–2003.

De drie P-3C Orions zijn geïdentificeerd. In verband met de omvangrijke inzet van de P-3C Orions onder gelijktijdige aanloop van de Capability Upkeep P-3C Orions en de doorloop van groot onderhoud, is besloten één P-3C Orion tot einde 2002 door te laten vliegen. Alle drie de vliegtuigen blijven beschikbaar voor verkoop.

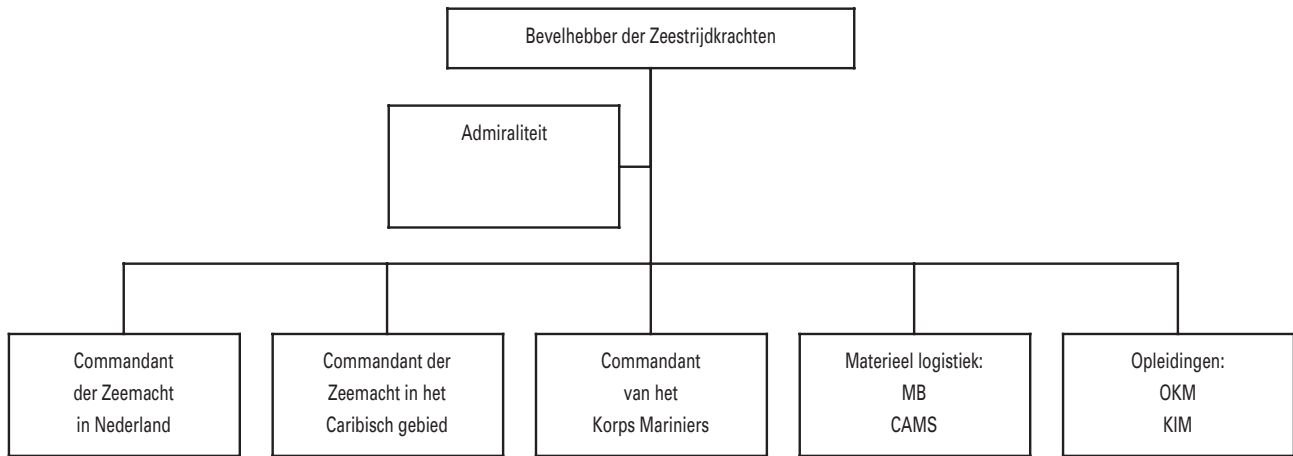
Budgettaire gevolgen van beleid

De financiële middelen die de Koninklijke marine ter beschikking staan voor de realisatie van de nader geoperationaliseerde doelstellingen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Budgettaire gevolgen beleid beleidsartikel 01 (bedragen x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	1 359 010	1 597 351	1 234 999	1 261 170	1 170 578	1 165 903	1 387 750
Uitgaven							
Programmauitgaven							
Commandant der Zeemacht in Nederland	334 560	338 388	342 113	339 168	337 844	337 174	335 906
Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied	66 003	71 086	70 458	70 705	70 108	69 927	69 908
Commandant van het Korps Mariniers	115 085	119 259	121 887	123 979	122 723	121 662	120 611
Ondersteunende eenheden	288 073	290 104	283 017	276 958	272 543	274 720	272 069
Subsidies	217	149	149	149	149	149	149
Investerings	408 222	379 180	411 534	396 726	376 833	327 362	368 047
Totaal Programmauitgaven	1 212 160	1 198 166	1 229 158	1 207 685	1 180 201	1 130 993	1 166 690
Apparaatsuitgaven							
Admiraliteit	213 909	220 446	195 099	192 931	193 246	197 151	194 330
Wachtgelden en inactiviteitswedden	16 953	16 198	12 186	11 196	10 260	9 403	8 723
Totaal Apparaatsuitgaven	230 862	236 644	207 285	204 127	203 506	206 554	203 053
Totale uitgaven	1 443 022	1 434 810	1 436 443	1 411 812	1 383 707	1 337 547	1 369 743
Ontvangsten	45 280	54 508	115 920	60 921	53 920	52 908	52 908

Activiteiten

De activiteiten van de Koninklijke marine worden onderverdeeld in operationele, ondersteunende en bestuurlijke activiteiten, deze zijn ondergebracht bij de Resultaat Verantwoordelijke Eenheden. De Commandant der Zeemacht in Nederland (CZMNED), de Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied (CZMCARIB) en de Commandant van het Korps Mariniers (CKMARNS) zijn verantwoordelijk voor de operationele activiteiten. Het Centrum voor Automatisering van Missiekritieke Systemen (CAMS, voorheen CAWCS), Marinebedrijf (MB), Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) en Opleidingen Koninklijke marine (OKM) geven inhoud aan de ondersteunende activiteiten. De bestuurlijke activiteiten worden door de Admiraliteit gecoördineerd en ondersteund.

De activiteiten van de Koninklijke marine zijn veelomvattend. Naast de in deze begroting opgenomen activiteiten zijn er ook activiteiten die hier niet nader zijn benoemd. Deze niet nader benoemde ondersteuning, zoals bewaking, is veelal intern van aard en is onlosmakelijk verbonden met de benoemde activiteiten. Ze draagt evenzeer bij aan de realisatie van de doelstellingen.

Commandant der Zeemacht in Nederland (CZMNED)

CZMNED is verantwoordelijk voor het gereedstellen, inzetbaar houden en inzetten van de operationele eenheden van de vloot, met uitzondering van de eenheden die vallen onder CZMCARIB en de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten (BDZ). Tevens vervult hij de functie van Admiraal BENELUX (ABNL). Daartoe beschikt hij over een geïntegreerde Belgisch-Nederlandse operationele staf en een taakorganisatie. De taakorganisatie realiseert de operationele inzet van de Belgische en Nederlandse eenheden. CZMNED heeft als nevenfunctie de operationele leiding over de Kustwacht Nederland (KWNEDE) waartoe het kustwachtcentrum is geïncorporeerd met het Marine Hoofd Kwartier (zie ook beleidsartikel Civiele taken).

CZMNED bestaat uit de Groep Escortescheperen, de Groep Maritieme Helikopters, de Groep Maritieme Patrouillevliegtuigen, de Onderzeedienst en de Mijndienst. Naast deze operationele groepen omvat CZMNED diverse commandementen en ondersteunende organisatiedelen. Voor het uitvoeren van de taken zijn de onderstaande vaardagen en vliegreuen geraamd.

Prestatiegegevens CZMNED	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Fregatten/bevoorradingsschepen/ amfibisch schip (LPD)				
Standing Naval Forces Atlantic & Mediterrean	Vaardagen	431	140	294
UK/NL Amphibious Force & NAVO Striking fleet	Vaardagen	178	58	130
Nationale en internationale oefeningen en overige activiteiten	Vaardagen	759	692	767
Onderzeeboten				
Nationale en internationale oefeningen en overige activiteiten	Vaardagen	465	200	430
Mijnenbestrijdingsvaartuigen				
Mine Counter Measure Forces North & South	Vaardagen	171	259	252
Nationale en internationale oefeningen en overige activiteiten	Vaardagen	573	361	268
Hydrografische vaartuigen				
Hydrografische opnemingen	Vaardagen	270	330	330
Maritieme helikopters				
Standing Naval Forces Atlantic & Mediterrean	Vlieguren	200	23	166
Nationale en internationale oefeningen en overige activiteiten	Vlieguren	4 480	1 895	3 579
Maritieme patrouillevliegtuigen				
Stationering maritiem patrouillevliegtuig Kevlavik	Vlieguren	347	275	300
Nationale en internationale oefeningen en overige activiteiten	Vlieguren	2 205	1 175	1 650

Bovenstaande ramingen zijn exclusief de vaardagen en vlieguren voor KWNEED (zie hiervoor het beleidsartikel Civiele taken) en eventuele inzet voor vredesoperaties, zoals Enduring Freedom, verificatievluchten boven Kosovo en deelname aan de *Multinational Interdiction Force* in de Arabische Golf (zie hiervoor het beleidsartikel uitvoeren vredesoperaties).

Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied (CZMCARIB)

CZMCARIB is verantwoordelijk voor het inzetbaar houden en inzetten van de operationele eenheden in zijn bevelsgebied. De autoriteit waaronder de eenheden organiek vallen, blijft logistiek verantwoordelijk. CZMCARIB vervult de nevenfunctie van Commandant KWNA&A (zie voor deze kustwachttaak ook beleidsartikel Civiele taken). In de Amerikaanse organisatie voor de bestrijding van drugs, de *Joint Interagency Task Force East* (JIATF-EAST), vervult CZMCARIB de functie van *Commander Task Group 4.4* (CTG 4.4). CZMCARIB is tevens belast met het oproepen, keuren, selecteren en plaatsen van de Antilliaanse en Arubaanse militie.

CZMCARIB bestaat uit vloot- en marinierseenheden, eenheden van de Antilliaanse en Arubaanse militie, het hoofdkwartier, drie kazernes en ondersteunende eenheden. Het hoofdkwartier en het kustwachtcentrum zijn gecollocerd. Voor de activiteiten van CZMCARIB zijn de volgende vaardagen, vlieguren en manoeefendagen geraamd.

Prestatiegegevens CZMCARIB	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002¹	Raming 2003
Fregatten				
Presentie, surveillance en interdictie in bevelsgebied	Vaardagen	56	42	27
Operationele gereedheid op peil houden	Vaardagen	6	4	2
Bestrijding illegale handel verdovende middelen	Vaardagen	10	7	4
Maritieme helikopters				
Presentie, surveillance en interdictie in bevelsgebied	Vlieguren	123	100	100
Operationele gereedheid op peil houden	Vlieguren	13	13	13
Bestrijding illegale handel verdovende middelen	Vlieguren	28	22	22
Maritieme patrouillevliegtuigen				
Presentie, surveillance en interdictie in bevelsgebied	Vlieguren	75	70	70
Operationele gereedheid op peil houden	Vlieguren	32	30	30
Ondersteuningsvaartuig				
Presentie, surveillance en interdictie in bevelsgebied	Vaardagen	70	72	72
Operationele gereedheid op peil houden	Vaardagen	15	18	18
Marinierspelotons met gevechtssteun				
Presentie, surveillance en interdictie in bevelsgebied	Mensoefendagen	747	1 450	1 450
Operationele gereedheid op peil houden	Mensoefendagen	8 000	13 050	13 050
Pelotons Antilliaanse en Arubaanse militie				
Presentie, surveillance en interdictie in bevelsgebied	Mensoefendagen	20	25	25
Operationele gereedheid op peil houden	Mensoefendagen	640	775	775

*) Vermoedelijke uitkomst 2002 betreft de vaardagen en vlieguren exclusief de te maken vaardagen en vlieguren voor de operatie Enduring Freedom.

Bovenstaande ramingen zijn exclusief de dagen en uren die beschikbaar zijn voor de uitvoering van civiele taken voor de KWNA&A (zie beleidsartikel Civiele taken) en eventuele inzet voor vredesoperaties (zie hiervoor het beleidsartikel uitvoeren vredesoperaties),

Commandant van het Korps Mariniers (CKMARNs)

CKMARNs is verantwoordelijk voor het gereedstellen en inzetbaar houden van de operationele eenheden van de mariniers.

CKMARNs bestaat uit het hoofdkwartier, de Groep Operationele Eenheden van de Mariniers (GOEM), de kazernes in Doorn, Rotterdam, Den Helder (vanaf 2004) en Texel en de Marinierskapel der Koninklijke marine.

Prestatiegegevens CKMARNs	Meeteenheid	Realisatie 2001*	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Mariniersbataljons en Ondersteunende marnsbat				
UK/NL Landing Force & ACE Mobile Force (Land)	Mensoefendagen	5 690	37 648	42 050
Beschikbaar houden noodhulpverkenningseenheid	Mensoefendagen	24	24	24
Gereedstelling Bataljons-groep, op 14 dagen notice**)	Mensoefendagen	0	1 869	2000
Training (nationaal en internationaal)	Mensoefendagen	46 112	77 605	61 329
Opleidingen	Mensoefendagen	17 435	15 000	15 000
Bijzondere Bijstandseenheid Mariniers (BBE)				
Gereedstelling	Mensoefendagen	4 860	15 396	15 000

*) De lage realisatie in 2001 is het gevolg van de uitzendingen in het kader van UNMEE.

***) Als strategische reserve voor SFOR. Een bataljonsgroep bestaat uit een MARNsBAT en toegesneden combat en combat service support vanuit de ondersteunende bataljons en de vloot.

Bovenstaande ramingen zijn exclusief de eventuele inzet voor vredesoperaties (zie hiervoor het beleidsartikel Uitvoeren vredesoperaties).

In het door het ministerie van Justitie opgestelde Actieplan Terrorismebestrijding en Veiligheid is een uitbreiding van de Bijzondere Bijstandseenheid van de Mariniers en de Amfibische capaciteit aangekondigd. De invulling door de Koninklijke marine bestaat uit de toevoeging aan het Korps Mariniers van een peloton BBE van 75 militairen, alsmede een structurele verhoging van het activiteitsniveau met 9 000 mensoefendagen per jaar.

Materieel Logistiek

De materieel-logistieke ondersteuning wordt geleverd door het Marinebedrijf (MB) en het Centrum voor Automatisering van Missiekritieke Systemen (CAMS). Bij de opgenomen activiteiten zijn de afnemers vermeld. Het is nog niet mogelijk de activiteiten in deze begroting al uit te splitsen naar de in de tabel opgenomen afnemers (zie ook de groei-paragraaf). De afnemers binnen de Koninklijke marine betreffen de operationele eenheden en de Admiraliteit. De afnemers buiten de Koninklijke marine zijn aangegeven als «EXTERN». Hieronder worden onder meer begrepen de Koninklijke landmacht, de Koninklijke luchtmacht en Navo-partners.

De belangrijkste activiteiten worden als volgt gekwantificeerd.

Prestatiegegevens Materieel Logistiek	Meet-eenheid	Afnemer	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Meerjaarlijks onderhoud	Aantal	CZMNED CZMCARIB	2	3	3
Tussentijds onderhoud	Aantal	CZMNED CZMCARIB	7	7	4
Reparatieorders	Aantal	CZMNED CZMCARIB CKMARN ADMIRALITEIT EXTERN	10 081	10 900	10 900
Modificatie opdrachten	Aantal	CZMNED CZMCARIB CKMARN ADMIRALITEIT EXTERN	341	320	300
Projecten nieuwbouw	Aantal	ADMIRALITEIT EXTERN	6	5	5
Projecten afstoting schepen	Aantal	ADMIRALITEIT	3	3	1

Het meerjaarlijks onderhoud (MJO) is het onderhoud aan een eenheid van de vloot dat nodig is om de materiële gereedheid ten minste tot aan de volgende geplande onderhoudsperiode van die eenheid kostenefficiënt op peil te houden. Het tussentijds onderhoud (TTO) is een tussen de MJO's vallende korte reparatieperiode, inclusief dokbeurt, waarbij in principe alleen de met de directe veiligheid en materiële gereedheid verband houdende werkzaamheden worden uitgevoerd.

Het uitvoeren van noodzakelijke reparatieorders tussen de geplande reparatieperiodes (MJO/TTO) betreft het incidenteel onderhoud.

Met ingang van 2003 wordt het uitvoeren van de modificatie opdrachten, de projecten nieuwbouw en afstoting van schepen (de engineering) niet meer in uren maar in aantallen uitgedrukt.

Opleidingen

Het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM), de Opleidingen Koninklijke marine (OKM) en het Mariniers Opleidingscentrum (MOC) dragen zorg voor de initiële opleidingen en bijscholings- en functieopleidingen. Bij de opgenomen activiteiten zijn de afnemers vermeld. Het is nog niet mogelijk de activiteiten in deze begroting al uit te splitsen naar de in de tabel opgenomen afnemers (zie ook de groeiparagraaf). De afnemers buiten de Koninklijke marine zijn aangegeven als «EXTERN». Hieronder worden onder meer begrepen de Koninklijke landmacht, de Koninklijke luchtmacht, Navo-partners, andere overheidsinstanties en in een enkel geval civiele afnemers.

De belangrijkste activiteiten worden als volgt gekwantificeerd:

Prestatiegegevens Opleidingen	Meet-eenheid	Afnemer	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Initiële opleidingen OKM	Geslaagde cursisten	CZMNED	1 095	1 193	981
Initiële opleidingen MOC	Geslaagde cursisten	CKMARN	650	650	650
Initiële opleidingen KIM	Geslaagde cursisten	CZMNED CKMARN	241	241	247
Bij- en omscholingsopleidingen OKM	Geslaagde cursisten	CZMNED CZMCARIB CKMARN OVERIG INTERN KM EXTERN	15 062	11 580	11 580
Bij- en omscholingsopleidingen KIM	Geslaagde cursisten	CZMNED CZMCARIB CKMARN EXTERN	20	20	20
KIM-publicaties	Aantal	KM-breed	69	44	44

Admiraliteit

De Admiraliteit draagt zorg voor de coördinatie en ondersteuning van de bestuurlijke activiteiten en bestaat uit een beleidsstaf en diverse uitvoerende diensten. De beleidsstaf ondersteunt de bevelhebber en draagt zorg voor het uitwerken van het beleid en het opstellen van plandocumenten. De grotere uitvoerende diensten betreffen:

- de ARBO-dienst;
- de Audiovisuele Dienst;
- het Centrum voor Operationele Data-Analyse;
- de Dienst Bedrijfsgezondheidszorg;
- de Dienst der Hydrografie;
- de Dienst Maritieme Historie, inclusief de marinemusea;
- de Publicatievoorziening en reproductie;
- de Sociaal Medische Dienst;
- het Verbindingscentrum Den Haag.

Daarnaast valt onder de Admiraliteit ook het personeel dat is geplaatst in het buitenland (zoals bij de Navo, de EU, de VN, de OVSE), bij het Koninklijk Huis en dat revalidatie ondergaat bij de Sociaal Medische Dienst.

Investerings

Onderstaand wordt per onderscheiden begrotingscategorie nader ingegaan op investeringsprojecten. Hierbij is de informatie welke tot voor kort in het Materieelprojectenoverzicht werd opgenomen met de

financiële informatie uit de artikelsgewijze toelichting samengevoegd. De projecten die hier nader worden toegelicht zijn de DMP-projecten die in realisatie zijn en de DMP-projecten waarover in het begrotingsjaar een behoeftestellingsbrief naar het Parlement zal worden gezonden. Het beleid is gericht op verbetering van het bestaande materieel, opheffing van tekortkomingen en vervanging van verouderd materieel door modern hoogwaardig materieel.

Project Fregatten van de Zeven Provinciën-klasse

Doelstelling	Instandhouding van capaciteiten op het vlak van maritieme commandovoering, maritieme oorlogsvoering en luchtverdediging voor de lange afstand door het in gebruik nemen van vier Luchtverdedigings- en commandofregatten (LCF).						
Projectomvang	€ 1 601,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwachting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Bouw	Bouw en proeftocht D-brief	Bouw, proeftocht en integratie hard- en software		1e LCF operationeel		
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	39 400	81 467	51 763				
Uitgaven (x € 1 000)	233 133	165 836	147 755	117 200	69 011	12 742	15 977

LCF-1 (Hr. Ms. De Zeven Provinciën) is op 26 april 2002 in dienst gesteld. LCF-2 voert in oktober 2002 de proeftocht uit. LCF-3 bevindt zich in de afbouwfase, LCF-4 is in aanbouw. In 2003 wordt vervolgd met de hardware/software integratie en proefnemingen aan boord van LCF-1. De uitvoering van het project verloopt volgens plan. Er wordt samengewerkt met Duitsland en Canada. Over de verwervingsvoorbereiding van het deelproject Sirius, een infra rood-systeem waarmee geleide wapens kunnen worden waargenomen, wordt de Kamer eind 2002 geïnformeerd.

Project Aanpassing Mijnenbestrijdingscapaciteit (PAM)

Doelstelling	Instandhouding van de mijnenbestrijdingscapaciteit door modernisering van de jaagcomponent (sonar/C2-deel) en herintroductie van de veegcomponent (drone-deel).						
Projectomvang	€ 288,1 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwachting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		Uitvoering	Uitvoering	Uitvoering 1 ^e gereed	Uitvoering	Uitvoering	Uitvoering, bouw PPM
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	103 600	34 078	17 638				
Uitgaven (x € 1 000)	466	15 581	33 592	26 027	25 054	27 468	18 194

De jaagcomponent betreft de modernisering van tien mijnenjagers van de Alkmaar-klasse. De uitvoering is begonnen. Het project vindt plaats in samenwerking met België. De veegcomponent betreft de verwerving van mijnenveegdrones. Ten gevolge van nadere prioriteitstelling vindt de instroom hiervan later en over een langere periode plaats. Het pre-productiemodel (PPM) komt beschikbaar in de tweede helft van dit decennium. Na evaluatie volgt seriebouw in de eerste helft van het volgende decennium.

Project Hydrografische Opnemingsvaartuigen (HOV)

Doelstelling	Instandhouding van een militair hydrografische capaciteit door vervanging van de twee verouderde Noordzee-opnemers door twee opnemingsvaartuigen en de afstoting van Hr.Ms. Tydeman.						
Projectomvang	€ 53,0 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwachting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		Bouw	HOV-1 in de vaart	HOV-2 in de vaart			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		48 629	2 137				
Uitgaven (x € 1 000)		19 329	27 937	5 481			

De militaire hydrografische capaciteiten betreffen de ondersteuning van militaire operaties en de uitvoering van de (civiele) hydrografische taak op het Nederlands deel van het continentaal plat en in de wateren rond de Nederlandse Antillen en Aruba. Het project loopt volgens plan.

Project Tweede Landing Platform Dock (LPD-2)

Doelstelling	Zekerstellen van het voortzettingsvermogen van LPD-1 alsmede de uitbreiding van de amfibische liftcapaciteit en strategische zeetransportcapaciteit door de verwerving van een tweede amfibisch transportschip. In het kader van EVDB wordt het schip voorzien van commandofaciliteiten waarbij wordt gestreefd naar internationale cofinanciering.						
Projectomvang	€ 202,6 miljoen exclusief € 34,9 miljoen voor commandofaciliteiten ten laste van beleidsartikel 11 «Internationale samenwerking».						
	Realisatie 2001	Verwachting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten			Bouw	Bouw	Bouw	Proeftocht	Operationeel
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	2 200	148 859	51 583				
Uitgaven (x € 1 000)	2 025	6 830	30 389	51 947	56 378	50 192	4 881

Het contract met de Koninklijke Schelde Groep (KSG) is op 3 mei 2002 getekend. Overdracht aan de Koninklijke marine vindt plaats in 2006. Conform de Defensienota is LPD-2 in 2007 operationeel.

Project Vervanging Hr.Ms. Zuiderkruis

Doelstelling	Instandhouding van de maritiem logistiek capaciteiten door vervanging van Hr.Ms. Zuiderkruis						
Projectomvang	€ 192,4 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	B-brief						Aanloop bouw
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)							
Uitgaven (x € 1 000)							4 500

Het DMP-A document is in 1995 ingediend. Vanwege een herziening van de prioriteiten is de vervanging van Hr.Ms. Zuiderkruis tien jaar vertraagd onder gelijktijdige uitvoering van levensverlengend onderhoud. De DMP-B brief zal in 2004 aan de Kamer worden aangeboden.

Project NH-90

Doelstelling	Instandhouding van de algemene maritiem-militaire capaciteiten alsmede capaciteiten op het vlak van tactisch maritiem luchttransport en opsporing en redding door de vervanging van de Lynx-helikopter door 20 NH-90 helikopters. De combinatie van 14 <i>full mission capable</i> en 6 <i>provisions for</i> helikopters levert een doelmatige en doeltreffende mix ten behoeve van het takenpakket.						
Projectomvang	€ 843,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten						Deelname multinationale OPEVAL	Aflevering 1 ^e NH90
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	26 700	1 295	1 087				
Uitgaven (x € 1 000)	18 241	15 266	11 652	16 475	44 241	70 819	128 046

De Koninklijke marine zal deelnemen aan de multinationale operationele evaluatie (OPEVAL) door de levering van schepen en vliegtuigen voor de uitvoering van de evaluatie en het wetenschappelijk onderzoek. Naar verwachting zullen alle NH-90 helikopters in 2012 zijn afgeleverd. Het project NH-90 is een multinationaal project waaraan inmiddels acht landen deelnemen.

Project CUP-Orion

Doelstelling	Instandhouding van de algemene maritiem-militaire capaciteiten alsmede capaciteiten op het gebied van surveillance boven land en opsporing en redding door de modernisering van tien Orions naar eenzelfde, op oppervlakte surveillance gerichte basisconfiguratie en de multifunctionele uitrusting van zeven van de tien Orions.						
Projectomvang	€ 202,3 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		In uitvoering	In uitvoering, 1 ^e gereed	In uitvoering	In uitvoering	Laatste gereed	
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	3 300	5 052	2 073				
Uitgaven (x € 1 000)	12 791	10 867	26 406	37 622	45 437	36 991	23 028

Het testprogramma van het eerste vliegtuig is gereed. In het tweede kwartaal van dit jaar beginnen de overige vliegtuigen aan de modernisering. In het project wordt samengewerkt met de Verenigde Staten.

Theatre Ballistic Missile Defence (TBMD)

Doelstelling	Verwerving van een «lower tier» maritieme TBMD-capaciteit. Daartoe vindt momenteel de «Concept Validation Phase (CVP)» plaats. De uitkomst dient als basis voor besluitvorming over implementatie aan boord van het LCF.						
Projectomvang	€ 148,6 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten			CVP afgerond				
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	500	1 000					
Uitgaven (x € 1 000)	2 748	2 680	1 048				

De Koninklijke marine gaat voor de verwerving van een «lower tier» capaciteit voor de onderschepping vanaf zee van tactische ballistische raketten uit van de ontwikkeling van het «Standard Missile 2 Block IV A» in het kader van het Amerikaanse «Navy Area Missile Programme». Eind 2001 hebben de VS dit programma echter beëindigd. Op dit ogenblik voeren zij proefnemingen uit om te bepalen of – en zo ja, in hoeverre – de beoogde TBMD-capaciteit met enkele aanpassingen alsnog kan worden gerealiseerd. De VS hebben toegezegd Nederland van de resultaten op de hoogte te stellen. Politieke besluiten over de verwerving van een TBMD-capaciteit voor de LCF-fregatten van de Koninklijke marine zijn pas aan de orde na de voltooiing van de «Concept Validation Phase» in 2003.

Vervanging Verbindingsapparatuur Mariniers (NIMCIS)

Doelstelling	Verbetering van de capaciteiten op het vlak van informatieuitwisseling en «situational awareness» van de operationele marinierseenheden door de vervanging van communicatie- en data apparatuur.						
Projectomvang	€ 86,0 miljoen. Dit is inclusief aanschaf ten behoeve van het 3e MARNSBAT (€ 12,3 miljoen).						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		DMP-A	BC-Brief	Eerste afleverin- gen			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)							
Uitgaven (x € 1 000)				7 052	9 913	9 402	19 156

Dit project omvat de introductie van VHF- en HF-communicatieapparatuur met daarbij een beperkte capaciteit tot informatie-uitwisseling. Dat laatste betreft met name de verwerking van digitale kaarten en de geautomatiseerde positiebepaling. Naar verwachting zullen in 2004 de eerste systemen in gebruik worden genomen bij eenheden van de mariniers. Het project houdt rekening met de interoperabiliteit met andere eenheden, waaronder de UK/NL Landing Force.

Project Marinierskazerne Buitenveld

Doelstelling	Voorzien in infrastructuur ten behoeve van het paraatstellen van 3 MARNSBAT, teneinde het voortzettingsvermogen van een mariniersbataljon voor vredesoperaties te waarborgen.						
Projectomvang	€ 30,8 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		DMP-ABC	Uitvoering	Paraat			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	600	13 338	14 595				
Uitgaven (x € 1 000)	500	7 138	10 395	10 815	1 472	525	

3 MARNSBAT wordt op 10 december 2004 volledig paraat gesteld. Daartoe wordt het terrein Buitenveld te Den Helder ingericht als kazerne en wordt materieel verworven. De inrichting van de kazerne verloopt volgens plan.

Project Satellietcommunicatie voor militair gebruik (MILSATCOM)

Doelstelling	De verbetering van <i>command and control</i> en informatieverwerking door introductie van lange-afstand verbindingsapparatuur op basis van satellietcommunicatie.						
Projectomvang	€ 242,1 miljoen. Hiervan is € 179,1 miljoen ondergebracht in de begroting van de KM						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	D2-brief						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	3 000	58 217	3 824				
Uitgaven (x € 1 000)	1 626	13 557	22 024	16 915	6 851	9 067	15 321

Het project bestaat uit twee delen. Het korte termijn deel omvat een anker- of grondstation en bijbehorende mobiele tactische terminals voor de Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht. Het contract is getekend op 8 mei 2002. Het bouwkundig deel van het grondstation (Lauwersmeer) is opgeleverd. De ingebruikname is voorzien vanaf oktober 2003 en is naar verwachting gereed in maart 2004. Het lange-termijndeel voegt een satellietcapaciteit in de EHF-band toe door het gebruik van het Amerikaanse Advanced EHF-systeem. Dit omvat tevens de plaatsing van een AEHF-terminal op het grondstation, scheepsterminals en tactische terminals voor de Koninklijke marine, land- en luchtmacht. Als gevolg van vertraging in het AEHF-programma wordt de beschikbaarheid van satellietcapaciteit voor Nederland nu voorzien in 2009. Hierover vindt nog nader overleg plaats met de Verenigde Staten.

Overige investeringen

Naast bovengenoemde investeringen zijn er kleine investeringen en investeringen in munitie en projecten zoals infrastructuur die naar hun aard niet op een van de artikelonderdelen van groot materieel kunnen worden ondergebracht. Op het artikelonderdeel munitie zijn daarbij de uitgaven geraamd voor de aanschaf van kapitale munitie. Tevens is daar ondergebracht de aanschaf van conventionele munitie voor kanons en klein kaliber wapens voor zover dit geldt als aanvulling van de oorlogsvoorraden. Voorts is de opbouw van voorraden nieuwe typen conventionele munitie, zoals voor het LCF, hiervan een onderdeel. Als basis voor de raming van kapitale munitie wordt de «NATO Maritime Stockpile Policy Guidance» gehanteerd. Hierin zijn normen voor de Koninklijke marine vastgesteld, uitgaande van de sterkte en samenstelling van de vloot.

Naar aanleiding van de motie-Van 't Riet c.s. (26 900 nr. 12) bestudeert Defensie de vervanging van de L-fregatten nader. De operationele behoeftstelling wordt in 2003 aan de Kamer aangeboden. Vóór 2008 is geen beslag op de begroting voor dit project voorzien.

Subsidies

De Koninklijke marine verleent subsidies aan instanties die activiteiten uitvoeren die het belang van de Zeemacht dienen. Het betreft de Koninklijke marine Jacht Club (€ 0,053 miljoen), de Marine Watersport-

vereniging (€ 0,032 miljoen), de Koninklijke Vereniging Marine Officieren (€ 0,034 miljoen), het Zeekadettenkorps (€ 0,007 miljoen) en de Stichting Militaire Tehuizen Overzee (€ 0,023 miljoen). In totaal wordt in 2003 voor een bedrag van € 0,149 miljoen aan subsidies verleend. Deze vermelding vormt voor de onder dit artikel opgenomen subsidieverleningen de wettelijke grondslag als bedoeld in artikel 4.23, derde lid, onder c van de Algemene Wet Bestuursrecht.

Ontvangsten

De ontvangstenbegroting van de Koninklijke marine beslaat in 2003 € 115,9 miljoen. Deze ontvangsten hebben onder andere betrekking op:

- aan personele uitgaven gerelateerde ontvangsten voor onder andere voeding, huisvesting, onderwijskosten van gezinsleden in het buitenland en geneeskundige declaraties;
- teruggevorderde BTW (de grootste post);
- ontvangsten voor werkzaamheden en dienstverlening door het Marinebedrijf;
- terugontvangsten op Foreign Military Sales-programma's;
- verrekeningen met Navo-partners;
- verrekening van (mede)gebruik van de vliegkampen Valkenburg en De Kooy.

Indien de ontvangsten het gevolg zijn van het in rekening brengen van gemaakte kosten voor het verlenen van diensten of goederen aan andere beleidsterreinen of Defensie baten-lastendiensten worden additionele uitgaven gehanteerd.

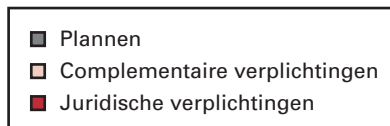
Indien ontvangsten het gevolg zijn van het in rekening brengen van gemaakte kosten voor het verlenen van diensten en goederen aan andere ministeries of derden worden respectievelijk integrale kosten en markt-conforme prijzen gehanteerd.

Budgetflexibiliteit

De budgetflexibiliteit van dit beleidsartikel wordt in onderstaande tabel opgenomen en vervolgens in de begrotingsgrafiek weergegeven.

Bedragen x € 1 000										
Omschrijving	2003		2004		2005		2006		2007	
Totaal geraamde kasuitgaven	1 436 443		1 411 812		1 383 707		1 337 547		1 369 743	
Waarvan apparaats-uitgaven	207 285		204 127		203 506		206 554		203 053	
Dus programma-uitgaven (incl. investeringen)	1 229 159		1 207 685		1 180 201		1 130 993		1 166 690	
Waarvan juridisch verplicht	71%	870 069	65%	782 751	59%	696 837	60%	682 006	55%	638 484
Waarvan complementair noodzakelijk	27%	330 973	30%	357 803	33%	387 963	30%	334 470	35%	402 790
Resterende plannen	2%	28 117	6%	67 131	8%	95 400	10%	114 517	11%	125 416
Totaal	100%	1 229 159	100%	1 207 685	100%	1 180 201	100%	1 130 993	100%	1 166 690

Budgetflexibiliteit

Veronderstellingen

De volgende veronderstellingen liggen ten grondslag aan het beoogde beleid en de context waarin dit moet worden uitgevoerd.

De realisatie van de operationele doelstellingen in de begroting is afhankelijk van een adequate personele vulling van de organisatie. Daarom moeten werving en uitstroom zich volgens plan ontwikkelen. De achterblijvende werving van operationeel en technisch personeel en de mate van uitstroom in het recente verleden hebben aangetoond, dat voor het zekerstellen van de (operationele) prestaties grote inspanningen vereist zijn.

Voorts is de volledige uitvoering van het beleid mede afhankelijk van een stabiele verhouding tussen de euro en de dollar.

Groeiparaagraaf VBTB

De prestatiegegevens van het Mariniers Opleidingscentrum worden in de ontwerpbegroting 2004 nog verder uitgebreid met de bij- en omscholingsopleidingen. Voor het Centrum voor Automatisering van Missiekritieke Systemen worden in de ontwerpbegroting 2004 eveneens prestatiegegevens geïntroduceerd zodat aangesloten kan worden bij de overige ondersteunende eenheden. Bovendien bestaat voor de ontwerpbegroting 2004 het voornemen om de prestatiegegevens van de ondersteunende eenheden nader te specificeren over de afnemers.

Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht

Algemene beleidsdoelstelling

De Koninklijke landmacht levert met landstrijdkrachten een bijdrage aan de hoofddoelstellingen van de krijgsmacht. Uitgangspunt is dat de algemene verdedigingstaak moet kunnen worden uitgevoerd. Tevens levert de Koninklijke landmacht een bijdrage aan het halen van het Nederlandse ambitieniveau. Hiervoor dient een scala aan taken te kunnen worden uitgevoerd in verschillende scenario's in zowel Navo- als EU-verband. Belangrijke kenmerken van het hiervoor benodigde optreden zijn veelzijdige inzetbaarheid binnen het gehele geweldsspectrum, modulaire inzetbaarheid in multinationale verbanden en een expeditieve oriëntatie, zodat inzet over grote afstanden en snelle ontplooiing mogelijk zijn. De Koninklijke landmacht levert de gevechtskracht voor het fysiek bezetten en beheersen van gebieden, waarbij gebruik wordt gemaakt van middelen waarvan een belangrijke afschrikwekkende werking uitgaat en die worden gebruikt om eigen en bondgenootschappelijke troepen te beschermen en zo nodig tegenstanders uit te schakelen. Ze is in staat een verscheidenheid aan middelen in te zetten om de tactische mobiliteit te verschaffen die een strijdmacht nodig heeft om, ook op grote afstand van Nederland, de gebeurtenissen te beïnvloeden (preventief) en te kunnen reageren op onvoorziene negatieve ontwikkelingen (reactief). Met de beschikbare capaciteiten kan de Koninklijke landmacht ook civiele overheden ondersteunen bij de handhaving van de rechtsorde en veiligheid.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De geoperationaliseerde doelstellingen van de Koninklijke landmacht worden weergegeven in de onderstaande doelstellingenmatrix. Hierin is aangegeven hoeveel eenheden (kwantiteit) binnen welke termijn (reactietijd) beschikbaar dienen te zijn voor inzet ten behoeve van de drie hoofddoelstellingen van Defensie. Uitgangspunt daarbij is dat de eenheden binnen de aangegeven gereedheidstermijn voor het gehele geweldsspectrum inzetbaar zijn (kwaliteit). De indeling van de gereedheidstermijnen sluiten aan bij de Navo-indeling in High Readiness Forces (HRF), Forces of Lower Readiness (FLR) en Long Term Build-up Forces (LTBF). De eerstvolgende evaluatie naar de doelstellingen van dit beleidsartikel vindt plaats in 2006.

Type eenheid	Inzetbaarheid	Totaal	HRF		FLR	LTBF
			Direct	Korte termijn	Lange termijn	Reserve
HRF(L)HQ	Staf	1	1			
	Staff Support batallion	1	1			
	CIS batallion	1	1			
	Special operations Staf	1	1			
	Commandotroepencompagnie	3	3			
Air Manoeuvre Brigade ¹	Staf en Stafcompagnie	1	1			
	Infanteriebataljon Luchtmobiel	3	3			
	Mortiercompagnie Luchtmobiel	1	1			
	Geniecompagnie Luchtmobiel	1	1			
	Luchtverdedigingscompagnie Luchtmobiel	1	1			
1 Divisie Gemechaniseerde brigade ² (13, 41 en 43 Mechbrig)	Staf	1				1
	Staf en Stafcompagnie	3	1	1	1	
	Pantserinfanteriebataljon	6	1	1	1	3
	Tankbataljon	3	1	1	1	
	Brigade verkenningsskadron	3	1	1	1	
	Afdeling veldartillerie	3	1	1	1	
	Pantserluchtdeelartilleriebatterij	3	1	1	1	
	Pantsergeniecompagnie	3	1	1	1	
Divisie Gevechtssteun Commando	Staf	1	1			
	ISTAR bataljon Staf	1	1			
	ISTARmodule ³	3	1	2		
	Pantsergeniebataljon ⁴ Staf	3	1			2
	Pantsergeniecompagnie ⁴	6	1			5
	Geniebataljon ⁴ Staf	1	1			
	Constructiecompagnie ⁴	3	2	1		
	Brugcompagnie	2	1			1
	NBC-compagnie ⁵	1	1			
	Afdeling luchtdeelartillerie Staf	1	1			
	Luchtdeelartilleriebatterij	3	1			2
	Pantserluchtdeelartilleriebatterij	2				2
	Divisie veldartilleriegroep Staf	1				1
	Afdeling veldartillerie	3				3
MLRS-batterij	2	1			1	
Verbindingsbataljon	2	1+1/3 ^e	1/3 ^e	1/3 ^e		
Divisie Logistiek Commando	Staf ⁶	1	1			
	Bevoorrading- en Transportbataljon ⁷	2	2/3 ^e	2/3 ^e	2/3 ^e	
	Materieeldienstcompagnie	3	1	1	1	
	Geneeskundigbataljon ⁸	2	1/3 ^e	1/3 ^e	1/3 ^e	1
National support command		1	1			
Nationale Reserve Bataljon ⁹		5	5			
NL-deel CIMIC Group North		1	2/3 ^e	1/3 ^e		
NL CIMIC Support Unit		1	1			

¹ De logistieke eenheden binnen de brigade zijn in het schema niet opgenomen. Hun gereedheid is gerelateerd aan de te ondersteunen eenheden.

² Bij inzet van een gemechaniseerde brigade als Peace Enforcing (PE) brigade wordt deze aangevuld door de eenheden van de andere brigade.

³ Intelligence surveillance target acquisition and reconnaissance (Istar)module: deze modulair opgebouwde eenheid bestaat uit Verkenning-, Remotely Piloted Vehicle (RPV)-, Elektronische Oorlogsvoerings- (EOV), Militaire Inlichtingen (MI)- en Artillerie ondersteuningsmiddelen.

⁴ Bij inzet als onderdeel van een samengesteld noodhulpbataljon geldt de gereedheidstermijn van 10 dagen. Personeel ten behoeve van noodhulpverkenningsteam heeft een gereedheidstermijn van 24 uur.

Drie parate NBC-pelotons zijn ingedeeld bij de constructiecompagnieën. Één peloton heeft een gereedheidstermijn van 10 dagen.

Stafelement ten behoeve van Support Command 11 Air Manoeuvre Brigade.

De parate eenheden van beide Bevoorraders- en Transportbataljons kennen gezamenlijk een interne driedeling. Hiermee is (samen met de brigadebevoorraderscompagnie) de ondersteuning (National Support Element) ten behoeve van maximaal 3 bataljons over 2 assen mogelijk.

Het parate deel van 400 Geneeskundigbataljon kent een interne driedeling. Hiermee is (samen met de brigadegeneeskundigcompagnie) de ondersteuning ten behoeve van maximaal 3 bataljons over 2 assen mogelijk.

Natresbataljons direct inzetbaar voor nationale taken.

Veranderdoelstellingen

Onderstaand worden de veranderdoelstellingen van de Koninklijke landmacht toegelicht, voor zover deze geen materieelprojecten betreffen. Materieelprojecten worden toegelicht in de paragraaf investeringen.

HRF(L)HQ

Sinds eind 2000 werkt de legerkorpsstaf zich op tot een snel inzetbaar binationaal hoofdkwartier, het «High Readiness Force (Land) Headquarters» (HRF(L)HQ). De HRF-status van de legerkorpsstaf zal in 2002 een feit zijn. Ter ondersteuning van de staf worden een «Communication and Information System» (CIS)-bataljon en een «Combat Service Support» (CSS)-bataljon opgericht.

Operationele Gereedheidsstatus (OGS) 11 Air Manoeuvre Brigade in 2003

De 11 Luchtmobiele brigade gaat samen met de Tactische Helikopter Groep van de Koninklijke luchtmacht op in één inzetbare eenheid, de 11 Air Manoeuvre Brigade. Deze geïntegreerde eenheid bereikt ultimo 2003 haar operationele gereedheid. Bij de 11 Luchtmobiele brigade worden de komende jaren enige organisatiewijzigingen doorgevoerd. Deze organisatieaanpassing is mede het gevolg van de transformatie van de luchtmobiele doctrine tot een «Air Manoeuvre» doctrine. Hierover vindt internationale (doctrinaire) afstemming plaats met het Verenigd Koninkrijk.

Versterken van de gevechtskracht en het expeditie vermogen

De drie gemechaniseerde brigades van 1 Divisie «7 December» zijn de eenheden die in de meeste gevallen de bataljons leveren voor vredesoperaties. Om het voortzettingsvermogen te vergroten wordt de parate capaciteit van deze brigades versterkt door per brigade het gedeeltelijk parate pantserinfanteriebataljon geheel paraat te stellen. De laatste compagnieën worden uiterlijk in 2004 paraat gesteld. Het parate pantserinfanteriebataljon zal dan bestaan uit vier parate compagnieën. De Remotely Piloted Vehicle-batterij is als onderdeel van het Intelligence Surveillance Target Acquisition and Reconnaissance (ISTAR)-bataljon per 1 januari 2002 operationeel gesteld. De eenheid werkt zich nu op tot het voor operationele inzet gewenste niveau van geoefendheid. Naar verwachting kan een deel van de eenheid vanaf medio 2003 worden ingezet.

Optimaliseren platform Peace Enforcement brigade

Voor inzet in het hoge deel van het geweldsspectrum dient aan een hoge trainingsstandaard voor gevechtsoperaties te worden voldaan. De invulling en oefening van de brigades voor de zwaardere taken als «Joint Peace Enforcement» platform (PE-brigade) zullen in de planperiode meer aandacht krijgen. Het huidige accentmodel, waarin de drie brigades een half jaar de tijd hebben voor recuperatie, een half jaar voor opleiding en training en vervolgens een half jaar inzetbaar zijn, wordt daarom herzien. In het verbeterde accentmodel krijgen de brigades meer tijd om te

oefenen en trainen, maar zijn vervolgens ook langer beschikbaar voor uitzending; één jaar en niet slechts een half jaar zoals in het huidige model.

Joint Air Defence School (JADS)

Op de luchtmachtbasis De Peel worden de grondgebonden luchtverdedigingseenheden (GLVD) van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht gestationeerd om samen te werken binnen JADS en JADCentre. Dit leidt tot de gewenste verdieping van de operationele samenwerking binnen de Nederlandse GLVD en geeft op termijn mogelijkheden tot internationalisering. Daarnaast zijn er dringende redenen om de huidige locatie van de GLVD van de Koninklijke landmacht (de Prins Mauritskazerne te Ede) te verlaten. Daarbij gaat het vooral om de staat van de infrastructuur en de planologische ontwikkelingen in de directe omgeving. De verhuizing van de GLVD van de Koninklijke landmacht naar De Peel vindt plaats in 2004 en 2005.

Stroomlijning van de bedrijfsvoering en staven

De Koninklijke landmacht heeft een onderzoek gestart naar een «stroomlijning van de bedrijfsvoering en staven» (SBSKL). Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van een verbetering van de «teeth» (meer groen op de grond) ten opzichte van de «tail» en een meer op het operationeel optreden afgestemde bedrijfsvoering («work as you fight»). Met uitzondering van het Nederlandse aandeel in de staf van het HRF(L)HQ zullen alle operationele eenheden en operationele staven van de Koninklijke landmacht in één Operationeel Commando worden opgenomen. De staf van de 1 Divisie zal om deze reden worden omgevormd. Verder zal éénhoofdige verantwoordelijkheid voor de personele keten en de materieellogistieke keten in respectievelijk een Personeelscommando en een Materieellogistiek Commando worden ingevoerd.

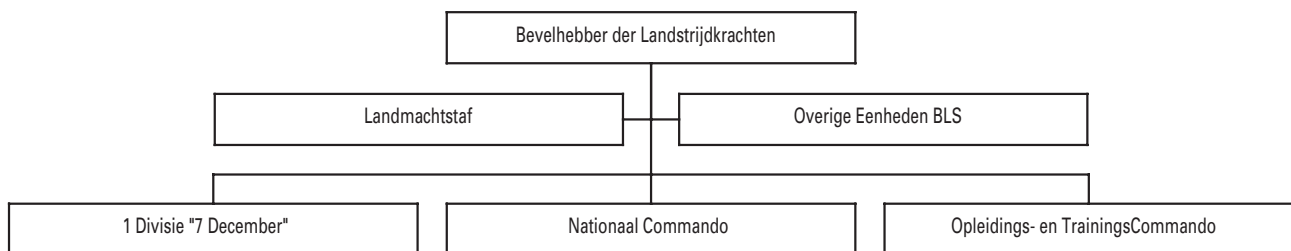
Overzicht budgettaire gevolgen van beleid

De financiële middelen die de Koninklijke landmacht ter beschikking staan voor het realiseren van haar doelstellingen en activiteiten zijn opgenomen in de volgende tabellen. Omdat de 1 Divisie «7 December» de bedrijfsvoeringstaken van het 1(GE/NL)Corps heeft overgenomen, is in de tabel budgettaire gevolgen 1(GE/NL)Corps vervangen door 1 Divisie «7 December».

Budgettaire gevolgen beleid beleidsartikel 02 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen (x € 1000)	3 134 589	2 716 918	2 230 379	2 032 584	2 194 570	1 969 327	2 708 286
Uitgaven							
Programma-uitgaven							
1 Divisie «7 December»	547 312	566 587	574 130	581 590	595 319	615 561	636 461
Nationaal Commando, exclusief Civiele Taken	619 284	630 928	631 655	638 097	626 794	618 315	603 815
Opleidings- en trainingscommando KL	214 055	229 741	236 031	237 408	239 017	238 993	241 934
Subsidies en bijdragen	878	913	949	932	932	932	931
Investerings	438 609	351 736	388 260	382 371	323 851	351 918	329 975
Totaal programma-uitgaven	1 820 138	1 779 905	1 831 025	1 840 399	1 785 913	1 825 719	1 813 116
Apparaatsuitgaven							
Landmachtstaf	107 464	144 251	111 136	108 114	107 851	104 414	104 340
Overige Eenheden BLS	287 494	296 477	251 483	253 308	248 309	256 293	255 292
Wachtgeld en inactiviteitswedden	48 969	42 784	35 521	36 244	34 166	33 267	33 616
Totaal Apparaatsuitgaven	443 927	483 512	398 140	397 666	390 326	393 974	393 248
Totaal Uitgaven	2 264 065	2 263 417	2 229 165	2 238 065	2 176 239	2 219 693	2 206 364
Ontvangsten	82 462	67 366	59 493	59 516	59 516	59 516	59 516

Activiteiten

De Koninklijke landmacht hanteert voor het realiseren van bovenstaande doelstellingen de volgende organisatiestructuur:

1 Divisie «7 December»

In verband met de vorming van de HRF(L)HQ heeft de 1 Divisie «7 December» de taken in het kader van de vredesbedrijfsvoering van het 1 (GE/NL) Corps overgenomen. De 1 Divisie is daarmee nu de belangrijkste leverancier binnen de Koninklijke landmacht van operationeel gereede eenheden. De 1 Divisie bestaat uit de Divisiestaf, het Nederlandse deel van het HRF(L)HQ, de Luchtmobiele brigade, drie gemechaniseerde brigades, het Divisie Gevechtssteun Commando en het Divisie Logistiek Commando.

Opleiden en trainen zijn de kernactiviteiten die leiden tot het tijdig beschikbaar hebben van operationeel gereede eenheden. Daarnaast wordt 1 Divisie ook belast met het uitvoeren van steunverlenende activiteiten. Binnen deze opleidings- en trainingsactiviteiten is het oefenen één van de belangrijkste pijlers waarop de operationele gereedheid wordt gebouwd.

Dit wordt als volgt gekwantificeerd:

Prestatiegegevens 1 Div. 7 December (mensoefen- dagen)	Oefening	Realisatie 2001³	Vermoede- lijke uitkomst 2002³	Raming 2003
11Lumbl Brig	Brigade oefening (VI) Voorbereiden OGS ¹			22 500
	Brigade oefening (VI) OGS ¹			76 000
13 Mechbrig	Bataljonsoefening (V) Eindoefening SFOR 14			18 000
	Field Training Exercise (FTX)			5 000
41 Mechbrig	Bataljonsoefening (V) Eindoefening SFOR 15			8 280
	Diverse oefeningen (V)			24 440
43 Mechbrig	Bataljonsoefening (V) CMTC ² (of gelijkwaar- dig)			27 760
Divisie Logistiek Commando	Brigade oefening (IV) OGS ¹ 11 Lumbl Brig			14 250
Divisie Gevechtssteun Commando	Diverse oefeningen (V)			39 100
Overige oefeningen	SOB Oefeningen (I-IV) ⁴			86 400
	Oefening Vogelsang (I-IV)			43 200
	Overig (I-IV)			268 070
Totaal		560 000	580 000	633 000

¹ Operationele Gereedheidsstatus

² Combat Manoeuvre Training Center

³ Voor de jaren 2001 en 2002 is de verdeling over de oefeningen niet beschikbaar

⁴ Schietoefening Bergen

De Koninklijke landmacht onderkent in haar opleidings- en trainingstraject verschillende niveaus van oefeningen. Op laagste niveau (niveau I) wordt de individuele militair getraind. Daarboven worden de groeps- (niveau II), pelotons- (niveau III) en compagnieoefeningen (niveau IV) onderscheiden. Omdat bataljons voor vredesoperaties kunnen worden ingezet en brigades het platform voor peace-enforcing vormen zijn de oefeningen van deze eenheden (respectievelijk niveau V en VI) separaat in de tabel opgenomen. Tijdens het oefenen op een bepaald niveau worden ook de oefendoelen van lagere niveaus getraind.

Nationaal Commando (NATCO)

Het ondersteunende NATCO bestaat in 2003 uit een ressortstaf, vijf Regionaal Militaire Commando's, het Netherlands Armed Forces Support Agency Germany, het Landelijk Bevoorradersbedrijf KL, het Hogere Onderhoudsbedrijf KL en het Explosieven Opruimingscommando KL (EOCKL). Wegens het grotendeels civiele karakter van het EOCKL is deze eenheid geraamd onder het beleidsartikel Civiele Taken.

De volgende activiteiten worden onderscheiden:

- operationele diensten: hieronder vallen alle steunverleningen;
- logistieke diensten: het uitvoeren van hoger onderhoud, bevoorrading, beheer en opleg;
- facilitaire diensten: dit zijn diensten op het gebied van infrastructuur en

milieu, klein onderhoud, integrale veiligheidszorg, geleverde voedings- en kantinediensten, ontwikkeling en ontspanning, taken voor de in Duitsland gelegerde eenheden;

- specifieke diensten: dit betreft de gedetineerdzorg, reproductiewerkzaamheden, functioneel beheer van Koninklijke landmacht-brede IT-systemen.

Prestatiegegevens NATCO (in uren)	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Operationele diensten	100 000	107 500	107 500
Logistieke diensten	1 436 500	1 269 500	1 252 600
<i>Onderhoud</i>	<i>536 500</i>	<i>516 000</i>	<i>508 300</i>
<i>Bevoorrading</i>	<i>900 000</i>	<i>753 500</i>	<i>744 300</i>
Facilitaire diensten	4 338 700	4 614 000	4 538 000
Specifieke diensten	145 000	487 400	474 600

Inkopen	Inkoopwaarde (x € 1 000)
Onderhoud	9 668
Klasse I Voeding	30 521
Klasse II/IV PGU	32 869
Klasse II/IV Overig	70 785
Klasse III Brandstof	20 191
Klasse V Munitie	29 582
Facilitaire diensten	83 968
Totale inkoopwaarde	277 584

Opleidings- en TrainingsCommando (OTCKL)

In de periode tot 2006 wordt het COKL omgevormd tot het OTCKL, waarmee de kennis van training en opleiding wordt geconcentreerd en flexibeler en effectiever aan 1 Divisie kan worden aangeboden. Het OTCKL bestaat uit een staf, acht opleidingscentra (Manoeuvre, Vuursteun, Genie, Ede, Logistiek, Rijden, Initiële Opleidingen en de Koninklijke Militaire School) en twee bijzondere organisatie-eenheden: de Begeleidingsorganisatie Civiel Onderwijs en de Lichamelijke Oefening en Sportorganisatie. De Begeleidingsorganisatie Civiel Onderwijs ondersteunt BBT'ers bij het zoeken naar en volgen van civiele opleidingen.

Prestatiegegevens OTCKL	Meet-eenheid	Afnemer	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Initiële opleiding	Opleidings- plaatsen Opgeleide leerlingen	Totaal	8 125		
		1 Divisie		3 047	3 015
		Overig Totaal			336 3 351
Vervolgopleidingen	Opleidings- plaatsen	1 Divisie			22 613
		Overig			16 714
		Totaal	34 590	35 800	39 327
Trainingsondersteuning	Mensuren	1 Divisie			119 717
		Overig			0
		Totaal	148 000	147 840	119 717
LO/Sport	Mensuren	1 Divisie			107 498
		Overig			99 000
		Totaal	187 642	211 920	206 498
Kennisproductie	Mensuren	1 Divisie			0
		Overig			179 278
		Totaal	118 000	147 520	179 278
Steunverlening	Mensuren	1 Divisie			6 078
		Overig			54 698
		Totaal	39 536	30 240	60 776
Maatschappelijke meerwaarde opleidingen	Aantal afgerond Aantal in opleiding	Totaal	1 627		
		1 Divisie			5 550
		Overig Totaal		6 200	700 6 200

Overige Eenheden BLS

De Overige Eenheden BLS ondersteunen de Landmachtstaf en de overige ressorts bij het uitvoeren van de hun opgedragen taken. Hieronder vallen de Directie Personeel en Organisatie, de Directie Materieel, de Koninklijke Militaire Academie en de Topografische Dienst Nederland (TDN). De TDN voorziet de Koninklijke landmacht van geografische informatie in de vorm van bestanden, kaartseries en afgeleide producten. Voorzien wordt dat deze dienst wordt overgedragen aan het Kadaster.

Landmachtstaf

De Landmachtstaf ondersteunt de bevelhebber bij de sturing van de Koninklijke landmacht. De Landmachtstaf zorgt voor het uitwerken van het beleid, het opstellen van plandocumenten en de informatie-uitwisseling met de Centrale organisatie. Tot slot verzorgt de Landmachtstaf de beleidsmatige voorbereiding, de coördinatie en de evaluatie van alle uitzendingen en treedt zij op als aanspreekpunt en coördinator van contacten met de Defensiestaf en met instanties buiten de Koninklijke landmacht.

Investerings

Onderstaand wordt per onderscheiden begrotingscategorie nader ingegaan op investeringsprojecten. Hierbij is de informatie welke tot voor kort in het Materieelprojectenoverzicht werd opgenomen met de

financiële informatie uit de artikelsgewijze toelichting samengevoegd. De projecten die hier nader worden toegelicht zijn de DMP-projecten die in realisatie zijn en de DMP-projecten waarover in het begrotingsjaar een behoeftestellingsbrief naar het Parlement zal worden gezonden. Het beleid is gericht op verbetering van het bestaande materieel, opheffing van tekortkomingen en vervanging van verouderd materieel door modern hoogwaardig materieel.

Automatisering

Project Tracking en Tracing

Doelstelling	Actief volgen van goederenstromen						
Projectomvang	€ 17,22 miljoen (waarvan € 8,62 miljoen EVDB)						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Contract						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		200	8 400				
Uitgaven (x € 1 000)		200	600	3 900	2 200	1 700	

Dit project voorziet in de verwerving van een «tracking en tracing» systeem voor het volgen van de goederenstromen tijdens expeditionair optreden in crisisbeheersingsoperaties tot en met het niveau van inzet van een «Peace Enforcing» brigade. In 2005 dient Defensie te beschikken over een gestandaardiseerd en werkend systeem dat in staat is afzonderlijke zendingen door de gehele logistieke keten te volgen. Het vormt daarmee het eerste element van een Navo «tracking en tracing»-systeem dat aansluit bij internationaal ingevoerde civiele standaarden.

Logistiek

Project Wissellaadsystemen 165kN

Doelstelling	Vergroting van de logistieke mobiliteit						
Projectomvang	€ 270 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-D						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)							
Uitgaven (x € 1 000)	1 300	1 750			15 000	25 000	40 000

Dit project omvat de verwerving van vrachtauto's, containers, flatracks, aanhangwagens en overslagmiddelen voor de parate eenheden. Het militaire voertuig dat zowel containers als flatracks met lading kan laden, vervoeren en lossen, wordt het basisvoertuig voor de fysieke distributie. De Koninklijke landmacht zal het project in single service management uitvoeren voor de andere krijgsmachtdelen. Als gevolg van prioriteitstelling binnen de projecten van de Koninklijke landmacht is de planning van de instroming van de wissellaadsystemen aangepast. Dit project zal een bijdrage leveren aan de Europese tekortkoming op dit gebied

Project Vervanging Trekkeropleggercombinatie (Tropco's) 400kN en 650kN

Doelstelling	Vervoeren van rupsvoertuigen met ingang van 2004						
Projectomvang	€ 56,1 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Contract			Einde levering			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)			55 900				
Uitgaven (x € 1 000)			9 100	23 200	23 800		

Dit project voorziet in de verwerving van twee typen trekkeropleggercombinaties ter vervanging van de huidige generatie technisch verouderde voertuigen. De lichte versie van 400kN is geschikt voor het vervoer van onder andere het toekomstige infanterievoertuig en andere uitrustingsstukken, zoals brugdelen. De zware versie van 650kN is geschikt voor het vervoer van de (gemodificeerde) gevechtstank Leopard 2A6 en afgeleide versies en voor de nieuwe gemechaniseerde vuurmond, de PzH 2000. Instroming is voorzien vanaf 2004.

Commandovoering, verbindingen en gevechtinlichtingen

Programma TITAAN (Theater Independent Tactical Army and Airforce Network)

Doelstelling	Verbeteren van de C3I-ondersteuning op de niveaus legerkorps, divisie, brigade en bataljon						
Projectomvang	€ 128,7 miljoen (waarvan € 11,5 miljoen voor Klu-behoefte en € 24,1 miljoen EVDB)						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	400	38 650	31 700				
Uitgaven (x € 1 000)		5 910	22 100	31 550	14 805	9 560	2 200

Het huidige communicatiesysteem van de Koninklijke landmacht, Zodiac, is onvoldoende geschikt voor datacommunicatie en is niet in staat operaties over grote afstanden en eventueel in bergachtig gebied te ondersteunen. Hierdoor kan Zodiac niet worden ingezet tijdens crisis-beheersingsoperaties. De Koninklijke landmacht voorziet uitgezonden eenheden op ad-hoc basis van aanvullende verbindingsmiddelen. De Koninklijke landmacht heeft, evenals de Koninklijke luchtmacht, ten gevolge van de veranderende operationele dimensies behoefte aan mobiele C2-ondersteuningssystemen. Met Titaan wordt in deze behoefte voorzien. Binnen het programma worden communicatiemiddelen, beveiligingsmodules, interfaces, etc. verworven. Ook worden onder dit programma nieuwe straalzenders verworven.

Project Battlefield Management System (BMS)

Doelstelling	Ondersteuning van Command en Control op het niveau van bataljon en lager.						
Projectomvang	€ 30,7 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-B		DMP-C				
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		4 000					
Uitgaven (x € 1 000)	1 800	1 620	4 130				

Het BMS is een systeem voor de ondersteuning van Command en Control (C2) op het niveau van het bataljon en lager. De Koninklijke landmacht zal het BMS als eerste implementeren bij 13 Mechbrig. Afhankelijk van de resultaten hiervan wordt het BMS daarna beperkt ingevoerd bij operationele eenheden. Als gevolg van prioriteitstelling is de volledige invoering van het systeem vertraagd.

Luchtverdediging

Future Ground Based Air Defence system (FGBAD) 1^e fase

Doelstelling	Verbeteren van de informatievoorziening in de grond-luchtverdediging						
Projectomvang	€ 52,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP B/C		DMP-D				
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)			48 100				
Uitgaven (x € 1 000)		600	12 700	35 400			

Het project Future Ground Based Air Defence system (voorheen genoemd NESRADS) bestaat uit twee delen, BMC4I (Battlefield Management Command, Control, Communication, Computerisation en Intelligence) en SHORAD (Short Range Air Defence), de zogenaamde «shooters». Door invoering van BMC4I wordt het mogelijk de luchtverdedigingssystemen van zowel de Koninklijke marine, de Koninklijke landmacht als de Koninklijke luchtmacht en andere Navo- en EU-partners aan elkaar te koppelen (plug and fight). Het project wordt gefaseerd uitgevoerd. De eerste twee fasen omvatten de verwerving van het deel van de BMC4I-middelen dat noodzakelijk is voor joint samenwerking met de Koninklijke luchtmacht (op luchtmachtbasis «De Peel»), alsmede internationale samenwerking met Duitsland. Deze samenwerking zal worden ingebracht als deel van de bestaande Umbrella MOU voor luchtverdediging met onder andere Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen en Turkije.

Manoeuvre

Project Licht Verkenning- en Bewakingsvoertuig (LVB) en klein pantser-voertuig

Doelstelling	Vervanging van de verouderde verkenningvoertuigen M113 en Landrover en een deel van de pantservoertuigen						
Projectomvang	€ 394 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-D		Start instroom				
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	380 330						
Uitgaven (x € 1 000)	140	47 730	14 610	96 500	86 860	81 820	52 800

Dit project wordt in samenwerking met Duitsland uitgevoerd. Het voertuig vervangt de verouderde M113 en de Landrover. Eind 2001 is het contract voor de productie en levering van de lichte verkenning- en bewakingsvoertuigen getekend. Vanaf medio 2003 zullen de 202 voertuigen onder de benaming «Fennek» aan de Koninklijke landmacht worden geleverd. Daarnaast voorziet het project in de verwerving van 208 kleinere pantservoertuigen in een algemene dienst-versie en een versie voor de anti-tankteams.

Project Vervanging Pantservoertuigen, deelproject Groot Pantserwielvoertuig (GTK/MRAV/PWV), 1^e fase

Doelstelling	Vervanging van de verouderde pantserrupsvoertuigen						
Projectomvang	€ 547 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Contract			DMP-D 2 ^e serie Realisatie 1 ^e fase			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	94 550	2 500	9 330				
Uitgaven (x € 1 000)	38 150	18 800	30 600	14 390	8 470	2 270	

Dit project maakt deel uit van het overkoepelend project Vervanging Pantservoertuigen en voorziet in de verwerving van een groot gepantserd wielvoertuig ter vervanging van het pantserrupsvoertuig YPR in de afgeleide versies voor onder meer gewondentransport, commandovoering en de berging van voertuigen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij het Duits-Britse pantserwielvoertuigenproject GTK/MRAV. Voor de deelname aan de ontwikkeling is het contract in 2001 getekend. Als gevolg van prioriteitstelling wordt het project gefaseerd uitgevoerd. De 1^e fase omvat de ontwikkeling en een initiële serie van 200 voertuigen. De verwerving van de 2^e serie voertuigen zal in een later stadium plaatsvinden.

Project Vervanging Pantservoertuigen, deelproject Infanterie Gevechtsvoertuig (IGV)

Doelstelling	Vervanging van het pantserinfanteriegevechtsvoertuig						
Projectomvang	€ 828 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-B			DMP-C			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)			5 500				
Uitgaven (x € 1 000)			5 500				

Dit project betreft de vervanging van de YPR PRI door een nieuw infanteriegevechtsvoertuig. Als gevolg van prioriteitstelling is de invoering van het voertuig vertraagd. In 2003 wordt de inpasbaarheid van een 35mm boordwapen beproefd in het nieuwe infanteriegevechtsvoertuig.

Project Gevechtswaardeverbetering Leopard 2

Doelstelling	Versterken van de personele bescherming en vuurkracht van de Leopard 2 gevechtstank						
Projectomvang	€ 358,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							Realisatie 2 ^e fase
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	101 238						
Uitgaven (x € 1 000)	1 820	40 360	44 000	19 950	8 800	1 850	

Het project Verbetering Leopard 2 wordt in twee fasen uitgevoerd. De eerste fase, de bescherming van het personeel door het verbeteren van de bepantsering, is reeds voltooid. In deze tweede fase wordt de vuurkracht van de Leopard 2 verbeterd door het aanbrengen van een verlengde schietbuis en het verwerven van verbeterde munitie. Met deze aanpassingen is de Leopard 2 ook in de nabije toekomst in staat moderne tanks uit te schakelen.

Project Medium Range Antitank (MRAT)

Doelstelling	Voorzien in een MRAT-systeem voor de bestrijding van gepantserde doelen tot een afstand van 2000 meter						
Projectomvang	€ 218,1 miljoen (inclusief KM-deel en ontwikkeling)						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-D			Realisatie			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	178 451	1 200	5 600				
Uitgaven (x € 1 000)	41 620	2 520	27 300	51 200	48 350	13 700	2 269

Het medio 2001 getekende contract omvat de aanschaf van een fire-and-forget medium range anti-tanksysteem met een effectieve dracht tot 2000 meter. Met deze aanschaf worden in de jaren 2003 en 2004 de operationeel verouderde DRAGON- en TOW-systemen van de infanterie- en verkenningseenheden van de Koninklijke landmacht en het Korps mariniers vervangen. Het fire-and-forget-systeem vermindert de kwetsbaarheid van het bedienend personeel.

Project Tactische Indoorsimulator (TACTIS)

Doelstelling	Voorzien in een simulatiesysteem voor zowel de technische als de tactische opleidingen van manoeuvre eenheden						
Projectomvang	€ 80,1 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-D						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		73 660	2 725				
Uitgaven (x € 1 000)	300	30	38 165	18 700	21 810	1 500	1 000

TACTIS is een indoor-simulatiesysteem waarmee in verschillende teamsamenstellingen in een door een computer gegenereerd oefenterrein kan worden getraind. De resultaten van de gevechtssimulaties kunnen worden geëvalueerd. Aan de TACTIS-kern kunnen verschillende (wapensysteem-)deelsimulatoren worden gekoppeld. TACTIS voorziet tevens in de vervanging van de bedieningssimulator voor de Leopard 2.

Project Gevechtsveldcontrole radar

Doelstelling	Detectie en classificatie van personen, voertuigen, helikopters en granaatinslagen						
Projectomvang	€ 18 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Contract			Invoering			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		17 904					
Uitgaven (x € 1 000)			7 713	6 800	3 391		

Het project wordt in samenwerking met de Koninklijke marine uitgevoerd. Het systeem moet, ter ondersteuning van het optreden van verkennings-eenheden van de Koninklijke landmacht en het Korps mariniers, tot een afstand van twintig kilometer personen, voertuigen en helikopters kunnen detecteren en classificeren. Het moet inslagen van granaten tot ongeveer twaalf kilometer kunnen waarnemen. In vredesoperaties kan de radar een belangrijke rol spelen bij de bescherming van het personeel. Invoering zal in 2004 zijn afgerond.

Project Duelsimulatoren en geïnstrumenteerd oefenterrein (DS-IOT)

Doelstelling	Voorzien in een aantal duelsimulatoren en (mobiele) instrumentatie voor oefenterreinen van de Koninklijke landmacht						
Projectomvang	€ 45,3 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Operationeel-stelling						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)			2 275	[Redacted]			
Uitgaven (x € 1 000)	4 890	21 580	9 970	[Redacted]			

Het gebruik van deze middelen maakt het mogelijk zeer realistisch te velde te oefenen, mede doordat het oefenverloop kan worden geregistreerd en geëvalueerd.

Vuursteun

Project Vervanging M109

Doelstelling	Vervanging van de technisch en operationeel verouderde vuurmonden M-114 en M-109 door een nieuwe vuurmond met verbeterde vuursnelheid, langere dracht, verbeterde bescherming en grotere nauwkeurigheid						
Projectomvang	€ 426,5 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		DMP-D en contract					Realisatie vervan- ging
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		389 000	1 000	[Redacted]			
Uitgaven (x € 1 000)			2 800	27 900	28 800	95 200	102 400

Dit project betreft de vervanging van de parate M109-vuurmonden. Het project is inclusief de verwerving van een initieel munitiepakket «extended range» 155 mm projectielen, waarvoor een separaat verwervingstraject wordt voorbereid. De vervanging wordt uitgevoerd vanaf 2003. Hierbij worden de M109-vuurmonden van de parate afdelingen veldartillerie op brigade-niveau vervangen door de nieuwe vuurmond, de Panzerhaubitze (PzH) 2000. De beste vrijkomende M109-vuurmonden worden dan deels ingedeeld bij de reserve-afdelingen veldartillerie op divisieniveau. Hierna zal de verouderde getrokken vuurmond M114 uitfasen.

Project Waarnemingsopbouw

Doelstelling	Adequate waarneming en leiding van artillerie- en mortiervuur						
Projectomvang	€ 15,9 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		15 900					
Uitgaven (x € 1 000)			6 300	3 700	2 300	3 600	

Het project voorziet in een modificatie van de functionaliteiten van de hoogwaardige waarnemingsapparatuur van het Licht Verkenning- en Bewakingsvoertuig (LVB). Daarmee wordt deze apparatuur ook geschikt voor het waarnemen en leiden van artillerie- en mortiervuur. Ook voorziet dit project in de koppeling met het «Advanced Fire Support Information System» en is het opgenomen in de «NATO force goals 2000».

Gevechtssteun

Project Vervanging Brugleggende tank Leopard 1

Doelstelling	Voorzien in een brugsysteem dat bestand is tegen hogere belastingen						
Projectomvang	€ 13,8 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)							
Uitgaven (x € 1 000)		770	820				

Het project betreft de vervanging van de brugleggende tank Leopard 1 die thans in gebruik is bij de pantsergeniecompagnieën. De ontwikkelingsfase waarin het project momenteel verkeert, wordt samen met Duitsland uitgevoerd. Als gevolg van prioriteitstelling is de planning voor dit project aangepast. De verwervingsvoorbereidingsfase valt thans buiten de periode van de meerjarenbegroting.

Infrastructuur

Infrastructuurproject Legering officieren en onderofficieren in Den Haag

Doelstelling	Voorzien in legering voor officieren en onderofficieren in Den Haag						
Projectomvang	€ 23,6 miljoen (inclusief KM- en KMar-deel)						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-A						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		22 235	790				
Uitgaven (x € 1 000)		6 400	13 640	3 573			

De legering in Den Haag wordt gerealiseerd in samenwerking met de Koninklijke marine en de Koninklijke marechaussee. De totale financiële projectomvang is daarop gebaseerd. Dit project is gemandateerd.

Infrastructuurproject Integrale Veiligheidszorg (IVZ)

Doelstelling	Invoeren van een effectiever en efficiënter bewakingsconcept						
Projectomvang	€ 117 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	25 600	35 800					
Uitgaven (x € 1 000)	25 700	22 700	12 800				

De herstructurering van de Koninklijke landmacht en de overgang naar een beroepskrijgsmacht zijn aanleiding de bewaking en beveiliging van militaire objecten op een andere wijze in te richten. Doel is enerzijds het verhogen van de kwaliteit van de bewaking en anderzijds het bereiken van een personeelsreductie. Het project IVZ is gebaseerd op een nieuw concept van bewaken en beveiligen, dat bestaat uit een mengeling van organisatorische, bouwkundige en elektronische maatregelen. Van de 16 regio's die van het systeem worden voorzien, zijn er 13 grotendeels gereed.

Project Hoger Onderhoud KL

Doelstelling	Onderzoek naar de wenselijkheid en mogelijkheid om (een deel van) de mechanische werklast te privatiseren						
Projectomvang	€ 11,1 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-B/C						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	[Redacted]						
Uitgaven (x € 1 000)	500 1 500 4 100						

Dit project betreft een studie naar de toekomst van het hoger onderhoud van de Koninklijke landmacht. In deze studie wordt de wenselijkheid en mogelijkheid onderzocht om (een deel van) de mechanisch georiënteerde werklast te privatiseren. In de huidige budgetreeksen is rekening gehouden met een mogelijke privatisering van een deel van de Mechanische Centrale Werkplaats en een vervangende huisvesting voor de Elektronische Centrale Werkplaats.

Infrastructuurproject De Peel

Doelstelling	Concentratie van de luchtverdediging op de luchtmachtbasis De Peel						
Projectomvang	€ 56,6 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-A						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		1 400	38 080	[Redacted]			
Uitgaven (x € 1 000)			22 080	21 005	13 285	200	

Ten behoeve van de concentratie van de luchtverdedigingsseenheden van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht worden achtereenvolgens een Joint Air Defence School en een Joint Air Defence Centre opgericht. Het project wordt gerealiseerd door verbouw van bestaande infrastructuur en door nieuwbouw.

Infrastructuurproject De Strijpse Kampen

Doelstelling	Nieuwbouw voor het Opleidingscentrum Rijden						
Projectomvang	€ 67,8 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	30 800	9 100	6 380				
Uitgaven (x € 1 000)	4 100	30 100	12 480	6 605	2 998	7 600	3 904

De eenheden van het Opleidingscentrum Rijden op het Prinses Irene Kamp te Eindhoven en de Frederik Hendrikkazerne in Venlo worden geconcentreerd op de Strijpse Kampen in Oirschot. Het project is mede gefinancierd door de gemeente Eindhoven. Dit project wordt volledig door nieuwbouw gerealiseerd.

Niet meer opgenomen DMP-projecten

Als gevolg van de algehele stijgende uitgaventendens van de Koninklijke landmacht is de planning van een aantal materieelprojecten aangepast en zodanig in tijd verschoven dat ze niet meer in de toelichting voorkomen. Het betreft de projecten:

- Vervanging vrachtauto 100 kN
- Vervanging ziekenauto MB L 508 D
- Vervanging aggregaten
- Antitankwapen korte dracht (Short Range Anti Tank SRAT)
- Soldier Modernisation Programme
- Grondgebonden doelopsporingsmiddelen
- Vervanging mijnsysteem
- Verschietbaar anti-tank mijnsysteem
- Mijndoorbraaksysteem/Vervanging Leopard 1 Genietank
- Capability Upgrade Program (CUP) KL EOVSysteem
- Elektronische Oorlogsvoering (EOV) fase 2

Het project Gevechtswaarde instandhouding Pantser Rups Tegen Luchtdoelen (GWI PRTL) is inmiddels geheel afgerond evenals de projecten Vervanging enkel zijband (EZB) radio's en Remotely Piloted Vehicle (RPV).

Niet onder Investeringsvallende exploitatieprojecten

Project NBC-kleding

Doelstelling	Bescherming van het personeel van de krijgsmacht tegen een grote verscheidenheid aan NBC-strijdmiddelen onder uiteenlopende klimatologische omstandigheden						
Projectomvang	€ 27,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	9 100						
Uitgaven (x € 1 000)		9 100					

Het project betreft een gemandateerd exploitatieproject van de Directie Materieel (vallend onder het ressort Overige eenheden BLS) met een technologisch sterk vernieuwend karakter. Het uitgangspunt is de Navo-eis dat het personeel moet kunnen beschikken over kleding die gedurende minimaal 24 uur bescherming biedt. De bestaande kleding is technisch aan het verouderen, waardoor de effectiviteit afneemt. De totale krijgsmachtbehoefte zal in drie fasen worden aangeschaft.

Subsidies en bijdragen

De Koninklijke landmacht verleent subsidies aan de stichtingen Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum «Generaal Hofer» (KNLWM) (€ 0,718 miljoen) en Jeugdwerk Duitsland (€ 0,195 miljoen). Het KNLWM

verzamelt en bewaart voorwerpen van krijgsgeschiedkundige aard. De stichting Jeugdwerk Duitsland richt zich op de uitvoering van jeugd- en jongerenwerk voor in Duitsland woonachtige kinderen van Nederlandse militairen.

Ontvangsten

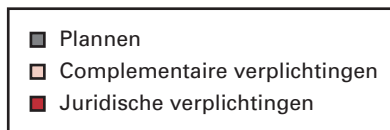
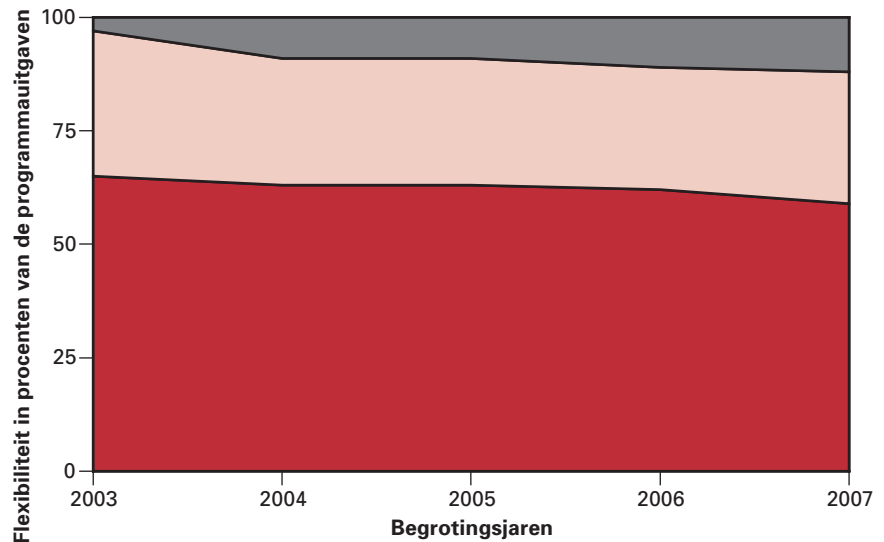
De ontvangstenraming van de Koninklijke landmacht bedraagt in 2003 € 59,5 miljoen. De geraamde ontvangsten hebben betrekking op verhaalde salaris- en ziektekosten bij ongevallen, inhoudingen wegens het verstrekken van kleding, voeding, verhuur van woningen, vermindering afdracht loonheffing en de terugvordering van BTW. Voorts vormen de verkoop van topografische kaarten en drukwerk en de ontvangsten uit dienstverlening bronnen van ontvangsten. Waar de ontvangsten het gevolg zijn van in rekening gebrachte tarieven, zijn deze tarieven kostendekkend.

Budgetflexibiliteit

De budgetflexibiliteit van dit beleidsartikel wordt in onderstaande tabel opgenomen en vervolgens in de begrotingsgrafiek weergegeven

Bedragen x € 1 000						
Omschrijving	2003	2004	2005	2006	2007	
Totaal geraamde kasuitgaven	2 229 165	2 238 065	2 176 239	2 219 693	2 206 364	
Waarvan apparaatsuitgaven	398 140	397 666	390 326	393 974	393 248	
Dus programma-uitgaven (incl. investeringen)	1 831 025	1 840 399	1 785 913	1 825 719	1 813 116	
Waarvan juridisch verplicht	65% 1 190 937	63% 1 159 204	62% 1 115 598	62% 1 125 276	60% 1 080 531	
Waarvan complementair noodzakelijk	32% 577 100	28% 523 781	28% 507 180	27% 491 261	29% 523 496	
Resterende plannen	3% 62 988	9% 157 414	9% 163 135	11% 209 182	12% 209 089	
Totaal	100% 1 831 025	100% 1 840 399	100% 1 785 913	100% 1 825 719	100% 1 813 116	

Budgetflexibiliteit

Veronderstellingen

De hoofdinspanning van de Koninklijke landmacht is en blijft de komende jaren gericht op de voorbereiding en daadwerkelijke inzet van eenheden. Met de vergroting van de parate capaciteit en de bijgestelde toepassing van het accentmodel wordt daarvoor een goede basis gelegd. De drie gemechaniseerde brigades en de Luchtmobiele brigade vormen de hoekstenen van de Koninklijke landmacht, van waaruit een platform PE-brigade of modules van bataljonsgrootte worden samengesteld voor vredesmissies of als kern van een peace-enforcing strijdmacht kunnen dienen.

Groeiparaagraaf VBTB

Om de relatie tussen de doelstellingen, activiteiten en middelen verder te verbeteren zijn in deze begroting de te bereiken operationele doelstellingen voor de operationele eenheden apart inzichtelijk gemaakt. Wat betreft de 1 Divisie zijn de opleidings- en trainingsactiviteiten van de gevechtsgereede eenheden gekwantificeerd voor de niveau V- en VI-oefeningen. De oefendagen voor de oefeningen niveau I tot en met IV zullen in de begroting 2004 in het activiteitenoverzicht van de 1 Divisie per opgenomen eenheid worden verdeeld. Daarnaast zal worden onderzocht of een koppeling tussen bevoorradings- en onderhoudsactiviteiten enerzijds en de niveau V- en VI-oefeningen van de 1 Divisie anderzijds tot stand kan worden gebracht.

Het compleet inzichtelijk maken van alle prestaties/prestatiegegevens van het NATCO als facilitair bedrijf voor de Koninklijke landmacht (maar ook voor andere krijgsmachtdelen en in voorkomend geval andere overheden)

blijkt ingewikkeld. Het inzicht in het hoger onderhoud is verbeterd door een onderverdeling te maken naar onderhoud van elektronisch, mechanisch en overig materieel. In de begroting 2004 zal dit onderhoud in producten en diensten per afnemende eenheid worden weergegeven. De aanschafwaarde van de klasse I t/m V goederen (voeding, kleding en uitrusting, brandstof, munitie en overige goederen) is inzichtelijk gemaakt. Op termijn wordt bezien in hoeverre deze aanschafwaarde aan de activiteiten of eenheden van de 1 Divisie kan worden gerelateerd.

Bij OTCKL zijn de producten en diensten heroverwogen. Voor wat betreft de initiële opleiding is het aantal opgeleide leerlingen als outputgegeven inzichtelijk gemaakt. Voor de vervolgoopleidingen zal voor de begroting 2004 het planningsbegrip opleidingsplaats (capaciteitsgegeven) worden vertaald in opgeleide leerlingen (outputgegeven). Het onderdeel LO/Sport zal in mensuren gehandhaafd blijven omdat deze dienst niet in meer zinvolle outputgegevens is uit te drukken. Ten aanzien van de trainingsondersteuning zal voor de begroting 2004 worden onderzocht of de ingezette capaciteit kan worden uitgedrukt in het aantal ondersteunde oefeningen per eenheid van de 1 Divisie.

Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht

Algemene beleidsdoelstelling

De Koninklijke luchtmacht levert met luchtstrijdkrachten een bijdrage aan de realisatie van de drie hoofddoelstellingen van de krijgsmacht door personeel en middelen inzetgereed te stellen en te houden. De Koninklijke luchtmacht levert slagkracht in de vorm van Airpower. Met haar inzetbaar personeel en middelen is zij in staat het luchtruim te domineren en daarmee vrijheid van handelen te creëren voor operaties vanuit de lucht, te land en ter zee. Luchtstrijdkrachten kunnen zich door reactiesnelheid, bereik, snelheid en mobiliteit goed aanpassen aan wisselende omstandigheden.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De geoperationaliseerde doelstellingen van de Koninklijke luchtmacht worden weergegeven in de onderstaande doelstellingenmatrix. Hierin is aangegeven hoeveel eenheden (kwantiteit) binnen welke termijn (reactietijd) beschikbaar dienen te zijn voor inzet ten behoeve van de drie hoofddoelstellingen van Defensie. Uitgangspunt daarbij is dat de eenheden binnen de aangegeven gereedheidstermijn voor het gehele geweldsspectrum inzetbaar zijn (kwaliteit). De indeling van de gereedheidstermijnen sluiten aan bij de Navo-indeling in High Readiness Forces (HRF), Forces of Lower Readiness (FLR) en Long Term Build-up Forces (LTBF). De eerstvolgende evaluatie naar de doelstellingen van dit beleidsartikel vindt plaats in 2007.

Type eenheid	Inzetbare capaciteit	HRF		FLR/LTBF
		Direct inzetbaar	Op korte termijn inzetbaar	op lange termijn inzetbaar
Squadron jachtvliegtuigen	6	3	3	
Squadron Gevechtshelikopters	2		2	
Squadron Transporthelikopters	2		2	
Squadron Light Utility Helikopters	1		1	
Squadron Lutra tankervliegtuigen	1	1		
Triad squadron	4	2	2	
Air Operations Control Station	1	1		

De gevechts-, transport- en Light Utility Helikopters van de Tactische Helikopter Groep Koninklijke luchtmacht (THGKLu) maken in het concept van 11 Air Manoeuvre Brigade (11 AMB) integraal deel uit van deze brigade. In 2003 zal de THGKLu de operationele gereedheidsstatus (OGS) bereiken. De inzetbaarheid van de Light Utility Helikopters wijzigt hierdoor van lange termijn inzetbaar (begroting 2002) naar korte termijn inzetbaar. Bij eventuele uitzendingen van delen van THGKLu wordt de invloed op het OGS-opwerkschema in de besluitvorming meegewogen.

Veranderdoelstellingen

Hierna worden de belangrijkste veranderdoelstellingen van de Koninklijke luchtmacht toegelicht voor zover het geen materieelprojecten betreffen. Deze laatste worden toegelicht in de paragraaf investeringen.

Versterking van de inzetbaarheid en het voortzettingsvermogen van de THGKLu

De organisatietabel van de THGKLu is uitgebreid met 300 functies. Hoewel met de uitbreiding rekening is gehouden in de aanstellingsopdrachten, zal in 2003 niet het volledige personeelsbestand zijn opgeleid.

Verbetering inzetbaarheid/voortzettingsvermogen van Reaction Force (RF)-squadrons

Het 306 squadron heeft de opleidingstaak overgenomen. Het 313 squadron wordt met ingang van eind 2002 operationeel aangeboden aan de Navo als High Readiness Force.

Opheffing 336 squadron en afstoting twee F-27M vliegtuigen

Het 336 squadron is opgeheven en de twee F-27M vliegtuigen zijn verkocht. De overdracht vindt plaats in 2002.

Vergroting doelmatigheid door integratie opleidingen in operationeel squadron

De integratie van het opleidingssquadron van de Groep Geleide Wapens in één van de vier operationele squadrons wordt in 2002 gerealiseerd.

Voortzettingsvermogen waarborgen door maatregelen in de logistieke sfeer

Op basis van de Defensienota 2000 is een defensiebreed beleidskader voor de logistieke ondersteuning van militaire operaties ontwikkeld. De behoefte hieraan is ontstaan ten gevolge van het feit dat de krijgsmacht in toenemende mate te maken krijgt met operaties met een joint karakter. Daarnaast is de logistieke ondersteuning van operaties in multinationalaal verband niet langer uitsluitend een nationale verantwoordelijkheid. Het Logistiek Beleidskader 2006 wordt thans nader uitgewerkt en moet via een standaardisatie van logistieke basisgegevens leiden tot een defensiebrede procesharmonisatie en -standaardisatie. Belangrijke onderdelen hierbij betreffen de externe logistieke ondersteuning voor onder meer eenheden van de Koninklijke luchtmacht die binnen een landcomponent worden uitgezonden en de ondersteuning voor een Peace Keeping of een Peace Enforcing Operatie van een luchtcomponent.

Concentratie van de grondgebonden luchtverdediging op luchtmachtbasis De Peel

Zoals nu voorzien zal in 2003 een aanvang worden gemaakt met de bouw van infrastructuur voor de verplaatsing van de grondgebonden luchtverdediging van de Koninklijke landmacht naar luchtmachtbasis De Peel. Daarnaast worden plannen voor toekomstige samenwerking in werkgroepverband verder uitgewerkt. Het betreft de werkgroep «Platform De Peel» (PDP) die zich bezig houdt met het vaststellen van de personeelsconsequenties voor het platform, de werkgroep Infrastructuur, de werkgroep «Joint Air Defence School» (JADS) en de werkgroep «Joint Air Defence Centre» (JADC).

Budgettaire gevolgen van beleid

De financiële middelen die aan de Koninklijke luchtmacht ter beschikking staan voor het realiseren van de operationele doelstellingen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Budgettaire gevolgen beleid beleidsartikel 03 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	1 605 316	2 430 095	1 467 497	1 196 458	3 749 889	1 047 311	1 382 510
Uitgaven							
Programma-uitgaven							
Tactische luchtmacht	431 516	423 208	441 339	450 064	443 956	445 799	432 782
Logistiek Centrum Kon. luchtmacht	104 362	121 746	111 823	121 639	122 610	123 830	120 766
Koninklijke Militaire School Luchtmacht	73 334	90 976	87 646	88 356	90 380	92 906	92 230
Investerings Subsidies	372 001	432 827	425 269	437 533	459 360	462 146	438 456
Totaal programma-uitgaven	981 213	1 068 757	1 066 077	1 097 592	1 116 306	1 124 681	1 084 234
Apparaatsuitgaven							
Staf Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten	380 050	356 935	351 191	341 959	360 314	343 962	347 839
Wachtgelden en inactiviteitswedden	13 050	10 424	7 176	6 287	5 836	5 833	5 833
Totaal Apparaatsuitgaven	393 100	367 359	358 367	348 246	366 150	349 795	353 672
Totaal uitgaven	1 374 313	1 436 116	1 424 444	1 445 838	1 482 456	1 474 476	1 437 906
Ontvangsten	37 683	39 097	39 097	39 097	39 097	39 097	39 097

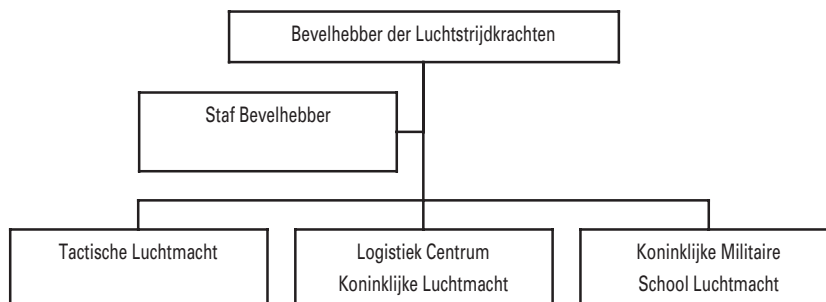
Uitgavenverdeling naar wapensystemen

In de tabel budgettaire gevolgen van beleid zijn de uitgaven gepresenteerd van de Koninklijke luchtmacht die samenhangen met de realisatie van de operationele doelstellingen. Bij deze presentatie is de organisatorische indeling van de Koninklijke luchtmacht gehanteerd. In onderstaande tabel zijn de programmauitgaven exclusief investeringen van de Koninklijke luchtmacht op basis van de huidige beschikbare informatie zoveel mogelijk extra-comptabel toegerekend aan de operationele doelstellingen i.c. (clusters van) wapensystemen. Met deze presentatie wordt een belangrijke stap gezet in de richting van het gewenste inzicht in de met de operationele doelstellingen samenhangende uitgaven. In navolging hierop wordt voor 2004 gestreefd naar een verdere verfijning van de toerekeningssystematiek en het verduidelijken van de samenhang tussen doelstellingen, activiteiten en middelen.

Uitgaven (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Toe te rekenen uitgaven							
Jachtvliegtuigen		217 651	222 841	239 274	234 270	233 466	232 485
Helikopters		110 121	111 792	115 976	114 642	114 969	117 313
Luchttransport		38 147	37 713	37 818	37 587	37 247	39 871
Grond-lucht geleide wapens		48 065	48 478	49 050	49 059	47 549	49 698
Commandovoering		24 344	21 110	21 217	20 953	20 534	21 865
Nog niet toe te rekenen uitgaven	609 212	197 602	198 874	196 724	200 435	208 770	184 546
Totaal programma-uitgaven (exclusief investeringen)	609 212	635 930	640 808	660 059	656 946	662 535	645 778

Activiteiten

Voor het realiseren van de genoemde doelstellingen beschikt de Koninklijke luchtmacht over de volgende organisatiestructuur.

Tactische Luchtmacht

De Tactische Luchtmacht (TL) bestaat uit een staf TL en de operationele onderdelen van de Koninklijke luchtmacht. De operationele eenheden zijn verdeeld in de volgende vijf clusters: jachtvliegtuigen, helikopters, luchttransport, grond-lucht geleide wapens en commandovoering.

De TL levert de operationeel inzetbare eenheden. Hiertoe dienen de eenheden te voldoen aan specifieke gereedheidseisen, waarvoor zij een jaarlijks oefenprogramma (JOP) uitvoeren. Dit JOP bestaat uit specifieke trainingen en deelname aan oefeningen binnen en buiten Navo-verband. Het JOP voldoet aan de eisen die de Navo stelt aan de verschillende eenheden, wapensystemen en middelen.

Jachtvliegtuigen

Voor operaties met de F-16 beschikt de TL over de vliegbases Leeuwarden, Twente en Volkel (de drie «Main Operating Bases» – MOB's) met elk twee inzetbare squadrons van 18 F-16's. Om aan de eisen van directe inzetbaarheid te voldoen dient de cluster jachtvliegtuigen in 2003 over 120 volledig opgeleide en operationeel inzetbare vliegers te beschikken. De individuele F-16 vlieger van de Koninklijke luchtmacht dient te voldoen aan de Navo-eis om een jaarlijks oefenprogramma (JOP) van 180 vlieguren te hebben doorlopen.

Prestatiegegevens jachtvliegtuigen	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Begroting 2003
Vlieguren	19 155	20 000	22 000
Waarvan ten behoeve van uitvoering Vredesoperaties (zie ook beleidsartikel 09)		3 285	3 285

In 2003 wordt het activiteitsniveau weer teruggebracht naar het vereiste niveau. Voor het jaar 2002 is besloten het vliegprogramma voor jachtvliegtuigen met 20% te reduceren. Deze maatregel heeft tot doel de exploitatiekosten te verminderen en ruimte te scheppen om de bedrijfsvoering te verbeteren. Deze maatregel kan echter slechts gedurende korte tijd worden volgehouden, zonder de inzetbaarheid in gevaar te brengen.

In het jaarlijks oefenprogramma (JOP) wordt gestreefd naar een optimale mix van realistische trainingen in luchtverdediging, luchtverkenning-operaties, laagvliegen, nachtvliegen, grondaanval en ondersteuning van maritieme eenheden. Tevens zijn operaties met nachtzicht- en laserdoel-aanstralingsapparatuur mogelijk. Het JOP wordt gerealiseerd via deelname aan nationale en internationale oefeningen en specifieke trainingen zoals de oefeningen in Goose Bay (laagvliegtrainingen), Strike Eval en El Centro.

Helikopters

De helikoptervloot van de Koninklijke luchtmacht is ingedeeld bij de THGKLu en bij de vliegbasis Leeuwarden. De THGKLu is gestationeerd op de vliegbasis Soesterberg (13 Chinook CH-47D, 17 Cougar AS-532U2 en 4 Alouette III) en Gilze-Rijen (30 Apache AH-64D waarvan 8 in de Verenigde Staten en 15 Bölkow BO-105). De vliegbasis Leeuwarden beschikt over een Search and Rescue eenheid, uitgerust met drie Augusta AB-412SP helikopters. Deze kunnen binnen zeer korte tijd optreden bij calamiteiten op de schietranges of tijdens vlieg oefeningen boven de Noordzee en dienen secundair voor patiëntenvervoer vanaf de Waddeneilanden.

Prestatiegegevens Helikopters	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Begroting 2003
Gevechtshelikopters	Vlieguren	1 913	4 000	5 100
Transporthelikopters	Vlieguren	4 735	6 100	6 850
Light Utility Helikopters (LUH)	Vlieguren	2 941	3 000	2 800
Search and Rescue (SAR) helikopters	Vlieguren	891	1 050	1 050

De toename van de vlieguren van gevechtshelikopters en transport-helikopters wordt veroorzaakt door de instroom van de Apache gevechtshelikopters en het opwerken naar de OGS status van de THGKLu. Voor de eisen van geoefendheid van de THGKLu zijn diverse niveaus van training vastgesteld. Deze variëren van het niveau I (opleiding van de enkele man) tot en met het niveau VI (geïntegreerd optreden met de luchtmobiele brigade). De helikopters van de THGKLu maken integraal deel uit van de 11 Air Manoeuvre Brigade (11 AMB). Deze brigade maakt per 2003 niet langer deel uit van de Multi National Division (Central) maar blijft onderdeel van het High Readiness Forces (Land) Headquarters. Belangrijke oefeningen van de THGKLu betreffen op brigade niveau de oefeningen Gainfull Sword en Poly Falcon en op bataljonsniveau de oefeningen Snow Falcon, Falcon Indian, Falcon Stoter en Falcon Guard.

Luchttransport

De luchttransportvloot van de Koninklijke luchtmacht is ondergebracht bij het 334 Squadron op de vliegbasis Eindhoven. Voor de diverse luchttransporttaken en air-tot-air refueling beschikt het squadron over twee KDC-10, twee C-130H-30 Hercules, vier F-60U Fokker, twee F-50 Fokker toestellen en één G-IV Gulfstream.

Luchttransport omvat verplaatsingen van militair personeel en materieel en vervoer van leden van het Koninklijk Huis, de regering en overige instanties, departementen en personeel van andere Navo-krijgsmachten. De KDC-10's kunnen onder andere bij Navo-operaties worden ingezet voor air-to-air refueling van diverse typen vliegtuigen van de Koninklijke luchtmacht en andere luchtmachten.

Om aan de eisen van directe inzetbaarheid te voldoen dient luchttransport over 23 volledig opgeleide en operationeel inzetbare bemanningen te

beschikken, die voldoen aan de Navo-richtlijn van 240 vliegreuren per vlieger per jaar.

Prestatiegegevens Luchttransport	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Begroting 2003
Vliegreuren	5 960	8 000	8 000

De omvang van de vliegreuren bevindt zich in 2002 en 2003 op het juiste niveau. De realisatie in 2001 bleef achter vanwege groot onderhoud dat aan de vliegtuigen moest worden verricht.

Grond-lucht geleide wapens

De Grondgebonden Luchtverdediging (GLVD)-eenheden van de Groep Geleide Wapens Koninklijke luchtmacht (GGWKLu) hebben hun thuisbasis op de luchtmachtbasis De Peel. De slagkracht van GGWKLu wordt gevormd door de vier operationele TRIAD-squadrons, waarbinnen sprake is van geïntegreerd optreden van PATRIOT-, HAWK- en Stinger systemen. De eenheden nemen jaarlijks deel aan (inter)nationale- en Navo-oefeningen, zodat wordt voldaan aan Navo-criteria voor deelname aan crisisbeheersingsoperaties. Belangrijke oefeningen van de GGWKLu zijn Roving Sands, Lot Validation Firing en een gezamenlijke luchtverdedigingsoefening met Polen.

Commandovoering

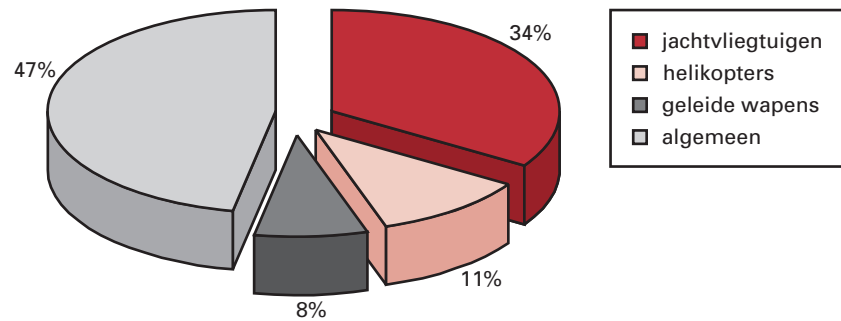
Het Air Operations Control Station Nieuw Milligen (AOCS NM) bestaat uit de gecoloeerde onderdelen Control and Reporting Centre (CRC) en Military Air Traffic Control Centre (MilATCC). Het CRC staat onder operationeel bevel van de Navo en bewaakt permanent de integriteit van het Nederlandse luchtruim en het toegewezen Navo luchtruim buiten Nederland. Tevens ondersteunt het CRC met commandovoering en gevechtsleiding de oefenprogramma's van de squadrons van de drie MOB's en buitenlandse bases alsmede de GGWKLu. Het MilATCC is belast met het de luchtverkeersleiding en vluchtinformatie voor delen van het Nederlands luchtruim. Tevens vindt coördinatie plaats van het gebruik van het luchtruim tussen de militaire en civiele luchtverkeersbeveiligingsinstanties. Luchtruimbewaking vereist de continue operationele inzetbaarheid van het AOCS. In 2003 vindt er een intensief opwerkprogramma plaats voor de in 2004 te houden tactische evaluatie (Taceval).

Logistiek Centrum Koninklijke luchtmacht

Het Logistiek Centrum Koninklijke luchtmacht (LCKLu) draagt met het instandhoudingbeheer van de wapensystemen, het preventief en correctief onderhoud aan wapensystemen, het uitvoeren van modificaties, de fysieke distributie van artikelen, technische expertise, ontmanteling van wapensystemen, de berging van vliegtuigen alsmede het voorzien in een explosievenopruimingsdienst, ook ter ondersteuning van civiele overheden, bij aan de operationele gereedheid van de Koninklijke luchtmacht.

Prestatiegegevens LCKLu	Meeteenheid	Afnehmer	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Begroting 2003
Modificaties	Aantal opdrachten	Jachtvliegtuigen	81	18	18
		Helikopters	0	11	22
		Overige wapensystemen	0	0	0
Preventief onderhoud	Aantal opdrachten	Jachtvliegtuigen	110	207	152
		Helikopters	25	17	17
		Overige wapensystemen	21	27	23

Toerekening uitgaven LCKlu aan operationele doelstellingen/wapensystemen

Koninklijke Militaire School Luchtmacht

De opleidingsactiviteiten bij de Koninklijke Militaire School Luchtmacht (KMSL), waaronder de Elementaire Militaire Vliegopleiding (EMVO) op vliegbasis Woensdrecht, omvatten het geven van initiële- en bijscholingsopleidingen om personeel gereed te maken en te houden teneinde te functioneren bij de Koninklijke luchtmacht.

Prestatiegegevens KMSL	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Begroting 2003
Initiële opleidingen	Aantal geslaagden	913	951	1 037
Initiële vliegopleidingen	Aantal geslaagden	77	60	55
Overige opleidingen	Aantal geslaagden	4 337	3 420	3 420

Staf Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten

De activiteiten van de Staf BDL zijn erop gericht zodanige beleidsrichtlijnen te creëren die de eenheden van de Koninklijke luchtmacht in materieel en personeel opzicht in staat stellen om de vereiste operationele doelstellingen te realiseren.

Investeringsen

Onderstaand wordt per onderscheiden begrotingscategorie nader ingegaan op investeringsprojecten. Hierbij is de informatie welke tot voor kort in het Materieelprojectenoverzicht werd opgenomen met de financiële informatie uit de artikelsgewijze toelichting samengevoegd. De projecten die hier nader worden toegelicht zijn de DMP-projecten die in

realisatie zijn en de DMP-projecten waarover in het begrotingsjaar een behoeftestellingsbrief naar het Parlement zal worden gezonden. Het beleid is gericht op verbetering van het bestaande materieel, opheffing van tekortkomingen en vervanging van verouderd materieel door modern hoogwaardig materieel.

Jachtvliegtuigen

Project F-16 MLU (Mid Life Update)-ontwikkeling, productie en inbouw

Doelstelling	Verlenging operationele levensduur F-16 tot 2010 op het gebied van avionica en gebruik van moderne wapens						
Projectomvang	€ 824 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten			Afron- ding inbouw	Financiële afronding project			
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		240					
Uitgaven (x € 1 000)	11 779	11 171	3 905	5 474	1 227		

De ontwikkeling en de productie van de MLU modificatiepakketten is al enige tijd afgerond. De inbouw van de modificatiepakketten in de Nederlandse F-16's is gestart in 1997. Deze inbouw vindt plaats bij het Logistiek Centrum KLu op de Vliegbasis Woensdrecht en bij Fokker Services Woensdrecht en zal begin 2003 worden afgerond.

Project F-16 ALQ-131 Update

Doelstelling	Verbetering van de zelfbeschermingscapaciteit van de F-16 door modernisering ALQ-131						
Projectomvang	€ 25-100 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten			DMP-A brief				
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)							
Uitgaven (x € 1 000)				3 997	19 999	19 995	13 004

De F-16's zijn voorzien van een ALQ-131 systeem, dat is bedoeld om radarsystemen en radargeleide luchtdoelraketten te misleiden. De zelfbeschermingscapaciteit van de F-16 zal ten gevolge van technische en operationele veranderingen binnen enkele jaren onvoldoende zijn,

waardoor bij operaties in gebieden met hoge dreiging grote risico's ontstaan. Het project ALQ-131 Update beoogt de capaciteiten van het systeem ALQ-131 te verbeteren.

Project verbetering lucht-grond bewapening F-16

Doelstelling	Verbetering wapenpakket jachtvliegtuigen voor gronddoelen						
Projectomvang	€ 100–250 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		DMP-A brief	Start deel- project 1				Start deel- project 2
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)			78 520				
Uitgaven (x € 1 000)			19 242	29 640	29 636		9 076

Tijdens het uitvoeren van een grondaanval dienen wapens accuraat te worden ingezet, de juiste uitwerking te hebben en een minimum aan onbedoelde nevenschade te veroorzaken. Het verbeterde wapenpakket voor gronddoelen dient te bestaan uit een mix van wapens, die tegen een diversiteit aan doelen en onder uiteenlopende weersomstandigheden met de vereiste mate van precisie kunnen worden ingezet.

Het project Verbetering Lucht/Grond wapens bestaat uit drie, in de tijd gefaseerde, deelprojecten: «Precisie Geleide Wapens Jachtvliegtuigen» (2003–2006), «Stand-off en Gebiedsdekkende Wapens jachtvliegtuigen» (na 2006) en «Niet-Letale Precisiewapens Jachtvliegtuigen» (na 2010). Het eerste deelproject «Precisie geleide Wapens Jachtvliegtuigen» betreft de behoefte aan laser en GPS-geleide wapens, alsmede verbeterde munitie voor het boordkanon.

Project F-16 Luchtverkenning (LVS)

Doelstelling	Vervanging huidige technisch en operationeel verouderde luchtverkenningssystemen om aan de operationele (inter)nationale luchtverkenningstaken te kunnen blijven voldoen						
Projectomvang	€ 30 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten			DMP-B/C brief				
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)			29 630				
Uitgaven (x € 1 000)	35	40	25	16 886	12 751		

De huidige luchtverkenningssystemen zijn technisch en operationeel verouderd. Om de operationele (inter)nationale luchtverkenningstaken te kunnen blijven uitvoeren, dienen maatregelen te worden getroffen. Voor tactische luchtverkenning worden de analoge daglichtcamera's in de MARS-gondels vervangen door digitale sensoren. Tevens bestaat het voornemen enkele aanvullende gondels aan te schaffen om te beschikken over voldoende capaciteit en voortzettingsvermogen.

Project Unmanned Reconnaissance Aerial Vehicles (URAV's)

Doelstelling	Verwerving URAV's voor tactische luchtverkenning alsmede voor bewaking van vitale objecten vanuit de lucht, voor justitiële opsporingsdoeleinden en bij dreigende of actuele calamiteiten (zoals dijkbewaking)						
Projectomvang	€ 25–100 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-A brief						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		180	90 580				
Uitgaven (x € 1 000)		68	2 503	3 000	7 997	11 996	24 003

Tijdens de operaties in Kosovo is gebleken dat de vraag naar luchtverkenning groter is dan eerder was verwacht. Complementair aan de tactische luchtverkenningmissies met jachtvliegtuigen werden onbemande verkenningsvliegtuigen ingezet voor langdurige surveillance missies. In Afghanistan spelen de onbemande vliegtuigen momenteel een vitale rol voor het vergaren van inlichtingen. Ook is onderkend dat deze toestellen een essentiële rol kunnen spelen bij de uitvoering van belangrijke taken als de nationale bewaking van vitale objecten vanuit de lucht, voor justitiële opsporingsdoeleinden en bij dreigende of actuele calamiteiten (zoals dijkbewaking). Operationele URAV-eenheden zijn echter schaars, zowel in Navo als in Europees verband. Om die reden zijn ze opgenomen in programma's voor capaciteitsversterking van de Navo. De Koninklijke luchtmacht bestudeert de mogelijkheden om onbemande vliegtuigen voor bovengenoemde taken te verwerven.

Op basis hiervan wordt een nieuwe beleidsvisie opgesteld om de behoefte aan Unmanned Aerial Vehicles (UAV's) die zowel internationaal, als nationaal kunnen worden ingezet, in kaart te brengen. Zoals gemeld in de brief van 29 mei 2002 zijn de afspraken over samenwerking met Frankrijk inzake onbemande vliegtuigen vastgelegd in een «General Memorandum of Understanding». Doelstelling is de ontwikkeling van een binationale UAV-capaciteit, bestaande uit een Frans en een Nederlands element. De beoogde samenwerking gaat evenwel verder dan de gezamenlijke ontwikkeling en verwerving van onbemande vliegtuigen. Zij omvat tevens training, onderhoud, logistiek en aanverwante zaken.

Project Vervanging F-16

Doelstelling	Tijdig voorzien in adequate vervanging van de F-16 vliegtuigen van de Nederlandse krijgsmacht						
Projectomvang	> € 250 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		DMP B/C brief			DMP D-brief		
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		745 026					
Uitgaven (x € 1 000)		50 682	94 096	105 576	123 605	142 581	127 229

De Nederlandse F-16's bereiken vanaf ongeveer 2010 het einde van hun operationele, technische en economische levensduur. Het project Vervanging F-16 is gericht op tijdige vervanging van de F-16 jachtvliegtuigen. Op 4 juni 2002 heeft een Kamer-meerderheid ingestemd met deelname aan de «System Development and Demonstration»-fase van het Joint Strike Fighter-project. Vervolgens zijn op 5 juni de Medefinancieringsovereenkomst (MFO) met de Nederlandse industrie en het Memorandum Of Understanding met de Amerikaanse overheid getekend.

Helikopters

Project Luchtmobiele brigade

Doelstelling	Oprichting luchtmobiele brigade						
Projectomvang	€ 1 488 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten		Ont- vangst laatste AH64-D					
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	32 196	76 800	2 000				
Uitgaven (x € 1 000)	138 022	125 142	32 823	22 334	28 177	14 618	19 209

De invoering van de Cougar en de Chinook is voltooid. De laatste AH64-D is in mei 2002 aan de Koninklijke luchtmacht overgedragen. Een aantal betalingen inzake deze aanschaf dient echter nog te worden verricht.

Project Capaciteitsverbetering AH-64D

Doelstelling	Verbetering van de operationele capaciteiten van de gevechtshelikopter gericht op elektronische zelfbescherming, detectie en identificatie, communicatie, verbeteringen aan het airframe en bewapening						
Projectomvang	€ 100–250 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-A brief						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		3 200	1 500	[Redacted]			
Uitgaven (x € 1 000)		450	4 220	1 150	30 110	31 580	32 770

Voor het garanderen en zo mogelijk verbeteren van de effectiviteit van het AH-64D wapensysteem zijn aanvullende investeringen noodzakelijk. De beschouwde investeringen richten zich op elektronische zelfbescherming, detectie en identificatie, communicatie, verbeteringen aan het airframe en bewapening.

Project Zelfbescherming Transporthelikopters

Doelstelling	Om inzet van transporthelikopters in het gehele gewelds- en dreigingspectrum mogelijk te maken worden deze voorzien van elektronische zelfbescherming						
Projectomvang	€ 42 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	30 242			[Redacted]			
Uitgaven (x € 1 000)	11 307	21 131	9 902	343			

Om de inzet van transporthelikopters in het gehele gewelds- en dreigingsspectrum mogelijk te maken worden alle transporthelikopters voorzien van elektronische zelfbescherming. Het project betreft de aanschaf en integratie van waarschuwingsapparatuur tegen radargeleide wapens en van waarschuwingsapparatuur tegen infrarood geleide wapens, alsmede de bijbehorende afweermiddelen en bedieningsapparatuur. Tevens omvat het project de levering van enkele reservedelen, documentatie, grondapparatuur en initiële opleidingen.

Geleide wapens

Project Vervanging HAWK PIP III

Doelstelling	Om luchtverdedigingstaken uit te kunnen blijven voeren is vervanging van het HAWK PIP III systeem noodzakelijk vanwege het bereiken van de operationele en technische levensduur rond 2005.						
Projectomvang	€ 100–250 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-A/ B/C brief						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		81 000					
Uitgaven (x € 1 000)		70	25 002	60 996	39 003	36 999	21 996

Met het oog op de vervanging van het HAWK PIP III systeem en de versterking van de «lower tier» capaciteit van de Koninklijke luchtmacht voor de onderschepping van tactische ballistische raketten zijn met Duitsland beginselafspraken gemaakt over de overname van Duitse Patriot-systemen. Deze zijn vastgelegd in een op 19 juni jl. getekende «Declaration of Intent». Met de overname wordt tevens beoogd de bilaterale samenwerking met Duitsland op uiteenlopende terreinen te verdiepen. Als gevolg van deze ontwikkelingen zullen de fondsen op korte termijn worden bijgesteld.

Project Patriot PAC-III upgrade (basic load)

Doelstelling	Capaciteitsverbetering van luchtverdedigingssystemen door aanpassingen van de Patriot radar en de commandocentrale, de verwerving van PAC III raketten alsmede de invoering PAC-III lanceerinrichtingen.						
Projectomvang	€ 128 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-B/ C/D brief						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)		128 450					
Uitgaven (x € 1 000)		4 899	22 400	20 200	19 100	29 427	32 400

Sinds de introductie van de Patriot is het systeem geregeld aangepast. Om de capaciteit van luchtverdedigingssystemen tegen «Tactical Ballistic Missiles» en «Cruise Missiles» te verbeteren is voor het Patriot-systeem een speciaal modificatiepakket ontwikkeld. Deze PAC-III modificatie omvat

aanpassingen van de Patriot radar en de commandocentrale, de verwerking van PAC III raketten alsmede de modificatie op PAC III standaard.

Commandovoering

Project Naderingsapparatuur (Military Approach and Surveillance System MASS)

Doelstelling	Blijvend zorgdragen voor adequate luchtverkeersleidingscapaciteit door vervanging van de huidige verouderde naderingsapparatuur.						
Projectomvang	€ 47 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwachting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Oplevering						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	43 341	3 900					
Uitgaven (x € 1 000)	2 621	7 247	23 035	13 494			

De huidige Airfield Surveillance Radars (ASR) met de bijbehorende Secondary Surveillance Radars (SSR) hebben het einde van hun technische levensduur bereikt. Vervanging is noodzakelijk om de radardekking rondom de vliegbases van de Koninklijke luchtmacht te kunnen blijven garanderen, zodat een optimale veiligheid voor het vliegverkeer in het gehele luchtruim blijft bestaan. Het Military Approach and Surveillance System (MASS) (radarapparatuur met bijbehorende consoles) wordt medio 2004 opgeleverd en geplaatst op het Air Operations Control Station te Nieuw Milligen (AOCS NM).

Project Link-16

Doelstelling	Uitrusting van de F-16 met de Navo-standaard Link-16 datalink-apparatuur ten behoeve van verbetering van de informatieuitwisseling bij het uitvoeren van operaties.						
Projectomvang	€ 128 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwachting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	DMP-B/C/D brief						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1 000)	51 900	16 000	60 100				
Uitgaven (x € 1 000)	7 691	16 845	15 866	22 584	21 303	20 587	20 303

Voor een effectieve en flexibele operationele taakuitvoering is het belangrijk dat de beschikbare informatie zo snel mogelijk kan worden

uitgewisseld tussen alle participanten. De Navo-standaard voor tactische datalink is Link-16. Uit het oogpunt van interoperabiliteit zal onder andere de F-16 worden uitgerust met Link-16. De integratie in het F-16 wapensysteem zal via een «software-update» M3 plaatshebben. Naast deze softwarematige aanpassing zijn ook hardware aanpassingen nodig. De verwerving van de Link-16 modificatiepakketten bevindt zich in de realisatiefase. Het DMP-proces inzake de Link-16 terminals verkeert in de B/C/D-fase.

Overige systemen

Project vliegtuigbrandbestrijdingsvoertuigen

Doelstelling	Vervanging van de Klu en KM vliegtuigbrandbestrijdingsvoertuigen voor de vliegbases, vliegvelden en de KMSL							
Projectomvang	€ 26 miljoen (alleen Klu deel)							
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007	
Activiteiten	Invoeren voertuigen							
Financiële gevolgen								
Verplichtingen (x € 1 000)	20 097	450						
Uitgaven (x € 1 000)	5 436	2 711	11 049	6 337				

Project infrastructuur LCKLu

Doelstelling	Voorzien in vervangende infrastructuur voor de huidige infrastructurele voorzieningen van enkele productie-eenheden van het LCKLu die (ARBO-)technisch zijn afgeschreven							
Projectomvang	€ 25–100 miljoen							
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007	
Activiteiten	DMP-A brief							
Financiële gevolgen								
Verplichtingen (x € 1 000)								
Uitgaven (x € 1 000)						2 300	11 500	

De uitvoering van het project infrastructuur LCKLu is afhankelijk van de uitkomsten van een studie over motorenonderhoud en van een strategische toekomstvisie voor het LCKLu.

Ontvangsten

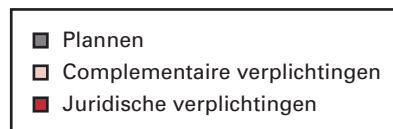
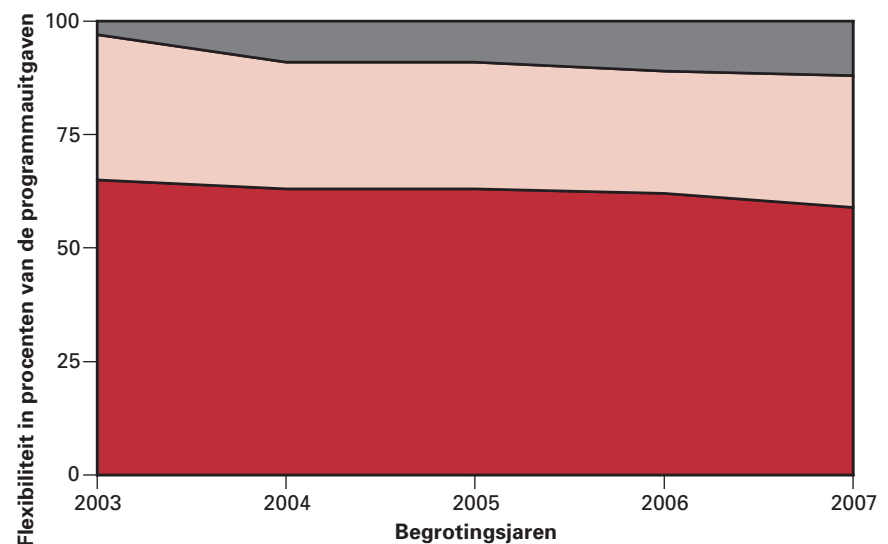
De ontvangstenbegroting beslaat in 2003 € 39,1 miljoen en betreft personele, materiële en specifieke ontvangsten.

Budgetflexibiliteit

De budgetflexibiliteit wordt in onderstaande tabel en grafiek weergegeven.

Omschrijving	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal geraamde kasuitgaven	1 424 444	1 445 838	1 482 456	1 474 476	1 437 906
Waarvan apparaatsuitgaven	358 367	348 246	366 150	349 795	353 672
Dus programma-uitgaven (incl. investeringen)	1 066 077	1 097 592	1 116 306	1 124 681	1 084 235
Waarvan juridisch verplicht per 1-1-2003	57% 608 215	52% 568 618	47% 528 145	47% 532 857	47% 509 183
Waarvan complementair per 1-1-2003	36% 383 607	38% 418 732	42% 463 083	42% 470 616	39% 420 154
Resterende plannen	7% 74 254	10% 110 242	11% 125 078	11% 121 207	14% 154 898
Totaal	100% 1 066 077	100% 1 097 592	100% 1 116 306	100% 1 124 681	100% 1 084 235

Budgetflexibiliteit

Veronderstellingen

Voorwaarde voor de realisatie van de operationele doelstellingen is een adequate personele vulling en het intact blijven van het huidige begrotingsniveau. Als een verstoring optreedt, heeft dit een negatieve invloed op het vermogen de operationele doelstellingen te halen.

Groeiparaagraaf VBTB

Met het beleidsartikel Koninklijke luchtmacht dient uiteindelijk inzicht te worden gegeven in de (samenhang tussen) te bereiken doelstellingen, de hiertoe uit te voeren activiteiten c.q. in te zetten instrumenten en de hiervoor aan te wenden middelen. Na het concreet vorm geven van te bereiken doelstellingen in de vorm van inzetgereedheid van de operationele eenheden is in de begroting 2003 een volgende stap gezet in het verbeteren van de relatie tussen doelstellingen, activiteiten en middelen.

De nader geoperationaliseerde doelstellingen van de Koninklijke luchtmacht betreffen de gereedheid van de operationele eenheden van de clusters jachtvliegtuigen, helikopters, luchttransport, geleide wapens en commandovoering. In de voorliggende begroting is de gereedheid van wapensystemen en de daarvoor benodigde activiteiten verder inzichtelijk gemaakt. De vervolgstappen voor de begroting 2004 bestaan uit het beter inzichtelijk maken van prestaties en doelmatigheid door het nader uitwerken van de activiteiten en het verder verfijnen van de aan de operationele doelstellingen toe te kennen middelen. De activiteiten worden inzichtelijk gemaakt door ze te relateren aan de aspecten personele gereedheid, materiële gereedheid en geoefendheid. De ondersteunende activiteiten en de daarvoor aangewende middelen worden voor de begroting 2004 beter inzichtelijk gemaakt in de vorm van prestatiegegevens en doelmatigheidsgegevens van de ressorts LCKLu en KMSL. Hierbij worden activiteiten en middelen zoveel mogelijk toegerekend aan de operationele doelstellingen.

Het streven is er op gericht om de begroting 2004 de Koninklijke luchtmacht in te richten naar operationele doelstellingen (inzetgereedheid wapensystemen) waarbij prestatiegegevens en doelmatigheidsgegevens in samenhang inzicht verstrekken in de doelstelling, de hiertoe uit te voeren activiteiten en de hiervoor aan te wenden middelen.

Algemene beleidsdoelstelling

De Koninklijke marechaussee draagt zorg voor de handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan civiele autoriteiten. De Koninklijke marechaussee is als politieorganisatie met een militaire status verantwoordelijk voor de handhaving van de rechtsorde en de integriteit van de krijgsmacht en haar personeel, zowel in Nederland als daarbuiten. Daarnaast kan de Koninklijke marechaussee bijdragen aan de realisatie van de andere hoofdtaken van de krijgsmacht, in het bijzonder op het terrein van crisisbeheersing, vreedstaken en humanitaire taken. De Koninklijke marechaussee neemt als zelfstandig krijgsmachtdeel een wezenlijke plaats in binnen het Nederlandse politiebestedel en vervult taken ten behoeve van de departementen van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Deze taken zijn omschreven in artikel 6 van de Politiewet.

In tegenstelling tot de andere krijgsmachtdelen kent de Koninklijke marechaussee een scheiding tussen het gezag en het beheer. De minister van Defensie is belast met het beheer van de organisatie. Bovendien heeft de minister van Defensie het gezag over de militaire taken van de marechaussee, voor zover die geen opsporing, vredesoperaties of internationale taken betreffen. Het gezag over de overige taken van de marechaussee ligt bij andere binnenlandse bestuurlijke instanties, onder de eindverantwoordelijkheid van de minister van Justitie en die van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Verder heeft de Koninklijke marechaussee een landelijke organisatiestructuur die centraal wordt aangestuurd.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De algemene beleidsdoelstelling van de Koninklijke marechaussee is geoperationaliseerd in vijf taakvelden. De geoperationaliseerde doelstellingen worden hoofdzakelijk vastgesteld door de verschillende gezagsdragers. De prestatiegegevens per taakveld zijn gebaseerd op deze doelstellingen en de daaraan gekoppelde activiteiten en budgetten. Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van de doelstellingen van dit beleidsartikel vindt plaats in 2004.

Taakvelden	Doelstelling
I. Beveiliging	<i>«Het handhaven van het veiligheidsniveau overeenkomstig de geldende veiligheidsconcepten, zoals deze zijn bekrachtigd door het bevoegd gezag.»</i>
II. Handhaving vreemdelingenwet	<i>«Het uitvoeren van haar wettelijke taken in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving en binnen de met het gezag overeengekomen, of nog overeen te komen normafspraken.»</i>
III. Politietaken Defensie	<i>«Het handhaven van de openbare orde op en rondom de militaire terreinen en het handhaven van strafrechtelijke rechtsorde binnen de krijgsmacht en jegens militaire justitiabelen zowel in Nederland als in internationaal verband, alsmede het verlenen van hulp aan hen die dat behoeven.»</i>
IV. Politietaken burgerluchtvaartterreinen	<i>«Het handhaven van de openbare orde en de strafrechtelijke rechtsorde op de aangewezen nationale luchthavens in overeenstemming met het bevoegd gezag gemaakte afspraken alsmede het verlenen van hulp aan hen die dat behoeven.»</i>
V. Assistentieverlening samenwerking en bijstand	<i>«Het zorgdragen voor het gereedhouden van het bijstandsreservoir alsmede het op verzoek van het bevoegd gezag leveren van personeel, eenheden en materieel voor de samenwerking, bijstand en assistentieverlening aan de politie.»</i>

Veranderdoelstellingen

Uitbreiding ten behoeve van terrorismebestrijding

De terroristische aanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten zijn wereldwijd aanleiding geweest tot het nemen van (preventieve) maatregelen. Op 18 december 2001 is door de Interdepartementale Werkgroep de definitieve versie van het actieplan vastgesteld en aangeboden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De actiepunten van de Koninklijke marechaussee hebben betrekking op verschillende taakvelden en resulteren onder meer in een uitbreiding met 168 vte'n. Het betreft hier de vergroting van de observatie- en persoonsbeveiligingscapaciteit van de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB), toezicht in de beveiliging burgerluchtvaart, documentenspecialisten, opsporing van mensensmokkel, analyse van biometrie en Europol. Ook voor de handhaving van de extra opleidingscapaciteit te Vught zijn gelden vrijgemaakt.

Verbetering interne en externe sturing

Het project «Beleid en Bedrijfsvoering Koninklijke marechaussee 2000» is beëindigd. De verankering van de werkzaamheden die voortkomen uit het project geschiedt in de nieuwe Afdeling Integrale Bedrijfsvoering bij de centrale staf van de Koninklijke marechaussee (Staf Kmar). De planning en controlcyclus is inmiddels geïmplementeerd en wordt verder geoptimaliseerd. Hierbij zal de nadruk liggen op het, samen met het bevoegde gezag, concretiseren van de normen, op de verhoging van de betrouwbaarheid van de output-gegevens en op het vergroten van het draagvlak binnen de organisatie.

Voortgang Beleidsplan Kmar 2000

Op basis van het «Beleidsplan Kmar 2000» heeft in 2001 een inventarisatie van de knelpunten in de huidige organisatie plaatsgevonden. Deze inventarisatie heeft geresulteerd in een voorstel tot reorganisatie en uitbreiding van de staven. Medio 2002 is naar aanleiding hiervan begonnen met de implementatie van de nieuwe organisatiestructuur en het hieraan gerelateerde verbeterde personeelsbeleid.

Uitbreiding opleidingscapaciteit OCKmar

Het vergroten van de opleidingscapaciteit is noodzakelijk om het personeelsbestand vanaf instroom aan de voet verder te vullen. De capaciteit van het Opleidingscentrum Koninklijke marechaussee (OCKmar) en de twee dependances te Vught en Eefde is volledig benut.

Overname 103 eskadron van de Koninklijke landmacht

In de Defensienota 2000 is vastgelegd dat het 103^e paraatgestelde eskadron van de Koninklijke landmacht, de reserve-eenheden 41^e, 102^e en 690^e eskadron, alsmede de reservepelotons 893 en 894 van het regionale Navo-hoofdkwartier in Brunssum (HQ AFNORTH) zouden overgaan naar de Koninklijke marechaussee. Op 1 januari 2001 zijn de genoemde eenheden inderdaad onder bevel gesteld van de Bevelhebber der Marechaussee. Per 1 januari 2002 is ook het beheer overgedragen aan de Koninklijke marechaussee.

Budgettaire gevolgen van beleid

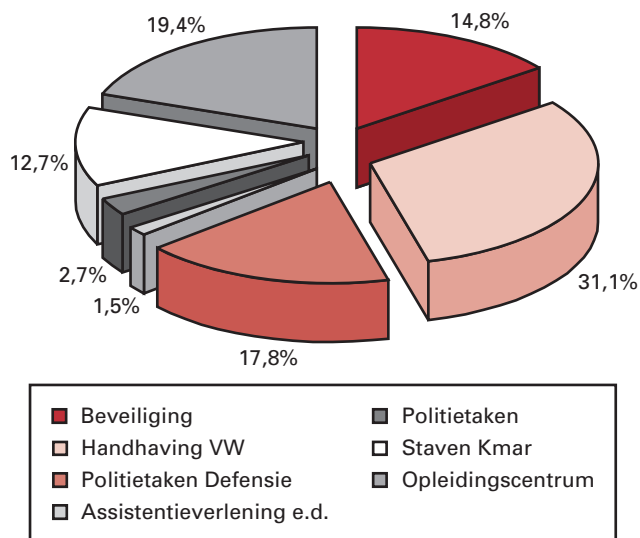
De financiële middelen die de Koninklijke marechaussee ter beschikking staan voor het realiseren van de operationele doelstellingen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Budgettaire gevolgen van het beleid beleidsartikel 04 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	300 634	345 530	344 589	347 704	344 493	342 293	344 213
Uitgaven							
Programma-uitgaven							
Operationele taakvelden							
– Beveiliging	37 610	41 836	44 085	44 547	44 502	44 134	44 075
– Handhaven vreemdelingenwet	82 637	92 871	96 987	100 849	101 142	101 101	100 655
– Politietaken Defensie (exclusief internationale en vredesoperaties)	47 410	53 111	53 510	53 518	53 216	53 211	52 828
– Politietaken burgerluchtvaartterreinen	7 151	8 011	8 209	8 043	8 091	8 138	8 127
– Assistentieverlening, samenwerking en bijstand	4 238	4 747	4 561	4 640	4 668	4 695	4 689
Investerings	20 137	47 960	36 064	33 853	29 798	24 811	27 145
Totaal programma-uitgaven	199 183	248 536	243 416	245 450	241 418	236 090	237 519
Apparaatsuitgaven							
– Staven Koninklijke marechaussee	33 372	37 386	38 309	39 288	41 390	43 508	44 388
– Opleidingscentrum	52 442	58 749	58 375	58 468	58 196	58 219	57 830
Wachtgelden en inactiviteitswedden	973	858	753	737	749	749	749
Totaal apparaatsuitgaven	86 787	96 993	97 436	98 493	100 335	102 476	102 967
Totaal uitgaven	285 970	345 529	340 853	343 943	341 753	338 566	340 486
Ontvangsten	5 362	5 200	5 200	5 300	5 400	5 400	5 500

Toerekening per taakveld (op basis van huidige formatiebestand) als volgt:

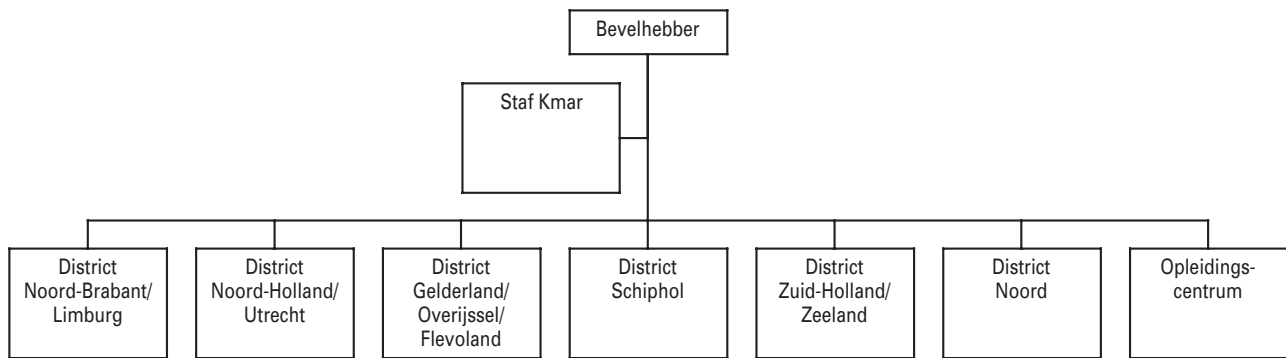
Budgetverdeling over de taakvelden	% van het budget						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Taakveld Beveiliging	14,2	14,4	14,8	14,6	14,4	14,3	14,3
Taakveld Handhaving vreemdelingenwet	31,2	30,5	31,1	31,8	31,8	31,6	31,5
Taakveld Politietaken Defensie	17,9	18,2	17,8	17,5	17,3	17,2	17,1
Taakveld Politietaken burgerluchtvaart- terreinen	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6
Taakveld Assistentieverlening, samenwer- king en bijstand	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Opleiding	19,8	20,0	19,4	19,1	18,9	18,8	18,7
Staven Koninklijke marechaussee	12,6	12,7	12,7	12,9	13,5	14,1	14,3
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

Budgetverdeling 2003 Koninklijke marechaussee

Activiteiten

De Koninklijke marechaussee beschikt voor het realiseren van bovenstaande doelstellingen over zes districten die het tactische niveau van de organisatie vormen. Onder de districten ressorteren de brigades van de Koninklijke marechaussee.

Onderstaand worden per taakveld de activiteiten opgesomd met bijbehorende prestatie-indicatoren. In het komende jaar worden, in overleg met de gezagsdragers, de normeringen en streefwaarden per activiteit verder afgestemd (n.n.t.b.= nog nader te bepalen).

Prestatiegegevens Taakveld 1		Beveiliging
Activiteiten	Prestatie-indicatoren	Normering/streefwaarde
1. Het beveiligen van objecten in binnen- en buitenland, het adviseren en ondersteunen ten aanzien van het beveiligen van objecten en optreden in geval van incidenten bij het beveiligen van objecten	1. Aantal gerealiseerde uren objectbeveiliging	1. n.n.t.b.
	2. Servicegraad objectbeveiliging (percentage gerealiseerde uren objectbeveiliging versus planning)	2. 100%
2. Het beveiligen en begeleiden van personen in binnen- en buitenland	1. Aantal gerealiseerde uren persoonsbeveiliging	1. n.n.t.b.
	2. Servicegraad persoonsbeveiliging per opdrachtgever (percentage aantal gerealiseerde aanvragen persoonsbeveiliging versus aantal binnengekomen aanvragen)	2. 95%
3. Het beveiligen van de burgerluchtvaart, waaronder «high risk» vluchten*)	1. Aantal gerealiseerde uren beveiliging	1. n.n.t.b.
	2. Servicegraad beveiliging (percentage gerealiseerde uren beveiliging versus geplande uren beveiliging)	2. 100%
4. Het beveiligen van waardetransporten van De Nederlandsche Bank	1. Aantal gerealiseerde uren transportbeveiliging	1. N.n.t.b.
	2. Servicegraad transportbeveiliging (percentage gerealiseerde aanvragen transportbeveiliging versus aantal aangevraagde transportbeveiligingen)	2. 100%
5. Het uitvoeren van ceremoniële diensten	1. Aantal gerealiseerde uren ceremoniële diensten	1. n.n.t.b.
	2. Servicegraad ceremoniële diensten (percentage gerealiseerde uren ceremoniële diensten versus aantal geplande uren ceremoniële diensten)	2. 100%

*) Door wijziging van de Luchtvaartwet zal de Koninklijke marechaussee belast worden met toezicht op vracht in 2003. In overleg met het ministerie van Justitie zullen hiervoor de indicatoren en normeringen vastgesteld dienen te worden.

Prestatiegegevens Taakveld 2		Handhaving Vreemdelingenwet
Activiteiten	Prestatie-indicatoren	Normering/streefwaarde
1. Het uitvoeren van de grensbewaking, waaronder het uitvoeren van persoonscontroles en het verstrekken van nooddocumenten	1. Aantal vreemdelingen dat de toegang tot Nederland is ontzegd c.q. is geweigerd	1 n.n.t.b.
	2. Aantal verstrekte visa	2. n.n.t.b.
	3. Aantal verstrekte nooddocumenten	3. n.n.t.b.
	4. Aantal gate controles	4. 10 000
2. Het uitvoeren van het mobiel toezicht vreemdelingen (MTV), waaronder het houden van controles	1. Aantal illegalen dat is aangetroffen in het grensgebied	1. n.n.t.b.
	2. Gemiddeld aantal MTV-controles per brigade (Totaal aantal MTV-controles versus het aantal brigades)	2. 365
3. Het geven van ondersteuning bij de asielprocedure op de AC'a Schiphol, Zevenaar, Rijsbergen en Ter Apel	1. Aantal onderzoeken reisdocumenten	1. n.n.t.b.
	2. Aantal onderzoeken bron-documenten	2. n.n.t.b.
4. Het verwijderen of uitzetten van geweigerde of illegale vreemdelingen	1. Aantal vreemdelingen dat Nederland is uitgezet	1. 13 200
5. Het uitvoeren van strafrechtelijke onderzoeken mensensmokkel	1. Aantal middelgrote onderzoeken mensensmokkel	1. 19
	2. Aantal kleine onderzoeken mensensmokkel in het kader van grensbewaking	2. 165
	3. Aantal kleine onderzoeken mensensmokkel in het kader van MTV	3. 130
	4. Aantal GOC-mensensmokkel onderzoeken	4. 30

Prestatiegegevens Taakveld 3		Politietaken Defensie
Activiteiten	Prestatie-indicatoren	Normering/streefwaarde
1. De zogenoemde beschikbaarheid- of bereikbaarheidsfunctie (surveillance/planton ofwel de beschikbare capaciteit om binnen de afgesproken tijd te reageren op calamiteiten)	1. Aantal mensuren bezetting	1. n.n.t.b.
	2. Het handhaven van de openbare orde en de rechtsorde	1. Aantal misdrijfverbalen
2. Percentage processen verbaal (PV'n) «lik-op-stuk»		2. 40%
3. Aantal uitgevoerde middelgrote/grote rechercheonderzoeken		3. 10
4. Percentage technisch sepot		4. 5%
5. Gemiddelde doorlooptijd van laatste verhoor tot sluiten PV		5. 30 dagen
6. Gemiddelde doorlooptijd van sluiten PV tot inzenden naar het Openbaar Ministerie		6. 20 dagen

Prestatiegegevens Taakveld 4		Politietaken burgerluchtvaartterrein
Activiteiten	Prestatie-indicatoren	Normering/streefwaarde
1. De zogenoemde beschikbaarheid- of bereikbaarheidsfunctie (surveillance/planton ofwel de beschikbare capaciteit om binnen de afgesproken tijd te reageren op calamiteiten)	1. Aantal uren bezetting	1. n.n.t.b.
2. Het handhaven van de openbare orde en de rechtsorde	1. Aantal drugscoeriers (invoer) 2. Aantal drugscoeriers (uitvoer) 3. Aantal uitgevoerde middelgrote/grote rechercheonderzoeken.	1. 2000 2. 100 3. n.n.t.b.

Ter bestrijding van de problematiek van drugscoeriers (bolletjesslikkers) die via Schiphol Nederland binnenkomen is in het plan van aanpak van de minister van Justitie voorzien in een pakket van maatregelen. Concreet heeft dit geresulteerd in een structurele uitbreiding van het Schipholteam, uitbreiding van opvangcapaciteit voor slikkers te Bloemendaal en het invoeren van een nieuw controle-instrument in de vorm van pre-flightchecks. Verder wordt op Schiphol-Oost een nieuw cellencomplex gebouwd, welke ultimo 2002 operationeel moet zijn. Ondanks deze resultaten zijn nog niet alle doelstellingen van het plan van aanpak gerealiseerd. In dit kader wordt aanvullend beleid ontwikkeld teneinde de druk op de gehele keten te verminderen.

Prestatiegegevens Taakveld 5		Assistentieverlening, samenwerking en bijstand
Activiteiten	Prestatie-indicatoren	Normering/streefwaarde
1. Het operationeel gereedstellen en inzetten van ME-eenheden, pantserwagenpelotons en de bijzondere bijstandseenheid krijgsmacht (BBEK)	1. Aantal inzetbare bijstandseenheden 2. Aantal uren geleverde bijstand	1. n.n.t.b. 2. n.n.t.b.
2. Het leveren/inzetten van overige vormen van assistentie	1. Aantal uren geleverde assistentie	1. n.n.t.b.

Staven

De staven bestaan uit de centrale staf van de Bevelhebber (Staf Kmar) en de staven van de districtscommandanten in het land.

De staf KMar heeft de verantwoordelijkheid voor het namens de Bevelhebber der Marechaussee beheren van het algemeen operationeel beleidskader. De staf vervult een sturende en coördinerende rol in aangelegenheden die het districtsniveau te boven gaan, onder andere op het gebied van gezag en beheer.

De districtsstaven regelen het beheer en ondersteuning van het operationeel proces op decentraal niveau.

Opleidingscentrum Koninklijke marechaussee (OCKMar)

De activiteiten van het OCKMar omvatten initiële opleidingen aan binnenstromend personeel, cursussen en opleidingen voor het vervullen

van specifieke functies en zogenoemde loopbaanopleidingen. De opleidingen worden grotendeels verzorgd op het OCKMar te Apeldoorn. Daarnaast zijn er twee dependances van het opleidingscentrum in Eefde en Vught.

Investeringen

De financieel omvangrijke investeringsprojecten worden onderstaand afzonderlijk vermeld. De overige investeringen betreffen kleine projecten, bedrijfsmatige investeringen en vervangingsinvesteringen.

Project «C2000 Startregio KMar»

Doelstelling	Verbouwen en herinrichten van de meldkamer op Schiphol en het implementeren en invoeren van C2000 communicatie-apparatuur, met inbegrip van het verzorgen van opleidingen en het opzetten van beheer						
Projectomvang	€ 6,6 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Afron- ding						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1000)	2 252	4 326					
Uitgaven (x € 1000)	1 060	5 429	89				

Volgens planning zal het project in de eerste helft van 2003 zijn afgerond.

Project «C2000 Landelijke Roll-out Defensie»

Doelstelling	Verbouwing en herinrichting van de KMar-meldkamer in Den Haag en het implementeren en invoeren van C2000 communicatie-apparatuur voor de KMar en KM-, KL- en KLu-eenheden met taken op het gebied van de openbare orde en veiligheid. Tevens omvat het project het verzorgen van opleidingen en het inrichten van een beheersorganisatie.						
Projectomvang	€ 10,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten							
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1000)		2 841	6 687				
Uitgaven (x € 1000)		2 841	6 687	688			

De positieve resultaten van beproevingen van de C2000 communicatie-apparatuur in de startregio hebben eind 2001 geleid tot de landelijke implementatie van C2000. Hiervoor treedt de Koninklijke marechaussee op als «single service manager» voor de Koninklijke marine, de Konink-

lijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht. Het project is sterk afhankelijk van het C2000-project dat wordt uitgevoerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waarvan de ministeries van Defensie en Volksgezondheid Welzijn en Sport mede-opdrachtgever zijn. In overeenstemming met de door de regering vastgestelde einddatum, zal het project naar verwachting in de eerste helft van 2004 zijn afgerond.

Project «Nieuwbouw District Noord-Holland/Utrecht»

Doelstelling	Nieuwbouw op het terrein van de marinekazerne in Amsterdam						
Projectomvang	€ 6,2 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Opleve- ring						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1000)	17	426	5 696				
Uitgaven (x € 1000)	17	301	1 329	4 600			

Als gevolg van het door de Koninklijke landmacht afstoten van de Kolonel Sixkazerne, waarvan de Koninklijke marechaussee medegebruiker is, en het afstoten van de Robert Kochkazerne, moet de Koninklijke marechaussee voorzien in vervangende huisvesting voor de staf van het district Noord-Holland/Utrecht en de motorgroep van de brigade Amsterdam. Volgens planning zal oplevering medio 2003 plaatsvinden.

Project «Aanpassing en uitbreiding infrastructuur OCKMar»

Doelstelling	Aanpassing en uitbreiding infrastructuur OCKMar						
Projectomvang	€ 35,9 miljoen						
	Realisatie 2001	Verwach- ting 2002	Begroting 2003	2004	2005	2006	2007
Activiteiten	Opleve- ring						
Financiële gevolgen							
Verplichtingen (x € 1000)	122	4 458	3 339				
Uitgaven (x € 1000)	123	4 457	3 339	9 472	4 810	4 080	9 569

De groei van het personeelsbestand van de Koninklijke marechaussee die het gevolg is van de recente taakuitbreidingen, heeft gevolgen voor het aantal cursisten en daarmee voor de benodigde infrastructurele voorzieningen van het OCKMar. Zo zal de instroom van het aantal leerlingen wachtmeester beroeps bepaalde tijd (BBT) in de komende jaren gefaseerd

toenemen. Een en ander uit zich momenteel in tekorten aan legering-capaciteit, parkeerplaatsen, facilitaire voorzieningen, sportaccommodatie, schietbaancapaciteit en leslokalen.

Ontvangsten

De ontvangsten van de Koninklijke marechaussee bedragen € 5,2 miljoen. De ontvangsten hebben betrekking op:

- verhaalde salaris- en ziektekosten bij ongevallen;
- inhoudingen wegens het verstrekken van kleding, voeding en huisvesting;
- verrekeningen met derden in verband met dienstverlening.

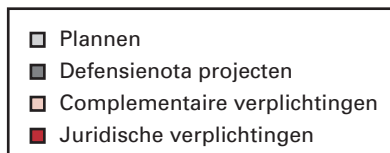
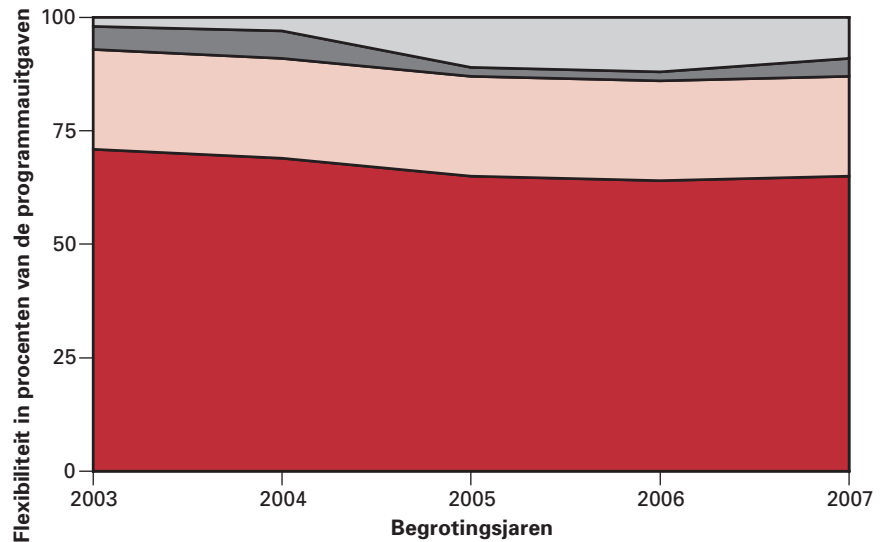
Budgetflexibiliteit

De budgetflexibiliteit van dit beleidsartikel wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Bedragen x € 1 000										
Omschrijving	2003		2004		2005		2006		2007	
Totaal geraamde kasuitgaven	340 853		343 943		341 753		338 566		340 486	
Waarvan apparaatsuitgaven	97 437		98 493		100 335		102 476		102 967	
Dus programma-uitgaven (incl. investeringen)	243 416		245 450		241 418		236 090		237 519	
Waarvan juridisch verplicht per 1-1-2003	69%	169 042	68%	165 969	64%	155 531	63%	149 393	63%	151 227
Waarvan complementair per 1-1-2003	22%	53 520	22%	53 546	22%	52 435	22%	51 568	22%	51 759
Te realiseren projecten uit de DN2000	5%	11 355	6%	15 030	2%	4 810	2%	4 080	4%	9 569
Resterende plannen	4%	9 499	4%	10 905	12%	28 643	13%	31 049	11%	24 964
Totaal	100%	243 416	100%	245 450	100%	241 418	100%	236 090	100%	237 519

Specificatie projecten uit de Defensienota 2000 (voorzover niet opgenomen in juridisch en/of complementair verplicht) bedragen x € 1 000										
Projectomschrijving	2003		2004		2005		2006		2007	
Project C 2000 -landelijke roll-out	6 687		688		-		-		-	
Infra NH/U	1 329		4 600		-		-		-	
Infra OCKMar	3 339		9 472		4 810		4 080		9 569	
Totaal	11 355		14 760		4 810		4 080		9 569	

Budgetflexibiliteit

Veronderstellingen

Bij de totstandkoming van deze tweede VBTB-begroting is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de pas ingevoerde resultaatgerichte bedrijfsvoering van de Koninklijke marechaussee. Dit heeft onder meer geresulteerd in de indeling in taakvelden. Aangezien het budget van de Koninklijke marechaussee in hoge mate wordt bepaald door personeelsgerelateerde uitgaven en omdat de inzet van personeel afhankelijk is van de te leveren prestatie, vindt de verdeling van middelen over de taakvelden daarbij, evenals in de begroting 2002, plaats op basis van het aantal geplande vte'n (formatiesterkte) per taakveld.

Tevens dient te worden opgemerkt dat het opleidingscentrum en de centrale beleidsstaf (Staf KMar) als ondersteunende eenheden ook nu weer separaat in de begroting zijn opgenomen. Het voornaamste argument hiervoor is dat beide eenheden organisatiebreed de operationele eenheden ondersteunen. Een valide toerekening aan de afzonderlijke taakvelden is hierdoor nagenoeg onmogelijk en ook weinig zinvol.

Groeiparaagraaf VBTB

Conform de VBTB-gedachte biedt deze begroting een beter inzicht in de te leveren prestaties in relatie tot de hiervoor in te zetten middelen. Niettemin voldoet deze begroting nog niet aan het beoogde kwaliteitsniveau. Een éénduidige en transparante relatie tussen doelstellingen, activiteiten en middelen vergt nog verdere ontwikkeling. Zoals in de

begroting 2002 reeds is aangekondigd, zal de Koninklijke marechaussee door middel van een groeitraject toewerken naar de optimalisatie van deze relatie.

Aansluitend op het project BBKMar2000 is hierbij voorrang gegeven aan transparantie, waarbij door middel van output-sturing en een kostprijsmodel uiteindelijk beter zicht kan worden verkregen in de prestaties en de hieraan gerelateerde kosten. In dit kader is het onderzoek naar de hoogte en samenstelling van een integrale middensom voor de Koninklijke marechaussee reeds afgerond. Voor een consistente en betrouwbare VBTB-verantwoording zal echter zicht moeten bestaan op de werkelijke kosten per taakveld. Op dit moment is het inzicht in de kosten per taakveld nog beperkt. Door middel van een herinrichting van haar administratie streeft de Koninklijke marechaussee ernaar eind 2003 voldoende zicht te hebben op de realisatie in de verschillende taakvelden.

Ook inzake de meetbaarheid van de activiteiten aan de hand van prestatiegegevens moeten nog belangrijke stappen worden gezet. Initiatieven op dit terrein moeten ertoe leiden dat een éénduidig en betrouwbaar beeld wordt verkregen van de prestaties binnen de diverse taakvelden. Zo zal in 2003 naar verwachting een operationeel Management Informatie Model worden beproefd en verder worden ontwikkeld ten aanzien van de ondersteunende processen. Uiteindelijk zal dit binnen enkele jaren een set aan gekwantificeerde prestatiegegevens opleveren die een compleet en juist beeld geven van de activiteiten van de Koninklijke marechaussee. In afwachting van de uitkomsten hiervan zijn in de huidige presentatie van activiteiten de prestatie-indicatoren weliswaar benoemd, maar nog niet volledig gekwantificeerd met behulp van een norm of streefwaarde. Het is de bedoeling in de volgende begroting de nog ontbrekende streefwaarden toe te voegen aan de prestatie-indicatoren, waarbij betrouwbaarheid en consistentie als belangrijke randvoorwaarden gelden. Bovendien zullen de streefwaarden in samenspraak met het gezag moeten worden bepaald.

Beleidsartikel 09 Uitvoeren vredesoperaties

Algemene beleidsdoelstelling

Nederland draagt onverminderd bij aan de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde, waarbij in het bijzonder wordt gestreefd naar stabielere verhoudingen in het Navo-verdragsgebied.

Nederland voert daartoe een actief veiligheidsbeleid, dat zich niet beperkt tot de zorg voor de veiligheid van het eigen land en die van de bondgenoten, maar zich uitstrekt tot breed opgezette conflictpreventie, crisisbeheersing en vredesopbouw, zowel in Europa als daarbuiten. Deelnemen aan vredesoperaties maakt daar deel van uit.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

De Nederlandse ambitie om deel te nemen aan internationale crisisbeheersingsoperaties is in algemene zin als volgt gedefinieerd:

- deelneming aan een vredesafdwingende operatie met een brigade of het equivalent daarvan zoals een maritieme taakgroep, drie squadrons jachtvliegtuigen of een combinatie daarvan;
- gelijktijdige deelneming gedurende langere tijd aan maximaal drie vredesoperaties met bijdragen van bataljonsgrootte of equivalenten daarvan, zoals een squadron jachtvliegtuigen, of twee fregatten.

De krijgsmachtdelen zorgen ervoor dat de voor inzet beschikbare militaire eenheden voldoen aan de kwalitatieve criteria die voor inzet in vredesoperaties zijn gesteld. De belangrijkste criteria die van toepassing zijn op de gereedstelling van de operationele eenheden, zijn de mogelijkheden tot:

- optreden onder uiteenlopende geografische en klimatologische omstandigheden;
- tijdig optreden met de juiste middelen;
- samen optreden met andere krijgsmachtdelen («joint») en andere krijgsmachten («combined»);
- inzet voor langere tijd.

Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van deze doelstellingen vindt plaats in 2003.

Budgettaire gevolgen van beleid

Voor het realiseren van de doelstellingen op het gebied van crisisbeheersingsoperaties staan planmatig financiële middelen ter beschikking. Het gaat hier om de verwachte additionele uitgaven die gemoeid zullen zijn met het uitvoeren van vredesoperaties. In onderstaande tabel worden deze financiële middelen vermeld.

Budgettaire gevolgen van het beleid beleidsartikel 09 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	198 290	264 077	178 401	178 401	178 401	178 401	178 401
Uitgaven							
VN-contributies	53 773	59 445	59 445	59 445	59 445	59 445	59 445
SFOR	87 118	75 500	75 000	75 000	75 000	75 000	75 000
KFOR		3 300					
Enduring Freedom		39 700	13 800				
ISAF		34 500	10 000				
UNFICYP	1 347						
Task Force Fox		17 000	5 000				
UNMEE	47 325	3 700					
PSO		1 815	1 815	1 815	1 815	1 815	1 815
Overige operaties en voorziening	8 727	29 117	13 341	42 141	42 141	42 141	42 141
Totale uitgaven	198 290	264 077	178 401	178 401	178 401	178 401	178 401
Totale ontvangsten	54 953	6 907	1 407	1 407	1 407	1 407	1 407

Activiteiten

Stabilisation Force (SFOR)

Aan Sfor nemen in 2002 per rotatie ongeveer 1 300 Nederlandse militairen deel. Zij zijn onderverdeeld in een gemechaniseerd bataljon, een National Support Element (NSE), een verbindingsondersteuningscompagnie, een helikopterdetachement en medewerkers voor het hoofdkwartier van Sfor in Sarajevo en het hoofdkwartier van de Multinational Division South West (MND SW) in Banja Luka. In MND SW participeren Canada, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Momenteel wordt gesproken over een herstructurering van Sfor, die voor Nederland hooguit zichtbaar wordt in een beperkte reductie bij het hoofdkwartier. In verhouding tot de andere landen neemt het Nederlandse aandeel in Sfor toe.

De hoofdtaak voor het Nederlandse gemechaniseerde bataljon in MND SW is het afschrikken van de voormalig strijdende partijen om hun vijandelikheden te hervatten. Het bataljon geeft met name door presentiepatrouilles invulling aan deze taak. Hierdoor ontstaat een veilige omgeving waardoor andere organen van de internationale gemeenschap hun (opbouw)activiteiten kunnen ontplooien. Met financiële steun van Ontwikkelingssamenwerking kan het bataljon lokaal kleinschalige hulpverleningsprojecten uitvoeren. Daarmee wordt de acceptatie van het bataljon in de Bosnische samenleving versterkt.

Vanaf 1 juli 2002 bestaat de Nederlandse helikopterbijdrage uit twee Cougar transporthelikopters, die ten behoeve van het «Immediate Response Team» worden ingezet. De helikopters opereren vanuit Bugojno in centraal Bosnië.

Operatie «Enduring Freedom» (OEF)

In het kader van de strijd tegen het terrorisme neemt de Nederlandse krijgsmacht in 2002 deel aan de operatie «Enduring Freedom». Vanaf juni 2002 is een fregat onder het operationeel bevel van de Verenigde Staten gesteld voor het uitvoeren van taken op het gebied van «Intelligence, Surveillance and Reconnaissance», het escorteren van schepen en het

«(unopposed) boarden» van verdachte vaartuigen. Voorts is een C-130 Hercules gestationeerd op het vliegveld Manas in Kirgizië. Dit maakt deel uit van een Noors-Deens-Nederlands transportdetachement. Tevens worden per 1 oktober 2002 zes F-16 gevechtsvliegtuigen gestationeerd in Kirgizië voor een periode van een half jaar. Ook wordt een KDC-10-tankervliegtuig ingezet. Een P-3C Orion maritiem patrouillevliegtuig voor inzet in deze regio is vanaf medio 2002 ingezet vanuit de Verenigde Arabische Emiraten. Ten slotte is een onderzeeboot ingezet in het kader van deze operatie. Ter vervanging van Amerikaanse eenheden («backfill») zijn voorts in het Caribisch gebied een Nederlands fregat en twee P-3C Orions ingezet in operaties tegen drugsmokkel.

«International Security Assistance Force» (ISAF)

ISAF ondersteunt de Afghaanse interim-regering bij het handhaven van een veilige omgeving in Kaboel en omstreken. Begin december 2001 kwamen Afghaanse groeperingen in Bonn tot een akkoord over de opbouw van een nieuw Afghanistan na de val van het bewind van de Taliban. De installatie van een interim-regering en het stationeren van een internationale troepenmacht maakten deel uit van dit politieke akkoord. ISAF heeft de bevoegdheid om desnoods met geweld zijn militaire opdracht af te dwingen. De Nederlandse bijdrage bestaat uit ongeveer 220 militairen, die deel uitmaken van een Duits-Deens-Oostenrijks-Nederlands bataljon. De regering heeft besloten tot een verlenging van de Nederlandse inzet voor een nieuwe periode van zes maanden.

«Task Force Fox» (TFF)

De regering heeft ingestemd met de uitzending van een Nederlands detachement naar Macedonië, ten behoeve van de Navo-geleide troepenmacht «Task Force Fox». De Nederlandse eenheden hebben met ingang van 26 juni 2002 voor een periode van in principe vier maanden, met een mogelijk verlenging tot zes maanden, het commando van TFF met een joint brigadestaf overgenomen. De TFF is in Macedonië aanwezig om, indien de Macedonische autoriteiten hierin tekortschieten, bescherming te bieden aan de waarnemers van de EU en de OVSE die de voortgang van het in 2001 op gang gebrachte vredesproces in Macedonië monitoren.

«Peace Support Operations» (PSO)

In een aantal Navo-geleide operaties, zoals Sfor en Kfor, heeft de Navo in het betreffende operatiegebied centrale hoofdkwartieren ingericht. Aan de exploitatie van deze hoofdkwartieren dragen de lidstaten naar rato bij. De Nederlandse contributies hiervoor worden in de Defensiebegroting ten laste van de kostenpost «Peace Support Operations» (PSO) gebracht.

Kleine missies, waaronder:

«Bosnia Kosovo Air Component» (BKAC)

Nederland neemt deel aan de BKAC, de missie van de Navo-luchtstrijdkrachten ter ondersteuning van de militaire grondoperaties op de Balkan. De Nederlandse bijdrage bestaat uit vier F-16 gevechtsvliegtuigen en één KDC-10 voor «air-to-air»-refuelling. Hiervoor geldt een gereedheidsstatus van twintig dagen. Ook is binnen één etmaal een F-60 transportvliegtuig inzetbaar. Alle vliegtuigen zijn op hun reguliere bases in Nederland gestationeerd. Nederland assisteert eveneens bij het toezicht houden op de naleving van het bestand in Kosovo, VN-resolutie 1244. Een P-3C Orion maritiem patrouillevliegtuig voert hiertoe ongeveer acht maal per jaar gedurende twee weken waarnemingsmissies uit. Het opereert gedurende die tijd vanaf het militaire vliegveld Sigonella op Sicilië.

«United Nations International Police Task Force» (UNIPTF)

De UNIPTF steunt in Bosnië de lokale autoriteiten bij het herstructureren, democratiseren en moderniseren van de civiele politie. Het mandaat voorziet in programma's die onder andere gericht zijn op samenwerking op het gebied van criminaliteitsbestrijding, de opbouw van politie-instituten, de samenwerking tussen Bosnische politie-eenheden onderling, de bekendheid en vertrouwdheid van de bevolking met het werk van de politie, alsmede de deelname van Bosnië-Herzegovina aan de politieprogramma's van de VN. Het mandaat van deze politiemissie loopt in oktober 2002 formeel af. De huidige Nederlandse bijdrage aan de UNIPTF bestaat uit 55 militairen. De «European Police Mission» zal de UNIPTF per 1 januari 2003 opvolgen. Nederland zal hieraan een bijdrage leveren.

«European Community Police Assistance Mission» (ECPA)

De European Community Police Assistance Mission (ECPA) is in het najaar van 2001 van start gegaan als opvolger van de Multinational Advisory Police Element (MAPE). Deze WEU-missie beoogt om in een tijdsbestek van tien maanden een advies uit te brengen over de opzet en ontwikkeling van de Albanese politie. De missie bestaat op dit moment uit 15 politiefunctionarissen, onder wie twee Nederlanders: een politiefunctionaris en een functionaris van de Koninklijke marechaussee.

«Federation Mine Action Centre» (FEDMAC)

Het «Bosnië-Herzegovina Mine Action Centre» (BHMAC) coördineert en inventariseert de informatie over en de ruiming van de talrijke na de oorlog in Bosnië-Herzegovina achtergebleven mijnen en ongesprongen explosieven. Op het grondgebied van de Moslim-Kroatische Federatie ressorteert onder de BHMAC de FEDMAC. Nederland draagt momenteel met één officier bij aan de staf van FEDMAC.

«European Union Monitoring Mission» (EUMM)

De EUMM (voorheen ECMM) is sinds 1991 belast met het toezicht op de monitoring van de militaire, politieke, humanitaire en economische ontwikkelingen op het grondgebied van de voormalige Republiek Joegoslavië. Daarover wordt gerapporteerd aan de lidstaten van de Europese Unie (EU). Ongeveer 150 personen uit veertien EU-lidstaten en vier OVSE-staten die geen lid zijn van de EU, nemen deel aan deze missie. Het hoofdkwartier van de EUMM bevindt zich in Sarajevo en geeft leiding aan regionale centra, die elk één of meer coördinatiecentra aansturen. De waarnemers ressorteren onder een coördinatiecentrum en zijn onder meer actief in Albanië, Kroatië, Bosnië-Herzegovina, Kosovo en Macedonië. Er nemen zes Nederlanders aan deze monitormissie deel: drie militairen en drie ambtenaren van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Daarnaast bekleedt een functionaris van de Koninklijke marechaussee een staffunctie in de OVSE-politiemissie in Macedonië.

OVSE-missie in Albanië

In 1997 stuurde de Europese Unie (EU) in het kader van de OVSE een missie naar Albanië, die de autoriteiten adviseert over humanitaire, economische en politieke zaken, veiligheidsaangelegenheden en de mogelijkheden om economische en financiële hulp aan dit land te verstrekken. De Nederlandse bijdrage aan de OVSE-missie in Albanië bestaat uit twee officieren.

OVSE-missie in Moldavië

Sinds 1993 opereert een OVSE-missie in Moldavië met als doel het consolideren van de onafhankelijkheid en de soevereiniteit van Moldavië. Belangrijk aandachtspunt daarbij is de speciale status van Transdnjestrië waar onder andere toezicht wordt gehouden op de terugtrekking van het 14e Russische leger uit Moldavië. Nederland levert sinds mei 1993 één militaire waarnemer aan deze missie.

«United Nations Truce Supervision» (UNTSO)

Sinds de Israëlische onafhankelijkheidsoorlog in 1948 ziet UNTSO toe op het handhaven van de bestandslijnen tussen Israël en zijn buurstaten. In die rol zag UNTSO onder andere toe op de Algemene Wapenstilstand Overeenkomst uit 1949. Sinds 1967 observeert de missie het staakt-het-vuren in het gebied rond het Suez-kanaal en op de Golanhoogte. Nederland neemt vanaf 1956 deel aan UNTSO. Voor 2003 wordt een Nederlandse bijdrage van twaalf militaire waarnemers voorzien.

Prestatiegegevens Vredesoperaties						
Missie- (gebied)	Periode deelname Nederlandse krijgsmacht	Bijdrage	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomsten 2002	Raming 2003
SFOR (Bosnië- Herzegovina)	Vanaf 1995	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	1 388	1 127	1 150
		HQ SFOR	Mensinzetdagen	8 030	8 030	8 030
		HQ MND (SW)	Mensinzetdagen	16 790	16 790	16 790
		Division Support Group	Mensinzetdagen	4 380	4 380	4 380
		Contingents-commando	Mensinzetdagen	9 490	9 490	9 490
		Gemechaniseerd tank/pantserinfanteriebataljon	Mensinzetdagen	178 850	178 850	193 450
		Mortierpeloton en stafwachtpeloton	Mensinzetdagen	1 800	1 800	900
		Point of Debarkationpeloton	Mensinzetdagen	7 300	7 300	7 300
		National Support Element	Mensinzetdagen	63 875	63 875	63 875
		EOV-detachement	Mensinzetdagen	1 460	1 460	1 460
		Verbindingscompagnie	Mensinzetdagen	35 770	35 770	35 770
		Geneeskundig detachement	Mensinzetdagen	7 665	7 665	7 665
		Supportsquadron detachement	Mensinzetdagen	5 110	5 840	5 840
		Transporthelikopters	Vlieguren	1 973	1 368	720
KFOR (Kosovo)	Tot juli 2000	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	7 ¹	8 ¹	8 ¹
Enduring Freedom	Dec 01-dec 02	Totale cumulatieve inzet ² Fregatten	Aantal personeel Vaardagen	483 110	1 620 649	

Prestatiegegevens Vredesoperaties						
Missie- (gebied)	Periode deelname Nederlandse krijgsmacht	Bijdrage	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomsten 2002	Raming 2003
		Onderzeeboten	Vaardagen		280	
		Maritieme helikopters	Vlieguren		1 857	
		MPA (Orion)	Vlieguren		1 500	
		Medical Team (Oman)	Mensinzetdagen		540	
		Transportvlieg- tuig	Vlieguren		1 460	
	Okt 02-mrt 03	Jachtvliegtuigen	Vlieguren ³		3 285	3 285
ISAF (Afghanistan)	Jan 02-dec 02 ⁴	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel		230	230
		HQ ISAF	Mensinzetdagen		13 505	13 505
		Infanterie- compagnie	Mensinzetdagen		63 145	63 145
		Logistiek peloton	Mensinzetdagen		10 220	10 220
		Transportvlieg- tuig	Vlieguren		135	135
UNFICYP (Cyprus)	Juni 98-juni 01	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	100		
		Pantserlucht- doelartillerie- batterij	Mensinzetdagen	7 500		
		Luchtmobiele compagnie	Mensinzetdagen	7 500		
Task Force Fox (Macedonië)	Juni-okt 2002	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel		300	
		Brigade HQ	Mensinzetdagen		30 260	
		Infanterie- compagnie	Mensinzetdagen		7 280	
		Support- compagnie	Mensinzetdagen		15 300	
UNMEE/NAD (Ethiopië/ Eritrea)	April-dec 2001	Totale cumula- tieve inzet ²	Aantal personeel	1 575	7 ⁵	3 ⁵
		Mariniers- bataljon	Inzetdagen	144 144		
		Genie- detachement	Mensinzetdagen	18 900		
		Amfibisch transportschip	Vaardagen	77		
		Transport- helikopters	Vlieguren	990		
		Gevechts- helikopters	Vlieguren	450		
BKAC (Bosnië/ Kosovo)		Gemiddelde bezetting HQ	Aantal personeel	8	8	8
		MPA (Orion)	Vlieguren	245	245	245
UNIPTF/ EUPM (Bosnië)	Vanaf 1996	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	55	55	55

Prestatiegegevens Vredesoperaties						
Missie- (gebied)	Periode deelname Nederlandse krijgsmacht	Bijdrage	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomsten 2002	Raming 2003
ECPA (Albanië)	Vanaf okt 2001	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel		1	1
MAPE (Albanië)	1997 – juli 2001	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	9		
FEDMAC (Bosnië)	Vanaf juni 1998	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	1	1	1
EUMM (Balkan)	Vanaf 1996	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	3	4	3
OVSE (Albanië)	Vanaf 1997	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	2	2	2
OVSE (Moldavië)	Vanaf 1993	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	1	1	1
UNTSO (Israël)	Vanaf 1956	Gemiddelde bezetting	Aantal personeel	11	11	12

¹ Nederlandse bijdrage aan het KFOR HQ in Kosovo.

² Voor eenmalige, relatief kortlopende, missies wordt de personele bijdrage uitgedrukt in het totaal aantal uitgezonden Nederlandse militairen gedurende de aangegeven duur.

³ Deze vliegers komen ten laste van het programma van de Koninklijke luchtmacht (zie beleidsartikel 03).

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2001–2002, 27 295 nr. 61. Er is wel rekening gehouden met de mogelijkheid dat op Nederland een beroep wordt gedaan om de bijdrage aan ISAF voort te zetten.

⁵ Betreft UNMEE Mine Action Coordination Centre en Force Headquarters UNMEE te Asmara.

Veronderstellingen

- Onder de activiteiten van dit beleidsartikel worden alleen de door de regering besloten participaties aan vredesoperaties opgenomen. Voorafgaande aan elke vredesoperatie vindt een politieke en militaire afweging plaats aan de hand van het toetsingskader. Elke vredesoperatie wordt tevens achteraf geëvalueerd.
- De verrekening van relevante bijdragen aan de operatie «Enduring Freedom» zal grotendeels in 2002 zijn voltooid.
- De verwachting is dat in 2003 en verdere jaren activiteiten van vergelijkbare omvang blijven plaatshebben, waarbij de becijfering van de gevolgen van de deelneming aan de operatie «Enduring Freedom» overigens voorlopig is beperkt tot 2002.
- De internationale veiligheidssituatie blijft onvoorspelbaar. Omdat de Nederlandse deelname aan vredesoperaties niet exact gepland kan worden en diensgevolge in de loop van het begrotingsjaar noodzakelijk kan blijken, bevat dit beleidsartikel een initiële voorziening voor de financiering van toekomstige vredesoperaties.
- De omvang van de Nederlandse bijdrage aan Sfor verandert in 2003 niet wezenlijk ten opzichte van 2002. Na 2003 wordt uitgegaan van een

kleine reductie. In de financiële planning is rekening gehouden met een substantiële aanwezigheid van Nederlandse eenheden in Bosnië tot in ieder geval 2007.

- De hoogte van VN-contributies is gebaseerd op een raming van de omvang en aard van door de VN geleide vredesmissies.

Groeiparaagraaf VBTB

Elke vredesoperatie wordt na afloop geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluaties worden gebruikt ten behoeve van de verantwoording.

Beleidsartikel 10 Civiele taken

Algemene beleidsdoelstelling

Doel is het in nauw overleg en onder gezag van civiele autoriteiten leveren van een bijdrage aan de handhaving van de nationale rechtsorde en veiligheid alsmede het verlenen van steun ten behoeve van het algemeen belang.

Met de bestaande capaciteit wordt door Defensie een aantal niet-specifieke defensietaken uitgevoerd. Voor de civiele taken worden op dit artikel de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten geraamd. Het betreft hier uitgaven in het kader van de Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba (KWNA&A), de Kustwacht Nederland (KWNE), de explosievenopruiming (EOD) en de hulp aan civiele overheden.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba

Doelstellingen van de KWNA&A zijn de bescherming tegen aantasting van de rechtsorde en de daaruit voortvloeiende gevaren en bedreigingen van de veiligheid en van de persoonlijke levenssfeer alsmede de steunverlening aan de gemeenschap en leden der gemeenschap bij (dreigende) noodsituaties die het gevolg zijn van ongevallen en rampen. Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van deze doelstellingen vindt plaats in 2006.

Kustwacht Nederland

Doelstellingen van de KWNE zijn de bescherming tegen de aantasting van de rechtsorde en de daaruit voortvloeiende gevaren en bedreigingen van de veiligheid en van de persoonlijke levenssfeer alsmede de steunverlening op zee-, kust- en aangewezen binnenwateren bij (dreigende) noodsituaties die het gevolg zijn van ongevallen en rampen. Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van deze doelstellingen vindt plaats in 2004.

Explosievenopruiming

Doelstelling van de explosievenopruimingsdiensten van Defensie is het voorzien in de capaciteit voor het opsporen, identificeren en ruimen van explosieven. Het betreft conventionele explosieven, vermoede explosieven en geïmproviseerde explosieven in Nederland, zowel op land als in het water en op zee. Deze capaciteit kan ook overal elders ter wereld ingezet worden in het kader van een bondgenootschap, verdragsorganisatie of een bilaterale overeenkomst. Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van deze doelstellingen vindt plaats in 2004.

Hulp aan civiele overheden

Doel is in het geval van een ramp of een zwaar ongeval als vangnet op te treden indien de civiele hulpverlening moet worden afgelost of aangevuld of indien bijzondere defensie-expertise nodig is die niet civiel voorhanden is. Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van deze doelstellingen vindt plaats in 2005.

Budgettaire gevolgen van beleid

De financiële middelen die onder dit beleidsartikel ter beschikking staan voor de realisatie van de nader geoperationaliseerde doelstellingen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Budgettaire gevolgen van het beleid beleidsartikel 10 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	23 550	39 159	33 026	32 371	32 446	32 452	32 449
Uitgaven							
Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba	21 894	24 214	19 004	18 413	18 461	18 471	18 471
Kustwacht Nederland	5 421	5 719	5 764	5 764	5 764	5 766	5 766
Explosievenopruiming	8 336	9 186	8 258	8 194	8 221	8 215	8 212
Hulp aan civiele overheden							
Totaal uitgaven	35 651	39 119	33 026	32 371	32 446	32 452	32 449
Ontvangsten							
Totale ontvangsten	7 794	5 337	5 292	5 065	4 702	4 702	4 702

Voor de KWNA&A en de KWNEED is raming van de integrale uitgaven slechts ten dele mogelijk, als gevolg van de verstrengeling met de Koninklijke marine. De uitgaven voor de inzet van eenheden van de Koninklijke marine zijn geraamd op basis van de tarieven (op additionele grondslag). Van de overige middelen zijn de uitgaven geraamd die eenduidig (en meetbaar) naar gebruik zijn toe te rekenen.

Ook bij de explosievenopruiming doet zich verstrengeling van deze diensten met het apparaat van de diverse krijgsmachtdelen voor. Deze diensten voeren tevens militaire taken uit. Hierbij zijn alle uitgaven van bij de EOD'n geplaatst personeel opgenomen maar zijn de overige kosten vooralsnog beperkt tot de direct toerekenbare uitgaven.

Voor hulp aan civiele overheden worden, ten gevolge van het onvoorspelbare karakter van de hulp, geen uitgaven geraamd. In voorkomende gevallen zullen slechts de additionele uitgaven ten laste van dit artikel-onderdeel worden gebracht.

Activiteiten

Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba

De Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba is een civiele organisatie, waarvan de minister van Defensie beheerder is. De Kustwachtcommissie waarin de drie landen van het Koninkrijk vertegenwoordigd zijn, bereidt het beleid voor de Kustwacht voor. De Koninkrijksministerraad stelt de beleidsdocumenten vervolgens vast. De Commandant der Zeemacht in het Caribisch gebied (CZMCARIB) voert als Commandant Kustwacht (CKW) dienstverlenende, toezichhoudende en opsporingstaken uit. De Kustwacht neemt in het kader van de internationale en regionale maritieme samenwerking deel aan internationale drugsbestrijdingsoperaties.

De KWNA&A voert de onderstaande activiteiten uit:

Toezichhoudende en opsporingstaken:

- algemene politietaken, waaronder het uitvoeren van (internationale) drugsbestrijdingsoperaties;
- grensbewaking;

- douanetoezicht in samenwerking met de douanediens­ten en politie­korp­sen (vreemdelingendien­sten) van de Nederlandse Antillen en Aruba;
- toezicht op milieu en visserij;
- toezicht op de scheepvaart, waaronder het verkeer en de uitrusting van schepen.

Dienstverlenende taken:

- hulpverlening en rampenbestrijding waaronder ook het uitvoeren van «Search and Rescue» (SAR) acties al dan niet in samenwerking met particuliere, binnenlandse en/of buitenlandse organisaties;
- afwikkeling van nood-, spoed- en veiligheidsverkeer.

De dienstverlenende taken, met name SAR, krijgen uiteraard de hoogste prioriteit indien deze zich feitelijk voordoen.

Voor de taken stelt de Koninklijke marine, naast functionarissen voor onder meer de bezetting van het Kustwachtcentrum, vaardagen van het stationsschip en vliegreuen van helikopters en maritieme patrouille­vliegtuigen ter beschikking. Voorts beschikt de KWNA&A zelf over drie cutters, zes «inshore» vaartuigen en vier patrouilleboten. Voor de uitvoering zijn de onderstaande vaardagen, vaaruren en vliegreuen nodig.

Prestatiegegevens t.b.v. KWNA&A	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermeoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Fregat (1)	Vaardagen	92	92	92
Maritieme helikopter (1)	Vliegreuen	390	390	390
Maritieme patrouille­vliegtuigen (3)	Vliegreuen	1 897	1 900	1 900
AS355 helikopter (1)	Vliegreuen	502	500	500
Inshore vaartuigen (6)	Vaaruren	2 818	2 800	2 800
Cutters (3)	Vaardagen	361	360	360
Patrouilleboten (4)	Vaaruren	1 215	2 100	2 100

Kustwacht Nederland

De KWNEO is een samenwerkingsorganisatie van zes departementen (de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Defensie, Justitie, Financiën, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). De operationele leiding is in handen van de Koninklijke marine. Voor de uitvoering van deze taken worden door de participerende diensten varende en vliegende eenheden ter beschikking gesteld. De Kustwacht beschikt over een kustwachtcentrum in Den Helder. Dit centrum heeft een 24-uurs bezetting en fungeert als centraal meld-, informatie- en coördinatiecentrum. Het is tevens het Nationale Maritieme- en Aëronautische Redding Coördinatie Centrum (RCC).

De beleidsmatige aansturing voor de uitvoering van deze taken geschiedt door het ministerie van Verkeer en Waterstaat ten aanzien van verkeers­taken en door het ministerie van Justitie ten aanzien van handhavings­taken.

De KWNEO voert de volgende activiteiten uit:

Toezichthoudende en opsporingstaken:

- controle op vangstbeperkende en technische maatregelen die van toepassing zijn op de zeevisserij;
- controle op de naleving van scheepvaartverkeersvoorschriften;

- toezicht op de uitrusting van schepen;
- handhaving van milieuvoorschriften;
- controle op de door-, uit- en invoer van goederen;
- weren van ongewenste vreemdelingen.

Dienstverlenende taken:

- permanent afluisteren en afwikkelen van nood-, spoed- en veiligheidsverkeer;
- coördinatie en uitvoering van hulpverlenings- en reddingsacties, al dan niet in samenwerking met de Koninklijke marine en andere particuliere c.q. buitenlandse organisaties;
- bij voorkomende noodzaak zorgdragen voor scheepvaart- en verkeersbegeleidende maatregelen;
- verlenen van hulp.

Voor het uitvoeren van de taken van de KWNEED stelt de Koninklijke marine, naast functionarissen voor onder meer de bezetting van het Kustwachtcentrum, de volgende aantallen vaardagen en vliegunen ter beschikking.

Prestatiegegevens t.b.v. KWNEED	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Mijnenbestrijdingsvaartuigen	Vaardagen	139	140	140
Maritieme helikopters	Vliegunen	167	230	230
Maritieme patrouillevliegunen	Vliegunen	370	550	550

Voor de uitoefening van de taken beschikt de KWNEED voorts over een bergingsvaartuig, een patrouillevliegun, surveillancevaartuigen, betonningsvaartuigen en een oliebestrijdingsvaartuig. Deze eenheden worden voor de kustwachttaken beschikbaar gesteld door de betrokken diensten van de betreffende ministeries. De financiering hiervan wordt bij de diensten van die ministeries geraamd en verantwoord.

Explosievenopruiming

De verantwoordelijkheid voor de openbare orde en veiligheid in Nederland ligt bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; het in dat kader opsporen en ruimen van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog (conventionele explosieven) is in beginsel een gemeentelijke aangelegenheid. Het opsporen en ruimen van geïmproviseerde explosieven alsmede het preventief onderzoek van locaties is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de politie en het ministerie van Justitie.

Indien en voor zover de taken die uit de nader geoperationaliseerde doelstelling voortvloeien worden verricht in opdracht van militaire autoriteiten vallen deze onder de militaire taakuitoefening. Voor zover civiele autoriteiten de opdrachtgever zijn vallen zij onder de civiele taakuitoefening.

Het opsporen van conventionele explosieven kan geschieden door zowel civiele bedrijven als door de overheid. Het ruimen van explosieven is voorbehouden aan de rijksoverheid. Defensie is met die taak belast. Het opsporen, de daaraan voorafgaande verkennende zoekacties en het

ruimen van explosieven wordt binnen Defensie verricht door de Duik- en Demonteergroep Koninklijke marine (DDG-KM), het Explosieven-opruimingscommando Koninklijke landmacht (EOCKL) en de Explosieven-opruimingsdienst Koninklijke luchtmacht (EOD-KLu). Elk van deze diensten bestrijkt een specifieke regio van Nederland. Voorts is alles onder water en op zee de verantwoordelijkheid van de DDG-KM en zorgt het EOCKL voor de algehele coördinatie van de ruiming in Nederland. Het kustwachtcentrum Nederland draagt zorg voor de coördinatie op zee.

De explosievenopruimingsdiensten verrichten civiele werkzaamheden in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van het ministerie van Justitie of van gemeenten. Het betreft de eerste verkennende zoekactie alsmede het opsporen en/of ruimen van conventionele of geïmproviseerde explosieven. Voorts wordt preventief onderzoek verricht van locaties. Voor noodgevallen zijn permanent ruimingsploegen op afroep beschikbaar. Een indicatie van de omvang van deze activiteiten geven de cijfers over het jaar 2001: er werden in dat jaar 2424 ruiming uitgeoefend, er werden 247 verkennende zoekacties/opsporingen verricht en er is 150 maal justitiële bijstand geleverd.

Naast genoemde civiele taken wordt bij vrijwel alle uitzendingen van eenheden van de krijgsmacht naar gebieden van crises en oorlogsdreiging een beroep gedaan op personeel van de DDG-KM, het EOCKL en de EODKLu. De opdrachten aan deze diensten zijn zowel militair als civiel. Ze variëren van het steunen van Navo-bataljons bij het ruimen van aange troffen explosieven tot het opzetten van «mijnscholen» voor de opleiding van (buitenlandse) lokale ruimploegen.

Ontvangsten

Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba

Op dit artikelonderdeel worden de bijdragen van de Nederlandse Antillen en Aruba aan de KWNA&A geraamd en verantwoord. Vooralnog wordt voor het jaar 2003 uitgegaan van een bedrag van € 4,2 miljoen.

Kustwacht Nederland

Ten behoeve van derden in Nederland worden op aanvraag navigatieberichten doorgegeven. Deze worden in rekening gebracht. Tevens worden op structurele basis navigatieberichten aan het Duitse ministerie van Defensie verstrekt. De ontvangstenraming bedraagt in 2003 € 0,164 miljoen.

Explosievenopruiming

De mate waarin en de manier waarop de verrekening van de uitgaven van civiele opdrachten plaatsvindt is afhankelijk van de soort dienst. Voor het opsporen van conventionele explosieven wordt de integrale kostprijs in rekening gebracht. Voor 2003 wordt hiervoor een ontvangst van € 0,9 miljoen geraamd. Voor het ruimen van die explosieven worden geen kosten in rekening gebracht.

Veronderstellingen

Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba

Het justitieel-, milieu- en visserijbeleid van de landsregeringen binnen het Koninkrijk verandert niet.

Kustwacht Nederland

Het beleid ten aanzien van de verkeerstaken en de handhavingstaken van respectievelijk de beleidsverantwoordelijke ministeries van Verkeer en Waterstaat en van Justitie verandert niet.

Beleidsartikel 11 Internationale samenwerking

Algemene beleidsdoelstelling

Internationale samenwerking is voor de realisatie van de doelstellingen van het Nederlandse veiligheids- en defensiebeleid een belangrijk instrument. Nederland voert een actief veiligheidsbeleid, dat zich niet beperkt tot de zorg voor de veiligheid van het eigen grondgebied en dat van zijn bondgenoten, maar zich tevens uitstrekt tot conflictpreventie, crisisbeheersing en vredesopbouw, zowel in Europa als daarbuiten. Nederland zet zich hiervoor tezamen met andere landen in, onder andere in internationale organisaties als de Verenigde Naties (VN), de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (Navo) en de Europese Unie (EU). Het belang van internationale samenwerking is verder toegenomen ten gevolge van het versterken van de Europese crisisbeheersingscapaciteiten en het vergroten van de effectiviteit en de doelmatigheid van de Europese defensie-inspanningen binnen de Navo.

Nader geoperationaliseerde doelstellingen

Bijdragen aan de gemeenschappelijke Navo-begroting

De Navo is de hoeksteen van het Nederlandse veiligheidsbeleid. Het Navo-lidmaatschap is het primaire instrument om de integriteit van het eigen grondgebied veilig te stellen. Via de Navo worden daarnaast de mogelijkheden tot handhaving van de internationale rechtsorde en veiligheid vergroot; de Navo-crisisbeheersingsoperaties op de Balkan en de samenwerking met de Partnership for Peace (PfP)-landen zijn voorbeelden daarvan. Door bij te dragen aan de financiering van de internationale staven, de gezamenlijke middelen voor bevelvoering en communicatie en bondgenootschappelijke programma's, helpt Nederland mee aan de instandhouding van de geïntegreerde militaire structuur van de Navo.

Versterking van de Europese militaire capaciteiten ten behoeve van het DCI en de Headline Goal van het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB)

In het kader van de Headline Goal (HLG) van het EVDB, van het Defence Capabilities Initiative (DCI) en de vervolginiciatieven van de Navo, levert Nederland een bijdrage aan de versterking van het Europese crisisbeheersingsvermogen. Uitgangspunt daarbij is de vergroting van de effectiviteit en de doelmatigheid door middel van intensivering van de militaire samenwerking en door een gezamenlijke aanpak bij het opheffen van de militaire tekortkomingen. De nadruk ligt vooral op de versterking van de strategische Europese capaciteiten: bevelvoering, inlichtingenverzameling en strategisch transport. Ook tekortkomingen op het terrein van logistiek, medische voorzieningen en mobiliteit (snelle ontplooiing) worden aangepakt. Tevens wordt gewerkt aan het opbouwen van een capaciteit voor civiele crisisbeheersing. Na de aanslagen op de Verenigde Staten ligt het in de rede bij de besteding van EVDB-gelden in het bijzonder belang te hechten aan die EVDB-projecten waarvan de betekenis in het licht van de terroristische dreiging is toegenomen.

Attachés

Militaire attachés dragen enerzijds bij aan de informatievoorziening van het ministerie van Defensie en anderzijds aan het informeren van bondgenoten en partners over het Nederlands veiligheids- en defensiebeleid. Nederland draagt daarnaast bij aan de bondgenootschappelijke en

Europese militaire commandostructuren door vlag- en opperofficieren te plaatsen bij de internationale militaire staven van de bondgenootschappelijke en Europese militaire commandostructuren.

Overige internationale samenwerking

De samenwerking met de landen van Midden- en Oost-Europa (MOE) beoogt bij te dragen aan de inbedding van de krijgsmachten van deze landen in een democratische samenleving en aan de voorbereiding op de mogelijke toetreding van die staten tot de Navo. Versterking van de interoperabiliteit van deze landen bij deelneming aan Navo- of EU-geleide operaties kan leiden tot een verbetering van de operationele effectiviteit van de Nederlandse krijgsmacht en tot doelmatigheidsopbrengsten.

Het eerstvolgende evaluatieonderzoek van de doelstellingen van dit beleidsartikel vindt plaats in 2005.

Budgettaire gevolgen van beleid

De financiële middelen die ter beschikking staan voor het realiseren van de doelstellingen van dit beleidsartikel zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Budgettaire gevolgen van het beleid beleidsartikel 11 (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	132 486	170 426	303 005	118 967	137 176	145 924	145 924
Uitgaven							
Bijdrage aan de Navo	62 442	71 078	72 852	72 493	73 475	72 222	72 222
EVDB	45 379	79 950	44 534	88 632	133 892	63 613	50 000
Attachés	21 852	22 219	22 279	22 282	22 282	22 282	22 282
Overige internationale samenwerking	1 722	1 397	1 420	1 420	1 420	1 420	1 420
Totale uitgaven	131 395	174 644	141 085	184 827	231 069	159 537	145 924
Ontvangsten	4 952	14 430	14 430	14 430	14 430	14 430	14 430

Activiteiten

Bijdragen aan de gemeenschappelijke Navo-begroting

Nederland draagt evenredig bij aan de gemeenschappelijk gefinancierde Navo-programma's. Hierbij gaat het om het «Navo Veiligheids- en Investeringsprogramma» (NVIP), het «Airborne Warning and Control System» (AWACS)-programma en het zogenoemde militaire budget van de Navo. In het NVIP zijn specifieke investeringsprojecten opgenomen die in Nederland worden uitgevoerd. De komende jaren worden in dit kader onder meer werkzaamheden verricht aan infrastructurele voorzieningen en aan commando- en communicatiemiddelen.

Het AWACS-programma heeft betrekking op de investeringen in en de exploitatie van een vloot van zeventien radarvliegtuigen met bijbehorende ondersteuning. De exploitatie van de AWACS-radarvliegtuigen komt voor 3,75 procent ten laste van de Nederlandse defensiebegroting. De huidige investeringsplannen omvatten onder meer de modernisering van radars

en verbindingsmiddelen. In de jaren 2001 tot 2003 wordt het «Aircraft Collision Avoidance System» aangeschaft, waarvoor in deze jaren de exploitatiebegroting wordt belast. Nederland geeft een hoge prioriteit aan de vervanging van de huidige motoren van de AWACS-vloot teneinde de geluidshinder rond de basis Geilenkirchen te verminderen.

Naast de vaste bijdrage aan het NIVP en het militaire budget van de Navo draagt Nederland ook bij aan incidentele activiteiten van de militaire hoofdkwartieren en agentschappen alsmede aan specifieke projecten.

Op het gebied van het NVIP is de realisatie van het ARS Nieuw Milligen de komende jaren een speerpunt. Deze nieuwe meldings- en gevechtsleidingsentiteit zal deel uit maken van het Navo «Air Command and Control System» (ACCS) en is geprogrammeerd in een goedgekeurde «Capability Package». De kosten worden grotendeels ten laste van het gemeenschappelijk investeringsprogramma gebracht.

Versterking van de Europese militaire capaciteiten ten behoeve van het DCI en de Headline Goal (EVDB-fondsen)

Van de volgende projecten of programma's worden de Europese militaire capaciteiten versterkt:

- De overeenkomst met het Verenigd Koninkrijk over het «role 3» veldhospitaal is ondertekend. Voor dit project is € 4,5 miljoen gereserveerd voor de jaren 2002–2004;
- De Koninklijke landmacht werkt aan de versterking van het hoofdkwartier van het Duits-Nederlandse legerkorps dat vanaf medio 2002 volledig inzetbaar is als Navo «High Readiness (Land) Headquarters (HRF(L)HQ)». In de plannen is voor de versterking van de bevelvoeringscapaciteiten van dit hoofdkwartier € 24 miljoen gereserveerd voor de jaren 2002 en 2003;
- Nederland neemt deel aan het Sostar-X programma gericht op de ontwikkeling van een grondwaarnemingsradar. Dit programma, waarvoor in de jaren 2002–2004 € 4,1 miljoen in de EVDB-voorziening is opgenomen, ligt op schema;
- Voor de commandofaciliteiten op het tweede Landing Platform Dock is over de jaren 2002–2005 € 35 miljoen gereserveerd. Naar partners voor een internationale co-financiering wordt nog gezocht;
- Ter versterking van de Europese capaciteit voor internationale politiemissies (de «civiele Headline Goal») heeft de regering in oktober 2000 besloten de Koninklijke marechaussee vanaf 2003 te versterken met honderd functionarissen. Het gaat om een maatregel met structurele budgettaire effecten, waarvoor in de periode 2002–2005 een voorziening is getroffen van € 13,7 miljoen;
- Tevens wordt de EVDB-voorziening gebruikt voor de versnelde invoering van een defensiebreed «tracking and tracing»-systeem. De verwerving van een «tracking and tracing»-capaciteit draagt bij aan de versterking van de «rapid deployment» – capaciteit van de Nederlandse krijgsmacht en past in de DCI- en Headline Goal-doelstellingen om de mobiliteit en de inzetbaarheid van de Europese krijgsmachten te verhogen. De kosten van ongeveer € 17,2 miljoen worden met € 8,6 miljoen uit EVDB-middelen gedekt en het overige uit de defensie-uitgaven 2002–2005;
- Tenslotte heeft Nederland samen met de andere deelnemende staten aan de European Air Group besloten een cel op te richten voor de coördinatie van de inzet van luchttransporten tankercapaciteit («European Airlift Coordination Cell, EACC»). Dit bevordert de internationale effectiviteit en doelmatigheid. Deze coördinatiecel,

waaraan een investering van € 0,9 miljoen in de periode 2002–2005 is verbonden, is inmiddels in dienst gesteld op de vliegbasis Eindhoven.

Onderzocht zijn de mogelijkheden om bij te dragen aan de versterking van de Europese (middel) zware transporthelikoptercapaciteit en tegelijkertijd te voorzien in de Defensienota vastgestelde behoefte aan lichte helikopters (LUH). Dit onderzoek heeft als uitkomst dat de LUH-taken (medische en tijdskritische transporten, verkenningen, command en control) kunnen worden uitgevoerd met de bestaande transporthelikoptercapaciteit van 17 Cougars onder gelijktijdige verwerving van additionele (middel-)zware transporthelikopters. Om de exploitatiekosten zo laag mogelijk te houden is besloten tot standaardisatie en zal de verwerving zich in principe beperken tot een type helikopter dat al in gebruik is dan wel binnenkort in gebruik komt binnen de krijgsmacht. Het oorspronkelijke LUH-budget is in dat kader verhoogd met € 181,5 miljoen. Met dit budget is het mogelijk een bijdrage te leveren aan het voorzien in de Europese behoefte aan transporthelikoptercapaciteit.

Bedragen (x € 1000)	
Oprichting HRF(L)HQ	24 000
Sostar-X	4 100
Commandofaciliteiten LPD-2	35 000
Role 3 veldhospitaal	4 500
100 functies Koninklijke marechaussee	13 700
Tracking and tracing	8 600
Transporthelikopters	181 500
European Airlift Coordination Cell	900

Nederland zal van 1 juli tot 31 december 2004 het voorzitterschap van de Europese Unie bekleden. Een deel van de werkzaamheden, waaronder het EVDB, zal in de tweede helft van 2003 aanvangen en worden afgewikkeld in de eerste helft van 2005. In tegenstelling tot voorgaande voorzitterschappen zal Defensie als gevolg van de ontwikkeling van het EVDB en de verwezenlijking van de Headline Goal in 2004 met aanzienlijk meer taken worden belast. Hiervoor zullen extra organisatorische en personele kosten moeten worden gemaakt. Met het oog op de voorbereiding van het voorzitterschap is voor 2003 een bedrag van € 1,25 miljoen gemoeid.

Attachés

De attachés zijn belast met het verzamelen, analyseren en rapporteren van relevante gegevens ten behoeve van de politieke en militaire leiding van het ministerie van Defensie. Anderzijds informeren de attachés bondgenoten en partnerlanden over de militaire aspecten van het Nederlands buitenlands- en veiligheidsbeleid. Ten slotte fungeren de attachés als liaison bij de militaire samenwerking met de desbetreffende landen. Ook door middel van de plaatsing van vlag- en opperofficieren bij internationale staven draagt Nederland bij aan de gemeenschappelijke militaire structuren en wordt de nationale inbreng in deze structuren zeker gesteld. De attachés en hun militaire ondersteuning maken onderdeel uit van de Nederlandse ambassades.

Overige internationale samenwerking

De samenwerking met landen uit Midden- en Oost-Europa (MOE-landen) bestaat uit informatie-uitwisseling, materiële en financiële ondersteuning, opleiding en training van militair personeel en tevens uit materiële en

operationele samenwerking. De invulling van de samenwerking verschilt per land en hangt voor de meeste landen samen met de wens toe te treden tot de Navo. Naast het verder verbeteren van de kwaliteit van de samenwerking richten de inspanningen zich vooral op het verbeteren van de interoperabiliteit en op de opleiding en training van militairen en eenheden van partnerlanden. Dit geldt in het bijzonder voor de Roemeense, Bulgaarse en Slowaakse detachementen die in 2003 in het Nederlandse contingent van Sfor zullen zijn opgenomen. Op incidentele basis steunt Nederland ook andere landen bij de versterking van de democratisering van de defensieorganisatie.

De samenwerking met MOE-landen is met name op het gebied van leiderschapstraining en -vorming geïntensiveerd. Voortbouwend op deze intensivering wordt samen met het Verenigd Koninkrijk gewerkt aan de opzet van een «Junior Staff Officers Course» (JSOC). Na een positief besluit zal de cursus voor het eerst in het voorjaar van 2003 worden gehouden met deelname van cursisten, die afkomstig zijn uit alle Partnership for Peace (PFP)-landen.

Nederland richt zich vooral op cursisten uit MOE-landen en uit Centraal-Azië. Deze opleiding is op het operationele niveau gericht en bestaat uit het doceren van Navo-doctrines voor gezamenlijke operaties. De opleiding vormt geen dubblure met opleidingen die gegeven worden op het Instituut Defensie Leergangen (IDL).

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, de OVSE, is de enige pan-Europese veiligheidsorganisatie. De OVSE coördineert en ziet toe op een verscheidenheid aan vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen op onder andere militair gebied. Deze betreffen onder andere afspraken over de openheid van defensieplanning en de aanmelding van troepenbewegingen, wapenbeheersing (afspraken over wederzijdse inspecties en evaluatiebezoeken, afspraken over het bezit, het beheer en de vernietiging van kleine wapens), het uitzenden van personeel voor waarnemersmissies en de vreedzame beslechting van geschillen door middel van arbitrage. Nederland is in 2003 voorzitter van de OVSE. Defensie is vertegenwoordigd in een interdepartementale werkgroep die het ministerie van Buitenlandse Zaken zal bijstaan bij de uitvoering van de inhoudelijke aspecten van het voorzitterschap.

Het afsluiten en naleven van wapenbeheersingsovereenkomsten zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie. Defensie is vooral betrokken bij de informatie-uitwisseling en de uitvoering van verificaties, zoals in het kader van het Verdrag inzake Conventionele Strijdkrachten in Europa (het in 1992 in werking getreden CSE-verdrag), het Weens Document en het «Open Skies»-verdrag. In de loop van 2003 zal waarschijnlijk het in 1999 herziene CSE-verdrag in werking treden. Ten gevolge van de toekomstige inwerkingtreding van het herziene CSE-verdrag wordt de werklast om de naleving te controleren verhoogd. De Defensie Verificatieorganisatie, die wordt aangestuurd door de Defensiestaf, heeft de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht belast met de uitvoering van de verificaties. Hiervoor zijn 21 vte'n nodig. Mede met het oog op de versterking van de centrale aansturing door de CDS zal de Defensiestaf voor het coördineren van het toezien op de verificatieverplichtingen met drie beleidsmedewerkers worden uitgebreid.

Veronderstellingen

Bij het opstellen van het beleidsartikel «Internationale Samenwerking» is verondersteld dat:

- De bijdragen aan de gemeenschappelijk gefinancierde Navo-programma's ook in de toekomst volgens de tot dusverre geldende afspraken worden vastgesteld;
- Over de financiële gevolgen van de Navo-uitbreiding in een later stadium duidelijkheid zal ontstaan.

Groeiparagraaf VBTB

Thans wordt een Beleidskader Internationale Militaire Samenwerking opgesteld, waarin beleidsdoelstellingen, uitgangspunten en instrumenten concreet worden uitgewerkt. Daardoor wordt de transparantie van internationale militaire samenwerking bevorderd en kan beter worden vastgesteld in welke mate de doelstellingen ervan zijn gehaald. Dit zal naar verwachting zijn beslag krijgen in de begroting voor het jaar 2004.

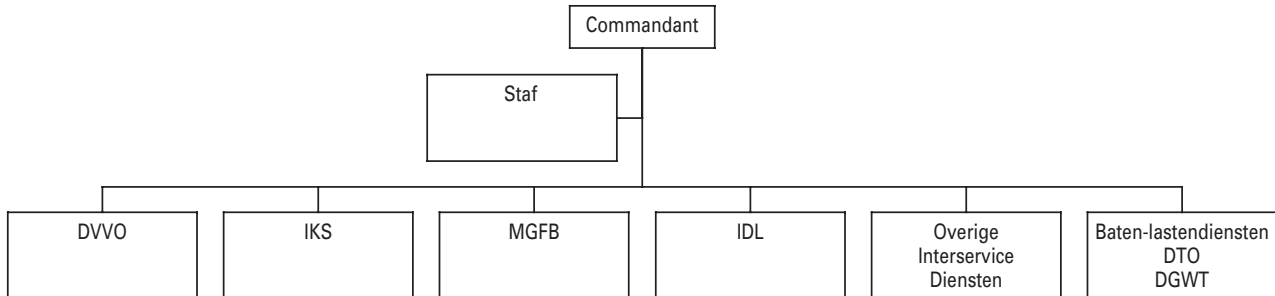
2.3 De niet-beleidsartikelen

Niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht

Grondslag van het artikel

In dit artikel worden de uitgaven van het Defensie Interservice Commando (Dico) opgenomen. Het Dico levert ondersteuning van velerlei aard aan de krijgsmachtdelen. Deze kunnen zich hierdoor beter op hun primaire taken toeleggen. Door de concentratie van gelijksoortige activiteiten bij interservice dienstverlenende organisaties is een doelmatige ondersteuning van de krijgsmacht mogelijk.

Het Dico bestaat uit twee baten-lastendiensten, twaalf resultaatverantwoordelijke eenheden en een staf. De organisatie ziet er als volgt uit:

Budgettaire gevolgen

De financiële middelen die aan het Dico ter beschikking staan voor het realiseren van de ondersteunende activiteiten, zijn in onderstaande tabel opgenomen. De begrotingen van de baten-lastendiensten zijn ten gevolge van het bijzondere financiële stelsel dat zij hanteren, in een afzonderlijke paragraaf van de defensiebegroting opgenomen.

Artikelonderdelen en budgettaire gevolgen «Ondersteuning krijgsmacht» (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	269 318	248 110	231 438	234 075	232 350	234 298	230 958
Uitgaven							
Programma-uitgaven							
Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie	56 443	58 984	60 185	60 074	60 183	60 657	60 657
Instituut Keuring en Selectie Defensie	68 140	16 708	15 860	15 436	15 450	15 678	15 677
Militair Geneeskundig Facilitair Bedrijf	55 423	56 534	57 132	55 964	56 210	56 823	56 837
Instituut Defensie Leergangen	10 309	10 827	10 788	10 644	10 649	10 832	10 835
Overige Interservice Diensten	40 270	49 763	49 377	48 792	48 682	48 616	48 577
Investerings	16 486	19 816	23 441	16 586	15 923	16 285	16 206
Totaal programma-uitgaven	247 071	212 632	216 783	207 496	207 097	208 891	208 789
Apparaatsuitgaven							
Staf Defensie Interservice Commando	17 581	16 843	15 492	17 891	16 311	17 522	17 978
Wachtgeld en inactiviteitswedden	5 074	5 120	4 661	4 656	4 654	4 653	4 653
Totaal apparaatsuitgaven	22 655	21 963	20 153	22 547	20 965	22 175	22 631
Totaal uitgaven	269 726	234 595	236 936	230 043	228 062	231 066	231 420
Totale ontvangsten	26 875	23 912	22 501	22 282	21 390	21 352	21 352

Activiteiten

In de uitwerking van activiteiten zijn per resultaatverantwoordelijke eenheid de prestatiegegevens voor het komende begrotingsjaar geraamd. Gelet op het ondersteunende karakter van de diensten en het karakter van de krijgsmacht, met mogelijke inzet in niet-voorzien operaties, betreffen het voorlopige ramingen die feitelijk pas aan het begin van 2003 beter kunnen worden vastgesteld. De omvang van de diverse ondersteunende capaciteiten is gebaseerd op de voor de langere termijn benodigde krijgsmachtbrede capaciteit. De in deze begroting geraamde prestatiegegevens zijn gebaseerd op die voor de langere termijn benodigde en gecreëerde capaciteit.

Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie

De Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie (DVVO) is belast met het op ieder gewenst moment voorbereiden en (doen) leveren van verkeers- en vervoersdiensten voor het gehele ministerie van Defensie. De DVVO ondersteunt de krijgsmacht bij de realisatie van haar drie hoofddoelstellingen.

Prestatiegegevens DVVO	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
<i>Wegvervoer</i>				
Vrachtervervoer	In dagen	11 892	13 209	13 209
Vrachtervervoer	In aantal pallets	308 694	291 415	291 415
Personenvervoer	In dagen	330 888	235 253	235 253
Steunverlening viertonners	In dagen	–	1 518	1 518
<i>Luchtvervoer</i>				
Goederenvervoer	Kilo-vliegunen	3 893 000	3 172 945	3 172 945
Personenvervoer	Vliegunen	116 978	106 028	106 028
<i>Spoorvervoer</i>				
Goederenvervoer	Ton/kilometers	48 514 747	67 391 732	67 391 732
<i>Zeevervoer</i>				
Goederenvervoer	Lanemetervaardagen	92 410	124 199	124 199
Ferryvervoer	Overtochten	5 359	3 423	3 423

De levering van vervoersdiensten vindt plaats door de inzet van eigen capaciteit, de inzet van op enig moment vrije operationele vervoerscapaciteit (virtuele capaciteit) van de krijgsmachtdelen of door de inhuur extern. De DVVO is verantwoordelijk voor de samenstelling van een zo optimaal mogelijke mix van deze drie componenten waarbij gestreefd wordt naar een zo hoog mogelijke inzet van eigen capaciteit of de virtuele capaciteit en een daardoor zo gering mogelijke inhuur van externe vervoersdiensten.

Prestatie-gegevens DVVO	Realisatie 2001			Vermoedelijke uitkomst 2002			Raming 2003		
	Eigen capaciteit (in %)	Virtuele capaciteit (in %)	Inhuur capaciteit (in %)	Eigen capaciteit (in %)	Virtuele capaciteit (in %)	Inhuur capaciteit (in %)	Eigen capaciteit (in %)	Virtuele capaciteit (in %)	Inhuur capaciteit (in %)
Producten en diensten									
Wegvervoer goederen	65	8	27	66	7	27	66	7	27
Wegvervoer personen	35	0	65	37	0	63	37	0	63
Luchtvervoer goederen	0	83	17	0	75	25	0	75	25
Luchtvervoer personen	0	58	42	0	60	40	0	60	40
Spoorvervoer goederen	71	0	29	60	0	40	60	0	40
Zeevervoer goederen	3	0	97	0	0	100	0	0	100
Zeevervoer personen	60	0	40	50	0	50	50	0	50
Totale uitgaven x € 1000	30 525		25 918	32 673		26 311	32 891		27 294
Totale ontvangsten x € 1000	1 875		0	1 947		0	683		0
Netto uitgaven x € 1000	28 650		25 918	30 726		26 311	32 208		27 294
		Waarvan ten laste van:			Waarvan ten laste van:			Waarvan ten laste van:	
		KM	4 435		KM	3 886		KM	4 031
		KL	14 829		KL	14 784		KL	15 335
		KLU	3 579		KLU	5 063		KLU	5 253
		KMAR	547		KMAR	298		KMAR	310
		DICO (*)	2 229		DICO (*)	2 030		DICO (*)	2 106
(*) inclusief baten-lastendiensten		CO	299		CO	250		CO	259

Doelmatigheidsindicatoren Verkeers- en vervoersdiensten	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Bezettingsgraad eigen chauffeurs	90%	90%	90%
Bezettingsgraad eigen voertuigen	65%	75%	75%
Inzetgraad eigen voertuigen	75%	75%	75%
Beladingsgraad eigen voertuigen	–	45%	50%

Instituut Keuring en Selectie Defensie

Met ingang van 2002 is de Defensie Werving en Selectie-organisatie omgevormd tot het Instituut Keuring en Selectie Defensie. De diverse defensie-organisaties zijn nu weer zelf verantwoordelijk voor de werving van personeel. De hierbij behorende budgetten zijn dan ook weer teruggeboekt.

Het Instituut Keuring en Selectie Defensie (IKS) is een professioneel facilitair keuringsinstituut. Het ondersteunt de defensieonderdelen door

het tijdig aanleveren van overeengekomen keuringsprofielen. Daarnaast levert het ondersteunende diensten aan de personeelsvoorzieningsdiensten, inclusief de banenwinkels van de defensieorganisaties en het Kennis en Expertise Centrum (KEC).

Prestatiegegevens IKS	Meeteenheid	Afnemer	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Initiële keuringen	Aantal	KM	2 597	3 472	2 704
	Aantal	KL	9 711	11 484	8 942
	Aantal	KLU	1 937	2 427	1 890
	Aantal	KMAR	2 034	1 880	1 464
Bijzondere keuringen	Aantal	KM	410	1 140	2 146
	Aantal	KL	215	1 614	696
	Aantal	KLU	0	0	588
	Aantal	KMAR	112	1 218	70
Scholings- en beroepskeuze-advies	Aantal	KM	45	432	1 765
	Aantal	KL	101	960	735
	Aantal	KLU	3	0	0
	Aantal	KMAR	4	160	0

Initiële keuring: keuringen van sollicitanten die voorafgaand aan de aanstelling van militair de status van burger hebben;

Bijzondere keuring: keuringen ten behoeve van de doorstroom van militairen;

Scholings- en beroepskeuze advies: adviezen aan militairen ten behoeve van doorstroom en uitstroom.

Doelmatigheidsindicatoren Keuringen en selectie	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Kostprijs initiële selectie (x € 1)	738	738	738
Kostprijs bijzondere selectie (x € 1)	236	236	236
Doorlooptijd selectie (in aantal weken)	*)	2	2

*) in verband met gewijzigde definitie van de doorlooptijd is voor 2001 geen vergelijkbaar gegeven beschikbaar.

Voor adviezen scholings- en beroepskeuze is nog een kostprijs in ontwikkeling. Deze zal worden opgenomen vanaf de begroting 2004 (zie groeiparagraaf).

Militair Geneeskundig Facilitair Bedrijf

Het Militair Geneeskundig Facilitair Bedrijf (MGFB) draagt binnen de richtlijnen van de Hoogste Medische Autoriteit (HMA) en van Commandant Dico, op doelmatige wijze bij aan de inzetbaarheid van militairen door ondersteuning van de zorgverlening die de krijgsmachtdelen leveren bij de inzet van operationele eenheden. Het MGFB verricht de volgende activiteiten:

- voorzien in de behoefte aan uitzendbaar medisch specialistisch personeel;
- bieden van zorgcapaciteit (zowel medisch-specialistische als revalidatie) voor de opvang van (grotere aantallen) militaire slachtoffers;
- voorzien in medisch-specialistische zorg en revalidatiezorg;
- verzorgen van de geneeskundige opleidingen voor militair personeel;
- verzorgen van de logistiek van geneeskundige goederen en diensten;
- ontwikkelen van beleid en geven van advies aan politieke en ambtelijke leiding.

Het MGFB is opgebouwd uit vier divisies en een staf. Deze staf verzorgt de nodige ondersteuning op het gebied van interne besturing en beheersing van de MGFB-organisatie. De divisies zijn achtereenvolgens het Centraal Militair Hospitaal (CMH), het Militair Revalidatie Centrum (MRC), het Opleidingscentrum Militair Geneeskundige Diensten (OCMGD) en het Militair Geneeskundig Logistiek Centrum (MGLC).

Prestatiegegevens MGFB	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Centraal Militair Hospitaal				
Bedcapaciteit	Aantal	45	45	45
Bedcapaciteit calamiteitenhospitaal (max)	Aantal	300	300	300
1e consulten polikliniek	Aantal	14 976	15 167	15 167
Verpleging	Dagen	9 527	8 264	8 264
Verrichtingen polikliniek	Aantal	15 030	14 742	14 742
Verrichtingen OK	Aantal	3 429	3 093	3 093
Functie-onderzoeken	Aantal	14 649	14 739	14 739
Militair Revalidatie Centrum				
Bedcapaciteit	Aantal	80	80	80
Revalidatie	Behandeluren	40 989	43 000	43 000
Verpleging	Dagen	21 733	24 500	24 500
Opleidingscentrum Militair Geneeskundige Diensten				
Algemeen militair arts (AMA)	Aantal geslaagde cursisten	*)	334	334
Algemeen militair verpleegkundige (AMV)			528	528
Management en specialisten			253	253
Militairen met geneeskundige neventaak			1 273	1 273
Geneeskundig hulppersoneel			2 835	2 835
Militair Geneeskundig Logistiek Centrum				
Orderregels bevoorrading	Aantal	62 721	70 000	70 000
Receptregels apotheek	Aantal	52 997	55 000	55 000
Assemblages optiek	Aantal	8 663	10 500	10 500
Aanmaak diepvriesbloed	Zakken	500	500	500
Bloedverstrekingen	Aantal	640	750	750

*) Geen gegevens over 2001 beschikbaar.

De bovenstaande prestatiegegevens zullen in de ontwerpbegroting 2004 nog verder worden uitgebreid met gereedheidstermijnen voor de uitbreiding naar de maximum bedcapaciteit bij respectievelijk het Centraal Militair Hospitaal (300) en het Militair Revalidatie Centrum (120). Eveneens zullen worden opgenomen de inzetbaarheidspercentages voor de inzet van medische teams (onderverdeeld naar de categorieën direct inzetbaar, op termijn en op lange termijn inzetbaar). Deze percentages kunnen nog niet worden ingevuld omdat deze afhankelijk zijn van de volledige contractafsluiting met ziekenhuizen.

Doelmatigheidsindicatoren Geneeskundige verzorging	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Kostprijs per cursist OCMGD (x € 1)	6 580	6 580	6 353

Instituut Defensie Leergangen

De ondersteuning op het gebied van de managementopleidingen wordt verzorgd door het Instituut Defensie Leergangen (IDL). Het IDL is het opleidingscentrum voor loopbaanopleidingen en militaire aspect-cursussen ten behoeve van defensiemangers en staffunctionarissen op midden-, hoger- en topniveau. Tevens worden internationale opleidingen voor officieren uit Midden- en Oost-Europa verzorgd.

In het kader van de bestuurlijke integratie van het Koninklijke Instituut Marine (KIM), de Koninklijke Militaire Academie (KMA) en het IDL levert het IDL een bijdrage aan het oprichten van de Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW), waarvan de juridische zetel op het IDL wordt gevestigd.

Prestatiegegevens IDL	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Koninklijke marine	Aantal geslaagde leerlingen	97	110	128
Koninklijke landmacht		165	184	208
Koninklijke luchtmacht		99	116	125
Leergang Topmanagement Defensie (LTD)		18	10	20
International Staff Officers Course (ISOOC)		76	81	80
Nato Defense Orientation and Nato Orientation Course (NDOC/NOC)		67	82	85
Overige interservice opleidingen		44	71	70

Doelmatigheidsindicatoren Managementopleidingen	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Kostprijs per cursist IDL (x € 1)	18 200	18 800	18 200

Overige Interservice Diensten

Defensie Materieel Codificatiecentrum

De materieelcodificatie wordt uitgevoerd door het Defensie Materieel Codificatiecentrum (DMC). De aanvragen zijn afkomstig van buitenlandse Nationale Codificatie Bureaus voor het codificeren van in Nederland geproduceerde, nieuwe artikelen. Het aantal artikelen in onderhoud betreft de NATO-stocknummers (NSN's) voor in Nederland geproduceerde artikelen, waarvoor in het verleden een aanvraag is ingediend. Het DMC stelt codificatie-informatie beschikbaar aan rechthebbenden en beheert tevens het Defensie Materieel Codificatie Informatie-systeem (DEMCIS).

Prestatiegegevens DMC	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Codificatie-aanvragen	Aantal	2 251	2 000	2 000
Artikelen in onderhoud	Aantal	43 235	44 000	46 000

Dienst Archieven-, Registratie- en Informatiecentrum

De ondersteuning op het gebied van archieven wordt verzorgd door de Dienst Archieven-, Registratie- en Informatiecentrum (DARIC). De DARIC verzorgt de centrale documentaire informatievoorziening en voert de algemene secretarie van het ministerie. De archiveringstaak omvat het in goede staat houden en bewaren van aan DARIC toevertrouwde informatiebronnen, alsmede overbrenging van archieven naar rijksarchief-bewaarplaatsen. DARIC verstrekt telefonische en schriftelijke informatie over het gearhiveerde materiaal.

Prestatiegegevens DARIC	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Streckende meters in beheer	38 600	38 600	38 600

Dienst Personeels- en Salarisadministratie

De dienst Personeels- en Salarisadministratie (PSA) verzorgt de uitvoering van de salarisadministratie, de loonspaarregelingen en de personele- en financiële informatievoorziening voor het burgerpersoneel van Defensie. Voor het militair personeel verzorgt de dienst het deblokken van de spaarlonen en de uitvoering van de premiespaarregeling. Daarnaast wordt de verwerking van de militaire bezoldiging in de begrotingsadministratie verzorgd. PSA is tevens inhoudingsplichtige voor de loonbelasting.

Prestatiegegevens PSA	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Salarissen				
Incidentele/permanente mutaties	Aantal	175 718	169 000	169 000
Collectieve mutaties	Aantal	99 538	50 000	50 000
Loon-/premiespaarregelingen				
Aantal mutaties	Aantal	5 811	5 800	5 800
Reisdeclaraties				
Declaraties (binnen- en buitenland)	Aantal	41 048	43 000	43 000
Reizen (binnen- en buitenland)	Aantal	155 406	160 000	160 000

Centrale Beheersorganisatie Militair Salarissysteem

Met ingang van 2002 is de Centrale Beheersorganisatie Militair Salarissysteem (CBMS) ondergebracht bij het Defensie Interservice Commando. De CBMS beheert het Nieuw Salarissysteem Krijgsmacht (NSK) en stelt de betaaltape ter beschikking van DGF&C voor de betaling van salarissen, toelagen en vergoedingen aan het militair personeel van Defensie c.q. hun verwanten. CBMS is tevens inhoudingsplichtige voor de loonbelasting.

Maatschappelijke Dienst Defensie

De bedrijfsmaatschappelijke dienstverlening wordt verzorgd door de Maatschappelijke Dienst Defensie (MDD). De MDD richt zich primair op de ondersteuning bij de operationele inzet, levert diensten in het kader van het reguliere bedrijfsmaatschappelijk werk en verleent speciale ondersteuning bij reorganisaties. De MDD neemt de hulp- en dienstverlening voor zijn rekening aan het burger- en militair personeel, aan het thuisfront, aan

de organisatie en aan veteranen. Het bedrijfsmaatschappelijk werk vergroot het welbevinden van deze groepen binnen de defensie-organisatie. De MDD draagt op die manier bij aan de motivatie en inzetbaarheid van het personeel.

Diensten Geestelijke Verzorging

De geestelijke verzorging in de krijgsmacht wordt uitgevoerd door vier interservice diensten geestelijke verzorging: de rooms-katholieke, de protestantse, de joodse en de humanistische. Als aanvulling hierop zal in 2002 mogelijk een dienst hindoe geestelijke verzorging worden opgericht. Deze diensten zijn organisatorisch ondergebracht in de Diensten Geestelijke Verzorging (DGV). De DGV verlenen volgens de richtlijnen van de zendende instanties geestelijke verzorging aan militairen en waar nodig ook aan de gezinsleden van militairen. De DGV zijn voortdurend beschikbaar om, mede in het kader van het streven naar hoogwaardige personeelszorg, vanuit de verschillende godsdienstige en levensbeschouwelijke achtergronden, begeleiding en zorg te bieden inzake levensbeschouwelijke/ethische vragen en bij (geestelijke) nood.

Bureau Internationale Militaire Sport

Ondersteuning op het gebied van internationale sport wordt verzorgd door het Bureau Internationale Militaire Sport (BIMS). Het BIMS zorgt voor de organisatie van internationale militaire sporttoernooien en voor de uitzending van militaire équipes. Tevens coördineert het BIMS de militaire sport op nationaal niveau. Daarnaast stimuleert het BIMS sportbeoefening en (individuele) begeleiding van topsporters binnen de defensie-organisatie.

Prestatiegegevens BIMS	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Internationale sporttoernooien in Nederland	Aantal deelnames	5	7	7
Internationale sporttoernooien in het buitenland	Aantal deelnames	48	40	40
Wereldkampioenschappen	Aantal deelnames	15	16	16

Koninklijk Tehuis voor Oud-Militairen en Museum Bronbeek

Het Koninklijk Tehuis voor Oud-Militairen en Museum (KTOMM) Bronbeek dient als verzorgingstehuis voor oud-militairen van alle krijgsmachtdelen beneden de categorie officieren. Het houdt een koloniaal museum in stand, dat in 1996 door de Traditiecommissie Krijgsmacht officieel als krijgsmachtdeelmuseum is aangemerkt. Daarnaast ondersteunt KTOMM Bronbeek het veteranenbeleid van de minister op een actieve manier en dient het als locatie voor het houden van herdenkingen en reünies.

Prestatiegegevens KTOMM	Meeteenheid	Realisatie 2001	Vermoedelijke uitkomst 2002	Raming 2003
Verzorgingscapaciteit	Aantal oud-militairen	50	50	50
Museumbezoeken	Aantal bezoekers	25 000	21 000	21 000

Algemeen

Onder deze categorie zijn de niet verder toe te delen activiteiten opgenomen, zoals de uitgaven van de staf van het Dico en enkele Dico-brede projecten. De staf van het Dico ondersteunt de Commandant Dico bij de aansturing van de onder het Dico ressorterende eenheden. In de staf is tevens een ondersteuningsgroep opgenomen die mede zorg draagt voor de ondersteuning van enkele Dico-eenheden op het gebied van financiën, personeel en organisatie. Het betreft in dit geval eenheden van het Dico die niet zelf in staat zijn deze taken doelmatig uit te voeren.

Investerings

Het Dico-brede investeringsbudget wordt centraal beheerd door de staf van het Dico. In onderstaand overzicht is de investeringsreeks zichtbaar gemaakt.

Bedragen x € 1 000										
Investerings	Verplichtingen									Uitgaven
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Groot materieel	7 959	11 602	8 657	7 426	13 623	10 001	6 277	7 792	5 608	5 295
Infrastructuur	8 119	21 729	9 286	9 060	6 193	13 440	10 309	8 131	10 677	10 911
Totaal	16 078	33 331	17 943	16 486	19 816	23 441	16 586	15 923	16 285	16 206

Ontvangsten

De ontvangstenbegroting beslaat in 2003 € 22,5 miljoen en betreft ontvangsten van ziektekostenverzekeraars die voortvloeien uit de door het CMH en het MRC verleende geneeskundige verzorging, uit de verhuur van spoorwagens door DVVO, uit de verhuur van faciliteiten door het IDL en uit bijdragen van bewoners en opbrengsten van het museumbezoek aan het KTOMM Bronbeek.

Groeiparaagraaf VBTB

In het komende jaar zal de ingezette lijn van opname van producten, prijzen en afnemers verder worden ingevuld. Dit betreft de verdere uitbreiding van de prestatiegegevens DVVO met de uitgavenverdeling (via kostprijzen) voor gebruik van de eigen capaciteit per defensie-onderdeel. Voor adviezen scholings- en beroepskeuze van het IKS zal een kostprijs worden opgenomen in de ontwerpbegroting 2004 waarna verdere toerekening naar afnemers mogelijk wordt. De prestatiegegevens MGFB worden in de ontwerpbegroting 2004 nog verder uitgebreid met gereedheidstermijnen voor de uitbreiding naar de maximum bedcapaciteit bij respectievelijk het CMH en het MRC en met inzetbaarheidspercentages van medische teams. Om de activiteiten verder toe te rekenen zullen de opleidingen worden uitgesplitst over de afnemers. Van het MGLC en de producten/diensten die de Overige Interservice Diensten leveren, zal bezien worden welke prestaties in geld zijn uit te drukken en hoe deze eveneens zijn te koppelen aan de afnemers.

In het komende jaar zal voorts, mede rekening houdend met de invoering van een Eigentijds Begrotingsstelsel, worden gezien hoe de capaciteit op zowel de lange als de korte termijn beter op de uiteindelijke vraag kan worden afgestemd. Dit zal niet alleen in samenhang met de suppletore begrotingen worden beschouwd, welke nu worden gebruikt om de benodigde budgetten voor de afnemende diensten op het juiste niveau te brengen, omdat dan veelal duidelijk is hoe de verwachte vraag voor het begrotingsjaar zal zijn, maar ook in relatie tot de verbetering van het functioneren van klantenraden waarin de lange termijn planning wordt vastgesteld.

Ook zal in dat verband worden gestreefd naar een verder onderbouwde kostprijs per activiteit/product in relatie met de nadere invulling van de kostprijzen in de begroting. De relatie met de afnemer, die aansluit bij de onderdelen uit de beleidsartikelen, is voor de komende jaren een belangrijk uitgangspunt. Ook dit is uiteraard niet los te zien van de invoering van het Eigentijds Begrotingsstelsel.

Niet-beleidsartikel 70 Geheime uitgaven

Grondslag van het artikel

Overeenkomstig artikel 19 van de Comptabiliteitswet 1976 en de regeling Rijksbegrotingsvoorschriften, is dit artikel bij het ministerie van Defensie aangewezen als het artikel waarop de geheime uitgaven worden verantwoord.

Budgettaire gevolgen

De geheime uitgaven worden jaarlijks door de President van de Algemene Rekenkamer gecontroleerd. De beschikbare financiële middelen zijn opgenomen in de volgende tabel.

Budgettaire gevolgen «Geheim» (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	908	910	918	918	918	918	918
Uitgaven	908	910	918	918	918	918	918

Niet-beleidsartikel 80 Nominaal en onvoorzien

Grondslag van het artikel

In dit artikel worden primair de door het ministerie van Financiën toegekende bedragen voor zowel de loonbijstelling en de incidentele looncomponent als die voor de prijsbijstelling en die voor nieuwe mutaties ondergebracht. Vervolgens worden deze bedragen over de (niet-)beleidsartikelen verdeeld. Op het artikelonderdeel Efficiency-taakstelling worden de te realiseren besparingen door getroffen maatregelen ter verbetering van de efficiency en kwaliteit ingeboekt. Op het artikelonderdeel Taakstelling Strategisch Akkoord zijn de nog in te vullen taakstellingen uit het Regeerakkoord verwerkt.

De budgettaire gevolgen

De financiële bedragen die voor bovenstaande doelstellingen tijdens de begrotingsjaren ter beschikking staan, zijn in de volgende tabel opgenomen.

Artikelonderdelen en budgettaire gevolgen «Nominaal en Onvoorzien» (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen		100 730	- 73 968	- 162 138	- 169 517	- 214 327	- 218 023
Uitgaven							
Loonbijstelling		69 805	65 876	56 346	57 384	52 637	52 607
Prijsbijstelling		30 925	7 373	72	24 266	6 719	3 053
Efficiencytaakstelling				- 38 571	- 38 571	- 38 571	- 38 571
Onvoorzien							
Taakstelling Strategisch akkoord			- 147 217	- 179 985	- 212 596	- 235 112	- 235 112
Totale uitgaven		100 730	- 73 968	- 162 138	- 169 517	- 214 327	- 218 023

Toelichting op de geraamde bedragen

Loonbijstelling

Dit betreft met name het restant van de nog te verdelen loonbijstellingsbedragen. Tevens is meerjarig het bedrag opgenomen dat jaarlijks aan de belastingdienst verschuldigd zal zijn als gevolg van de lumpsum betaling in het kader van de fiscalisering van van Rijkswegge verstrekte huisvesting en voeding op basis van een jaarlijks door de belastingdienst op te stellen aanslag.

Prijsbijstelling

Voor 2003 en verdere jaren zijn diverse kleine mutaties geboekt die op dit artikel centraal worden gereserveerd.

Efficiencytaakstelling

Na verwerking van structureel hogere ontvangsten is het resterende bedrag voor 2003 omgeslagen over de diverse artikelen. Voor de jaren na 2003 wordt bij de opstelling van de ontwerpbegroting 2004 de realisatie van de efficiencytaakstelling verder ingevuld.

Taakstelling Strategisch Akkoord

De taakstellingen voor Defensie zoals deze voortvloeien uit het opgestelde Strategisch Akkoord, inbegrepen 75% van de niet-uitgedeelde prijsbijstelling, zijn voorsnog gestald op dit artikelonderdeel. De beleidsmatige invulling van deze taakstellingen wordt momenteel ter hand genomen, zoals ook gemeld in de Beleidsagenda. Met een Nota van wijziging dan wel met de eerste suppletore begroting 2003 zal de Kamer nader worden ingelicht over de wijze waarop de verwerking van de taakstellingen over de onderscheiden taakvelden binnen de defensiebegroting zal worden uitgevoerd.

Niet-beleidsartikel 90 Algemeen

Grondslag van het artikel

Onder dit artikel worden onder apparaatsuitgaven de uitgaven geraamd voor het kerndepartement en de niet nader toe te delen organisatie-eenheid Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (voorheen Militaire Inlichtingendienst). Daarnaast worden als programma-uitgaven de investeringen door het kerndepartement en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst en niet nader toe te delen departementsbrede uitgaven geraamd, die worden beheerd bij het kerndepartement.

Budgettaire gevolgen

De financiële bedragen die voor bovenstaande doelstellingen tijdens de begrotingsjaren ter beschikking staan, zijn in de volgende tabel opgenomen.

Artikelonderdelen en budgettaire gevolgen «Algemeen» (x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verplichtingen	1 193 534	1 222 158	1 358 224	1 362 665	1 386 836	1 406 534	1 411 158
Uitgaven							
Apparaatsuitgaven							
Kerndepartement incl. wachtgelden	129 508	115 448	105 746	110 629	110 429	111 708	116 507
Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	47 298	54 263	50 685	50 724	50 642	50 632	50 638
Totaal Apparaatsuitgaven	176 806	169 711	156 431	161 353	161 071	162 340	167 145
Programma-uitgaven							
Investeringen		16 302	21 884	14 386	14 603	4 620	4 620
Departementsbrede uitgaven							
– Milieu-uitgaven	2 669	4 158	5 629	13 034	14 775	14 776	14 731
– Pensioenen en uitkeringen *)	860 893	897 991	979 150	984 821	992 092	1 021 389	1 021 867
– Wetenschappelijk onderzoek	64 258	65 314	60 902	60 129	59 871	59 823	59 824
– Ziektekostenvoorziening	28 264	24 551	24 852	24 832	24 834	24 837	24 837
– Subsidies en bijdragen	22 859	18 058	12 374	12 430	12 364	12 364	12 235
– Overige uitgaven	34 907	34 012	103 163	107 895	107 998	106 618	106 673
Totaal Programma-uitgaven *)	1 013 850	1 060 386	1 207 954	1 217 527	1 226 537	1 244 427	1 244 787
Totale uitgaven *)	1 190 656	1 230 097	1 364 385	1 378 880	1 387 608	1 406 767	1 411 932
Ontvangsten	12 401	12 102	9 283	8 103	8 875	6 107	6 107
*) waarvan niet-relevant			56 007	55 447	55 321	85 848	91 407

Apparaatsuitgaven

Kerndepartement

Het kerndepartement ondersteunt de bewindslieden in hun contacten met het parlement, in hun rol als lid van het kabinet en bij het onderhouden van internationale betrekkingen. Daarnaast geeft het kerndepartement op hoofdlijnen integrale sturing aan de onderdelen van de defensie-

organisatie en controleert en evalueert het de realisatie van het beleid. Ten slotte voert het kerndepartement de regie bij de uitvoering van beleid met een defensiebrede uitstraling.

Het kerndepartement voert hiertoe de volgende activiteiten uit:

- in- en extern verzamelen van gegevens en op basis hiervan opstellen van adviezen ten behoeve van de bewindslieden;
- integrale sturing op hoofdlijnen van de onderdelen van de defensieorganisatie;
- initiëren, ontwikkelen, overdragen, regisseren en evalueren van het strategisch beleid van Defensie, het beleid ten aanzien van personeel, materieel, financiën, voorlichting en informatie en het juridische beleid.

Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst

Het doel van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) is het leveren van kwalitatief hoogwaardige inlichtingen- en veiligheidsinformatie. Hiermee wordt een onmisbare bijdrage geleverd aan het formeren, het in stand houden en het inzetten van de Nederlandse krijgsmacht. De dienst bevordert daarmee de efficiency en effectiviteit van het Nederlandse defensie-apparaat binnen de nationale en internationale context waarin dit opereert. De MIVD opereert binnen het wettelijke kader van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV) en voert de volgende, daarin vastgelegde taken uit:

- verzamelen en verwerken van gegevens uit telecommunicatie-emissies in de ether;
- verzamelen van gegevens met de hulp van natuurlijke personen;
- verzamelen en verwerken van gegevens op het gebied van contra-inlichtingen en veiligheid, in het bijzonder naar gegevens over bedreigingen, in verband met spionage, subversie, sabotage en terrorisme;
- evalueren, analyseren en verwerken van de verzamelde gegevens tot inlichtingen- en veiligheidsproducten;
- uitvoeren van veiligheidsonderzoeken inzake (instromend) defensiepersoneel (ongeveer 23 000 veiligheidsonderzoeken per jaar).

Hoewel terrorisme, in relatie tot de taken van de krijgsmacht, op zichzelf één van de vaste aandachtsgebieden van de MIVD was, heeft de nieuwe situatie die is ontstaan sinds 11 september 2001 tot een onvoorziene en substantiële extra informatiebehoefte geleid. Hierin zal worden voorzien door uitbreiding van:

- analysecapaciteit en structurele invulling van de ondersteuning van defensie-onderdelen op het gebied van contra-inlichtingen en veiligheid door middel van vaste CIV-teams. Dit houdt verband met de toenemende kans op terroristische aanslagen op Nederlandse en Navo-eenheden;
- human intelligence capaciteit mede in samenwerking met buitenlandse diensten in verband met de sterk toegenomen vraag om steun bij bondgenootschappelijke inlichtingenoperaties;
- de inlichtingencapaciteit voor intensivering van onderzoek naar het potentieel van terroristische organisaties ten behoeve van een adequate structuur en de doeltreffende inzet van de Nederlandse krijgsmacht;
- de capaciteit om geautomatiseerde netwerken van terroristische organisaties binnen te dringen.

In totaal zijn met de intensivering van terrorismebestrijding 24 functies gemoeid, waarvoor gelden zijn toegevoegd aan de begroting 2002 met een Nota van Wijziging.

Programma-uitgaven

Investerings

De investeringen betreffen vernieuwing van apparatuur en infrastructuur bij de MIVD ten behoeve van de verbindingsinlichtingen en investeringen in geautomatiseerde ondersteuning van werkprocessen alsmede het beheersen en oplossen van de archiefproblematiek.

Daarnaast zijn nog gelden geraamd voor de ontwikkeling van het IV-programma P&O2000. Dit programma wordt ten behoeve van alle defensie-eenheden door het kerndepartement uitgevoerd.

Milieu-uitgaven

De milieu-uitgaven hebben onder meer betrekking op maatregelen (zoals de sanering van de Cannerberg) en schadevergoedingen. Daarnaast is op dit artikelonderdeel in de jaren 2003 tot en met 2007 een bedrag ondergebracht dat op basis van voorgestelde en goedgekeurde milieuprojecten aan de defensie-onderdelen kan worden toegekend.

Pensioenen en uitkeringen

De pensioenvoorziening en uitkeringen voor militair personeel waren voorheen grotendeels in eigen beheer bij Defensie. Overeenkomstig een in december 1998 met het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) afgesloten overeenkomst zijn het beheer en de uitvoering van pensioenen voor personen ouder dan 65 jaar en van de militaire nabestaandenpensioenen die verband houden met overlijden als gevolg van het uitoefenen van de militaire dienst, per 1 juni 2001 overgegaan naar het ABP. Voor de militaire nabestaandenpensioenen is sprake van volledige kapitaaldekking.

Conform de arbeidsvoorwaardenovereenkomst 2001 – 2003 wordt vanaf (in beginsel) 1 januari 2003 voor gewezen militairen van 60–65 jaar voor nieuw op te bouwen diensttijd een kapitaalgedekt prepensioen geïntroduceerd. Dit prepensioen vervangt de thans bestaande uitkeringen op grond van de Uitkeringswet Gewezen Militairen (UKW). Het huidige uitkeringsniveau staat daarbij niet ter discussie. Dat wil zeggen dat het opgebouwde prepensioen uit de defensiebegroting wordt aangevuld tot het huidige uitkeringsniveau.

- *Kapitaalgedekt militair ouderdomspensioen:* voor diensttijd vanaf 1 juni 2001 wordt ten behoeve van de militaire ouderdomspensioenen op het kapitaaldekkingsstelsel overgegaan. Ouderdomspensioenen die betrekking hebben op tot 1 juni 2001 opgebouwde diensttijd en (aanvullende) nabestaandenpensioenen worden op declaratiebasis met het ABP verrekend. Met ingang van 1 juni 2001 is voor de nieuw op te bouwen militaire ouderdomspensioenen op het kapitaaldekkingsstelsel overgegaan. Een van de elementen om dit mogelijk te maken is een reeks 10-jarige leningen van Defensie aan het ABP. De uitgaven die met deze leningen gemoeid zijn, worden aangemerkt als niet-relevant voor het uitgavenkader van de Rijksbegroting in enge zin.
- *Kapitaalgedekt militair prepensioen:* evenals voor het ouderdomspensioen is voor wat betreft de overgang op kapitaaldekking een financieringsarrangement getroffen. Defensie heeft een reeks van € 14,5 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast komen de geleidelijk

voor de defensiebegroting vrijvallende uitkeringsbedragen beschikbaar. Na de introductie van de kapitaaldekking worden de premie-mutaties op de gebruikelijke wijze verrekend met de loonbijstelling. Het restant van de jaarlijks benodigde premie wordt als niet-relevante uitgave door het ministerie van Financiën toegevoegd. Na ongeveer 15 jaar is sprake van een kantelpunt. Vanaf dat moment wordt het totaal aan beschikbare middelen voor zover die uitgaan boven de jaarlijkse premieverhoging in mindering gebracht op de defensiebegroting. Eén en ander loopt door totdat de som van de op de defensiebegroting in mindering gebrachte bedragen gelijk is aan de som van de aan de defensiebegroting toegevoegde bedragen.

- De uitvoering van de *militaire invaliditeitspensioenen*: daarmee verband houdende voorzieningen en verstrekkingen en UKW is eveneens in handen van ABP.
- De uitvoering van de *sociale zekerheid (wachtgelden, WW en bovenwettelijke werkloosheidsuitkeringen; WAO en bovenwettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen)* is in handen van de Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen (UWV). De in dit kader op dit artikel geraamde uitgaven hebben betrekking op de bovenwettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen voor militairen in de zogenoemde niet-eigen risicoperiode. De werkloosheidsuitkeringen en de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in de eigen risicoperiode (eerste vijf WAO-jaren) worden verantwoord bij de defensie-onderdelen.

De financiële middelen die voor het uitvoeren van de diverse regelingen voor postactieven begroot zijn, zijn in de meerjarenramingen opgenomen.

Wetenschappelijk onderzoek

Defensie ondergaat ingrijpende veranderingen op politiek, technologisch en wetenschappelijk terrein. Er is kennis nodig om de consequenties van deze veranderingen goed te kunnen inschatten en hierop slagvaardig te reageren. Door het laten uitvoeren van activiteiten op het gebied van Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling (WOO), wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van de hiervoor noodzakelijke kennis.

Om dit te bereiken wordt gebruikt gemaakt van onderstaande instrumenten:

- *doelfinanciering Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO)*: overeenkomstig de TNO-wet en de regelingen tussen overheid en TNO, verstrekt Defensie jaarlijks via het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een doelfinanciering aan TNO. Met deze doelfinanciering wordt bij de drie instituten van TNO-Defensieonderzoek geïnvesteerd in een voor de taakuitvoering van Defensie noodzakelijke kennisbasis. Een klein deel van de doelfinanciering komt via TNO-Defensieonderzoek ter beschikking van andere TNO-instituten (bijvoorbeeld het Maritiem Research Instituut Nederland). Met ingang van 2001 wordt het totale doelfinancieringsbudget programmatisch aangestuurd. Alle (80) programma's hebben een afgebakende begroting en een specifieke looptijd (gemiddeld 4 jaar) en een zo concreet mogelijk geformuleerd resultaat. Met ingang van 2003 wordt de doelfinanciering TNO in totaal met € 9,1 miljoen gekort. Deze korting vloeit deels (€ 6,8 miljoen) voort uit de Voorjaarsnota 2001. Het resterende deel (€ 2,3 miljoen) hangt samen met de in de Defensie-nota 2000 aangekondigde verlaging van het budget voor onderzoek en ontwikkeling met € 4,5 miljoen. Deze verlaging is hiermee, gezien de

reeds in 2000/2001 doorgevoerde kortingen op de bijdrage aan het NIVR Ruimte Technologie (NRT) programma en op het budget voor gebruik van kennis en kunde door de Centrale organisatie, thans volledig gerealiseerd.

- *onderzoek en technologie*: dit betreft de ontwikkeling van (technologische) kennis die van belang is voor de taakuitvoering van Defensie. Deze activiteiten worden – vaak in internationaal verband – uitgevoerd door Nederlandse bedrijven, onderzoeksinstituten en universiteiten. Indien de ontwikkeling van nieuwe technologische kennis een belangrijk deel van een project uitmaakt, wordt incidenteel ook bijgedragen aan een materieelontwikkelingsproject. Voor intensivering van onderzoek in het kader van de terroristische dreiging wordt voor de jaren 2003 tot 2005 € 1,4 miljoen extra uitgetrokken.
- *bijdrage aan het NLR*: Defensie verstrekt via het ministerie van Verkeer en Waterstaat een bijdrage aan het Nationaal Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium (NLR) die bedoeld is voor het verrichten van het basisonderzoek. Door deze bijdrage kan Defensie tegen het gereduceerde deelnemerstarief gebruik maken van de diensten van het NLR.

Subsidies en bijdragen

Subsidies en bijdragen worden verleend aan instellingen die voor Defensie een zeker nut hebben en ook zelf financiële middelen bijeenbrengen, maar mede afhankelijk zijn van financiële hulp van Defensie. De omvangrijkste subsidie betreft de Stichting Dienstverlening Veteranen. De stijging van het aantal veteranen zal een stijging van de subsidie tot gevolg hebben. Een uitbreiding van het aantal subsidies is op dit moment niet voorzien. De daling van deze post ten opzichte van 2002 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2002 de Collectie Visser was opgenomen en dat per 2003 de bijdrage aan de verzakelijking van TNO is beëindigd. Daarnaast verstrekt Defensie financiële bijdragen aan diverse overheidsinstellingen. De belangrijkste bijdragen worden verleend aan het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ten behoeve van de stichting bijzondere scholen voor onderwijs op algemene grondslag (STOAG) en aan de stichting Nederlands instituut voor Internationale Betrekkingen «Clingendael».

Vanuit het verleden gebleken dat de subsidies aan het STOAG en de stichting Koepelorganisatie militaire tehuizen (KOMT) ten gevolge van exogene factoren aan stijgingen onderhevig zijn.

In bijlage 5 Meerjarenramingen zijn de te verstrekken subsidies gespecificeerd onder vermelding van de begunstigde. Deze vermelding vormt voor de daar opgenomen subsidieverleningen de wettelijke grondslag als bedoeld in artikel 4.23, derde lid, onder c van de Algemene Wet Bestuursrecht.

Overige departementsbrede uitgaven

De overige departementsbrede uitgaven hebben voornamelijk betrekking op voorlichtingsactiviteiten en schadevergoedingen en de uitgaven ten behoeve van de ziektekostenvoorziening voor het defensiepersoneel, de «ZVD»-regeling. Deze regeling is opengesteld voor actief dienend burgerpersoneel en voor niet-actieven, zowel burgers als militairen. Een uitzondering hierop vormen de personen die aanspraak maken op een uitkering in het kader van de UKW en bepaalde groepen wachtgelders. Gegeven de gestelde voorwaarde maken vooral de post-actieve burgers en militairen van de regeling gebruik.

Ontvangsten

Kerndepartement

De ontvangstenraming van de centrale organisatie beslaat voornamelijk verrekening van uitgaven met derden tot een jaarlijks bedrag van € 7,7 miljoen.

Pensioenen defensiepersoneel

De ontvangstenbegroting beslaat jaarlijks € 1,6 miljoen.

3. BEDRIJFSVOERINGSPARAGRAAF

3.1 Groeiparagraaf mededeling over de bedrijfsvoering

Met de mededeling over de bedrijfsvoering legt de minister jaarlijks verantwoording af aan het parlement over de gevoerde bedrijfsvoering bij Defensie. Het door Financiën ontwikkelde rijksbrede referentiekader is voor Defensie uitgewerkt in regelgeving voor de totstandkoming van de mededeling. De mededeling over de bedrijfsvoering van de minister is met ingang van 2002 onderdeel van de interne planning en controlcyclus en gebaseerd op de deelmededelingen van de bevelhebbers van de krijgsmachtdelen, de Commandant Dico, de Plaatsvervangend Secretaris-Generaal en de Chef Defensiestaf.

Bij het vaststellen van het groeitraject voor de mededeling bedrijfsvoering is bij Defensie gebruik gemaakt van de in 2000 en 2001 opgedane ervaringen bij de totstandkoming van de in de financiële verantwoording opgenomen voorbeeldmededeling over de bedrijfsvoering. Het groeitraject moet resulteren in een volledige en uitgekristalliseerde set van kwaliteitseisen die aan de gehele bedrijfsvoering (sturing en beheersing, primaire en ondersteunende processen) worden gesteld. Er bestaan reeds richtlijnen ten aanzien van de kwaliteit van bedrijfsvoeringsonderzoeken. De kwaliteitseisen voor sturing en beheersing en voor de ondersteunende processen worden afgerond in 2002. In 2003 worden vervolgens de kwaliteitseisen voor de primaire processen ontwikkeld. Hiermee zijn alle aan de bedrijfsvoering bij Defensie te stellen kwaliteitseisen volledig uitgewerkt en kan in 2004 een volwaardige mededeling over de gehele bedrijfsvoering van Defensie worden gegeven. De reikwijdte van de mededeling over de bedrijfsvoering van 2003 wordt nog beperkt tot de sturing en beheersing en de ondersteunende processen.

3.2. Bedrijfsvoeringsthema's

3.2.1. Verbetering bedrijfsvoering (inclusief financieel en materieelbeheer)

In 2001 zijn alle tekortkomingen met de daarbij behorende verbeterpunten in het financieel en materieelbeheer in kaart gebracht. Het merendeel van de verbeteracties is reeds in 2001 gerealiseerd. In 2002 is in de bedrijfsvoering vooral aandacht voor het wegnemen van de nog resterende risico's, zodat ultimo 2002 sprake kan zijn van een ten opzichte van 2001 verder verbeterd financieel en materieelbeheer. Voor de Koninklijke marechaussee geldt daarbij dat, gegeven de beschikbare kwalitatieve en kwantitatieve bezetting, enkele verbeteracties mogelijk tot in 2003 doorlopen. Ook sommige verbeterdoelstellingen ten aanzien van het materieelbeheer bij de drie grote krijgsmachtdelen zouden, gelet op de weerbaarheid en complexiteit van de materie en mede gegeven de beschikbare kwalitatieve en kwantitatieve bezetting, wellicht eerst in 2003 volledig gehaald kunnen worden.

In lijn met het groeitraject van de mededeling over de bedrijfsvoering en met de verbreding van de financiële beheersing van de organisatie naar een management control systeem, worden (vooraf) eisen gesteld aan de bedrijfsvoering. Behalve voor het financieel en materieelbeheer worden ook defensiespecifieke kwaliteitseisen ontwikkeld voor andere aandachtsgebieden, zoals het personeelsbeheer en milieu. Deze uitgewerkte normenkaders worden periodiek geëvalueerd en indien noodzakelijk aangevuld.

3.2.2. Invoering Competitieve Dienstverlening (CDV)

Om een doelmatige bedrijfsvoering te garanderen heeft Defensie het programma Competitieve Dienstverlening (CDV). Als in de ondersteuning moet worden geïnvesteerd, als daar een grote reorganisatie wordt voorgenomen of als van een ondersteunend onderdeel de prestaties achterblijven, dan wordt door middel van dit programma onderzocht of het zelfdoen van activiteiten, in vergelijking tot uitbesteden, wel doelmatig is. Het programma omvat vele onderzoeken. De grootste zijn onderzoeken naar de Mechanisch Centrale Werkplaats (MCW), Motorenwerkplaats Koninklijke luchtmacht en het Marinebedrijf, de baten-lastendiensten DGW&T en DTO en horeca. Hiervan bevinden de onderzoeken naar wel/niet uitbesteding telematica diensten (DTO-zie 3.2.7), uitbesteding van mechanisch onderhoud van de werkplaats MCW en uitbesteding horeca zich in vergevorderd stadium. Als deze gereed zijn wordt in 2003 begonnen met het motorenonderhoud Koninklijke luchtmacht en vastgoeddiensten van DGW&T.

CDV gaat gepaard met een efficiëncytaakstelling die ingevuld moet worden door dat wat CDV-projecten opleveren (zie niet-beleidsartikel 80 «Nominaal en onvoorzien»). Bovengenoemde onderzoeken zijn complex en vergen veel tijd. Daarom konden de verwachte besparingen niet worden ingeboekt en is de taakstelling voor 2003 verdeeld over de (niet)-beleidsartikelen.

3.2.3. Uitvoering IV-plan Defensie

In 2003 zal verder uitvoering worden gegeven aan het opgestelde IV-beleid waarbij wordt gewerkt aan meer samenhang in de informatievoorziening. De samenhang betreft zowel de verticale integratie binnen een bepaald functiegebied – personeel, financiën, materiële logistiek – als de horizontale integratie ten behoeve van de leidinggevenden op alle niveaus. Voor het functiegebied personeel wordt gewerkt aan een defensiebreed informatiesysteem. Voor de functiegebieden financiën en materiële logistiek zal op basis van een in 2002 te kiezen standaard informatiesysteem (Enterprise Resource Planning of ERP-systeem) in 2003 worden gewerkt aan proces- en gegevensstandaardisatie. Daarbij wordt rekening gehouden met belangrijke ontwikkelingen als VBTB en de invoering van het Eigentijds Begrotingsstelsel (EBS). Daar waar VBTB en EBS, eerder dan met de invoering van ERP, eisen stellen aan de informatievoorziening, wordt hieraan voldaan via het onderhoud van bestaande informatiesystemen. Voor de fasering van het IV-beleidsplan wordt verwezen naar de tabel.

In 2003 wordt de inrichting van een «integrale werkplek» voorbereid, die op de juiste wijze beveiligd is en voorzieningen biedt voor de documentaire informatievoorziening. Als gevolg van het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdiensten (VIR) en als gevolg van de gebeurtenissen op 11 september 2001, is extra aandacht besteed aan de informatiebeveiliging en worden zowel het netwerk als de werkplek extra beveiligd.

Ten behoeve van de interne en externe verantwoording is het noodzakelijk dat reconstructie van besluiten mogelijk is. Daarvoor is adequate archivering onontbeerlijk. Door het toenemend gebruik van elektronische hulpmiddelen, als e-mail, intranet en verspreiding van elektronische documenten, is het belangrijk dat er orde is in de documentaire informatievoorziening, zowel in fysieke als elektronische vorm. In 2002 is hiertoe nieuw beleid ontwikkeld dat in 2003 en volgende jaren moet leiden

tot hulpmiddelen in het netwerk en op de werkplek om documenten adequaat te registreren, verwerken en archiveren.

De bedragen die gemeoid zijn met de informatievoorziening zijn onderstaand gespecificeerd:

bedragen x € 1 000						
Artikel	Omschrijving	2003	2004	2005	2006	2007
	Operationele IV	38 963	45 665	36 255	38 938	50 755
	Basisactiviteiten	47 762	42 767	38 479	38 506	41 939
	Functionele activiteiten	36 748	42 311	48 606	38 039	40 404
	Exploitatie	228 880	222 988	225 379	223 019	221 930
	Totaal	352 353	353 731	348 719	338 502	355 028
	waarvan					
01	Koninklijke marine	48 150	46 929	51 021	51 331	65 883
02	Koninklijke landmacht	153 572	161 889	146 965	146 643	146 780
03	Koninklijke luchtmacht	68 280	68 150	74 560	69 380	68 070
04	Koninklijke marechaussee	17 009	15 449	15 398	13 827	18 854
60	Ondersteuning krijgsmacht	27 270	23 364	22 953	22 021	20 699
90	Algemeen	38 072	37 950	37 822	35 300	34 742
	Totaal	352 353	353 731	348 719	338 502	355 028

3.2.4 Verdere uitwerking van VBTB

VBTB blijft ook in 2003 een speerpunt van Defensie. Pas in 2003 wordt immers voor de eerste keer een volledige VBTB begrotingscyclus beëindigd met de dag van de verantwoording (derde woensdag in mei). Het opstellen van de verantwoording over 2002 (vanaf dan geheten het «jaarverslag Defensie») is om die reden in 2003 een belangrijke activiteit in het kader van VBTB.

In 2003 zal de systematiek waarmee gevechtskracht wordt vertaald naar doelstellingen voor operationele gereedheid, volledig zijn ingevoerd. De relatie tussen middelen, activiteiten en operationele doelen zal verder verbeterd worden, met name door de ondersteuning van het Dico uit te splitsen naar afnemers en dit op te nemen in de begroting in een separaat niet-beleidsartikel «Ondersteuning krijgsmacht». Krijgsmachtdeelspecifieke ondersteuning kan in dit artikel worden opgenomen met ingang van de begroting 2004.

De opzet en inrichting van de interne planning en control documenten (Toprapportage, Activiteitenplan en Begroting (APB)) zal verder worden afgestemd op de externe begroting en verantwoording. Verantwoordelijkheden voor het vaststellen van de beleidsdoelstellingen en voor het realiseren hiervan zullen, waar dat nog niet het geval is, zijn benoemd. In 2003 zal de inrichting van de evaluatiefunctie bij Defensie zijn beschreven. Doelstelling hiervan is te komen tot een evaluatieprogramma dat het beleid voldoende afdekt.

In het laatste kwartaal van 2002 wordt een eerste versie van een geautomatiseerd managementinformatiesysteem (MIS) op beleidsterreinniveau geïntroduceerd. De opzet van een MIS voor de defensieleiding wordt in het derde kwartaal van 2003 geïntroduceerd.

Met vier maatregelen worden waarborgen voor kwaliteit van beleidsinformatie op centraal en decentraal niveau bij Defensie verder versterkt. Dit

betreft het vaststellen van begrippen, procesbeschrijvingen, de beschrijving van systemen voor prestatiegegevens en het uitvoeren van audits naar de kwaliteit van beleidsinformatie.

3.2.5. Invoering Eigentijds Begrotingsstelsel

In de Miljoenennota 2002 heeft de regering aangekondigd per 2006 rijksbreed een Eigentijds Begrotingsstelsel (EBS) in te voeren. Op 17 december 2001 heeft het politiek beraad ingestemd met een eerste plan van aanpak, waarin een globale fasering van de invoering is opgenomen. Voor de invoering bij Defensie is een projectteam ingesteld onder verantwoordelijkheid van de DGF&C. In het plan van aanpak worden drie fasen onderscheiden. Fase 1, die tot medio 2002 liep, betrof de aanloop en het genomen principebesluit ten aanzien van de toepasbaarheid van baten-lastendiensten. Fase 2, die vanaf medio 2002 loopt, betreft de meer technische voorbereiding van de invoering en fase 3, lopend van 2003–2005, betreft dan de feitelijke invoering. Deze twee laatste fasen zijn een raamwerk dat is gebaseerd op een voorlopige inschatting en een ordening van alle acties die vooral vanuit financieel-technische zin volgen op besluiten omtrent de invoering. Na fase 3 zal per 2006 het EBS worden toegepast. Dan zullen alle onderdelen van de defensie-organisatie als lastendienst moeten functioneren. De kosten die gemoeid zijn met de invoering van het EBS zijn nog onderwerp van studie. Ze zijn sterk afhankelijk van de uiteindelijke rijksbrede invulling die aan het stelsel zal worden gegeven. Hierbij gaat het vooral om de invulling van de informatievoorziening, de waarderingmethode en de opleidingen.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het welslagen van dit project is de tijdige beschikbaarheid van een ondersteunend geautomatiseerd systeem. Dit wordt als een grote risicofactor gezien, ten gevolge van de korte tijd die voor de invoering beschikbaar is in relatie tot de planning in het Defensie IV-plan. Het is niet mogelijk de gehele Informatievoorziening per 1 januari 2006 aangepast te hebben. Het streven is erop gericht de planning zodanig in te richten, dat zoveel mogelijk cruciale functies per 1-1-2006 beschikbaar zijn.

3.2.6. Herziening personele sturing

In de tijd van personele reducties was de omvang van het personeelsbestand een belangrijk sturingsinstrument. Daarom is de afgelopen jaren door Defensie de «Maximaal Toegestane Begrotingssterkte» (MTBS) gehanteerd als personeelsplafond boven iedere personeelscategorie en op ieder defensie-onderdeel (krijgsmachtdeel). Beneden deze MTBS mochten de diverse defensie-organisaties zelf hun begrotingssterkte bepalen. Deze manier van sturen is erg op input gericht.

Bij een overgang naar een VBTB-begroting, waarin op output wordt gestuurd, ligt deze sturingswijze minder voor de hand. De sturing zou zich juist moeten richten op de taken (output); het daarvoor benodigde personeel zou hiervan een afgeleide moeten zijn. Daarom wordt, met ingang van de begroting 2003, niet langer gewerkt met een MTBS. In plaats daarvan dienen de defensie-organisaties voortaan zélf aan te geven wat een adequate personeelsbezetting is om de opgedragen taken uit te voeren. Daarnaast zal jaarlijks, gegeven de situatie op de arbeidsmarkt, de beschikbare opleidingscapaciteit, het verwachte opkomstverloop en de financiële randvoorwaarden, een begrotingssterkte worden vastgesteld.

Tegelijkertijd wordt bij de bepaling van een adequate personeelsbezetting en de bepaling van de begrotingssterkte de aanstellingsbehoefte en aanstellingsopdracht vastgesteld. In bijlage 4 is de behoeftestelling van de personeelsvoorziening, uitgedrukt in de voor 2003 te hanteren aanstellingsbehoefte en aanstellingsopdracht, weergegeven.

3.2.7. *Uitbesteding DTO*

In 2001 is besloten tot uitbesteding van de Defensie Telematica Organisatie. Op 10 oktober 2001 is de Kamer hierover, mede namens de minister van Financiën, geïnformeerd. Op 11 december heeft de Vaste Kamercommissie voor Defensie het groene licht gegeven voor het door Defensie in gang gezette uitbestedingstraject. Het project «Uitbesteding DTO» bestaat uit twee onderdelen. Naast de feitelijke uitbesteding is het namelijk van groot belang dat Defensie zichzelf toerust om professioneel te kunnen acteren op de ICT-dienstenmarkt. Immers, na de uitbesteding van DTO is Defensie voor de uitvoering van ICT-diensten afhankelijk van deze markt.

Wat betreft de feitelijke uitbesteding van DTO is vanaf het begin een voorbehoud gemaakt ten aanzien van de uitbesteding van het beheer van het Nafin glasvezelnetwerk waarvan Defensie de eigenaar is en blijft. Op 8 mei 2002 is de Vaste commissie voor Defensie op de hoogte gebracht van het besluit om de complexe gevolgen van een eventuele ontkoppeling van het Nafin-beheer met DTO volledig in kaart te brengen. De uitbesteding van DTO zal dientengevolge dan ook niet eerder dan in de loop van 2003 kunnen plaatsvinden.

Ten behoeve van de implementatie en uitvoering van het defensiebrede IV-beleid is voorts besloten tot de oprichting van een Defensie ICT-uitvoeringsorganisatie (DICTU). Dit project is weliswaar opgepakt in het kader van de uitbesteding van DTO, maar is ook los daarvan noodzakelijk voor de defensiebrede aanpak van de implementatie van het defensiebrede IV-beleid. Het DICTU wordt belast met:

- de verwerving van ICT-diensten;
- de vorming en het beheer van contracten;
- het relatiebeheer;
- het functioneel beheer;
- de uitvoering van defensiebrede projecten.

Het DICTU moet op 1 januari 2003 operationeel zijn. Defensie heeft een IV-verandermanager aangesteld om het complexe veranderingstraject dat met de oprichting van het DICTU gepaard gaat, in goede banen te leiden.

4. BATEN-LASTENDIENSTEN

4.1 Defensie Telematica Organisatie

Algemene informatie

De Defensie Telematica Organisatie (DTO) is het facilitaire ICT-bedrijf van het ministerie van Defensie. DTO is per 1 september 1997 opgericht en opereert vanaf 1 januari 1998 als baten-lastendienst.

De primaire markt van DTO is het ministerie van Defensie. Het is DTO door de Commandant van het Defensie Interservice Commando (Dico) ook toegestaan producten en diensten te leveren aan afnemers binnen de Rijksoverheid en de Navo (de zogenaamde «tweedenmarkt») zulks met het oog op verbreding van de economische basis van de uitermate kostbare extra veilige informatiesystemen en -structuren die DTO beheert en produceert. DTO richt zich daarbij in eerste instantie op de sectoren openbare orde en veiligheid van de Rijksoverheid.

In het kader van de Competitieve Dienstverlening is in 2001 een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om telematicadiensten welke thans door DTO worden geleverd, uit te plaatsen. De definitieve besluitvorming over vorm en tijdstip van een eventuele verzelfstandiging is evenwel uitgesteld. Zie hiervoor paragraaf 3.2.7 van de bedrijfsvoeringsparagraaf.

Producten en diensten van de DTO

De producten en diensten die DTO aanbiedt betreffen:

- *Consultancy en Projectmanagement / Application Services*
Advies met betrekking tot specificatie, ontwikkeling, verwerving, invoering, beheer, exploitatie, mogelijkheden en toepassing van ICT-middelen, -systemen en -infrastructuren. Verder betreft dit de ontwikkeling, integratie en modificatie van ICT-infrastructuren, -systemen, -applicaties en gegevensbanken.
- *Exploitatie Informatiesystemen*
Het uitvoeren van het technisch, functioneel en applicatiebeheer van zowel de eigen telematica- en IT-infrastructuur en systemen als dat van afnemers, zulks op grond van dienstverleningsovereenkomsten en service level agreements.
- *Data- en Telecommunicatie*
Dit omvat communicatiefaciliteiten voor spraak, data en video, alsmede de toegang tot externe netwerken.
- *Internet en Intranet*
De diensten en applicaties voor algemeen gebruik die op of via de telematica-infrastructuur geleverd kunnen worden, zoals «electronic mail», internetdiensten en informatiegidsen.

- *Kantoorautomatisering*

De producten en diensten die op of via de telematica-infrastructuur geleverd kunnen worden volgens de norm voor de gestandaardiseerde kantoorautomatisering van het ministerie van Defensie (LAN2000).

- *Standaard ICT-middelen*

Handelsgoederen met betrekking tot ICT-middelen en kantoorautomatisering zoals pc's en toebehoren die rechtstreeks aan de klant kunnen worden geleverd.

- *Overige producten en diensten*

Deze omvatten de resterende productgroepen te weten: DIS-diensten (Documentaire Informatiesystemen), E-Commerce, Enterprise Resource Systemen (ERP), ICT-beheer, Informatiebeveiliging en Opleidingen.

Organisatie

De hoofdvestiging van DTO bevindt zich in Den Haag. Daarnaast zijn er DTO-vestigingen in Soesterberg, Den Helder, Maasland, Gouda, Oegstgeest en Rijswijk (ZH). Verder bevindt zich in Woensdrecht een uitwijkcentrum. De serviceline werkplekdiensten is verdeeld in een achttal regio's in Nederland en Duitsland welke zo dicht mogelijk bij de klanten van DTO zijn gesitueerd.

DTO is met het oog om op termijn te kunnen concurreren met civiele IT-bedrijven ingericht in een business- en serviceline organisatie. Een businessline is verantwoordelijk voor een integraal verkoopresultaat (zowel omzet als kosten). De businesslines zijn per 1 januari 2002 gegroepeerd per klantgroep, welke voornamelijk bestaan uit de onderdelen van het ministerie van Defensie. De indeling van de businesslines is als volgt:

- Businessline Koninklijke landmacht
- Businessline Koninklijke marine
- Businessline Koninklijke luchtmacht en Defensie Interservice Commando
- Businessline Openbare orde en Veiligheid welke omvat de Centrale organisatie, Koninklijke marechaussee en overige rijksoverheid.

De businesslines betrekken producten en diensten, tegen intern tarief, van de (in beginsel niet voor de klant zichtbare) serviceslines. DTO beschikt over de volgende serviceslines:

- Serviceline Platformservices
- Serviceline Networkservices
- Serviceline Werkplekdiensten
- Serviceline Application Services
- Serviceline Advanced Environments.

De introductie van servicelines heeft geleid tot een aanzienlijke verbetering van het zicht op de interne goederenstromen en de daaraan gerelateerde kosten.

Doelmatigheid

DTO is als baten-lastendienst van het ministerie van Defensie een omzet- en resultaatverantwoordelijke organisatie zonder winstoogmerk en moet zijn opbrengsten halen uit de verkoop van producten en diensten, waarbij de totale kosten uit de opbrengsten moeten worden gedekt. Tussen DTO

en de diverse organisatie-eenheden van het ministerie van Defensie bestaat een zakelijke relatie. Door daadwerkelijke verrekening treedt regulering op van vraag en aanbod. Tevens bestaat voor de krijgsmacht-delen (in beperkte mate) de mogelijkheid diensten uit de vrije markt te betrekken. Deze marktwerking vormt een belangrijke prikkel voor de effectiviteit en efficiency bij DTO.

De producten en diensten die DTO levert worden verrekend op basis van tarieven. De tarieven worden jaarlijks op voordracht van de Directeur DTO vastgesteld door de Commandant Dico. Deze tarieven zijn gebaseerd op de integrale kosten van DTO waarbij een prijsniveau wordt nagestreefd dat kan concurreren met de markt.

Sturen op resultaat

Alhoewel DTO als baten-lastendienst geen winstoogmerk heeft wordt, met het oog op een gezonde bedrijfsvoering waarvan de kwaliteit kan worden vergeleken met civiele tegenhangers, gestreefd naar een beperkte risicomarge (die tot uitdrukking komt in een positief saldo van baten en lasten).

Doelstellingen 2003

De bedrijfsvoering is in 2003 gericht op continueren van bestaande contracten door te investeren in hoogstaande kwaliteit en excellente service. DTO streeft naar een prijsniveau dat kan concurreren met de markt. Daarmee wordt er binnen het ministerie van Defensie naar gestreefd het basis omzetniveau te handhaven door het accent te leggen op onderhoud.

Ook in 2003 wordt gestreefd naar een groei van de omzet uit de zogenaamde «tweedenmarkt» (overige Rijksoverheid) voor openbare orde en veiligheid. Hierdoor wordt een breder economisch draagvlak gecreëerd voor de steeds sterker stijgende kosten van extra beveiligde netwerken en informatiesystemen.

**De begroting van baten en lasten van de baten-lastendienst DTO
(bedragen x € 1 miljoen, afrondingsverschillen zijn mogelijk)**

	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Opbrengst moederdepartement	259,5	218,1	223,6	229,1	234,9	240,7	246,8
Opbrengst overige departementen	5,5	12,3	12,9	13,6	14,2	15,0	15,7
Opbrengst derden	–	–	–	–	–	–	–
Rentebaten	–	0,3	–	–	–	–	–
Buitengewone baten	–	–	–	–	–	–	–
Vrijval voorzieningen	5,5	1,3	–	–	–	–	–
Exploitatiebijdrage	–	–	–	–	–	–	–
Totaal baten	270,5	232,0	236,5	242,7	249,1	255,7	262,5
Lasten							
Apparaatskosten							
* personele kosten	144,7	126,5	129,8	133,1	136,9	140,4	143,8
* materiële kosten	92,2	76,9	78,8	80,9	83,3	85,7	88,3
Rentelasten	5,3	4,8	4,8	5,1	5,0	4,9	4,7
Afschrijvingskosten							
* materieel	14,3	15,9	16,7	17,9	19,4	20,4	18,8
* immaterieel	3,9	2,5	2,6	2,8	3,1	3,2	3,0
Dotaties voorzieningen	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Buitengewone lasten	–	–	–	–	–	–	–
Totaal lasten	261,1	227,1	233,2	240,3	248,2	255,1	259,1
Saldo van baten en lasten	9,4	4,9	3,2	2,4	0,9	0,6	3,3
Uitkering aan moederdepartement	4,0	4,7	2,7	2,9	0,6	0,2	3,0
Netto resultaat	5,4	0,2	0,5	– 0,5	0,3	0,4	0,3

¹ Financiële Verantwoording 2001.

² Vermoedelijk beloop.

Toelichting per post

BATEN

Opbrengsten moederdepartement

Bij de opbrengsten van het moederdepartement en overige departementen is zowel in 2003 als volgende jaren rekening gehouden met een tariefniveau dat voldoende is om de vaste kosten en eventuele inflatoire prijsstijgingen te dekken, zulks met inachtnaam van een beperkte risico-opslag.

Uitgaande van het vermoedelijk beloop 2002 is voor de opbrengst moederdepartement per saldo uitgegaan van een jaarlijkse stijging van de bruto omzet van 2,5 procent.

Opbrengst overige departementen

DTO richt zich op omzetgroei in de zogenaamde «tweedenmarkt» (overige Rijksoverheid) voor openbare orde en veiligheid. In 2003 en volgende jaren is uitgegaan van een groei van de omzet van de Businessline Openbare orde en Veiligheid (voor overige Rijksoverheid) van 5 procent. Daarnaast wordt business consultancy sterker als product in de markt gezet.

Procentuele verdeling van de omzet	
Klanten	Omzet-aandeel
Koninklijke marine	9%
Koninklijke landmacht	49%
Koninklijke luchtmacht	15%
Koninklijke marechaussee	6%
Centrale organisatie	9%
Defensie Interservice Commando	8%
Overige klanten	4%
Totaal	100%

Rentebaten

In 2003 en volgende jaren is ervan uitgegaan dat eventuele rentebaten op de rekening courant bij het ministerie van Financiën wegvallen tegen de rentekosten op de rekening courant.

LASTEN

Personele kosten

Personeelssterkte van de baten-lastendienst DTO							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Militair personeel	180	188	190	190	190	190	190
Burgerpersoneel	1 519	1 709	1 710	1 710	1 710	1 710	1 710
Totaal DTO-personeel	1 699	1 897	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900
Inhuur personeel	355	153	150	150	150	150	150
Totaal	2 054	2 050	2 050	2 050	2 050	2 050	2 050

¹ Financiële Verantwoording 2001.

² Vermoedelijk beloop.

Voor 2003 en latere jaren wordt ervan uitgegaan dat de personele bezetting van de organisatie stabiliseert. De raming personele kosten in het jaarplan 2002 bedraagt € 102 miljoen. Deze kosten zijn, rekening houdend met een periodieke loonbijstelling van 2,5 procent doorgetrokken in de begroting 2003.

DTO is voor sommige projecten en moeilijk te vullen vacatures sterk afhankelijk van ingehuurd personeel. Voor 2003 wordt desalniettemin gestreefd naar een blijvende afname van de inhuur ten opzichte van 2001, ondermeer door herbezetting van vacatures met door herverdeling van werk vrijkomend personeel uit de serviceline application services. De raming inhuurkosten in het jaarplan 2002 bedraagt € 25 miljoen. Er is in de raming 2003 vanuit gegaan dat de inhuurkosten beheersbaar blijven op hetzelfde niveau. Realisatie hiervan is mede afhankelijk van het personeelsverloop en de marktontwikkeling.

Materiële kosten

Materiële exploitatiekosten baten-lastendienst Defensie Telematica Organisatie (bedragen x € 1 000, afrondingsverschillen zijn mogelijk)

	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
– Directe kosten	47 577	29 842	28 368	29 124	29 988	30 852	31 788
– Huisvestingskosten	7 673	9 253	6 304	6 472	6 664	6 856	7 064
– Kantoorkosten	2 894	2 049	3 940	4 045	4 165	4 285	4 415
– Verkoopkosten	551	1 680	3 152	3 236	3 332	3 428	3 532
– Algemene kosten	1 264	2 469	3 940	4 045	4 165	4 285	4 415
– Kosten hard- en software	32 293	31 569	33 096	33 978	34 986	35 994	37 086
Totaal	92 252	76 862	78 800	80 900	83 300	85 700	88 300

¹ Financiële Verantwoording 2001.

² Vermoedelijk beloop.

In 2003 lopen de directe kosten ten opzichte van 2001 sterk terug als gevolg van de afgenomen afzet handelsgoederen. Deze was hoog opgelopen als gevolg van het Millennium en de Eurowissel. Teneinde in 2003 de omzet, waaronder de externe omzet, op voldoende niveau te houden nemen de verkoopinspanningen en daarmee de verkoopkosten toe.

In 2001 waren de algemene kosten éénmalig laag als gevolg van incidentele baten. In 2003 nemen de algemene kosten vooral toe door stijging van de autokosten, zulks gerelateerd aan de toegenomen verkoopinspanning.

Rentelasten

De rentelasten in 2003 bestaan uit de te betalen interest voor het restant van de vermogensconversielening en de gecumuleerde investeringsleningen over de jaren 2000 tot en met 2002.

Afschrijvingen activa

Op de vaste activa worden op jaarbasis de volgende afschrijvingstermijnen toegepast.

Immateriële vaste activa

- licenties 5 jaar

materiële vaste activa

- grond -
- gebouwen, glasvezel 30 jaar
- terreinen (bestrating) 10 jaar
- machines en installaties 8 jaar
- computer apparatuur 3–10 jaar
- overige bedrijfsmiddelen 4–5 jaar

In 2003 en volgende jaren wordt uitgegaan van het ideaalcomplex dat de investeringen gelijk zijn aan de afschrijvingen. In de praktijk kunnen afwijkingen voorkomen door bijvoorbeeld inhaalafschrijvingen. Deze zijn

afhankelijk van overwegingen van bedrijfsvoering op dat moment en kunnen derhalve niet worden geraamd.

Dotaties voorzieningen

In 2003 en volgende jaren is rekening gehouden met een jaarlijkse dotatie ten behoeve van de reorganisatievoorziening.

Kasstroomoverzicht van de baten-lastendienst Defensie Telematica Organisatie (bedragen x € miljoen, afrondingsverschillen zijn mogelijk)							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Rekening courant RHB 1 januari	12,9	31,9	37,0	35,6	35,4	33,4	33,4
Totaal operationele kasstroom	32,3	22,0	22,5	23,1	23,4	24,2	25,2
- totaal investeringen	- 19,8	- 19,5	- 19,5	- 19,5	- 19,5	- 19,5	- 19,5
+ totaal boekwaarde desinvesteringen	0,4	-	-	-	-	-	-
totaal investeringskasstroom	- 19,4	- 19,5	- 19,5	- 19,5	- 19,5	- 19,5	- 19,5
- uitkering aan moederdepartement ³	-	- 4,0	- 4,6	- 2,7	- 2,9	- 0,6	- 0,2
+ storting door het moederdepartement	-	-	-	-	-	-	-
- Aflossingen op leningen	- 12,9	- 12,9	- 19,3	- 20,7	- 22,5	- 23,6	- 21,9
+ beroep op leenfaciliteit	19,0	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5
totaal financieringskasstroom	6,1	2,6	- 4,4	- 3,8	- 5,9	- 4,7	- 2,6
Rekening courant RHB 31 december	31,9	37,0	35,6	35,4	33,4	33,3	36,4

¹ Financiële Verantwoording 2001.

² Vermoedelijk beloop.

³ Het eigen vermogen van de batenlastendiensten is gemaximeerd tot 5 procent van de gemiddelde omzet over de laatste 3 jaar.

De uitkering aan moederdepartement betreft de afstorting van het surplus na afsluiting voorafgaand boekjaar.

Toelichting bij het kasstroomoverzicht DTO

Operationele kasstroom

Hieronder zijn het resultaat en de balansmutaties verantwoord die het gevolg zijn van de reguliere bedrijfsvoering. De operationele kasstroom is bij een gelijkblijvende verhouding tussen omzet en kosten min of meer constant. Vanaf 2003 wordt bovendien uitgegaan van een gelijke verhouding tussen afschrijvingen en investeringen.

Investeringskasstroom

In 2003 en volgende jaren wordt uitgegaan van een gelijkblijvend investeringsniveau van ongeveer € 19,5 miljoen. Dit betreft voor een deel vervangingsinvesteringen en voor een deel nieuwe investeringen.

Financieringskasstroom

Uitkering aan moederdepartement.

Volgens de vermogensregeling voor agentschappen dient, wanneer het eigen vermogen uitkomt boven 5% van de gemiddelde omzet over de afgelopen drie jaren, het meerdere te worden uitgekeerd aan het moederdepartement. Inmiddels is sprake van die situatie, hetgeen tot gevolg heeft dat in 2003 en volgende jaren nagenoeg elk positief resultaat moet worden afgestort aan het moederdepartement.

Aflossing op leningen.

Het betreft de aflossingen van de Vermogensconversielening 1999 en de jaarlijkse investeringsleningen («nieuwe leningen») bij het ministerie van Financiën.

Beroep op leenfaciliteit.

Hieronder zijn de door DTO bij het ministerie van Financiën geleende bedragen verantwoord voor de jaarlijkse (vervangings-) investeringen.

Overzicht vermogensontwikkeling

Overzicht vermogensontwikkeling (bedragen x € 1 000, afrondingsverschillen zijn mogelijk)							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1/1	6 106	11 500	11 758	12 316	11 853	12 138	12 459
– Saldo van baten en lasten	9 438	4 919	3 237	2 422	879	552	3 328
– Directe mutaties in het eigen vermogen							
– Uitkering aan moederdepartement	– 4 044	– 4 661	– 2 679	– 2 886	– 593	– 232	– 2 999
– Expl.bijdrage door moederdep.	0	0	0	0	0	0	0
– Overige mutaties	0	0	0	0	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12	11 500	11 758	12 316	11 853	12 138	12 459	12 788

¹ Financiële Verantwoording 2001.

² Vermoedelijk beloop.

Kengetallen

De volgende kengetallen geven informatie over de verwachte ontwikkelingen op de korte en de middellange termijn van de omzet per medewerker en de resultaatmarge.

Kengetallen Defensie Telematica Organisatie							
Kengetallen DTO	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Omzet per medewerker (x € 1 000)	129,0	112,4	115,4	118,4	121,5	124,7	128,0
Resultaatmarge	3,5%	2,1%	1,4%	1,0%	0,4%	0,2%	1,3%

¹ Financiële Verantwoording 2001.

² Vermoedelijk beloop.

Omzet per medewerker.

De omzet per medewerker is inclusief ingehuurd personeel. De omzet per medewerker neemt geleidelijk toe, omdat in de planreeks is uitgegaan van een regelmatige groei van de omzet bij een gelijkblijvende hoeveelheid medewerkers.

Resultaatmarge

De resultaatmarge geeft de verhouding weer tussen bruto omzet en resultaat. In 2001 was mede door een vrijval voorzieningen éénmalig sprake van een bijzonder hoog resultaat van € 9,4 miljoen. In 2003 is een

«normale» resultaatontwikkeling voorzien van ongeveer € 3 miljoen. Vanaf 2004 loopt het resultaat terug door toename van de afschrijvingen.

4.2 Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen

Algemene informatie

De Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen (DGW&T) is de vastgoedbeheerder van Defensie die het onroerend goed effectief en op maatschappelijk verantwoorde wijze inricht en beheert. De DGW&T geeft deskundige adviezen en treedt op als intermediair voor de waarborging van de ruimtelijke belangen van de klanten binnen Defensie. De DGW&T staat de klanten bij in hun zorg voor de beschikbaarheid en bruikbaarheid van het vastgoed.

Het bij Defensie in beheer zijnde onroerend goed heeft een herbouwwaarde van ongeveer € 12 miljard.

De markt van de DGW&T is vrijwel volledig de defensiemarkt. De bedrijfsvoering van de DGW&T is gericht op het behoud van het aandeel op de Defensiemarkt door diensten te leveren met een zo gunstige mogelijke prijs/kwaliteitverhouding.

Taken van de DGW&T

De DGW&T verricht de volgende taken:

- a. het waarborgen dat de krijgsmachtdelen ook onder niet-vredesomstandigheden kunnen beschikken over het onroerend goed dat nodig is voor de uitoefening van hun operationele en logistieke taken. Onder deze taakuitoefening valt ook de ondersteuning van operaties van delen van de krijgsmacht in bondgenootschappelijk- en VN-verband.
- b. binnen Defensie is de DGW&T de vastgoedbeheerder en ingenieursbureau. Als vastgoedbeheerder biedt de DGW&T diensten aan op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu en juridisch beheer, technisch beheer en gebruikssteun (inclusief storingsdienst). Als ingenieursbureau is de DGW&T actief op het gebied van nieuwbouw, groot onderhoud en daarmee samenhangend onderzoek en advies.
- c. de DGW&T is belast met beleidsvoorbereidende, belangenbehartigende en adviserende taken op het gebied van vastgoedbeheer, bouwbeleid en ruimtelijke ordening en milieu.

Organisatie

De Bestuursraad DGW&T staat onder voorzitterschap van de Commandant Dico en bestaat voorts uit vertegenwoordigers van de bevelhebbers van de krijgsmachtdelen. De Bestuursraad houdt toezicht op de realisatie van de beleidsplannen en autoriseert de begroting en de jaarstukken van de DGW&T.

In het kader van een schaalvergrotingsoperatie is een ingrijpende reorganisatie doorgevoerd waarbij zes directies in Nederland zijn samengevoegd tot drie. De directie Duitsland is hierbij blijven bestaan. Tevens is de Directie Interne Diensten als shared service centrum opgericht, dat ondersteuning levert op het gebied van automatisering,

bedrijfsadministraties en facilitaire zaken. Binnen de DGW&T gelden twee management-niveaus (centrale directie en directies). De directies zijn relatief zelfstandige businessunits.

De DGW&T past als besturingsmodel voor de organisatie het INK-managementmodel toe.

Doelmatigheid

De DGW&T genereert als resultaatverantwoordelijke organisatie opbrengsten uit de verkoop van diensten. De totale apparaatskosten dienen uit de opbrengsten te worden gedekt. Binnen de DGW&T zijn dan ook de directies resultaatverantwoordelijk. Dit blijkt onder andere uit de delegatie van taken en bevoegdheden aan de directies, waarbij de centrale directie zorg draagt voor de coördinatie en sturing. Het beleid en het verwachte resultaat van de businessunits worden vastgelegd in businessplannen. Deze vormen de basis van het gemeenschappelijk managementcontract dat jaarlijks wordt afgesloten tussen de directeur DGW&T en de directeurs van de directies. Door middel van periodieke rapportages aan de directeur DGW&T leggen de directies en de Directie Interne Diensten verantwoording af. Binnen de DGW&T wordt voortdurend aandacht besteed aan verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. Tussen de DGW&T en de diverse defensie-organisaties bestaat een zakelijke relatie. Hierdoor treedt regulering op van vraag en aanbod. Tevens bestaat voor de krijgsmachtdelen op beperkte schaal de mogelijkheid diensten uit de vrije markt te betrekken. Deze marktwerking draagt bij aan vergroting van de efficiency.

Doelstellingen

De DGW&T streeft diverse doelstellingen na. Er moet een licht positief bedrijfsresultaat worden gerealiseerd, bij een ordelijk financieel en materieel beheer. Dit moet samengaan met het bereiken van een klanttevredenheid van gemiddeld 7,2 met een laagste score van 6,0. Die score moet worden gehaald in het te houden klanttevredenheidonderzoek. Daarnaast stelt de DGW&T zich ten doel dat voor de medewerker-
tevredenheid, te meten in een medewerkersopinie-onderzoek, het eigen functioneren met minimaal 7,2 en de waardering voor het functioneren van de eigen directie met minimaal 6,6 gewaardeerd dient te worden. Bij zowel het klanttevredenheidonderzoek als het medewerkersopinie-onderzoek wordt als doel een respons van 65 % nagestreefd.

De begroting van baten en lasten

Bedragen x € 1 miljoen							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
BATEN							
Opbrengst moederdepartement	81,9	83,4	78,9	79,9	80,3	83,2	83,3
Opbrengst overige departementen	0,1		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Opbrengst derden	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Rentebaten	0,0		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Bijzondere baten	0,9						
Mutatie onderhanden werk	0,8						
Totaal baten	84,4	83,7	79,8	80,8	81,2	84,1	84,2
LASTEN							
Apparaatskosten							
* personeelskosten	61,6	60,3	59,6	57,9	57,9	57,9	57,9
* uitbesteding	5,9	4,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
* materiële kosten	13,6	12,4	12,6	13,0	13,0	13,0	13,0
Rentelasten	1,4	2,0	3,2	4,2	5,3	6,2	6,2
Afschrijvingskosten							
* materieel	2,6	2,8	3,2	3,1	3,1	4,2	4,2
* immaterieel							
Dotaties voorzieningen	0,8	-0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Bijzondere lasten	0,9	0,2					
Buitengewone lasten							
Totaal lasten	86,8	82,0	79,6	79,2	80,3	82,3	82,3
Saldo van baten en lasten	-2,4	1,7	0,2	1,6	0,9	1,8	1,9

¹ Financiële verantwoording 2001.

² vermoedelijk beloop.

Toelichting per post

BATEN

Opbrengsten moederdepartement.

De omzet voor vastgoeddiensten blijft een dalende tendens vertonen. De verwachting is dat de ingezette daling in de behoeftestelling aan infrastructuur van de diverse defensie-organisaties zich structureel zal voortzetten. Het resultaat (saldo baten en lasten) staat hierdoor onder zeer grote druk. Alleen door kostenbesparende maatregelen (personeelskosten en uitbesteding) zal het mogelijk zijn om een licht positief bedrijfsresultaat te blijven realiseren.

De toename van de opbrengst moederdepartement wordt veroorzaakt door het project voor de nieuwe huisvesting voor de Koninklijke marechaussee te Schiphol. In 2002 is een start gemaakt met de realisatie van deze huisvesting waarvan DGW&T het economisch eigendom verwerft. De door DGW&T aan het ministerie van Financiën te betalen rente en aflossing, worden bij de Koninklijke marechaussee in rekening gebracht. Het nieuwbouwproject wordt naar verwachting in 2005/2006 afgerond.

De verdeling van de opbrengsten van het moederdepartement naar de krijgsmacht delen en andere is als volgt:

(in procenten)	Ingenieurs- diensten	Vastgoed- diensten	Overige	Totaal
Koninklijke marine	6%	7%	0%	13%
Koninklijke landmacht	18%	25%	1%	44%
Koninklijke luchtmacht	10%	18%	0%	28%
Koninklijke marechaussee	2%	1%	0%	3%
Overige (CO, Dico)	3%	3%	6%	12%
Totaal	39%	54%	7%	100%

Opbrengst overige departementen

De opbrengsten van overige departementen (de zogenaamde tweeden) worden verkregen door op beperkte schaal diensten te verlenen aan de Rijksgebouwendienst en de Centrale Opvang Asielzoekers (COA).

Opbrengst derden

De verkoop van bestekken aan aannemers ten behoeve van aanbestedingen is omzet van derden. De omzet uit activiteiten van de DGW&T in Budel wordt aan de Duitse overheid in rekening gebracht. Deze werden in het verleden verantwoord onder de opbrengsten van het moederdepartement. Hetzelfde geldt voor werkzaamheden voor de Defensie Pijpleiding Organisatie (DPO).

LASTEN

Personele lasten

Ten opzichte van de vorige begroting nemen de personele lasten af. De dalende behoeftestelling aan infrastructuur leidt tot een dalende capaciteitsbehoefte. Om een postief saldo van baten en lasten te blijven behouden moet de personele omvang hierop afgestemd blijven. Dit resulteert in minder tijdelijk personeel (inhuur- en uitzendkrachten). Daarnaast stijgen de kosten van het ambtelijk personeel met ongeveer 4% ten opzichte van de vorige begroting, als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord uit 2001.

Personeelsomvang (gemiddelde bezetting)							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Militair personeel	46	40	37	37	37	37	37
Burgerpersoneel	957	989	992	980	977	977	977
Overige categorieën:							
* inhuur, tijdelijke ambtenaren, uitzendkrachten	292	177	171	166	164	164	164
* herplaatsers	5	3	7	0	0	0	0
TOTAAL	1 300	1 209	1 207	1 183	1 178	1 178	1 178
Gemiddelde loonlasten per vte (x € 1000)							
Ambtenaren	42	45	45	45	45	45	45
Inhuurkrachten	62	80	80	80	80	80	80

¹ Financiële verantwoording 2001.

² vermoedelijk beloop.

Materiële lasten

De materiële lasten blijven nagenoeg gelijk.

Uitbesteding

De uitbesteding betreft werkzaamheden voor projecten die omwille van kwalitatieve of kwantitatieve redenen worden uitbesteed aan derden. Als gevolg van de verwachte dalende afname van vastgoeddiensten door de krijgsmachtdelen en anderen zal ook de uitbesteding afnemen.

Rentelasten

De stijging die voor 2003 en verder is voorzien, is vooral het gevolg van de te betalen rente voor de nieuwe huisvesting van de Koninklijke marechaussee te Schiphol (zie ook de toelichting bij de baten). Tevens is in 2002 en 2003 sprake van een gedeeltelijke dubbele (huisvestings)rentelasten van de bestaande huisvesting van de directies Noord en Zuid en de in aanbouw zijnde huisvestingen te Zwolle en Tilburg.

Afschrijvingen

De afschrijvingslasten zijn ten opzichte van de vorige begroting toegenomen door de investeringen in huisvesting en ICT. De DGW&T past de lineaire afschrijvingsmethode toe.

(x € 1 miljoen)		
	2002	2003
Afschrijvingen materiële vaste activa		
– gebouwen	0,5	0,6
– automatisering	1,4	1,7
– transport	0,7	0,7
– overige	0,2	0,2
Totaal	2,8	3,2

De afschrijvingstermijnen zijn:

Immateriële vaste activa	n.v.t.
<i>Materiële vaste activa</i>	
Gebouwen	50 jaar
(Houten) opslagloodsen, verhardingen	25 jaar
Transportmiddelen	4 á 6 jaar
Inventaris	10 jaar
Computerapparatuur en overige	5 jaar

Dotaties voorzieningen

De dotaties hebben betrekking op de volgende voorzieningen: groot onderhoud (€ 0,1 miljoen), garantieverplichtingen (€ 0,3 miljoen), contractrisico's (€ 0,1 miljoen). Verdere dotatie voor dubieuze debiteuren en eventuele vrijval van bestaande voorzieningen worden niet verwacht.

Resultaatbestemming

In deze begroting wordt uitgegaan van toevoeging van het resultaat aan de exploitatiereserve.

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1 miljoen							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
1. Rekening courant RHB 1 januari	1,6	1,3	3,8	4,5	6,2	6,9	8,0
2. Totaal operationele kasstroom	3,4	4,5	3,4	4,7	4,0	6,0	6,1
3a. -/- totaal investeringen	- 4,2	- 30,0	- 10,8	- 20,6	- 25,8	- 6,9	- 1,3
3b. +/- totaal boekwaarde des- investeringen	0,8	0,3	4,7	4,3	0,3	0,3	0,3
3. Totaal investeringskasstroom	- 3,4	- 29,7	- 6,1	- 16,3	- 25,5	- 6,6	- 1,0
4a. -/- eenmalige uitkering aan moederdepartement	- 4,5	0,0	0,0	- 0,4	- 0,9	- 1,8	- 1,9
4b. +/- eenmalige storting door moederdepartement	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4c. -/- aflossingen op leningen	- 2,3	- 2,3	- 7,4	- 6,9	- 2,7	- 3,4	- 3,6
4d. +/- beroep op leenfaciliteit	2,0	30,0	10,8	20,6	25,8	6,9	1,3
4. Totaal financieringskasstroom	- 0,3	27,7	3,4	13,3	22,2	1,7	- 4,2
5. Rekening courant RHB 31 december	1,3	3,8	4,5	6,2	6,9	8,0	8,9

¹ Financiële verantwoording 2001.

² vermoedelijk beloop.

Toelichting bij het kasstroomoverzicht DGW&T

In het overzicht van kapitaaluitgaven staat de meerjarige verwachting omtrent de omvang en besteding van de beschikbare investeringsruimte en de liquiditeitsverwachting in het algemeen centraal.

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom is het jaarlijkse totaal van het bedrijfsresultaat, de afschrijvingen, de mutaties in de voorzieningen en die in het netto werkkapitaal.

Investeringskasstroom

In de investeringskasstroom voor de jaren 2002 en 2003 zijn de voorziene investeringen in de huisvesting van de directies Noord en Zuid opgenomen. Tevens is de geplande nieuwbouw van het district Schiphol van de Koninklijke marechaussee verwerkt.

Financieringskasstroom

In de financieringskasstroom is het beroep op de leenfaciliteit uit hoofde van de geplande investeringen inclusief het district Schiphol van de Koninklijke marechaussee opgenomen. Voorts is de aflossing op de reeds afgesloten en nog af te sluiten leningen begroot.

Overzicht vermogensontwikkeling

Met ingang van deze begroting wordt het volgende overzicht dat inzage geeft in de meerjarig verwachte vermogensontwikkeling, in de begroting opgenomen.

(bedragen x € miljoen)							
	2001 ¹	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1/1	- 1,1	1,0	2,7	2,9	4,1	4,1	4,1
* saldo van baten en lasten	- 2,4	1,7	0,2	1,6	0,9	1,8	1,9
* directe mutaties in het eigen vermogen:							
– uitkeringen aan moederdepartement				- 0,4	- 0,9	- 1,8	- 1,9
– exploitatiebijdrage moederdepartement							
– overige mutaties	4,5						
Eigen vermogen per 31/12	1,0	2,7	2,9	4,1	4,1	4,1	4,1

¹ Financiële verantwoording 2001.

² vermoedelijk beloop.

Kengetallen

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Productiviteit per directe medewerker (x € 1 000)	81	89	89	92	93	98	97
Verhouding indirect/totaal	26%	26%	27%	27%	26%	26%	26%
Flexibiliteit	23%	17%	15%	13%	13%	13%	13%

Productiviteit per directe medewerker

Dit bedrag geeft de gefactureerde omzet per directe medewerker (met inbegrip van het uitbestedingsequivalent) weer. Het uitbestedings-equivalent is de in mensjaren uitgedrukte hoeveelheid werk die de DGW&T heeft uitbesteed c.q. zal gaan uitbesteden.

De productiviteit per directe medewerker zal de komende jaren stijgen. De relatief grote sprong in productiviteit ten opzichte van de vorige begroting is in belangrijke mate het gevolg van tariefffecten in de omzetontwikkeling. Een positieve ontwikkeling in dit kengetal betekent niet zondermeer dat de productiviteit in reële termen is gestegen.

Verhouding indirect/totaal

Dit kengetal geeft de verhouding aan tussen het aantal indirecte mensjaren en het totaal aantal mensjaren.

Flexibiliteit

Flexibiliteit: is de verhouding tussen enerzijds het aantal inhuurkrachten, tijdelijke contractanten en uitbestedingsequivalenten en anderzijds de totale bestede directe capaciteit. Uit de tabel blijkt dat de flexibiliteit in de directe sector zal dalen. Dit kengetal geeft niet uitsluitend beleidsdoelstellingen van de DGW&T weer, ook knelpuntsituaties op de arbeidsmarkt beïnvloeden dit kengetal.

5. BIJLAGEN

Inhoud		blz.
Bijlage 1:	Verdiepingsbijlage	174
Bijlage 2:	Moties en toezeggingen	194
Bijlage 3:	Overzicht Wetgeving en circulaires	198
Bijlage 4:	Aanstellingsbehoefte	199
Bijlage 5:	Meerjarenramingen	200
Bijlage 6:	Kengetallen en volumegegevens	217
Bijlage 7:	Conversieoverzicht	237
Bijlage 8:	Trefwoordenregister (volgt)	239
Bijlage 9:	Lijst van afkortingen	240

Opbouw verplichtingen Beleidsartikel 01 Koninklijke marine (€ 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 541 995	1 189 708	1 228 858	1 093 496	1 084 666	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 21 625	21 892	32 301	23 148	29 546	
Stand 1e suppletore begroting 2002		1 520 370	1 211 600	1 261 159	1 116 644	1 114 212	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Overheveling P&O 2000			- 2 587	- 5 491	- 2 450		
Aandeel nieuwbouw Alexanderkazerne		- 4 400	- 5 550	- 1 168			
Wachtgelden		15 505	11 665	10 729	9 836	9 017	
Terugstellen Borstlap en DN-gelden			- 14 109	- 14 400	- 14 535	- 14 685	
Bijstelling dollarkoers		- 13 700					
Prijbijstelling exploitatie			8 165	8 059	8 032	8 168	
Beleidsmatige mutaties							
Mutaties burgerpersoneel		5 241	5 123	3 935	2 368	2 559	
Mutaties militair personeel		- 1 263	- 596	183	- 3 474	- 9 044	
Inhuur personeel			6 096	4 309	1 156	4 732	
Terugontvlechting DWS/IKS		5 731	5 719	5 749	5 749	5 749	
PRIME		3 800					
SHIP-II		1 323	2 449	3 576	3 179	205	
MMHS		3 315	2 701	729			
LCF-2		52 067	- 24 137	9 505	- 17 245	- 3 155	
Vervanger Zuiderkruis						- 5 400	
LPD-2		- 63 341	32 883	1 044	1 262	691	
Kleefprobleem STIR			5 500				
NH-90		295	- 413	- 104 681	- 1 042	5 949	
CUP-ORION		834	- 400	100	100	100	
PAM		34 078	17 638	2 971	1 000	526	
MILSATCOM		46 509	3 824	3 515	10 251	15 967	
NIMCIS				33 700			
Munitie		- 10 068	- 89 013	6 163	2 708	3 750	
Aanpassing bestelmomenten investeringen		16 057	- 5 270	8 600	13 890	8 648	
Overige mutaties		- 21 303	- 2 066	- 4 982	- 2 025	385	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 359 010	1 597 351	1 234 999	1 261 170	1 170 578	1 165 903	1 387 750

Toelichting beleidsmatige mutaties (zowel voor de verplichtingen- als de uitgavenmutaties)

Mutaties burgerpersoneel:

Doordat de realisatie van de reductietaakstellingen langzamer verlopen dan aanvankelijk was voorzien is bijstelling van het budget noodzakelijk.

Militair personeel

De ramingen van het militair personeel zijn gebaseerd op een prognosemodel «Ontwikkeling van de sterkte militair personeel». Actualisering van de prognose maakt bijstelling van de budgetten noodzakelijk.

Inhuur personeel

Ten einde de onderhoudsactiviteiten op het Marine Vliegveld Valkenburg, alsmede de beveiligingstaken op een aanvaardbaar niveau te kunnen continueren opdat de bedrijfsvoering niet in gevaar komt, is het op basis van de thans nog geldende uitgangspunten noodzakelijk het

inhuur budget vanaf 2003 meerjarig te verhogen. Tevens maken aanpassingen in het vaar- en onderhoudsplan het noodzakelijk de beschikbare budgetten aan te passen.

Onderhoud geleide wapens

De introductie van nieuwe wapensystemen (SM-2, afvuurinstallatie MK41) heeft geleid tot bijstelling van de budgetten.

Activiteitenreductie

Het slechts voor 25% uitkeren van de gecalculeerde prijsbijstelling 2002 heeft voor het begrotingsjaar 2002 geleid tot een neerwaartse bijstelling van het activiteitsniveau, alsmede tot het verschuiven in de tijd van investeringsprojecten.

Terugontvlechting DWS/IKS

Met ingang van 2002 zijn de krijgsmachtdelen weer zelf volledig verantwoordelijk voor de totale personeelsvoorziening (met uitzondering van keuring en selectie) waardoor de wervingsbudgetten weer aan de krijgsmachtdelen ter beschikking worden gesteld

Investeringsprojecten

PRIME

Dit project betreft de verwerving van een mobiele mijnenbestrijdingsmeetbaan ter vervanging van de verouderde vaste meetopstelling op het Haringvliet. Daarnaast biedt het meetsysteem de mogelijkheid om in het operatiegebied van KM eenheden, scheepssignalen optimaal te bemeten en af te regelen.

SHIP-II

Het project SHIP II betreft het ontwerp, de realisatie en de invoering van een geïntegreerd productiesysteem voor de Dienst der Hydrografie voor de productie van elektronische zeekaarten, papieren zeekaarten en andere navigatorische producten.

MMHS

Als nieuw project wordt het message handling system (MMHS) opgenomen. De Koninklijke marine voert dit project voor geheel Defensie uit.

LCF

De financiële voortgang van het project loopt voorspoediger dan bij de begroting 2002 werd verwacht. Daardoor is in 2001 meer gerealiseerd dan geraamd en is in 2002 eveneens een hoger budget noodzakelijk. De projectplanning blijft ongewijzigd.

LPD-2

Als gevolg van de uitkomst van de onderhandelingen over het bouwmeestercontract is het zwaartepunt van de aanbouw in de jaren 2003 – 2004 komen te liggen. In de begroting 2002 werd nog uitgegaan van het zwaartepunt in de jaren 2005 – 2007. Dit heeft geen gevolgen voor het moment van operationeel worden van het schip.

PAM

De uitkomst van de onderhandelingen over de contracten voor de Sonar- en C2-apparatuur hebben geleid tot een gewijzigde fasering van de financiële behoefte. Hierbij is samengewerkt met de Belgische marine. De contracten zijn inmiddels in december 2001 ondertekend.

NH-90

Een actualisering van de ramingen op basis van de verwachte voortgang heeft geleid tot een herfasering van betalingsmomenten in 2005 en 2006.

MILSATCOM

De start van het korte termijndeel van het project is vertraagd. Tevens worden de ontvangststations op de fregatten van de Zeven Provinciën-klasse later aangekocht. Daardoor is een andere fasering van het projectbudget nodig.

Munitie

Als gevolg van vertraging in het project ten behoeve van de productie van de Standard Missile 2 worden de ramingen voor 2002 en 2003 verlaagd. Tevens wordt de opbouw van de munitievoorraden voor het LCF vertraagd.

Informatievoorziening investeringen

Als gevolg van de spanning in het budget voor exploitatie vindt in 2002 en 2003 een verschuiving plaats vanuit de investeringen naar de exploitatie. De per saldo lagere raming voor alle jaren is het gevolg van verschuivingen tussen de Beleidsartikel 01 «Koninklijke marine» en het niet-beleidsartikel «Algemeen» (onderdeel «Kerndepartement») in het kader van programma management projecten.

Infrastructuur

Als gevolg van aanpassingen in de plannen van diverse infrastructuurele projecten zijn de ramingen aangepast. De in omvang meest omvangrijke aanpassingen betreffen de infrastructuur van de marinekazerne Wilemsoord, het Koninklijk Instituut van de Marine, de marinevliegkampen De Kooy en Valkenburg, de Van Braam Houckgeestkazerne, de Van Gendtkazerne en de ingenieursdiensten.

Opbouw uitgaven Beleidsartikel 01 Koninklijke marine (€ 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 338 076	1 367 982	1 341 000	1 312 784	1 288 385	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		79 812	21 892	32 300	33 147	29 546	
Stand 1e suppletore begroting 2002		1 417 888	1 389 874	1 373 300	1 345 931	1 317 931	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Overheveling P&O 2000			- 2 587	- 5 491	- 2 450		
Aandeel nieuwbouw Alexanderkazerne		- 4 400	- 5 550	- 1 168			
Wachtgeld		15 505	11 665	10 729	9 836	9 017	
Terugstellen Borstlap en DN-gelden			- 14 109	- 14 400	- 14 535	- 14 685	
Loonbijstelling		27 213	28 418	28 395	28 455	29 801	
Aandeel verwerving MRAT			- 1 044	- 11 345	- 7 306	- 12 666	
MILSATCOM KL/Klu aandeel		839	839				
Bijstelling dollarkoers		- 13 700					
Bijstelling prijsbijstelling vanuit exploitatie naar investeringen		- 7 227					
Prijsbijstelling exploitatie			8 165	8 059	8 032	8 168	
Beleidsmatige mutaties							
Mutaties burgerpersoneel		5 241	5 123	3 935	2 368	2 559	
Mutaties militair personeel		- 1 263	- 596	183	- 3 474	- 9 044	
Inhuur personeel			6 096	4 309	1 156	4 732	
Onderhoud geleide wapens		- 1 530	2 375	3 117	1 446	941	
Activiteitenreductie		- 2 400					
Terugontvlechting DWS/IKS		5 731	5 719	5 749	5 749	5 749	
PRIME		68	715	2 950			
SHIP-II		1 123	2 249	3 476	3 679	205	
MMHS		715	4 701	1 329			
LCF		6 760	- 7 662	- 20 357	3 780	627	
LPD-2		205	22 413	14 882	- 9 890	- 656	
PAM		4 912	- 21 119	- 15 639	4 660	25 412	
NH-90		95	87	119	4 796	- 3 988	
MILSATCOM		- 11 370	- 1 561	6 784	- 971	6 539	
Munitie		- 3 959	- 10 013	- 3 790	- 5 849	- 12 838	
Informatievoorziening investeringen		- 1 057	- 836	- 1 489	1 298	- 3 848	
Infrastructuur		- 3 141	5 748	13 620	1 135	2 186	
Aanpassing kasritme overige exploitatie		- 4 935	7 724	- 280	203	2 107	
Aanpassing kasritme overige investeringen		2 804	- 912	4 366	5 233	- 21 089	
Overige mutaties		693	- 2 066	- 5 023	- 2 026	387	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 443 022	1 434 810	1 436 443	1 411 812	1 383 707	1 337 547	1 369 743

Opbouw ontvangsten Beleidsartikel 01 Koninklijke marine (€ 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		50 358	49 888	49 888	49 887	49 887	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		2 452	56 000	1 000	1 000	1 000	
Stand 1e suppletore begroting 2002		52 810	105 888	50 888	50 887	50 887	
Nieuwe mutaties							
Beleidsmatige mutaties							
Verhoging in het kader van EACC			6 000	6 000			
Overige mutaties		2 898	3 100	3 100	2 101	1 089	
Stand ontwerpbegroting 2003	45 280	54 508	115 920	60 921	53 920	52 908	52 908

Toelichting beleidsmatige mutaties:

Verhoging in het kader van EACC

Voor 2003 en 2004 worden hogere ontvangsten voorzien met betrekking tot case closures van FMS-cases. Hiertoe wordt een versnelde case closure procedure doorlopen (Enhanced Accelerated Case Closure (EACC)).

Opbouw verplichtingen Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 917 392	1 880 857	1 934 207	2 199 496	2 336 554	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 330 137	23 404	47 076	47 554	45 501	
Stand 1e suppletore begroting 2002		2 587 255	1 904 261	1 981 283	2 247 050	2 382 055	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Overheveling wachtgelden en inactiviteitswedden		42 784	35 521	36 244	34 166	33 267	
Overheveling project P&O 2000		- 15 000		- 9 760			
Overheveling KM-aandeel nieuwbouw Alexanderkazerne		4 400	5 550	1 168			
Loonbijstelling		46 373	48 438	48 635	49 172	51 914	
Overheveling Civiele Taken		- 213	- 213	- 227	- 221	- 210	
Overheveling stalling P-gelden			- 51 404	- 55 412	- 55 516	- 53 020	
Aandeel militaire pensioenen			- 5 613	- 2 277	- 630	- 1 904	
Prijsbijstelling			33 118	24 845	19 672	19 318	
Beleidsmatige mutaties							
Aanpassing begrotingssterkte			- 4 012	- 9 065	- 7 077	- 9 384	
Terugontvlechting werving DWS/IKS		20 886	20 721	20 781	20 781	20 781	
Enterprise Resource Planning (ERP)			- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 9 080	
Trekker Oplegger Combinatie (Tropco) 400/650 KN			49 000				
Geneeskundig KL-aandeel 1 GNC						- 58 084	
Vervanging Straalzender			- 4 538	- 19 059			
Titaan (overig)			26 000	13 650			
Battlefield Management System				- 6 807		- 48 067	
Capaciteits upgrade program EOVS				- 31 765			
NESRADS (BMC4I)			44 500				
NESRADS (SHORAD)						- 316 740	
Vervanging pantservoertuigen (GTK)		2 500	2 860	6 300	- 428 820		
Vervanging pantservoertuigen (IGV)			- 6 845				
Antitank Middelbare dracht (MRAT)			7 884	11 345	7 306	12 686	
Gevechtveld controle radar			19 950				
Vervanging mijnsystemen						- 25 400	
Vervanging brugleggende Tank						- 88 500	
Wissellaadsystemen					266 000		
Aanpassing overige exploitatie		22 986	67 775	87 077	84 723	108 253	
Aanpassing bestelmomenten overige investeringen		4 947	44 226	- 57 572	- 35 236	- 48 558	
Stand ontwerpbegroting 2003	3 134 589	2 716 918	2 230 379	2 032 584	2 194 570	1 969 327	2 708 286

Toelichting beleidsmatige mutaties (zowel voor verplichtingen- als uitgavenmutaties):

Aanpassing begrotingssterkte

De begrotingssterkte is in lijn gebracht met de bijgestelde wervingsverwachtingen.

Terugontvlechting DWS/IKS

Met ingang van 2002 zijn de krijgsmachtdelen weer zelf volledig verantwoordelijk voor de totale personeelsvoorziening (met uitzondering van keuring en selectie) waardoor de wervings-budgetten weer aan de krijgsmachtdelen ter beschikking worden gesteld

Diverse mutaties investeringsprojecten

De mutaties van de uitgaven en de verplichtingen met betrekking tot de investeringen zijn met name het gevolg van de structurele budgetoverheveling naar de exploitatie teneinde het aldaar verwachte tekort in de komende jaren te kunnen afdekken. Als gevolg hiervan hebben prioriteitsstellingen met betrekking tot het investeringsplan plaatsgehad, waardoor projecten

- zijn komen te vervallen;
- kwantitatief neerwaarts zijn bijgesteld;
- in de tijd zijn verschoven en/of
- in de «wachtrij» zijn gezet, maar wel zodanig dat directe verdere uitvoering mogelijk is, indien in de toekomst investeringsgelden vrijvallen.

Aanpassing overige exploitatie

In de afgelopen jaren zijn de uitgaven met betrekking tot de (materiële) exploitatie gestegen. Onder meer vanwege de stabiele trend in de jaren 1995–1999 leek deze toename incidenteel van aard. Na analyse is echter gebleken, dat deze stabiele trend met name is toe te schrijven aan onder andere interingen op de voorraden en dat feitelijk sprake was en is van een structurele verhoging van de behoeften.

Als gevolg van de gewijzigde taakstelling kent het KL-materieel een grotere mate van diversiteit dan voorheen, wat noodzakelijkerwijs heeft geleid tot een meer «versnipperde» logistieke ondersteuning en diensten-gevolge tot hogere uitgaven. Met name het onderhoud aan nieuwe geavanceerde opleidingsleer- en gevechtsondersteunende middelen legt een extra druk op de exploitatiebegroting omdat de instroming ervan niet gepaard is gegaan met afstoting van soortgelijk materieel. Tevens is voornoemd onderhoud relatief duur vanwege de hogere kosten van hoogwaardig opgeleid personeel. Daarnaast hebben vertragingen in de afstoting van militaire objecten geleid tot onvoorziene extra onderhouds-behoeften aan infrastructurele middelen.

Opbouw uitgaven Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		2 142 418	2 131 069	2 106 877	2 054 456	2 087 016	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		33 757	23 404	47 076	47 554	45 501	
Stand 1e suppletore begroting 2002		2 176 175	2 154 473	2 153 953	2 102 010	2 132 517	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Overheveling wachtgelden en inactiviteitswedden		42 784	35 521	36 244	34 166	33 267	
Overheveling project P&O 2000		- 5 445	- 5 881	- 2 228	- 2 042		
Overheveling KM-aandeel nieuwbouw Alexanderkazerne		4 400	5 550	1 168			
Loonbijstelling		46 373	48 438	48 635	49 172	51 914	
Diverse overheveling apparaatsuitgaven		413	- 37	- 174	- 165	- 116	
Overheveling stalling P-gelden			- 51 404	- 55 412	- 55 516	- 53 020	
Aandeel militaire pensioenen			- 5 613	- 2 277	- 630	- 1 904	
Projectmatige overheveling investeringen		1 748	3 900	12 657	7 306	12 686	
Prijsbijstelling			26 338	24 940	23 607	23 568	
Beleidsmatige mutaties							
Aanpassing begrotingssterkte			- 4 012	- 9 065	- 7 077	- 9 384	
Terugkomvlechting werving DWS/IKS		20 886	20 721	20 781	20 781	20 781	
Antitank Middelbare dracht (MRAT)			1 044	11 345	7 306	12 686	
Enterprice Resource Planning (ERP)			- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 9 100	
Tracking & Tracing			- 6 800	3 860	2 180	1 720	
Vervanging vrachtauto gewonden transport			- 9 100	- 9 100	- 2 000		
Wissellaadsystemen (WLS)			- 23 100	- 35 800	- 28 100	- 29 900	
Trekker Oplegger Combinatie (Tropco) 400/650 KN			5 900	10 000	9 100	- 17 700	
Titaan			5 700	17 000	13 200	6 810	
NESRADS (BMC4I)			10 900	33 600			
Vervanging pantservoertuigen (IGV)			3 800	- 2 300	- 4 500	- 3 600	
Verbetering Leopard 2			7 700	6 350	600	- 450	
Short Range Anti tank (SRAT)			- 22 700	- 12 700			
Tactische indoorsimulatie (TACTIS)			16 660	1 700	9 530	- 7 700	
Vervanging M109			1 800	18 300	- 4 400	13 400	
Aanpassing overige exploitatie		- 18 618	79 014	91 122	84 666	101 806	
Aanpassing kasritme overige investeringen		- 5 300	- 62 847	- 117 733	- 76 155	- 58 588	
Stand ontwerpbegroting 2003	2 264 065	2 263 417	2 229 165	2 238 065	2 176 239	2 219 693	2 206 364

Opbouw ontvangsten Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		58 153	58 493	58 516	58 516	58 516	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		9 213	1 000	1 000	1 000	1 000	
Stand 1e suppletore begroting 2002		67 366	59 493	59 516	59 516	59 516	
Stand ontwerpbegroting 2003	82 462	67 366	59 493	59 516	59 516	59 516	59 516

Opbouw verplichtingen Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 539 212	1 471 565	979 054	1 423 677	3 311 736	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		106 499	122 737	139 818	157 487	62 306	
Stand 1e suppletore begroting 2002		1 645 711	1 594 302	1 118 872	1 581 164	3 374 042	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Overheveling wachtgelden en inactiviteitswedden		9 978	7 176	6 287	5 836	5 833	
Diverse overhevelingen tussen beleids-terreinen		879	594	911	611	41	
Overheveling P&O 2000		- 2 723	- 3 540	- 1 090	- 1 997		
Loonbijstelling		20 628	21 469	21 404	21 443	22 906	
Overheveling stalling P-gelden			- 15 435	- 15 910	- 15 681	- 16 606	
Bijstelling raming militaire pensioenen			- 1 815	- 915	- 78		
Beleidsmatige mutaties							
Aanpassing Militair personeel		2 701	7 273	2 661	2 714	1 907	
Terugontvlechting DWS/IKS		7 503	7 483	7 521	7 521	7 521	
Helikopteropleidingen		10 399	- 10 421	- 10 735	11 400		
Omschrijving							
Onderhoud jachtvliegtuigen		13 930	1 408	18 595	- 12 759	- 7 745	
Onderhoud luchttransport		13 842	2 147	6 183			
Onderhoud helikopters		5 479	3 212	- 2 124	- 3 804	- 800	
Vervanging F-16 SDD-fase incl rentelasten		424 759	- 97 000	- 99 250	- 115 650	- 21 150	
Vervanging F-16 Nederlandse Projecten						11 340	
Vervanging F-16 productie fase					2 420 500	- 2 336 424	
Apache generiek capaciteitsverbetering		1 612	- 91 116	27 124	15 100		
Unmanned Aerial Vehicles		200	90 600		- 90 575		
Link 16		- 34 178	60 866				
Brandstoffen			- 4 957		- 5 186		
Pharos			18 600				
F-16 ALQ-131 Update			- 82 724	72 800			
F-16 Verbetering lucht-grond bewapening		- 77 143	78 520				
Aanpassing infrastructuur		74 478	- 32 694	6 632			
Aanpassing bestelmomenten overige exploitatie		73 265	- 10 717	18 668	- 29 900	26 945	
Aanpassing bestelmomenten overige investeringen		238 775	- 75 734	18 824	- 40 770	- 20 499	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 605 316	2 430 095	1 467 497	1 196 458	3 749 889	1 047 311	1 382 510

Toelichting beleidsmatige mutaties (zowel voor de verplichtingen- als de uitgavenmutaties)

Aanpassing militair personeel

Dit betreft een bijstelling als gevolg van de aangepaste begrotingssterkte en het verwerken van de algemene salarismaatregelen.

Opleidingen

Door de jachtvliegopleiding deels in Nederland te verzorgen is het budget dat voor opleidingen in de VS was begroot neerwaarts bijgesteld. Bij helikopteropleidingen is het aangaan van contracten in de tijd bijgesteld.

Onderhoud

Dit betreft onderhoud voor zowel jachtvliegtuigen, luchttransport als helikopters. Voor de jachtvliegtuigen en voor luchttransport zijn de contracten zowel in volume als tijd bijgesteld. Daarnaast zijn reparaties

die in de VS worden uitgevoerd duurder geworden. Het onderhoud aan helikopters is neerwaarts bijgesteld door een correctie op de LOA VZL (Apache).

Vervanging F-16

De budgetten zijn afgestemd op de businesscase en de afgesloten MOU inzake de SDD fase van de JSF.

Apache generieke capaciteitsverbetering

In samenwerking met de Koninklijke landmacht heeft een studie plaatsgevonden inzake de generieke capaciteitsverbetering van de Apache. De budgetten zijn in lijn gebracht met deze studie.

Unmanned Aerial Vehicles

Het verplichtingenbudget is aangepast op grond van de MOU met Frankrijk.

Link 16

Door een vertraging in het besluitvormingsproces is het afsluiten van de LOA vertraagd waardoor de verplichting later wordt aangegaan. Het budget is hiermee in lijn gebracht.

Brandstoffen

Het verbruik van brandstof is gebaseerd op het aantal geplande vliegreizen. De benodigde budgetten sluiten door deze bijstelling aan op het geplande vliegprogramma.

Pharos

Dit betreft een nieuw programma.

F-16 ALQ-131 update

De studie die plaatsvindt ten aanzien van de update van de ALQ-131 heeft vertraging opgelopen. Deze is in de budgetten verwerkt.

F-16 verbetering lucht-grond bewapening

De verwerving van dit project heeft vertraging opgelopen waardoor de verplichting een jaar later wordt aangegaan.

Aanpassing infrastructuur

De budgetten zijn aangepast aan de verwervingscapaciteit en de bijgestelde behoefte.

Transporthelikopters zelfbescherming

Door vertragingen in de betalingen in 2001 is het uitgavenbudget in 2002 toegenomen.

HAWK vervanging

De budgetten zijn aangepast aan de ontwikkelingen en beschikbare gegevens inzake de Patriot-deal met Duitsland.

Herfasering Luchtmobiele Brigade

De budgetten zijn aangepast aan de DMP documenten D inzake zelfbescherming.

Opbouw uitgaven Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 315 989	1 266 475	1 268 699	1 288 016	1 371 182	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		106 499	122 737	139 818	157 486	62 306	
Stand 1e suppletore begroting 2002		1 422 488	1 389 212	1 408 517	1 445 502	1 433 488	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Overheveling wachtgelden en inactiviteitswedden		9 978	7 176	6 287	5 836	5 833	
Diverse overhevelingen tussen beleids-terreinen		879	594	911	611	41	
Overheveling P&O 2000		- 2 723	- 3 540	- 1 090	- 1 997		
Loonbijstelling		20 628	21 469	21 404	21 443	22 906	
Overheveling stalling P-gelden			- 15 435	- 15 910	- 15 681	- 16 606	
Bijstelling raming militaire pensioenen			- 1 815	- 915	- 78		
Beleidsmatige mutaties							
Aanpassing Militair personeel		2 701	7 273	2 661	2 714	1 907	
Terugontvlechting DWS/IKS		7 503	7 483	7 521	7 521	7 521	
Opleidingen jachtvliegers		- 6 014	- 4 714	- 526		5 955	
Onderhoud jachtvliegtuigen		- 3 930	1 408	12 792	10 759	4 745	
Onderhoud luchttransport		4 842	7 147	4 218	3 384	2 581	
Onderhoud helikopters		- 9 479	- 1 212	- 2 124	- 2 804	- 800	
Brandstoffen		- 8 856	- 2 475	- 2 482	- 2 527	- 2 659	
Vervanging F-16 SDD-fase incl rentelasten		7 200	- 7 200	- 9 556	- 7 679	5 728	
Transporthelikopters zelfbescherming		11 654	- 1 450	- 243			
Vervanging F-16 productie fase						- 11 340	
Apache generiek capaciteitsverbetering		- 2 727	- 9 967	- 19 439	6 229	21 114	
Vervanging F-16 Nederlandse Projecten						11 340	
Pharos		- 64	- 64	4 928	6 743	6 743	
F-16 ALQ-131 Update			- 1 361	911	- 13 581	- 8 276	
Hawk vervanging		70	22 869	28 415	- 10 414	- 10 103	
Aanpassing infrastructuur		3 732	2 818	- 1 682	- 840	583	
Herfasering Luchtmobiele Brigade		- 35 854	11 232	- 114	9 275	3 732	
Aanpassing kasritme overige exploitatie		20 305	5 878	7 757	5 997	5 997	
Aanpassing kasritme overige investeringen		- 6 217	- 10 882	- 6 403	12 043	- 15 954	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 374 313	1 436 116	1 424 444	1 445 838	1 482 456	1 474 476	1 437 906

Opbouw ontvangsten Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		38 097	38 097	38 097	38 097	38 097	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Stand 1e suppletore begroting 2002		39 097	39 097	39 097	39 097	39 097	
Stand ontwerpbegroting 2003	37 683	39 097	39 097	39 097	39 097	39 097	39 097

Opbouw verplichtingen beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		286 408	189 758	290 466	284 267	273 454	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 43 090	- 139 276	- 41 980	- 45 762	- 48 462	
Stand 1e suppletore begroting 2002		329 498	329 034	332 446	330 029	321 916	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Diverse overhevelingen tussen beleidsartikelen		- 1 021	- 1 189	- 387	- 644	- 150	
Hogere ontvangsten		392	392	492	592	592	
Aandeel ramingsbijstelling militaire pensioenen			- 412	- 81	- 205	- 488	
Uitdeling loonbijstelling 2002		8 517	8 947	8 986	8 932	9 362	
Terugstellen budgetten nieuw P-beleid			- 6 120	- 6 159	- 6 252	- 6 290	
Overheveling wachtgelden		821	717	703	716	716	
Prijsbijstelling 2002/2003 e.v.		- 1 665	2 521	2 417	2 266	2 016	
Beleidsmatige mutaties							
Uitbreiding Schipholteam (drugskoeriers)		750	950	950	950	950	
Terugontvlechting DWS/IKS		1 734	1 734	1 734	1 734	1 734	
Overige mutaties		6 504	8 015	6 603	6 375	11 935	
Stand ontwerpbegroting 2003	300 634	345 530	344 589	347 704	344 493	342 293	344 213

Toelichting beleidsmatige mutaties (zowel voor de verplichtingen- als de uitgavenmutaties):

Uitbreiding Schipholteam (drugskoeriers)

Door het ministerie van Justitie wordt met deze budgetoverheveling invulling gegeven aan de uitbreiding van het Schipholteam met 15 vte'n om uitvoering te geven aan het actieplan «drugskoeriers».

Terugontvlechting DWS/IKS

Met ingang van 2002 zijn de krijgsmachtdelen weer zelf volledig verantwoordelijk voor de totale personeelsvoorziening (met uitzondering van keuring en selectie) waardoor de wervings-budgetten weer aan de krijgsmachtdelen ter beschikking worden gesteld.

Opbouw uitgaven beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		293 674	294 001	293 274	287 869	281 629	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		42 290	39 276	41 980	45 761	48 462	
Stand 1e suppletore begroting 2002		335 964	333 277	335 254	333 630	330 091	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Diverse overhevelingen tussen beleidsartikelen		- 1 021	- 1 189	- 387	- 644	- 150	
Hogere ontvangsten		392	392	492	592	592	
Aandeel ramingsbijstelling militaire pensioenen			- 412	- 81	- 205	- 488	
Uitdeling loonbijstelling 2002		8 517	8 947	8 986	8 932	9 362	
Terugstellen budgetten nieuw P-beleid			- 6 120	- 6 159	- 6 252	- 6 290	
Overheveling wachtgelden		821	717	703	716	716	
Prijsbijstelling 2002/2003 e.v.		- 1 665	2 521	2 417	2 266	2 016	
Beleidsmatige mutaties							
Uitbreiding Schipholteam (drugskoeriers)		750	950	950	950	950	
Terugontvlechting DWS/IKS		1 734	1 734	1 734	1 734	1 734	
Overige mutaties		- 1 697	- 1 698	- 1 700	- 1 700	- 1 701	
Stand ontwerpbegroting 2003	285 970	345 529	340 853	343 943	341 753	338 566	340 486

Opbouw ontvangsten beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		4 808	4 808	4 808	4 808	4 808	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002							
Stand 1e suppletore begroting 2002		4 808	4 808	4 808	4 808	4 808	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Hogere ontvangsten		392	392	492	592	592	
Stand ontwerpbegroting 2003	5 362	5 200	5 200	5 300	5 400	5 400	5 500

Opbouw verplichtingen en uitgaven Beleidsartikel 09 Uitvoeren vredesoperaties (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		170 177	172 901	172 901	172 901	172 901	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		93 900	5 500	5 500	5 500	5 500	
Stand 1e suppletore begroting 2002		264 077	178 401	178 401	178 401	178 401	
Stand ontwerpbegroting 2003	198 290	264 077	178 401	178 401	178 401	178 401	178 401

Opbouw ontvangsten Beleidsartikel 09 Uitvoeren vredesoperaties (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 407	1 407	1 407	1 407	1 407	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		5 500					
Stand 1e suppletore begroting 2002		6 907	1 407	1 407	1 407	1 407	
Stand ontwerpbegroting 2003	54 953	6 907	1 407	1 407	1 407	1 407	1 407

Opbouw verplichtingen Beleidsartikel 10 Civiele taken (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		32 399	32 032	31 471	31 545	31 566	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		5 602	29	29	29		
Stand 1e suppletore begroting 2002		38 001	32 061	31 500	31 574	31 566	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Prijsbijstelling		213	213	227	221	210	
Loonbijstelling		669	701	701	703	725	
Prijsbijstelling		- 320	373	361	363	363	
Overige mutaties		396	- 322	- 419	- 415	- 411	
Stand ontwerpbegroting 2003	23 550	39 159	33 026	32 371	32 446	32 452	32 449

Opbouw uitgaven Beleidsartikel 10 Civiele taken (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		32 399	32 032	31 471	31 545	31 566	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		5 602	29	29	29		
Stand 1e suppletore begroting 2002		38 001	32 061	31 500	31 574	31 566	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Prijsbijstelling		213	213	227	221	210	
Loonbijstelling		669	701	701	703	725	
Prijsbijstelling		- 320	373	361	363	363	
Overige mutaties		556	- 322	- 418	- 415	- 412	
Stand ontwerpbegroting 2003	35 651	39 119	33 026	32 371	32 446	32 452	32 449

Opbouw ontvangsten Beleidsartikel 10 Civiele taken (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		5 337	5 292	5 065	4 702	4 702	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002							
Stand 1e suppletore begroting 2002		5 337	5 292	5 065	4 702	4 702	
Stand ontwerpbegroting 2003	7 794	5 337	5 292	5 065	4 702	4 702	4 702

Opbouw verplichtingen Beleidsartikel 11 Internationale samenwerking (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		88 425	270 484	86 065	94 523	93 028	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		83 013	1 040	1 040	770	1 040	
Stand 1e suppletore begroting 2002		171 438	271 524	87 105	95 293	94 068	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Loonbijstelling		813	853	856	856	856	
Prijsbijstelling		- 2 206	2 015	3 006	4 027	1 000	
Beleidsmatige mutaties							
Intensivering EVDB (Strategisch Akkoord)			10 000	30 000	40 000	50 000	
Overige mutaties		381	18 613	- 2 000	- 3 000		
Stand ontwerpbegroting 2003	132 486	170 426	303 005	118 967	137 176	145 924	145 924

Toelichting beleidsmatige mutaties (zowel voor de verplichtingen- als de uitgavenmutaties):

Intensivering EVDB (Strategisch Akkoord)

In het strategisch akkoord is overeengekomen om met ingang van het begrotingsjaar 2006 te komen tot een structurele voorziening voor EVDB ter grootte van € 50,0 miljoen

Opbouw uitgaven Beleidsartikel 11 Internationale samenwerking (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		92 824	127 177	149 925	185 146	93 028	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		83 013	1 040	1 040	1 040	1 040	
Stand 1e suppletore begroting 2002		175 837	128 217	150 965	186 186	94 068	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Loonbijstelling		813	853	856	856	856	
Prijsbijstelling		- 2 206	2 015	3 006	4 027	1 000	
Terugboeking vanuit Koninklijke marine						13 613	
Overige mutaties		200					
Beleidsmatige mutaties							
Intensivering EVDB (Strategisch Akkoord)			10 000	30 000	40 000	50 000	
Stand ontwerpbegroting 2003	131 395	174 644	141 085	184 827	231 069	159 537	145 924

Opbouw ontvangsten Beleidsartikel 11 Internationale samenwerking (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		14 430	14 430	14 430	14 430	14 430	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002							
Stand 1e suppletore begroting 2002		14 430	14 430	14 430	14 430	14 430	
Stand ontwerpbegroting 2003	4 952	14 430	14 430	14 430	14 430	14 430	14 430

Opbouw verplichtingen niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		256 502	255 274	246 661	247 187	241 755	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 4 816	2 283	- 720	- 740	- 606	
Stand 1e suppletore begroting 2002		261 318	252 991	247 381	247 927	242 361	
Technische mutaties							
Diverse overhevelingen tussen beleidsartikelen exploitatie		142	1 184	1 086	1 086	959	
Diverse overhevelingen tussen beleidsartikelen investeringen		- 297	- 602	- 161	- 387	- 25	
Ramingsbijstelling ontvangsten		2 351	1 070	1 070			
Aandeel ramingsbijstelling militaire pensioenen			- 124	- 24	- 61	- 146	
Uitdeling loonbijstelling 2002		4 823	5 069	5 061	5 075	5 234	
Terugstellen budgetten nieuw P-beleid			- 2 341	- 2 342	- 2 342	- 2 342	
Herfasering restant A&O-gelden		- 635					
Overheveling wachtgelden		3 856	3 243	2 973	2 802	2 801	
Uitdeling prijsbijstelling		- 2 604	3 499	3 357	3 336	3 446	
Beleidsmatige mutaties							
Terugontvlechting DWS/IKS		- 36 912	- 36 772	- 36 772	- 36 772	- 36 772	
Herfasering bedrijfsrestaurant IDL		- 2 600	- 200	1 200			
Overheveling diensten van kerndepartement		7 220	7 115	7 115	7 115	7 115	
Aanpassing bestelmomenten overige exploitatie		732					
Aanpassing bestelmomenten overige investeringen		10 497	- 2 893	3 937	4 379	11 476	
Overige mutaties		219	199	194	192	191	230 958
Stand ontwerpbegroting 2003	269 318	248 110	231 438	234 075	232 350	234 298	230 958

Toelichting Beleidsmatige mutaties (zowel voor de verplichtingen- als de uitgavenmutaties):

Terugontvlechting DWS/IKS

De krijgsmachtdelen zijn met ingang van 2002 zelf weer volledig verantwoordelijk voor de totale personeelsvoorziening, met uitzondering van keuring en selectie. De hierbij behorende budgetten zijn weer teruggeboekt naar de krijgsmachtdelen.

Herfasering bedrijfsrestaurant IDL

Door vertraging in de bouw is herfasering van het budget noodzakelijk gebleken.

Overheveling diensten van het kerndepartement

Met ingang van het begrotingsjaar is het Centraal Bureau Militaire Salarissen ondergebracht bij het Dico. Tevens wordt met ingang van 2002 een aanvullende deel van de documentaire informatievoorziening van het Kerndepartement verzorgd door het Dico.

Opbouw uitgaven niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		255 568	254 185	247 312	247 278	249 999	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 4 812	2 283	- 720	- 740	- 606	
Stand 1e suppletore begroting 2002		260 380	251 902	248 032	248 018	250 605	
Technische mutaties							
Diverse overhevelingen tussen beleidsartikelen exploitatie		142	1 184	1 086	1 086	959	
Diverse overhevelingen tussen beleidsartikelen investeringen		- 297	- 602	- 161	- 387	- 25	
Ramingsbijstelling ontvangsten		2 351	1 070	1 070			
Aandeel ramingsbijstelling militaire pensioenen			- 124	- 24	- 61	- 146	
Uitdeling loonbijstelling 2002		4 823	5 069	5 061	5 075	5 234	
Terugstellen budgetten nieuw P-beleid			- 2 341	- 2 342	- 2 342	- 2 342	
Herfasering restant A&O-gelden		- 635					
Overheveling wachtgelden		3 856	3 243	2 973	2 802	2 801	
Uitdeling prijsbijstelling		- 2 604	3 499	3 357	3 336	3 446	
Beleidsmatige mutaties							
Herfasering bedrijfsrestaurant IDL		- 3 948	3 494	454			
Terugontvlechting DWS/IKS		- 36 912	- 36 772	- 36 772	- 36 772	- 36 772	
Overheveling diensten van kerndepartement		7 220	7 115	7 115	7 115	7 115	
Overige mutaties		219	199	194	192	191	
Stand ontwerpbegroting 2003	269 726	234 595	236 936	230 043	228 062	231 066	231 420

Opbouw ontvangsten niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning Krijgsmacht (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		21 561	21 431	21 212	21 390	21 352	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002							
Stand 1e suppletore begroting 2002		21 561	21 431	21 212	21 390	21 352	
Technische mutaties							
Ramingsbijstelling		2 351	1 070	1 070			
Stand ontwerpbegroting 2003	26 875	23 912	22 501	22 282	21 390	21 352	21 352

Opbouw verplichtingen en uitgaven niet-beleidsartikel 70 Geheime uitgaven (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002	499	499	499	499	499	499	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		420	408	408	408	408	
Stand 1e suppletore begroting 2002		919	907	907	907	907	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Prijsbijstelling		- 9	11	11	11	11	
Stand ontwerpbegroting 2003	908	910	918	918	918	918	918

Opbouw verplichtingen en uitgaven niet-beleidsartikel 80 Nominaal en Onvoorzien (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		181 763	155 472	154 514	181 405	157 685	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 29 940	94 382	38 236	37 124	44 172	
Stand 1e suppletore begroting 2002		151 823	249 854	192 750	218 529	201 857	
Nieuwe mutaties							
Uitdeling loonbijstelling		- 152 707	- 173 911	- 175 498	- 176 750	182 622	
Overboeking naar Algemeen		- 20 118					
Tegemoetkoming fiscalisering dienstautos			550	550	550	550	
Hogere ontvangsten DTO		4 044					
Afrekening eindejaarsmarge		6 110					
Herfasering bedrijfsrestaurant IDL		3 948	- 3 494	- 454			
Prijsbijstelling		107 630					
Taakstellingen Regeerakkoord							
Volume- en efficiency taakstelling personeel			- 51 016	- 92 781	- 134 546	- 167 061	
Taakstelling inhuur			- 7 000	- 7 000	- 7 000	- 7 000	
Taakstelling subsidies			- 2 363	- 3 938	- 5 513	- 6 300	
Niet uitgedeelde prijsbijstelling			- 56 588	- 55 767	- 54 787	- 53 751	
Ramingsbijstelling dollarkoers SDD			- 30 000	- 20 000	- 10 000		
Stand ontwerpbegroting 2003		100 730	- 73 968	- 162 138	- 169 517	- 214 327	- 218 023

Toelichting mutaties

Uitdeling loonbijstelling

De voor 2002 berekende loonbijstelling is uitgedeeld over de (niet)-beleidsartikelen.

Overboeking naar Algemeen

Naar het niet-beleidsartikel 90 Algemeen zijn gelden overgeboekt voor de jaarlijks terugkerende lumpsum betaling aan de Belastingdienst voor de tegemoetkoming in de fiscalisering van de van Rijkswegge verstrekte huisvesting en voeding voor defensiepersoneel.

Tegemoetkoming fiscalisering dienstauto's

Defensie is gecompenseerd voor de gevolgen van de fiscalisering van het gebruik van dienstauto's.

Hogere ontvangsten DTO

Door de Defensie Telematica Organisatie wordt een deel van de winst over het afgelopen begrotingsjaar afgestort aan het moederdepartement aangezien het vermogen per ultimo december 2002 de voorgeschreven norm overschreed.

Eindafrekening eindejaarsmarge 2001

De eindafrekening van het afgelopen begrotingsjaar heeft geleid tot een bijstelling van de eindejaarsmargen

Herfasering bedrijfsrestaurant IDL

Door vertraging in de aanbesteding van het bedrijfsrestaurant IDL, geraamd op het artikel 60 Ondersteuning Krijgsmacht, is herfasering van het budget noodzakelijk gebleken. Deze herfasering loopt over het artikel Nominaal en Onvoorzien.

Prijsbijstelling

Deze mutatie betreft de door het ministerie van Financiën uitgedeelde prijsbijstelling, inclusief de dollarcompensatie (€ 24,071 miljoen), alsmede het terughalen van 75 % van de reeds bij 1^e suppletore begroting ten laste van dit artikel uitgedeelde prijsbijstelling (€ 83,559 miljoen). Dit als uitvloeisel van het feit dat slechts 25% van de gecalculeerde prijsbijstelling aan Defensie is uitgekeerd.

Strategisch Akkoord

De taakstellingen zoals neergelegd in het Strategisch Akkoord, aangevuld met het niet aan Defensie uitgedeelde deel van de gecalculeerde prijsbijstelling, is in afwachting van het invullen met concrete beleidsmatige maatregelen op dit artikel gesteld.

Opbouw verplichtingen niet-beleidsartikel 90 Algemeen (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 187 945	1 169 387	1 204 428	1 236 842	1 231 919	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		46 141	75 906	77 013	76 632	76 594	
Stand 1e suppletore begroting 2002		1 234 086	1 245 293	1 281 441	1 313 474	1 308 513	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Uitvoering project P&O 2000		8 894	16 338	9 439	9 711		
Onderzoeken belastingdienst		20 703					
Honorering milieuprojecten			- 2 637	- 1 930			
Stalling Borstlap			89 510	94 223	94 325	92 943	
Prijsbijstelling		- 665	3 847	4 313	4 338	4 371	
Ramingsbijstelling		190	25 662	- 6 897	- 21 096	12 823	
Loonbijstelling		37 990	40 478	42 054	42 877	42 635	
Overboeking wachtgelden		- 71 115	- 55 978	- 54 641	- 51 184	- 49 506	
Overige mutaties		- 705	2 826	1 778	1 506	1 870	
Beleidsmatige mutaties							
Overboeking diensten naar Ondersteuning Krijgsmacht		- 7 220	- 7 115	- 7 115	- 7 115	- 7 115	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 193 534	1 222 158	1 358 224	1 362 665	1 386 836	1 406 534	1 411 158

Toelichting beleidsmatige mutaties (zowel voor verplichtingen als uitgavenmutaties):

Overboeking diensten naar Ondersteuning Krijgsmacht

Met ingang van het begrotingsjaar is het Centraal Bureau Militaire Salarissen ondergebracht bij het Dico. Tevens wordt met ingang van 2002 een aanvullende deel van de documentaire informatievoorziening van het kerndepartement verzorgd door het Dico.

Opbouw uitgaven niet-beleidsartikel 90 Algemeen (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		1 193 934	1 176 125	1 220 098	1 236 842	1 231 928	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		47 142	75 906	77 013	76 631	76 585	
Stand 1e suppletore begroting 2002		1 241 076	1 252 031	1 297 111	1 313 473	1 308 513	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Uitvoering project P&O 2000		8 894	16 338	9 439	9 711		
Onderzoeken belastingdienst		20 703					
Honorering milieuprojecten			- 2 637	- 1 930			
Stalling Borstlap			89 510	94 223	94 325	92 943	
Ramingsbijstelling		190	25 662	- 6 897	- 21 096	12 823	
Prijbsijstelling		- 665	3 847	4 313	4 338	4 371	
Loonbijstelling		37 990	40 478	42 054	42 877	42 635	
Overboeking wachtgelden		- 71 115	- 55 978	- 54 641	- 51 184	- 49 506	
Overige mutaties		244	2 249	2 323	2 279	2 102	
Beleidsmatige mutaties							
Overboeking diensten naar Ondersteuning Krijgsmacht		- 7 220	- 7 115	- 7 115	- 7 115	- 7 115	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 190 656	1 230 097	1 364 385	1 378 880	1 387 608	1 406 767	1 411 932

Opbouw ontvangsten niet-beleidsartikel 90 Algemeen (€ 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		7 831	9 283	8 103	8 875	6 107	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		227					
Stand 1e suppletore begroting 2002		8 058	9 283	8 103	8 875	6 107	
Nieuwe mutaties							
Technische mutaties							
Hogere ontvangsten DTO		4 044					
Stand ontwerpbegroting 2003	12 401	12 102	9 283	8 103	8 875	6 107	6 107

Overzicht van de door de Staten-Generaal aanvaarde moties en door de bewindslieden in het vergaderjaar 2001–2002 gedane toezeggingen.

A. Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van zaken
<i>Motie Van den Doel c.s.</i> inzake het verzoek de Kamer vóór 1 april 2002 een herziening van het reservistenbeleid te doen toekomen, met daarbij een overzicht van maatregelen en het daarbij behorende tijdspad.	Ingediend tijdens het debat over de begroting van Defensie voor het jaar 2002, d.d. 31 oktober 2001. 28 000 X nr. 13.	Zie toezeggingen
<i>Motie Van Ardenne-van der Hoeven/Albayrak</i> inzake het verzoek in overleg met het Defensie vrouwenennetwerk een strategisch actieplan op te stellen en uit te voeren om voor 2010 het percentage vrouwen in de Defensie-organisatie tenminste op het afgesproken niveau te brengen.	Ingediend tijdens het debat over de begroting van Defensie voor het jaar 2002, d.d. 31 oktober 2001. 28 000 X nr. 15.	
<i>Motie Van den Doel/Zijlstra</i> inzake het draaginsigne veteranen	Ingediend tijdens het debat over de begroting van Defensie voor het jaar 2002, d.d. 31 oktober 2001. 28 000 X nr. 16.	
<i>Motie J. M. de Vries c.s.</i> inzake het opnemen in de Militaire Ambtenarenwet van instemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordigers voor aspirant-militairen	Ingediend tijdens VAO 17-jarigenproblematiek, d.d. 25 juni 2002. 26 900 nr. 54	

B. Door de bewindslieden gedane toezeggingen

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken (per 1/8/2002)
Gedragsregels voor de Nederlandse militairen in de VAE en Oman	Algemeen overleg van 27 juni 2002 Kamerstuk 26 122, nr. 39	Zie brief d.d. 17 juli 2002 Kamerstuk def0200151
Samenvoeging luchtverdediging op De Peel: DMP-A document aanpassing en uitbreiding infrastructuur op De Peel in laatste kwartaal 2001 aanbieden	Brief d.d. 18 oktober 2001 Kamerstuk 26 900, nr. 41	Zie brief d.d. 25 maart 2002 Kamerstuk 26 900, nr. 50.
Brief voortgang van veranderingsproces en wijzigingen in topstructuur van kerndepartement vóór begrotingsbehandeling aanbieden	Brief d.d. 12 oktober 2001 Kamerstuk 28 000X, nr. 4	Zie brief d.d. 17 oktober 2001 Kamerstuk 26 237, nr. 12.
Brief materieellogistieke informatievoorziening vóór eind 2001 aanbieden	Brief d.d. 23 oktober 2001 Kamerstuk 28 000	Zie brief d.d. 17 januari 2002 Kamerstuk 28 000 X, nr. 21.
Brief over inzet KL-personeel op Schiphol	Begrotingsonderzoek d.d. 18 oktober 2001 Kamerstuk 28 000, nr. 9.	Zie brief d.d. 19 oktober 2001 Nr. S2001011358
Taakgroep Terrorisme en Defensie en bescherming BC-wapens	Debat begroting d.d. 31 oktober 2001 Handelingen 17	Zie brief d.d. 18 januari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 40.
Informatie over peace-enforcing brigade	Debat begroting d.d. 31 oktober 2001 Handelingen 17	Zie brief d.d. 15 november 2001 Kamerstuk 28 000 X, nr. 20.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken (per 1/8/2002)
Informatie over onderzoek naar ongewenst gedrag	Brief d.d. 3 oktober 2001 Kamerstuk 26 237, nr. 11.	Zie brief d.d. 12 februari 2002 Kamerstuk def0200027
Reactie op rapport Commissie Opperbevelhebberschap	Brief d.d. 19 april 2002 Kamerstuk def0200207	Zie brief d.d. 21 april 2002 Kamerstuk 26 237, nr. 13.
Overkoepelende bestuursorganisatie militaire geschiedschrijving	Brief d.d. 21 januari 2002 Kamerstuk def0200013	Zie brief 7 mei 2002 Kamerstuk def0200109
Resultaten voorstudie vervanging pantservoertuigen aanbieden in voorjaar 2002	Brief d.d. 23 oktober 2001 Kamerstuk 26 396, nr. 9.	Zie brief d.d. 18 maart 2002 Kamerstuk 26 396, nr. 11.
Onderzoeken n.a.v. aanrijding met Turkse burger	Brief 4 december 2001 Aanhangsel van Handelingen 351 vergaderjaar 2001–2002	Zie brief d.d. 29 mei 2002 Aanhangsel van Handelingen 1221 vergaderjaar 2001–2002
Resultaten nieuwe (externe) audit belastingfaciliteiten BRD aanbieden in voorjaar 2002	Brief d.d. 24 september 2001 en Algemeen overleg op 4 oktober 2001 Kamerstukken 17 050, nr. 223 en 224	Onderzoek is in juli 2002 aangevangen
NATO force structure review/HRF hoofdkwartier: Na besluitvorming zal Kamer geïnformeerd worden	Brief d.d. 17 oktober 2001 Kamerstuk 28 000 X, nr. 7.	Kamer zal worden geïnfor- meerd
Brief over afronding B/C-fase van project luchtverkenningssysteem zal Kamer in 2002 ontvangen	Brief d.d. 23 oktober 2001 Kamerstuk def0000163	Kamer zal worden geïnfor- meerd
Cijfers verloop vrouwelijke BOT-ers worden vóór april 2002 aangeboden t.b.v. jaarlijks overleg terzake	Brief d.d. 23 oktober 2001 Kamerstuk def0000163	Bij volgende overleg worden cijfers aangeboden
Studie inzake planning van vredesoperaties. Nadat de studie is voltooid zal de Kamer geïnformeerd worden	Brief d.d. 23 oktober 2001 Kamerstuk def0000163	
Personele problemen Kmar: Rapport van Universiteit van Utrecht wordt binnen Kmar geëvalueerd en teruggekoppeld met het personeel. Het definitieve oordeel over het rapport zal medio december 2001 worden gezonden	Brief d.d. 11 september 2001 Nr. D2001002827 Aanhangsel van Handelingen 1712 vergaderjaar 2000–2001	Naar verwachting zomer 2002
Rapportage werkgroep reservisten	Debat begroting d.d. 31 oktober 2001 Handelingen 17	Zie brief 22 februari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 45
Uitkomsten afweging tussen Venlo en Nieuw Milligen t.a.v. DARS zullen niet eerder dan medio 2002 bekend zijn	Brief d.d. 10 januari 2002 Kamerstuk 26 900, nr. 44	Kamer zal worden geïnfor- meerd
NAVO en terrorismebestrijding: In aanloop naar NAVO-top van Praag in november 2002 wordt de Kamer over de rol van de NAVO bij bestrijding van terrorisme nader ingelicht	Brief d.d. 22 februari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 45	Kamer zal worden geïnfor- meerd
Maritieme TMD: Kamer inlichten over uitkomsten onderzoek door de VS naar alternatieven voor ontwikkeling van de Standard Missile 2 block IVA	Algemeen overleg d.d. 28 maart 2002 Kamerstuk 27 857, nr. 4	Kamer zal worden geïnfor- meerd
Eindevaluatie Luchtmobiele brigade: Over de operationele gereedheidsstatus wordt de Kamer te zijner tijd geïnformeerd; over de evaluatie van beide helikopterprojecten wordt de Kamer na beëindiging in 2004 en 2006 met een E-brief nader geïnformeerd	Brief d.d. 15 april 2002 Kamerstuk 22 327, nr. 52	Kamer zal worden geïnfor- meerd
Mechanische Centrale Werkplaats: Studie naar toekomst hoger onderhoud van de KL	Brief d.d. 7 juni 2002 Kamerstuk def0200127	Kamer zal worden geïnfor- meerd

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken (per 1/8/2002)
ABM-verdrag en missile defence; Amerikaans opzeggen verdrag en Amerikaanse voornemen t.a.v. missile defence	Brief d.d. 4 februari 2002 Kamerstuk 28 000 X, nr. 25	Zie brief 25 maart 2002 Kamerstuk 27 857 nr. 2
Taken fregatten Enduring Freedom	Algemeen overleg d.d. 6 februari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 47	Zie brief 27 februari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 46
SOFA/MoU/MTA bij vredesoperaties: wanneer wordt afgeweken van de norm bij statusregelingen (behoud jurisdictie over eigen personeel) wordt Kamer ingelicht	Algemeen overleg d.d. 3 juli 2002 Kamerstuk 23 591, nr. 9	Kamer zal worden geïnformeerd
Project RPV/UAV: Uitgebreide rapportage stand van zaken ontwikkeling van UAV-capaciteit door Nederland in samenwerking met Frankrijk	Brief d.d. 15 april 2002 Kamerstuk 28 000 X, nr. 27	Zie brief 28 mei 2002 Kamerstuk 28 000 X, nr. 30
Oordeel over conclusie uit NIOD-rapport Srebrenica «onwil» bij Defensie en extern onderzoek	Debat d.d. 25 april 2002 Handelingen 73 Brief d.d. 27 mei 2002 Kamerstuk 26 122, nr. 34	Zie brief d.d. 9 juli 2002 Kamerstuk 26 122, nr. 38
Nadere informatie meerjarige doorwerking planning KL (omzetten investering in exploitatie) in begrotingsvoorstel voor 2003	Brief d.d. 18 april 2002 Kamerstuk 28 302, nr. 3	Zie begroting
Geactualiseerd overzicht DCI force goals aanbieden in de financiële verantwoording 2001	Brief d.d. 12 oktober 2001 28 000, nr. 4	Zie Kamerstuk 28 380, nr. 22
Onderhoud onderzeeboten in Den Helder	Brief d.d. 7 juni 2002 Kamerstuk def0200128	Zie brief d.d. 19 juli 2002 Kamerstuk 28 000 X, nr. 35
Notitie CIMIC	Brief d.d. 15 maart 2002 Aanhangsel van Handelingen nr. 825 vergaderjaar 2001–2002	Kamer zal worden geïnformeerd
Uitbesteding DTO en NAFIN-beheer	Algemeen overleg d.d. 11 december 2001 Kamerstuk 28 044, nr. 3	Zie brief d.d. 8 mei 2002 Kamerstuk def0200096
Actieplan arbeidsomstandigheden: Tekst af te sluiten convenant fysieke belasting sector Defensie aanbieden aan Kamer. Plannen van aanpak krijgsmachtdelen voegen	Brief d.d. 23 oktober 2001	Kamer zal worden geïnformeerd
Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid: Informatie over ziekteverzuim, ARBO-diensten, convenant fysieke belasting en alle andere activiteiten van toepassing op ziekte, ziekteverzuim en voorkomen van arbeidsongeschiktheid en reïntegratie	Debat begroting d.d. 31 oktober 2001 Handelingen 17	Kamer zal worden geïnformeerd
Inlichten over stroomlijning landmachtstaven, incl. Nationaal Commando	Debat begroting d.d. 31 oktober 2001 Handelingen 17	Zie brief d.d. 22 februari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 45
Voortgang implementatie korte termijnmaatregelen Defensie en Terrorisme zal ook in de ontwerpbegroting 2003 worden verwerkt	Brief d.d. 22 februari 2002 Kamerstuk 27 925, nr. 45	Zie begroting
Archieven: Uitvoering van onderzoek naar KL-archieven wordt gelegd bij externe instantie. Over uitkomsten onderzoek wordt Kamer geïnformeerd Voortgang aanpak en voortgang verbetering van de documentaire informatievoorziening en het archiefbeheer binnen het Deltaplan DIVAB	Brief d.d. 27 mei 2002 Kamerstuk 26 122, nr. 35	Kamer zal worden geïnformeerd

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken (per 1/8/2002)
Milieujaarverslag 2001 is vertraagd en zal nu vóór 1 oktober 2002 worden aangeboden	Brief d.d. 8 juli 2002 Nr. MG2002001479	

A. Tot stand gekomen wetgeving (periode 1 augustus 2001 tot 1 augustus 2002)			
Citeertitel	Kamerstuk	Staatsblad jaar, nr.	Inwerkingtreding
1. Wet van 20 december 2001 tot wijziging van een aantal wetten in verband met de vereenvoudiging en vernieuwing van het militaire pensioenstelsel (Aanpassingswet Kaderwet militaire pensioenen)	27 875	Stb. 2002, 69	15 februari 2002

B. Bij het parlement aanhangige wetsvoorstellen				
Wetsvoorstel	Kamerstuk	Op 1 aug. 2002 gevorderd t/m	Verwachting omtrent eerstvolgende fase	Inwerkingtreding
1. Instelling van een ongevallenraad Defensie (Rijkswet ongevallenraad Defensie)	II 26 110 (R 1619)	Verslag houdende een lijst met vragen en antwoorden, november 2000	Behandeling gestaakt in afwachting van wetgeving nationale ongevallenraad	–
2. Wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst in verband met de Kaderwet dienstplicht	II 25 990 juni 1998	Verslag uitgebracht door Tweede Kamer naar aanleiding van verslag	Uitbrengen nota van wijziging en nota	Vooralsnog niet aan te geven
3. Regels met betrekking tot het geweldgebruik bij de bewaking van militaire objecten (Rijkswet geweldgebruik bewakers militaire objecten)	27 624 (R 1677)	Nota naar aanleiding van verslag ingediend bij de Eerste Kamer april 2002	Plenaire behandeling Eerste Kamer	Vooralsnog niet aan te geven
4. Goedkeuring van het op 9 september 1998 te Farnborough totstandgekomen Verdrag tussen de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, de Regering van de Franse Republiek, de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland en de Regering van de Italiaanse Republiek tot oprichting van een Gezamenlijke Organisatie voor Samenwerking op Defensie-materieelgebied (Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement) OCCAR (Trb. 1999, 174)	II 27 653	Nota naar aanleiding van verslag ingediend november 2001	Plenaire behandeling Tweede Kamer	Vooralsnog niet aan te geven
5. Wijziging van de Uitkeringswet gewezen militairen	II 28 269	Verslag uitgebracht Tweede Kamer, juli 2002	Uitbrengen nota naar aanleiding van verslag	Vooralsnog niet aan te geven

Bij de instroom wordt onderscheid gemaakt tussen aanstellingsbehoefte en aanstellingsopdracht. De aanstellingsbehoefte is de op een bepaald moment aanwezige behoefte aan nieuwe militairen teneinde te komen tot een adequate personeelsbezetting. De aanstellingsbehoefte wordt als uitgangspunt gehanteerd om te komen tot de aanstellingsopdracht met als doel uiteindelijk een bepaald aanstellingsresultaat te realiseren. Daarnaast dient bij de totstandkoming van de opdracht echter rekening te worden gehouden met factoren zoals opkomstverloop, opleidingscapaciteit, financiële randvoorwaarden en de situatie op de arbeidsmarkt. Tengevolge van deze kan de aanstellingsopdracht per saldo lager uitvallen dan de aanstellingsbehoefte. Het verschil geeft het aantal militaire functies aan die in 2003 nog niet kunnen worden gevuld, wanneer dat wordt afgezet tegen een adequate militaire personeelsbezetting. In onderstaande tabel wordt aangegeven welke aanstellingsbehoefte bestaat voor het jaar 2003 en welke aanstellingsopdracht is gegeven.

Jaar 2003	Aanstellingsbehoefte (intern+extern)		Aanstellingsopdracht (intern+extern)	
	Totaal MP	BOT	BBT	Totaal MP
KM	2 017	328	1 368	1 696
KL	8 563	260	4 670	4 930
Klu	2 485	286	1 452	1 738
Kmar	1 301	162	845	1 007
Totaal	14 366	1 036	8 335	9 371

Meerjarenramingen Beleidsartikel 01 Koninklijke marine bedragen x € 1000								
Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Programmauitgaven								
Commandant der Zeemacht in Nederland								
Ambtelijke burgerpersoneel	34 600	36 112	35 825	35 423	35 021	35 034	35 039	11
Militair personeel	221 014	223 416	227 019	226 334	225 812	224 927	224 058	11
Overige personele exploitatie	23 684	24 373	24 409	23 670	23 197	23 115	21 361	12
Materiële exploitatie	55 263	54 487	54 860	53 742	53 815	54 098	55 448	12
Totaal Commandant der Zeemacht in Nederland	334 560	338 388	342 113	339 168	337 844	337 174	335 906	
Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied								
Ambtelijke burgerpersoneel	4 430	4 160	4 165	4 166	4 166	4 167	4 167	11
Militair personeel	40 496	44 058	43 633	43 311	43 282	43 153	43 110	11
Overige personele exploitatie	9 880	10 772	10 418	10 814	9 840	9 821	9 839	12
Materiële exploitatie	11 196	12 096	12 242	12 415	12 820	12 786	12 793	12
Totaal Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied	66 003	71 086	70 458	70 705	70 108	69 927	69 908	
Commandant van het Korps mariniers								
Ambtelijke burgerpersoneel	1 394	1 471	1 488	1 489	1 489	1 490	1 490	11
Militair personeel	91 837	92 552	95 278	96 555	95 286	94 241	93 184	11
Overige personele exploitatie	9 612	10 129	10 042	10 129	10 146	10 139	10 139	12
Materiële exploitatie	12 242	15 108	15 078	15 806	15 802	15 792	15 798	12
Totaal Commandant van het Korps mariniers	115 085	119 259	121 886	123 979	122 723	121 662	120 611	
Ondersteunende eenheden								
Ambtelijke burgerpersoneel	97 859	100 758	99 920	98 650	97 493	97 521	97 532	11
Militair personeel	65 079	67 884	67 109	66 384	65 802	65 326	64 854	11
Overige personele exploitatie	22 950	24 482	19 131	18 846	18 894	18 939	20 291	12
Materiële exploitatie	102 186	96 979	96 858	93 078	90 354	92 934	89 392	12
Totaal Ondersteunende Eenheden	288 073	290 104	283 018	276 958	272 543	274 720	272 069	
Investerings								
Schepen	238 345	206 665	232 281	200 652	150 427	90 401	43 560	13
Vliegtuigen	38 764	32 497	40 158	55 998	89 678	107 810	151 073	13
Electronisch materieel	16 006	28 024	30 271	26 767	17 664	18 469	34 477	13
Munitie	24 245	20 259	32 804	24 355	30 465	26 257	57 576	13
Overig materieel	48 175	46 851	38 245	47 701	50 273	45 679	42 300	52
Infrastructuur	42 687	44 884	37 775	41 253	38 326	38 746	39 060	52
Totaal Investerings	408 222	379 180	411 534	396 726	376 833	327 362	368 047	
Subsidies en bijdragen								
Koninklijke Marine jachtclub	53	53	53	53	53	53	53	43F
Marine Watersportvereniging	32	32	32	32	32	32	32	43F
Marine Sanatoriumfonds								43F
Koninklijke Vereniging Marine Officieren	34	34	34	34	34	34	34	43F

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 01 Koninklijke marine
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Zeekadetkorps Nederland	23	23	23	23	23	23	23	43F
Stichting Militaire Tehuizen Overzee	7	7	7	7	7	7	7	43F
Bijdrage aan het ministerie van Economische Zaken ten behoeve van het Nederlands Instituut voor Maritieme Ontwikkeling (NIM)	68							03
Totaal Subsidies en bijdragen	217	149	149	149	149	149	149	
Totaal programmauitgaven	1 212 160	1 198 166	1 229 158	1 207 685	1 180 201	1 130 993	1 166 690	
Apparaatsuitgaven								
Admiraliteit								
Ambtelijke burgerpersoneel	32 017	34 163	34 164	33 475	33 428	33 481	33 587	11
Militair personeel	59 977	63 418	57 429	56 833	56 365	55 988	55 638	11
Overige personele exploitatie	23 537	22 973	21 336	21 075	21 027	22 534	22 578	12
Materiele exploitatie	98 377	99 892	82 170	81 548	82 426	85 148	82 527	12
Totaal Admiraliteit	213 909	220 446	195 099	192 931	193 246	197 151	194 330	
Wachtgelden en inactiviteitswedden								
Wachtgelden en inactiviteitswedden	12 540	12 456	12 186	11 196	10 260	9 403	8 723	11
Uitvoeringskosten	4 413	3 742						12
Totaal wachtgelden en inactiviteitswedden	16 953	16 198	12 186	11 196	10 260	9 403	8 723	
Totaal apparaatsuitgaven	230 862	236 644	207 285	204 127	203 506	206 554	203 053	
Totaal uitgaven	1 443 022	1 434 810	1 436 443	1 411 812	1 383 707	1 337 547	1 369 743	
Ontvangsten	45 280	54 508	115 920	60 921	53 920	52 908	52 908	16

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Programmauitgaven								
1e Divisie 7 december								
Ambtelijk burgerpersoneel	51 089	52 576	49 215	47 871	47 857	47 858	47 794	11
Militair personeel	422 801	441 831	448 215	457 486	471 219	491 506	510 900	11
Overige personele uitgaven	33 270	34 453	35 226	35 667	36 446	37 639	38 973	12
Materiële uitgaven	40 152	37 727	41 474	40 567	39 797	38 558	38 794	12
Totaal 1e Divisie 7 december	547 312	566 587	574 130	581 590	595 319	615 561	636 461	
Nationaal Commando, exclusief Civiele Taken								
Ambtelijk burgerpersoneel	166 704	187 697	186 472	186 312	185 724	185 727	185 631	11
Militair personeel	64 225	65 796	64 899	65 096	64 998	64 938	64 894	11
Overige personele uitgaven	81 452	80 466	72 673	81 210	76 207	79 793	79 761	12
Materiële uitgaven	306 903	296 969	307 611	305 479	299 864	287 857	273 529	12
Totaal Nationaal Commando	619 284	630 928	631 655	638 097	626 794	618 315	603 815	
Opleidings- en trainingscommando KL								
Ambtelijk burgerpersoneel	32 090	34 584	34 862	35 541	35 531	35 531	35 483	11
Militair personeel	146 767	159 529	165 671	166 187	167 945	168 615	171 618	11
Overige personele uitgaven	22 991	24 577	23 701	23 776	23 645	23 143	23 055	12
Materiële uitgaven	12 207	11 051	11 797	11 905	11 896	11 704	11 778	12
Totaal Opleidings- en trainingscommando KL	214 055	229 741	236 031	237 408	239 017	238 993	241 934	
Investerings								
Automatisering	49 053	23 018	13 209	11 342	19 178	21 580	23 730	52
Logistiek	18 986	20 046	45 970	28 220	36 830	25 002	40 002	52
Commandovoering, verbindingen en gevechtsinlichtingen	56 958	34 846	30 399	33 330	23 225	22 620	19 550	13
Elektronisch materieel	6 883	9 440	5 600	4 820	3 620	2 310		13
Nucleair, biologisch en chemisch materieel (NBC)	1 449	7 380	4 320					52
Luchtverdediging	19 748	6 650	11 800	28 400				12
Manoeuvre	136 896	141 356	185 064	194 425	158 860	113 155	79 895	13
Vuursteun	5 641	4 340	7 630	18 550	21 070	106 850	106 390	13
Gevechtssteun	8 198	3 321	3 530					13
Infrastructuur	134 797	101 339	80 738	63 284	61 068	60 401	60 408	51
Totaal Investerings	438 609	351 736	388 260	382 371	323 851	351 918	329 975	
Subsidies en bijdragen								
Stichting Jeugdwerk Duitsland	159	195	215	199	199	199	199	43F
Stichting KNLW «Generaal Hoefler»	719	718	734	733	733	733	732	43F
Totaal Subsidies en bijdragen	878	913	949	932	932	932	931	
Totaal programmuitgaven	1 820 138	1 779 905	1 831 025	1 840 399	1 785 913	1 825 719	1 813 116	

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Apparaatsuitgaven								
Landmachtstaf								
Ambtelijk burgerpersoneel	14 866	14 756	12 297	12 076	13 003	13 003	12 986	11
Militair personeel	17 785	19 791	20 036	19 073	19 042	18 409	18 381	11
Overige personele uitgaven	7 261	7 490	4 542	4 526	4 528	4 391	4 389	12
Materiële uitgaven	67 552	102 214	74 261	72 439	71 277	68 610	68 584	12
Totaal Landmachtstaf	107 464	144 251	111 136	108 114	107 851	104 414	104 340	
Overige Eenheden BLS								
Ambtelijk burgerpersoneel	64 677	70 178	68 870	69 207	69 073	69 170	69 183	11
Militair personeel	94 326	102 509	105 887	104 599	102 765	102 773	102 763	11
Overige personele uitgaven	36 655	49 001	14 411	2 456	- 619	- 263	- 194	12
Materiële uitgaven	91 836	74 790	62 316	77 046	77 090	84 613	83 539	12
Totaal Overige Eenheden BLS	287 494	296 477	251 483	253 308	248 309	256 293	255 292	
Wachtgelden en inactiviteitswedden								
Wachtgelden en inactiviteitswedden	32 949	32 898	35 521	36 244	34 166	33 267	33 616	11
Uitvoeringskosten	16 020	9 886						12
Totaal Wachtgelden en uitvoeringskosten	48 969	42 784	35 521	36 244	34 166	33 267	33 616	
Totaal apparaatsuitgaven	443 927	483 512	398 140	397 666	390 326	393 974	393 248	
Totaal uitgaven	2 264 065	2 263 417	2 229 165	2 238 065	2 176 239	2 219 693	2 206 364	
Ontvangsten	82 462	67 366	59 493	59 516	59 516	59 516	59 516	

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Programmauitgaven								
Tactische luchtmacht								
Ambtelijk burgerpersoneel	19 769	21 314	20 568	20 572	20 569	20 570	20 569	11
Militair personeel	274 394	277 400	288 967	285 766	286 143	287 901	284 314	11
Overige personele uitgaven	57 120	53 747	60 337	72 881	66 905	67 460	61 984	12
Materiële uitgaven	80 233	70 747	71 467	70 845	70 339	69 869	65 915	12
Totaal Tactische luchtmacht	431 516	423 208	441 339	450 064	443 956	445 799	432 782	
Logistiek Centrum Klu								
Ambtelijk burgerpersoneel	18 806	19 881	20 720	20 725	20 723	20 721	20 721	11
Militair personeel	18 473	18 300	18 837	18 672	18 697	18 784	18 569	11
Overige personele uitgaven	7 049	10 013	6 611	6 597	6 409	6 441	6 441	12
Materiële uitgaven	60 034	73 552	65 654	75 645	76 781	77 883	75 035	12
Totaal Logistiek Centrum Klu	104 362	121 746	111 823	121 639	122 610	123 830	120 766	
Koninklijke Militaire School luchtmacht								
Ambtelijk burgerpersoneel	4 556	5 100	5 113	5 114	5 114	5 114	5 114	11
Militair personeel	43 231	58 900	59 814	60 516	62 532	65 044	64 368	11
Overige personele uitgaven	14 566	15 253	12 278	12 284	12 293	12 307	12 307	12
Materiële uitgaven	10 981	11 723	10 441	10 441	10 441	10 441	10 441	12
Totaal Koninklijke Militaire School luchtmacht	73 334	90 976	87 646	88 356	90 380	92 906	92 230	
Investerings								
Vliegtuigmaterieel (incl. F-16)	62 172	163 750	106 431	112 524	158 012	196 717	183 712	13
Vervoermiddelen	18 020	14 090	26 652	21 205	14 596	15 718	15 342	52
Elektrisch en elektronisch materieel	51 893	19 702	78 267	82 685	96 618	89 730	69 872	13
Bewapeningsmaterieel	14 196	17 179	68 721	90 749	64 298	71 966	56 211	13
Springstoffen en munitie	543	1 292	23 129	30 122	29 636		9 076	13
Overig materieel	12 146	16 954	10 552	9 652	8 072	7 241	6 537	52
Infrastructuur	75 009	74 718	78 691	68 262	59 951	66 156	78 497	51
Luchtmobiele brigade	138 022	125 142	32 826	22 334	28 177	14 618	19 209	13
Totaal investeringen	372 001	432 827	425 269	437 533	459 360	462 146	438 456	
Totaal programmauitgaven	981 213	1 068 757	1 066 077	1 097 592	1 116 306	1 124 681	1 084 234	
Apparaatsuitgaven								
Staf Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten								
Ambtelijk burgerpersoneel	20 883	21 807	18 774	18 817	17 659	17 595	15 318	11
Militair personeel	88 196	88 289	65 987	64 768	64 345	64 189	62 212	11
Overige personele uitgaven	44 471	41 958	43 854	43 118	35 596	37 566	36 232	12
Materiële uitgaven	226 500	204 881	222 576	215 256	242 714	224 612	234 077	12
Totaal Staf Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten	380 050	356 935	351 191	341 959	360 314	343 962	347 839	

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Wachtgelden en inactiviteitswedden								
Wachtgelden en inactiviteitswedden	10 383	8 474	7 176	6 287	5 836	5 833	5 833	11
Uitvoeringskosten	2 667	1 950						12
Totaal Wachtgelden en inactiviteitswedden	13 050	10 424	7 176	6 287	5 836	5 833	5 833	
Totaal apparaatsuitgaven	393 100	367 359	358 367	348 246	366 150	349 795	353 672	
Totaal uitgaven	1 374 313	1 436 116	1 424 444	1 445 838	1 482 456	1 474 476	1 437 906	
Ontvangsten	37 683	39 097	39 097	39 097	39 097	39 097	39 097	16

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Programmauitgaven								
Ambtelijk burgerpersoneel	8 008	10 333	13 018	13 707	14 811	15 857	16 312	11
Militair personeel	121 220	132 638	139 442	141 526	140 123	138 124	136 552	11
Overige Personele exploitatie	18 382	24 554	23 139	22 345	21 931	22 268	22 804	12
Materiële exploitatie	31 435	33 052	31 754	34 019	34 755	35 030	34 706	12
Exploitatieuitgaven	179 046	200 577	207 353	211 597	211 620	211 279	210 374	
Investerings								
Vervoermiddelen en vaartuigen	5 411	5 500	4 622	5 419	3 955	5 314	5 599	52
Elektrisch en elektronisch materieel	1 863	8 726	7 900	1 803	1 101	1 079	1 079	52
Automatiseringsmiddelen	3 432	6 639	3 625	4 416	4 039	2 695	6 978	52
Bewapeningsmaterieel		239	225	225	225	225	225	13
Springstoffen en munitie								
Telefooninstallaties	1 270	5 237	2 523	2 515	2 508	2 499	2 500	52
Overig groot materieel	1 104	3 961	2 182	4 011	8 220	2 327	2 375	52
Infrastructuur	7 057	17 658	14 987	15 464	9 750	10 672	8 389	52
Totaal Investerings groot materieel en infrastructuur	20 137	47 960	36 064	33 853	29 798	24 811	27 145	
Totaal programmauitgaven	199 183	248 537	243 417	245 450	241 418	236 090	237 519	
Apparaatsuitgaven								
Burgerpersoneel	3 838	4 952	6 070	6 332	6 970	7 635	7 926	11
Militair personeel	58 100	63 572	65 018	65 384	65 940	66 504	66 349	11
Overige personele exploitatie	8 811	11 769	10 789	10 323	10 321	10 722	11 080	12
Materiële exploitatie	15 065	15 841	14 806	15 717	16 355	16 866	16 863	12
Wachtgeld en inactiviteitswedden	973	858	753	737	749	749	749	11
Totaal apparaatsuitgaven	86 787	96 992	97 436	98 493	100 335	102 476	102 967	
Totaal uitgaven	285 970	345 529	340 853	343 943	341 753	338 566	340 486	
Ontvangsten	5 362	5 200	5 200	5 300	5 400	5 400	5 500	16

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 09 Uitvoeren vredesoperaties
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
VN-contributies	53 773	59 445	59 445	59 445	59 445	59 445	59 445	01
SFOR	87 118	79 281	79 000	79 000	79 000	79 000	79 000	01
KFOR		3 773						01
Enduring Freedom		45 055	21 752					01
ISAF		24 755						01
UNFICYP	1 347							01
Task Force Fox		15 000	5 000					01
UNMEE	47 325	3 449						01
PSO		1 815	1 815	1 815	1 815	1 815	1 815	01
Overige operaties en voorziening	8 727	31 504	11 389	38 141	38 141	38 141	38 141	01
Totaal uitgaven	198 290	264 077	178 401	178 401	178 401	178 401	178 401	
Ontvangsten	54 953	6 907	1 407	1 407	1 407	1 407	1 407	

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 10 Civiele taken
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba								
Ambtelijk burgerpersoneel	3 588	3 731	3 731	3 731	3 731	3 731	3 731	11
Militair personeel	4 684	2 131	2 140	2 140	2 141	2 151	2 151	11
Overige uitgaven	11 380	12 713	13 133	12 542	12 589	12 589	12 589	11
Investerings	2 242	5 639						52
Totaal Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba	21 894	24 214	19 004	18 413	18 461	18 471	18 471	
Kustwachtcentrum Nederland								
Ambtelijk burgerpersoneel	1 795	1 803	1 803	1 803	1 803	1 805	1 805	11
Militair personeel	525	549	551	551	551	551	551	11
Overige uitgaven	3 101	3 367	3 410	3 410	3 410	3 410	3 410	12
Totaal Kustwachtcentrum Nederland	5 421	5 719	5 764	5 764	5 764	5 766	5 766	
Explosieven opruiming								
Ambtelijk burgerpersoneel	1 276	839	897	899	899	899	899	11
Militair personeel	5 396	5 727	5 651	5 690	5 648	5 673	5 670	11
Overige uitgaven	1 665	2 620	1 710	1 605	1 674	1 642	1 642	12
Totaal Explosievenopruiming	8 336	9 186	8 258	8 194	8 221	8 215	8 212	
Hulp aan civiele overheden								
Totaal uitgaven Civiele taken	35 651	39 119	33 026	32 371	32 446	32 452	32 449	
Totaal ontvangsten Civiele taken	7 794	5 337	5 292	5 065	4 702	4 702	4 702	16

**Meerjarenramingen Beleidsartikel 11 Internationale Samenwerking
bedragen x € 1000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Bijdrage aan NAVO	62 442	71 078	72 852	72 493	73 475	72 222	72 222	43G
EVDB	45 379	79 950	44 534	88 632	133 892	63 613	50 000	43G
Attachés	21 852	22 219	22 279	22 282	22 282	22 282	22 282	11
Overige internationale samenwerking	1 722	1 397	1 420	1 420	1 420	1 420	1 420	31
Totaal uitgaven	131 395	174 644	141 085	184 827	231 069	159 537	145 924	
Ontvangsten	4 952	14 430	14 430	14 430	14 430	14 430	14 430	16

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Programmauitgaven								
Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie								
Ambtelijk burgerpersoneel	7 748	8 328	8 014	7 977	7 993	7 994	7 994	11
Militair personeel	13 029	14 228	14 159	14 199	14 213	14 213	14 213	11
Overige personele uitgaven	2 809	2 740	3 853	3 853	3 853	3 853	3 853	12
Materiële uitgaven	32 857	33 688	34 159	34 045	34 124	34 597	34 597	12
Totaal Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie	56 443	58 984	60 185	60 074	60 183	60 657	60 657	
Instituut Keuring en Selectie Defensie								
Ambtelijk burgerpersoneel	7 483	4 517	4 441	4 208	4 219	4 220	4 220	11
Militair personeel	10 239	3 315	3 168	2 977	2 980	2 980	2 980	11
Overige personele uitgaven	2 255	1 174	1 182	1 182	1 182	1 182	1 182	12
Materiële uitgaven	48 163	7 702	7 069	7 069	7 069	7 296	7 295	12
Totaal Instituut Keuring en Selectie Defensie	68 140	16 708	15 860	15 436	15 450	15 678	15 677	
Militair Geneeskundig Facilitair Bedrijf								
Ambtelijk burgerpersoneel	14 485	14 954	15 258	15 154	14 857	14 865	14 865	11
Militair personeel	17 007	19 050	19 480	19 856	20 667	20 680	20 694	11
Overige personele uitgaven	4 479	9 610	9 465	8 643	8 758	8 758	8 758	12
Materiële uitgaven	19 452	12 920	12 929	12 311	11 928	12 520	12 520	12
Totaal Militair Geneeskundig Facilitair Bedrijf	55 423	56 534	57 132	55 964	56 210	56 823	56 837	
Instituut Defensie Leergangen								
Ambtelijk burgerpersoneel	1 970	2 430	2 372	2 346	2 351	2 350	2 351	11
Militair personeel	2 769	3 049	2 996	3 008	3 008	3 010	3 012	11
Overige personele uitgaven	1 075	1 004	993	990	990	990	990	12
Materiële uitgaven	4 495	4 344	4 427	4 300	4 300	4 482	4 482	12
Totaal Instituut Defensie Leergangen	10 309	10 827	10 788	10 644	10 649	10 832	10 835	
Overige Interservice Diensten								
Ambtelijk burgerpersoneel	15 047	15 790	15 781	15 491	15 467	15 319	15 319	11
Militair personeel	12 749	15 196	15 562	15 345	15 150	15 150	15 150	11
Overige personele uitgaven	2 615	3 037	2 808	2 795	2 845	2 846	2 846	12
Materiële uitgaven	9 859	15 740	15 226	15 161	15 220	15 301	15 262	12
Totaal Overige Interservice Diensten	40 270	49 763	49 377	48 792	48 682	48 616	48 577	

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. code
Investerings groot materieel en infrastructuur								
Groot materieel	7 426	13 623	10 001	6 277	7 792	5 608	5 295	52
Infrastructuur	9 060	6 193	13 440	10 309	8 131	10 677	10 911	52
Totaal Investerings groot materieel en infrastructuur	16 486	19 816	23 441	16 586	15 923	16 285	16 206	
Totaal programmauitgaven	247 071	212 632	216 783	207 496	207 097	208 891	208 789	
Apparaatsuitgaven								
Staf Defensie Interservice Commando								
Ambtelijke burgerpersoneel	2 910	3 534	3 421	3 240	3 137	3 138	3 138	11
Militair personeel	885	1 853	1 975	1 705	1 707	1 706	1 706	11
Overige personele uitgaven	1 870	1 794	- 1 713	- 1 714	- 1 714	- 1 714	- 1 714	12
Materiële uitgaven	11 916	9 662	11 809	14 660	13 181	14 392	14 848	12
Totaal staf Defensie Interservice Commando	17 581	16 843	15 492	17 891	16 311	17 522	17 978	
Wachtgelden in inactiviteitswedden								
Wachtgelden in inactiviteitswedden	4 635	4 681	4 661	4 656	4 654	4 653	4 653	11
Uitvoeringskosten	439	439						12
Totaal Wachtgelden in inactiviteitswedden	5 074	5 120	4 661	4 656	4 654	4 653	4 653	
Totaal apparaatsuitgaven	22 655	21 963	20 153	22 547	20 965	22 175	22 631	
Totaal uitgaven	269 726	234 595	236 936	230 043	228 062	231 066	231 420	
Ontvangsten	26 875	23 912	22 501	22 282	21 390	21 352	21 352	16

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 70 Geheime uitgaven
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Geheime uitgaven	908	910	918	918	918	918	918	12

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 80 Nominaal en onvoorzien
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Loonbijstelling		69 805	65 876	56 346	57 384	52 637	52 607	01
Prijsbijstelling		30 925	7 373	72	24 266	6 719	3 053	01
Efficiencytaakstelling				- 38 571	- 38 571	- 38 571	- 38 571	01
Onvoorzien								01
Taakstelling Regeerakkoord			- 147 217	- 179 985	- 212 596	- 235 112	- 235 112	01
Totaal Nominaal en onvoorzien		100 730	- 73 968	- 162 138	- 169 517	- 214 327	- 218 023	

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 90 Algemeen
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Apparaatsuitgaven								
Kerndepartement								
Ambtelijk burgerpersoneel	33 151	36 370	32 440	32 645	32 658	32 701	32 884	11
Militair personeel	13 794	13 686	12 789	12 770	12 780	12 797	12 803	11
Overige personele uitgaven	10 433	32 045	30 389	31 532	28 856	29 755	33 649	12
Materiële uitgaven	68 287	29 602	27 035	30 887	33 339	33 660	34 376	12
Totaal Kerndepartement	125 665	111 703	102 653	107 834	107 633	108 913	113 712	
Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst								
Ambtelijk burgerpersoneel	16 075	19 142	19 128	19 281	18 839	18 299	18 299	11
Militair personeel	13 514	18 426	18 401	18 377	17 893	17 515	17 529	11
Overige personele uitgaven	3 619	3 385	3 371	3 362	3 360	3 360	3 360	12
Materiële uitgaven	14 090	13 310	9 785	9 704	10 550	11 458	11 450	12
Totaal Militaire Inlichtingendienst	47 298	54 263	50 685	50 724	50 642	50 632	50 638	
Wachtgelden en inactiviteitswedden								
Wachtgelden en inactiviteitswedden	3 843	3 217	3 093	2 795	2 796	2 795	2 795	11
Uitvoeringskosten		528						12
Totaal wachtgelden en inactiviteitswedden	3 843	3 745	3 093	2 795	2 796	2 795	2 795	
Totaal apparaatsuitgaven	176 806	169 711	156 431	161 353	161 071	162 340	167 145	
Programmauitgaven								
Investerings								
Investerings door Kerndepartement		10 720	18 392	11 129	11 537	1 554	1 554	52
Investerings Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst		5 582	3 492	3 257	3 066	3 066	3 066	52
Totaal investeringen		16 302	21 884	14 386	14 603	4 620	4 620	
Milieu-uitgaven	2 669	4 158	5 629	13 034	14 775	14 776	14 731	12
Pensioenen en uitkeringen								
Militaire nabestaanden pensioenen	30 272	30 087	30 415	30 866	31 276	31 605	31 933	11
Militaire diensttijdpensioenen	312 460	322 900	319 743	323 161	325 778	326 108	327 029	11
Militaire invaliditeitspensioenen	82 349	84 724	82 323	81 198	79 565	78 023	76 284	11
Uitkeringswet gewezen militairen	378 962	394 190	393 334	396 411	401 161	398 215	391 786	11
Sociale zorg	5 978	5 978	5 978	5 978	5 978	5 979	5 978	11
Overige uitkeringen	6 099	6 099	6 099	6 099	6 099	6 099	6 099	11
Reserve-overdracht	8 778	11 345	7 624	7 624	7 624	7 624	7 624	11
Veteranenbeleid	373	719	550	550	550	551	551	11
<i>Kapitaaldekking prepensioen</i>								11
Nominale bijdrage			14 464	14 464	14 464	14 464	14 464	11
Voorschot premietekort			56 007	55 447	55 321	55 127	54 651	11
<i>Kapitaaldekking militair ouderdomspensioen</i>								11
Nominale bijdrage	35 622	41 949	46 375	47 572	49 396	51 139	53 327	62D

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 90 Algemeen
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Lening ABP (hoofdsom)						30 131	34 850	72D
Lening ABP (rente)						590	1 906	26
Uitvoeringskosten			16 238	15 451	14 880	15 734	15 385	11
Totaal uitgaven militaire pensioenen en uitkeringen	860 893	897 991	979 150	984 821	992 092	1 021 389	1 021 867	
waarvan niet-relevant			56 007	55 447	55 321	85 848	91 407	
Wetenschappelijk onderzoek								
Doelfinanciering TNO	50 283	51 928	47 188	47 185	47 185	47 187	47 188	31
NLR V&W	454	457	465	465	465	465	465	3
Onderzoek en technologie	13 521	12 929	13 249	12 479	12 221	12 171	12 171	31
Totaal wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling	64 258	65 314	60 902	60 129	59 871	59 823	59 824	
Ziektekostenvoorziening Defensiepersoneel	28 264	24 551	24 852	24 832	24 834	24 837	24 837	11
Garanties								
Eurometaal								63D
Nederlandse Bond van Verzekeraars								63D
Totaal Garanties								
Subsidies en bijdragen								
Stichting Maatschappij en Krijgsmacht	247	248	248	248	248	247	247	43F
Stichting Homosexualiteit en krijgsmacht	25	25	25	25	25	25	25	43F
Nederlandse Reservisten Federatie	45	45	45	45	45	45	45	43F
Stichting Koepelorganisatie militaire tehuizen	1 114	936	936	936	936	935	935	43F
Comité international de médecine et de pharmacie militaires	2	2	2	2	2	2	2	43F
Koninklijke vereniging ter beoefening van de krijgswetenschap, ten behoeve van de buitengewone leerstoel militair recht aan de Universiteit van Amsterdam en het tijdschrift de «Militaire spectator»	29	78	78	78	78	79	24	43F
Stichting Protestant Interkerkelijk Thuisfront	23	23	23	23	23	23	23	43F
Stichting Nationaal Katholiek Thuisfront	11	11	11	11	11	11	11	43F
Defensie Vrouwenennetwerk	5	41	5	5	5	5	5	43F
Veteranenplatform	141	144	144	144	144	144	144	43F
Bouw Plaspoelpolder (verzakelijking TNO)	10 755	5 128						43F
Stichting Dienstverlening Veteranen	5 190	5 019	5 235	5 244	5 245	5 245	5 245	43F
Subsidies	17 587	11 700	6 752	6 761	6 762	6 761	6 706	
Stichting bijzondere scholen voor onderwijs op algemene grondslag (OCW)	4 233	4 343	4 515	4 562	4 563	4 564	4 564	03
Stichting Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen «Clingendael» (BuiZa)	798	798	798	798	798	798	798	03
het Internationaal Comité van het Rode Kruis (BuiZa)	32	32	32	32	32	32	32	03
Stichting Atlantische Commissie (BuiZa)	135	135	135	135	135	135	135	03

**Meerjarenramingen niet-beleidsartikel 90 Algemeen
bedragen x € 1 000**

Omschrijving	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Econ. Code
Collectie Visser		908						03
Adviesraad Internationale vraagstukken	74	74	74	74	74	74		03
Bijdrage VWS Kenniscentrum		68	68	68				03
Bijdragen	5 272	6 358	5 622	5 669	5 602	5 603	5 529	
Totaal Subsidies en bijdragen	22 859	18 058	12 374	12 430	12 364	12 364	12 235	
Departementsbrede uitgaven								
Voorlichting	3 011	2 651	2 898	2 967	2 968	2 970	2 970	12
Schadevergoedingen	4 695	5 795	5 795	5 795	5 795	5 795	5 850	63Z
Overige uitgaven	25 061	24 078	2 375	2 375	2 375	2 375	2 375	12
Infrastructuur	2 140	1 488						52
Specifiek P-maatregelen			92 095	96 758	96 860	95 478	95 478	11
Totaal overige departementale uitgaven	34 907	34 012	103 163	107 895	107 998	106 618	106 673	
Totaal programmauitgaven	1 013 850	1 060 386	1 207 954	1 217 527	1 226 537	1 244 427	1 244 877	
Totaal uitgaven	1 190 656	1 230 097	1 364 385	1 378 880	1 387 608	1 406 767	1 411 932	
Ontvangsten	12 401	12 102	9 283	8 103	8 875	6 107	6 107	16

Kengetallen en volumegegevens beleidsartikel 01 Koninklijke marine

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	4 350	4 370	4 313	4 265	4 219	4 214	4 214
– gemiddeld salaris	x € 1,-	39 150	40 427	40 705	40 610	40 672	40 743	40 772
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	170 301	176 664	175 562	173 203	171 597	171 693	171 815

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	11 812	11 831	12 009	12 180	12 298	12 374	12 472
waarvan:								
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	7 584	7 346	7 114	6 764	6 341	5 978	5 607
– gemiddeld salaris	x € 1,-	45 692	48 521	48 590	48 688	49 076	49 462	48 342
– totale uitgaven	x € 1000,-	346 527	356 437	345 668	329 327	311 189	295 681	271 053
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	4 123	4 323	4 709	5 209	5 745	6 179	6 640
– gemiddeld salaris	x € 1,-	31 238	30 380	29 986	30 043	29 897	29 836	31 053
– totale uitgaven	x € 1000,-	128 795	131 333	141 203	156 493	171 761	184 357	206 194
– ANT-/ARUMIL	aantal vte'n	105	162	186	207	212	217	225
– gemiddeld salaris	x € 1,-	29 336	21 963	19 339	17 377	16 967	16 576	15 987
– totale uitgaven	x € 1000,-	3 080	3 558	3 597	3 597	3 597	3 597	3 597
Totaal militair personeel	x € 1000,-	478 402	491 328	490 468	489 417	486 547	483 635	480 844

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal							
	mensjaren	540,0	444,3	339,0	322,5	297,4	282,1	306,4
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	33 308	35 359	35 359	35 359	35 359	35 359	35 359
– totale uitgaven	x € 1000,-	17 987	15 711	11 986	11 402	10 516	9 975	10 834
– kleding en uitrusting	aantal vte'n							
	(bp en mp)	15 949	15 930	16 036	16 138	16 205	16 271	16 361
– gemiddeld per vte	x € 1,-	81	93	97	96	96	96	95
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 294	1 482	1 548	1 557	1 557	1 558	1 558
– voeding	aantal vte'n							
	(bp en mp)	15 949	15 930	16 036	16 138	16 205	16 271	16 361
– gemiddeld per vte	x € 1,-	641	685	682	633	631	633	630
– totale uitgaven	x € 1000,-	10 225	10 907	10 931	10 211	10 231	10 295	10 314
– overige persoonsgebonden personele uitgaven voor de Admiraliteit	aantal vte'n							
	(bp en mp)	1 735	1 866	1 737	1 736	1 734	1 734	1 734
– gemiddeld per vte	x € 1,-	1 930	1 533	1 629	1 631	1 633	1 636	1 636
– totale uitgaven	x € 1000,-	3 348	2 860	2 830	2 832	2 831	2 836	2 836
– overige persoonsgebonden personele uitgaven overige KM-ressorts	aantal vte'n							
	(bp en mp)	14 214	14 064	14 299	14 402	14 471	14 537	14 627
– gemiddeld per vte	x € 1,-	2 646	3 060	2 794	2 818	2 710	2 750	2 623
– totale uitgaven	x € 1000,-	37 613	43 040	39 946	40 590	39 214	39 974	38 370
– overige persoonsgebonden personele uitgaven voor de gehele KM	aantal vte'n							
	(bp en mp)	15 949	15 930	16 036	16 138	16 205	16 271	16 361
– gemiddeld per vte	x € 1,-	1 126	1 084	1 016	1 021	1 046	1 134	1 130
– totale uitgaven	x € 1000,-	17 965	17 267	16 293	16 480	16 953	18 448	18 494
– vliegopleidingen	aantal							
	vliegers in							
	opleiding	15	15	17	15	17	15	17
– gemiddeld per vte	x € 1,-	82 134	97 467	106 000	97 467	106 000	97 467	106 000
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 232	1 462	1 802	1 462	1 802	1 462	1 802
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	89 663	92 729	85 335	84 534	83 104	84 548	84 208

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal							
	mensjaren	2,0						
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	127 966						
– totale uitgaven	x € 1000,-	256						
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	15 949	15 930	16 036	16 138	16 205	16 271	16 361
– gemiddeld per vte	x € 1,-	6 266	5 615	5 634	5 238	5 225	5 205	5 079
– totale uitgaven	x € 1000,-	99 929	89 440	90 350	84 537	84 665	84 696	83 103
– Brandstoffen, oliën en smeermiddelen								
– gasolie schepen	1 000 m ³	62,0	58,4	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
– kerosine patrouillevliegtuigen	1 000 m ³	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
– helikopterbrandstof	1 000 m ³	1,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
– totale uitgaven	x € 1000,-	24 295	17 378	13 050	17 513	17 518	18 441	17 518
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	124 481	106 818	103 400	102 050	102 183	103 137	100 621
Andere volumegegevens:								
– overige materiële uitgaven	x € 1000,-	154 784	171 744	157 809	154 538	153 035	157 621	155 336
Sub-totaal	x € 1000,-	154 784	171 744	157 809	154 538	153 035	157 621	155 336
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	279 264	278 562	261 209	256 588	255 217	260 757	255 957

Kengetallen en volumegegevens Beleidsartikel 02 Koninklijke landmacht

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	8 832	8 681	8 498	8 457	8 460	8 461	8 463
– gemiddeld salaris	x € 1,-	37 299	41 446	41 388	41 505	41 512	41 519	41 484
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	329 426	359 791	351 715	351 007	351 188	351 288	351 077

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal waarvan:	aantal vte'n	21 327	21 460	21 971	22 332	22 924	23 742	24 531
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	10 254	10 174	10 028	9 742	9 622	9 637	9 728
– gemiddeld salaris	x € 1,-	44 806	46 689	46 796	46 779	46 834	46 803	46 725
– totale uitgaven	x € 1000,-	459 437	475 019	469 272	455 720	450 639	451 037	454 538
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	11 073	11 286	11 943	12 590	13 302	14 105	14 803
– gemiddeld salaris	x € 1,-	25 062	27 252	27 383	27 667	27 585	27 424	27 401
– totale uitgaven	x € 1000,-	277 514	307 563	327 041	348 325	366 935	386 809	405 624
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	736 951	782 581	796 313	804 045	817 574	837 846	860 162
Andere volumegegevens:								
– Uitgaven inzake de Nationale reserve	x € 1000,-	8 953	6 875	8 395	8 395	8 395	8 395	8 395
Totaal militair personeel	x € 1000,-	745 904	789 457	804 708	812 440	825 969	846 241	868 557

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal							
	mensjaren	891,9	606,6	594,0	568,4	548,2	528,4	528,4
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	44 998	44 997	45 976	45 934	45 939	45 903	45 884
– totale uitgaven	x € 1000,-	40 134	27 295	27 310	26 109	25 184	24 255	24 245
– overige persoonsgebonden personele uitgaven ressorts	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	2 202	2 305	2 362	2 350	2 342	2 327	2 316
– totale uitgaven	x € 1000,-	66 419	69 480	71 983	72 367	73 495	74 932	76 429
– overige persoonsgebonden personele uitgaven KL-breed	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	705	985	1 050	1 100	974	926	904
– totale uitgaven	x € 1000,-	21 271	29 691	32 002	33 864	30 570	29 823	29 811
– kleding en uitrusting t.b.v. militair personeel	aantal vte'n (mp)	21 327	21 460	21 971	22 332	22 924	23 742	24 531
– gemiddeld per vte	x € 1,-	1 423	1 995	1 512	1 873	1 628	1 700	1 645
– totale uitgaven	x € 1000,-	30 352	42 802	33 226	41 828	37 312	40 371	40 355
– voeding	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	1 058	1 023	1 023	1 045	1 026	1 032	1 007
– totale uitgaven	x € 1000,-	31 919	30 833	31 184	32 181	32 208	33 229	33 216
– onderwijs en opleiding t.b.v. BBT-personeel	aantal vte'n	11 073	11 286	11 943	12 590	13 302	14 105	14 803
– gemiddeld per vte	x € 1,-	728	706	616	585	540	478	455
– totale uitgaven	x € 1000,-	8 062	7 973	7 352	7 366	7 179	6 743	6 740
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	198 157	208 074	203 057	213 716	205 948	209 354	210 796
Andere volumegegevens: Overige personele uitgaven	x € 1000,-	- 16 528	- 12 088	- 52 504	- 66 080	- 65 740	- 64 650	- 64 813
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	181 629	195 986	150 553	147 635	140 208	144 704	145 984

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal							
	mensjaren	75,4						
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	79 947						
– totale uitgaven	x € 1000,-	6 028						
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	527	606	639	640	634	627	622
– totale uitgaven	x € 1000,-	15 881	18 274	19 457	19 698	19 882	20 183	20 510
– huisvesting KL-breed	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	1 841	1 925	1 793	1 734	1 671	1 618	1 579
– totale uitgaven	x € 1000,-	55 510	58 011	54 623	53 391	52 428	52 119	52 098
– inventarisgoederen en klein materieel KL-breed	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	722	958	793	791	776	728	711
– totale uitgaven	x € 1000,-	21 765	28 890	24 175	24 341	24 358	23 455	23 445
– data- en telecommunicatie	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	2 634	1 550	2 331	2 207	2 103	1 905	1 858
– totale uitgaven	x € 1000,-	79 436	46 725	71 017	67 950	65 995	61 339	61 314
– onderhoud van gebouwen en terreinen	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	1 024	1 160	1 043	1 015	965	956	933
– totale uitgaven	x € 1000,-	30 882	34 975	31 781	31 236	30 275	30 791	30 779
– groot onderhoud gebouwen en terreinen	aantal vte'n (bp en mp)	30 159	30 141	30 469	30 789	31 384	32 203	32 994
– gemiddeld per vte	x € 1,-	963	890	981	973	935	911	889
– totale uitgaven	x € 1000,-	29 054	26 825	29 893	29 953	29 353	29 346	29 334
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	238 556	213 700	230 946	226 569	222 292	217 234	217 481
Andere volumegegevens:								
– brandstoffen, olie, smeermiddelen en bedrijfsstoffen	x € 1000,-	22 964	22 293	20 630	21 403	21 418	23 455	23 445
– overige materiële uitgaven	x € 1000,-	257 131	286 757	245 883	259 464	256 215	250 654	235 297
Sub-totaal	x € 1000,-	280 095	309 050	266 513	280 866	277 633	274 108	258 743
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	518 651	522 750	497 459	507 435	499 925	491 342	476 224

Kengetallen en volumegegevens beleidsartikel 03 Koninklijke luchtmacht

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	1 786	1 804	1 708	1 709	1 709	1 708	1 708
– gemiddeld salaris	x € 1,-	35 842	37 751	38 159	38 168	37 487	37 471	36 138
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	64 014	68 102	65 175	65 228	64 065	64 000	61 723

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	10 888	11 160	11 090	11 100	11 220	11 519	11 870
waarvan:								
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	7 160	6 928	6 740	6 556	6 420	6 340	6 281
– gemiddeld salaris	x € 1,-	43 843	46 045	45 909	45 983	46 046	45 731	44 382
– totale uitgaven	x € 1000,-	313 916	319 000	309 427	301 466	295 618	289 938	278 765
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	3 728	4 232	4 350	4 544	4 800	5 179	5 365
– gemiddeld salaris	x € 1,-	29 608	29 274	28 547	28 225	28 354	28 187	28 089
– totale uitgaven	x € 1000,-	110 378	123 889	124 179	128 256	136 099	145 980	150 698
Totaal militair personeel	x € 1000,-	424 294	442 889	433 606	429 723	431 718	435 918	429 462

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal							
	mensjaren	233,0	307,0	258,0	230,0	170,0	142,0	144,0
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	79 635	88 824	88 605	88 339	87 175	87 733	86 340
– totale uitgaven	x € 1000,-	18 555	27 269	22 860	20 318	14 820	12 458	12 433
– overige persoonsgebonden personele uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	12 674	12 964	12 798	12 809	12 929	13 227	13 578
– gemiddeld per vte	x € 1,-	4 060	3 606	3 465	3 828	3 944	3 878	3 766
– totale uitgaven	x € 1000,-	51 451	46 754	44 340	49 031	50 998	51 299	51 139
– kleding en uitrusting t.b.v. militair personeel	aantal vte'n (mp)	10 888	11 160	11 090	11 100	11 220	11 519	11 870
– gemiddeld per vte	x € 1,-	713	795	768	683	563	548	532
– totale uitgaven	x € 1000,-	7 767	8 874	8 518	7 579	6 313	6 313	6 313
– kleding en uitrusting t.b.v. vliegers	aantal vte'n (mp)	564	563	570	573	573	573	573
– gemiddeld per vte	x € 1,-	6 881	5 080	4 211	3 490	3 490	3 490	3 490
– totale uitgaven	x € 1000,-	3 881	2 860	2 400	2 000	2 000	2 000	2 000
– voeding t.b.v. militair personeel	aantal vte'n (mp)	10 888	11 160	11 090	11 100	11 220	11 519	11 870
– gemiddeld per vte	x € 1,-	778	751	765	765	756	737	715
– totale uitgaven	x € 1000,-	8 471	8 383	8 487	8 487	8 487	8 487	8 487
– vliegopleidingen (initieel)	aantal vliegers in opleiding	96	96	94	94	94	94	94
– gemiddeld per vlieger in opleiding	x € 1,-	126 302	237 229	314 574	444 968	381 926	386 298	329 298
– totale uitgaven	x € 1000,-	12 125	22 774	29 570	41 827	35 901	36 312	30 954
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	102 250	116 914	116 175	129 242	118 519	116 869	111 326
Andere volumegegevens:								
Overige personele uitgaven	x € 1000,-	20 956	4 057	6 905	5 638	2 684	6 905	5 638
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	123 206	120 971	123 080	134 880	121 203	123 774	116 964

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal							
	mensjaren	32,0						
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	270 906						
– totale uitgaven	x € 1000,-	8 669						
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	12 674	12 964	12 798	12 809	12 929	13 227	13 578
– gemiddeld per vte	x € 1,-	7 412	6 052	4 526	3 992	5 162	5 072	4 879
– totale uitgaven	x € 1000,-	93 936	78 453	57 925	51 129	66 743	67 087	66 245
– vliegtuigbrandstoffen	aantal m ³	171 735	34 506	44 984	44 972	44 972	45 278	45 736
– gemiddeld per vte	x € 1,-	253	679	698	698	698	697	696
– totale uitgaven	x € 1000,-	43 449	23 414	31 395	31 388	31 388	31 574	31 853
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	146 054	101 867	89 320	82 517	98 131	98 661	98 098
Andere volumegegevens: – overige materiële uitgaven	x € 1000,-	231 694	259 036	280 818	289 670	302 144	284 144	287 370
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	377 748	360 903	370 138	372 187	400 275	382 805	385 468

Kengetallen en volumegegevens beleidsartikel 04 Koninklijke marechaussee

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	309	374	463	488	533	576	596
– gemiddeld salaris	x € 1,-	38 337	40 869	41 227	41 064	40 865	40 785	40 668
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	11 846	15 285	19 088	20 039	21 781	23 492	24 238

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	5 212	5 668	5 875	5 965	5 995	6 006	6 012
waarvan:								
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	3 117	3 277	3 209	2 180	3 077	2 966	2 852
– gemiddeld salaris	x € 1,-	40 048	41 301	41 866	42 037	42 070	42 112	42 132
– totale uitgaven	x € 1000,-	124 829	135 345	134 348	133 678	129 450	124 905	120 161
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	2 095	2 391	2 666	2 785	2 918	3 040	3 160
– gemiddeld salaris	x € 1,-	26 010	25 456	26 299	26 295	26 255	26 225	26 184
– totale uitgaven	x € 1000,-	54 491	60 865	70 112	73 232	76 613	79 723	82 740
Totaal militair personeel	x € 1000,-	179 320	196 210	204 460	206 910	206 063	204 628	202 901

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal mensjaren	56	215	185	141	135	130	143
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	64 071	63 600	63 595	63 482	63 674	63 708	63 497
– totale uitgaven	x € 1000,-	3 588	13 674	11 765	8 951	8 596	8 282	9 080
– overige persoonsgebonden personele uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	5 521	6 030	6 322	6 437	6 512	6 566	6 592
– gemiddeld per vte	x € 1,-	4 275	3 756	3 506	3 684	3 633	3 763	3 763
– totale uitgaven	x € 1000,-	23 605	22 649	22 163	23 717	23 656	24 708	24 804
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	27 193	36 323	33 928	32 668	32 252	32 990	33 884

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal							
	mensjaren	101	58					
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	63 317	63 759					
– totale uitgaven	x € 1000,-	6 395	3 698					
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	5 521	6 030	6 322	6 437	6 512	6 566	6 592
– gemiddeld per vte	x € 1,-	5 243	5 044	4 633	4 744	4 427	4 371	4 636
– totale uitgaven	x € 1000,-	28 945	30 418	29 292	30 534	28 826	28 700	30 561
– brandstoffen, oliën en smeermiddelen	aantal m ³	2 668	2 222	2 153	2 153	2 153	2 153	2 153
– gemiddeld per m ³	x € 1,-	774	994	994	994	994	994	994
– totale uitgaven	x € 1000,-	2 064	2 209	2 140	2 140	2 140	2 140	2 140
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	37 404	36 325	31 432	32 674	30 966	30 840	32 701
Andere volumegegevens:								
– overige materiële uitgaven	x € 1000,-	9 098	12 568	15 128	17 062	20 144	21 056	18 868
Sub-totaal	x € 1000,-	9 098	12 568	15 128	17 062	20 144	21 056	18 868
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	46 502	48 893	46 560	49 736	51 110	51 896	51 569

Kengetallen en volumegegevens Beleidsartikel 10 Civiele taken

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– actief personeel	aantal vte'n	160	159	159	159	159	159	159
– gemiddeld salaris	x € 1,-	41 618	39 851	40 449	40 461	40 458	40 474	40 471
– totale uitgaven	x € 1000,-	6 659	6 336	6 431	6 433	6 433	6 435	6 435
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	6 659	6 336	6 431	6 433	6 433	6 435	6 435

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	140	148	147	147	148	149	149
waarvan:								
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	123	130	128	126	124	123	123
– gemiddeld salaris	x € 1,-	82 916	61 549	60 939	61 139	60 753	60 846	60 830
– totale uitgaven	x € 1000,-	10 199	8 001	7 800	7 704	7 533	7 484	7 482
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	17	18	19	21	24	26	26
– gemiddeld salaris	x € 1,-	23 897	24 592	28 473	32 222	33 601	34 276	34 240
– totale uitgaven	x € 1000,-	406	443	541	677	806	891	890
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	10 605	8 444	8 341	8 380	8 340	8 375	8 372
Totaal militair personeel	x € 1000,-	20 804	16 446	16 141	16 084	15 873	15 859	15 854

Kengetallen en volumegegevens niet-beleidsartikel 60 Ondersteuning krijgsmacht

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	1 282	1 192	1 178	1 160	1 160	1 156	1 156
– gemiddeld salaris	x € 1,-	38 720	41 561	40 920	40 814	40 476	40 497	40 497
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	49 643	49 553	48 216	47 344	46 952	46 814	46 815

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal waarvan:	aantal vte'n	1 334	1 249	1 285	1 276	1 273	1 273	1 273
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	958	954	969	959	956	956	956
– gemiddeld salaris	x € 1,-	46 725	50 231	48 487	48 705	49 522	49 537	49 553
– totale uitgaven	x € 1000,-	44 763	47 920	46 984	46 708	47 343	47 357	47 373
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	376	295	316	317	317	317	317
– gemiddeld salaris	x € 1,-	31 689	29 732	28 753	28 744	28 744	28 744	28 744
– totale uitgaven	x € 1000,-	11 915	8 771	9 086	9 112	9 112	9 112	9 112
Totaal militair personeel	x € 1000,-	56 678	56 691	56 070	55 820	56 455	56 469	56 485

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal mensjaren	81	117	150	149	150	150	150
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	54 210	71 468	72 067	57 490	57 555	57 523	57 523
– totale uitgaven	x € 1000,-	4 391	8 376	10 774	8 589	8 639	8 640	8 640
– overige persoonsgebonden personele uitgaven ressorts	aantal vte'n (bp en mp)	2 616	2 441	2 463	2 436	2 433	2 429	2 429
– gemiddeld per vte	x € 1,-	3 708	4 499	3 311	3 901	3 953	3 959	3 959
– totale uitgaven	x € 1000,-	9 700	10 983	8 155	9 502	9 617	9 617	9 617
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	14 091	19 359	18 929	18 091	18 256	18 257	18 257
Andere volumegegevens:								
– overige personele uitgaven	x € 1000,-	1 012						
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	15 103	19 359	18 929	18 091	18 256	18 257	18 257

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal mensjaren	15,0						
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	75 533						
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 133						
– onderhoud voertuigen	aantal kentekens	618	612	604	589	583	553	553
– gemiddeld per kenteken	x € 1,-	3 461	3 922	3 725	3 820	3 859	4 069	4 069
– totale uitgaven	x € 1000,-	2 139	2 400	2 250	2 250	2 250	2 250	2 250
– onderhoud spoorwagons	aantal wagons	403	403	403	403	403	403	403
– gemiddeld per wagon	x € 1,-	2 643	2 035	2 035	2 035	2 035	2 035	2 035
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 065	820	820	820	820	820	820
– brandstoffen, oliën en smeermiddelen (diesel)	aantal x m ³	17 649	17 257	17 257	17 257	17 257	17 257	17 257
– gemiddeld per m ³	x € 1,-	126	135	135	135	135	135	135
– totale uitgaven	x € 1000,-	2 218	2 335	2 335	2 335	2 335	2 335	2 335
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	2 616	2 441	2 463	2 436	2 433	2 429	2 429
– gemiddeld per vte	x € 1,-	3 681	3 552	3 563	3 499	3 503	3 509	3 509
– totale uitgaven	x € 1000,-	9 630	8 672	8 777	8 524	8 524	8 524	8 524
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	16 185	14 227	14 182	13 929	13 929	13 929	13 929
Andere volumegegevens:								
– inhuur vervoerscapaciteit	x € 1000,-	25 919	26 311	27 294	27 188	27 167	27 277	27 277
– budget werving	x € 1000,-	42 973	4 893	5 002	5 002	5 002	5 002	5 002
– budget selectie	x € 1000,-	1 299	327	327	327	327	327	327
– overige onderwijsgerelateerde uitgaven	x € 1000,-	1 870	2 040	2 065	2 065	2 065	2 065	2 065
– uitgaven geneeskundige zorg	x € 1000,-	8 076	8 173	8 173	8 173	7 800	8 173	7 800
– automatisering	x € 1000,-	10 856	8 746	8 838	8 838	9 004	8 891	8 891
– uitgaven Euroconversie	x € 1000,-	37	45					
– overige materiële uitgaven	x € 1000,-	19 527	19 294	19 738	22 024	20 528	22 924	23 713
Sub-totaal	x € 1000,-	110 557	69 829	71 437	73 617	71 893	74 659	75 075
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	126 742	84 056	85 619	87 546	85 822	88 588	89 004

**Kengetallen en volumegegevens niet-beleidsartikel 90 Algemeen
(onderdeel Kerndepartement)**

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	609	626	617	613	613	613	613
– gemiddeld salaris	x € 1,-	52 158	55 280	49 582	50 240	50 261	50 331	50 630
– totale uitgaven	x € 1000,-	31 764	34 605	30 592	30 797	30 810	30 583	31 036
– TRIP	aantal vte'n	36	50	50	50	50	50	50
– gemiddeld salaris	x € 1,-	38 528	35 300	36 960	36 960	36 960	36 960	36 960
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 387	1 765	1 848	1 848	1 848	1 848	1 848
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	33 151	36 370	32 440	32 645	32 658	32 701	32 884

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	237	237	237	235	235	235	235
waarvan:								
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	206	217	217	215	215	215	215
– gemiddeld salaris	x € 1,-	61 257	59 935	55 802	56 233	56 279	56 358	56 386
– totale uitgaven	x € 1000,-	12 619	13 006	12 109	12 090	12 100	12 117	12 123
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	31	20	20	20	20	20	20
– gemiddeld salaris	x € 1,-	37 903	34 000	34 000	34 000	34 000	34 000	34 000
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 175	680	680	680	680	680	680
Totaal militair personeel	x € 1000,-	13 794	13 686	12 789	12 770	12 780	12 797	12 803

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal mensjaren	14,0	114,0	114,0	114,0	114,0	114,0	114,0
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	83 286	204 921	182 018	196 728	170 623	180 702	214 465
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 166	23 361	20 750	22 427	19 451	20 600	24 449
– overige persoonsgebonden personele uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	846	863	854	848	848	848	848
– gemiddeld per vte	x € 1,-	5 124	4 663	4 895	5 085	5 274	4 980	4 980
– totale uitgaven	x € 1000,-	4 335	4 024	4 180	4 312	4 472	4 223	4 223
Andere volumegegevens:								
Georganiseerd overleg	x € 1000,-	2 197	1 090	1 301	1 434	1 591	1 591	1 591
Raden en commissies	x € 1000,-	691	869	869	869	869	869	914
Employee benefits	x € 1000,-	353	112	898	113	112	112	112
TRIP	x € 1000,-	175	1 517	1 434	1 434	1 434	1 434	1 434
Representatie bijzondere projecten	x € 1000,-	149						
Overige personele zaken	x € 1000,-	1 367	1 072	957	943	927	926	926
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	10 433	32 045	30 389	31 532	28 856	29 755	33 649

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal							
	mensjaren	102,0						
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	225 147						
– totale uitgaven	x € 1000,-	22 965						
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	846	863	854	848	848	848	848
– gemiddeld per vte	x € 1,-	21 275	14 980	14 719	13 475	13 450	13 449	13 449
– totale uitgaven	x € 1000,-	17 999	12 928	12 570	11 427	11 406	11 405	11 405
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	40 964	12 928	12 570	11 427	11 406	11 405	11 405
Andere volumegegevens:								
– kleine bedrijfsmatige investeringen	x € 1000,-	1 880	994	1 743	4 840	6 630	6 194	6 828
– informatiesystemen	x € 1000,-	22 540	12 266	10 092	12 273	13 239	13 997	14 079
– voertuigen	x € 1000,-	688	525	513	530	405	405	405
– TRIP	x € 1000,-		136	136	136	136	136	136
– kennis en kunde	x € 1000,-	722	1 201	1 016	716	558	559	559
– overige materiële uitgaven	x € 1000,-	1 493	1 552	965	965	965	964	964
Sub-totaal	x € 1000,-	27 323	16 674	14 465	19 460	21 933	22 255	22 971
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	68 287	29 602	27 035	30 887	33 339	33 660	34 376

**Kengetallen en volumegegevens niet-beleidsartikel 90 Algemeen
(onderdeel MIVD)**

Ambtelijk burgerpersoneel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal	aantal vte'n	364	396	396	396	386	373	373
– gemiddeld salaris	x € 1,-	44 162	48 338	48 303	48 689	48 806	49 059	49 059
Totaal ambtelijk burgerpersoneel	x € 1000,-	16 075	19 142	19 128	19 281	18 839	18 299	18 299

Militair personeel	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Totaal personeelsaantal waarvan:	aantal vte'n	277	369	373	367	357	349	349
– beroeps onbepaalde tijd	aantal vte'n	271	363	367	361	351	343	343
– gemiddeld salaris	x € 1,-	48 970	50 069	49 455	50 211	50 262	50 329	50 370
– totale uitgaven	x € 1000,-	13 271	18 175	18 150	18 126	17 642	17 263	17 277
– beroeps bepaalde tijd	aantal vte'n	6	6	6	6	6	6	6
– gemiddeld salaris	x € 1,-	40 500	41 833	41 833	41 833	41 833	42000	42000
– totale uitgaven	x € 1000,-	243	251	251	251	251	252	252
Totaal militair personeel	x € 1000,-	13 514	18 426	18 401	18 377	17 893	17 515	17 529

Overige personele uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– inhuur tijdelijk personeel	aantal mensjaren	45,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0
– gemiddelde uitgaven per mensjaar	x € 1,-	27 956	17 808	17 538	17 000	16 962	16 962	16 962
– totale uitgaven	x € 1000,-	1 258	463	456	442	441	441	441
– overige persoonsgebonden personele uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	641	765	769	763	743	722	722
– gemiddeld per vte	x € 1,-	3 309	3 532	3 505	3 547	3 642	3 748	3 748
– totale uitgaven	x € 1000,-	2 121	2 702	2 695	2 706	2 706	2 706	2 706
Andere volumegegevens:								
Employee benefits	x € 1000,-	132						
Overige uitgaven	x € 1000,-	108	220	220	214	213	213	213
Totaal overige personele uitgaven	x € 1000,-	3 619	3 385	3 371	3 362	3 360	3 360	3 360

Materiële uitgaven	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– uitbesteding O-, I- en A-deskundigheid	aantal							
	mensjaren	10,0						
– gemiddeld per mensjaar	x € 1,-	226 200						
– totale uitgaven	x € 1000,-	2 262						
– overige persoonsgebonden materiële uitgaven	aantal vte'n (bp en mp)	641	765	769	763	743	722	722
– gemiddeld per vte	x € 1,-	6 332	3 858	1 454	2 624	2 973	3 087	2 522
– totale uitgaven	x € 1000,-	4 059	2 951	1 118	2 002	2 209	2 229	1 821
Totaal toegelicht bedrag	x € 1000,-	6 321	2 951	1 118	2 002	2 209	2 229	1 821
Andere volumegegevens:								
– kleine bedrijfsmatige investeringen	x € 1000,-	7 769	10 359	8 667	7 702	8 341	9 229	9 629
– overige materiële uitgaven	x € 1000,-							
Sub-totaal	x € 1000,-	7 769	10 359	8 667	7 702	8 341	9 229	9 629
Totaal materiële uitgaven	x € 1000,-	14 090	13 310	9 785	9 704	10 550	11 458	11 450

**Kengetallen en volumegegevens niet-beleidsartikel 90 Algemeen
(onderdeel Pensioenen, Uitkeringen en Wachtgelden)**

Militaire en Nabestaandenpensioenen	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	4 318	4 513	4 538	4 567	4 599	4 633	4 665
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	7 011	6 667	6 702	6 758	6 801	6 822	6 845
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	30 272	30 087	30 415	30 866	31 276	31 605	31 933

Militaire diensttijdpensioenen	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	25 862	24 782	25 196	26 195	27 152	27 832	28 526
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	12 082	13 030	12 690	12 337	11 998	11 717	11 464
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	312 460	322 900	319 743	323 161	325 778	326 108	327 029
Kapitaaldekking nominale bijdrage	x € 1000,-	35 622	41 949	46 375	47 572	49 396	51 139	53 327
Totaal militaire diensttijdpensioenen	x € 1000,-	348 082	364 849	366 118	370 733	375 174	377 247	380 356

Militaire Invaliditeitspensioenen	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Invaliditeitspensioenen ex-dienstplichtigen < 65 jaar								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	6 743	6 596	6 442	6 258	6 039	5 790	5 519
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	4 930	5 222	5 166	5 195	5 217	5 225	5 240
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	33 241	34 442	33 282	32 508	31 505	30 254	28 917
Invaliditeitspensioenen beroeps < 65 jaar								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	921	939	960	982	1 002	1 022	1 046
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	5 497	5 862	5 755	5 773	5 774	5 768	5 761
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	5 063	5 504	5 525	5 669	5 786	5 895	6 026
Invaliditeitspensioenen ex-dienstplichtigen >= 65 jaar								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	4 466	4 980	4 895	4 836	4 807	4 803	4 814
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	4 868	4 604	4 466	4 487	4 499	4 495	4 495
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	21 741	22 930	21 861	21 698	21 625	21 590	21 639
Invaliditeitspensioenen beroeps >= 65 jaar								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	1 793	373	369	363	361	358	351
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	6 414	9 850	9 802	9 862	9 886	9 872	9 889
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	11 501	3 674	3 617	3 580	3 569	3 534	3 471
Arbeidsongeschiktheidspensioenen 65+								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal		1 738	1 748	1 699	1 638	1 589	1 500
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-		5 453	5 416	5 444	5 468	5 471	5 490
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-		9 478	9 467	9 249	8 957	8 693	8 235
Arbeidsongeschiktheidspensioenen < 15%								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	2 563	2 662	2 708	2 743	2 777	2 816	2 847
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	806	844	842	845	847	846	845
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	2 065	2 246	2 281	2 318	2 351	2 381	2 405
Bovenwettelijke Arbeidsongeschiktheid								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	1 397	1 377	1 394	1 401	1 424	1 424	1 424
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	3 896	3 627	3 563	3 544	3 422	3 517	3 517
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	5 443	4 995	4 967	4 965	4 873	5 008	5 008
Suppletieregeling								
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	535	404	365	331	240	173	148
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	6 159	3 601	3 625	3 659	3 746	3 861	3 939
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	3 295	1 455	1 323	1 211	899	668	583
Totaal militaire invaliditeitspensioenen		82 349	84 724	82 323	81 198	79 565	78 023	76 284

Uitkeringswet gewezen militairen	Eenheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
– aantallen in uitkeringsjaren	aantal	10 604	10 775	10 856	11 002	11 190	11 221	11 110
– bedrag per uitkeringsjaar	x € 1,-	35 738	36 584	36 232	36 031	35 850	35 488	35 264
– toegelicht begrotingsbedrag	x € 1000,-	378 962	394 190	393 334	396 411	401 161	398 215	391 786
Overige artikelonderdelen								
Sociale Zorg	x € 1000,-	5 978	5 978	5 978	5 978	5 978	5 979	5 978
Overige uitkeringen	x € 1000,-	6 099	6 099	6 099	6 099	6 099	6 099	6 099
Reserve-overdracht	x € 1000,-	8 778	11 345	7 624	7 624	7 624	7 624	7 624
Veteranenbeleid	x € 1000,-	373	719	550	550	550	551	551
Sub-totaal		21 228	24 141	20 251	20 251	20 251	20 253	20 252

Artikelnummer			Bedragen x € 1 000	
Beleidsartikelen Oud	Nieuw	Omschrijving	Uitgaven	Ontvangsten
01		Koninklijke marine	1 424 257	115 920
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden	12 186	
	01	Koninklijke marine	1 436 443	115 920
02		Koninklijke landmacht	2 193 644	59 493
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden	35 521	
	02	Koninklijke landmacht	2 229 165	59 493
03		Koninklijke luchtmacht	1 417 268	39 097
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden	7 176	
	03	Koninklijke luchtmacht	1 424 444	39 097
04		Koninklijke marechaussee	340 100	5 200
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden	753	
	04	Koninklijke marechaussee	340 853	5 200
09		Vredesoperaties	178 401	1 407
	09	Uitvoeren Vredesoperaties	178 401	1 407
10		Civiele taken	33 026	5 292
	10	Civiele taken	33 026	5 292
11		Internationale samenwerking	141 085	14 430
	11	Internationale samenwerking	141 085	14 430
Totaal beleidsartikelen			5 783 417	240 839
Niet-beleidsartikelen				
05		Defensie Interservice Commando	232 275	22 501
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden	4 661	
	60	Ondersteuning krijgsmacht	236 936	22 501
70		Geheime uitgaven	918	
	70	Geheime uitgaven	918	
80		Nominaal en onvoorzien	- 73 968	
	80	Nominaal en onvoorzien	- 73 968	
06		Militaire inlichtingendienst	54 177	
07		Pensioenen en wachtgelden	1 042 540	1 559
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden KM	- 12 186	
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden KL	- 35 521	
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden Klu	- 7 176	
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden KMAR	- 753	
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden DICO	- 4 661	

Artikelnummer			Bedragen x € 1 000	
Beleidsartikelen				
Oud	Nieuw	Omschrijving	Uitgaven	Ontvangsten
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden Algemeen	- 3 093	
08		Ziektekostenvoorziening Defensiepersoneel	24 852	
12		Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling	60 902	318
90		Algemeen	242 211	7 406
07		Wachtgelden en inactiviteitswedden Algemeen	3 093	
	90	Algemeen	1 364 385	9 283
Totaal niet-beleidsartikelen			1 528 271	31 784
Totaal-generaal			7 311 688	272 623

Ambitieniveau 9, 32, 36, 39
Bedrijfsvoering 1, 3, 4, 6, 10, 33, 62, 63, 86, 101, 110, 152, 153, 159, 163, 165, 174, 240
Beleidsintensivering 9, 11, 15, 20, 24, 35
Combined 10, 22, 36, 41, 112, 240
Crisisbeheersingsoperatie 11, 13, 19, 21, 32, 67, 69, 88, 112, 126
Duurzame energie 24
Efficiency 9, 10, 26, 29, 30, 33, 36, 37, 144, 147, 159, 166, 191, 213
Flexibiliteit 7, 16, 39, 57, 80, 81, 98, 109, 110, 171, 172
Inzetbaarheid 16, 23, 59, 60, 83, 84, 86, 87, 88, 128, 136, 137, 140, 141
Joint 10, 16, 18, 22, 23, 25, 36, 39, 41, 45, 61, 62, 70, 77, 84, 93, 112, 114, 198, 242, 244
Ontbureaucratisering 9, 26, 32, 37
Ontstaffing 9, 26, 32, 37
Operationele capaciteit 10, 11, 32, 94
Paars 10, 36
Prijsbijstelling 8, 9, 10, 29, 30, 31, 32, 38, 144, 145, 174, 175, 177, 178, 180, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 213
Speerpunt 4, 7, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 25, 26, 33, 40, 128, 154
Strategisch Akkoord 9, 10, 11, 14, 15, 16, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 145, 187
Strategisch akkoord 187
Strategisch Akkoord 188, 192
Taak 31
Taakspecialisatie 21
Taakstelling 7, 9, 10, 15, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 144, 145, 153, 174, 179, 191, 192, 213
Terrorismebestrijding 11, 13, 16, 17, 24, 29, 30, 33, 36, 47, 101, 148, 195
Terrorisme 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 39, 113, 147, 194, 195, 196
Veiligheidsbeleid 14, 24, 35, 39, 40, 112, 126, 129
Veranderingsproces 10, 15, 16, 25, 34, 194
Voortzettingsvermogen 23, 51, 54, 61, 84, 92
Vredesmissie 13, 16, 81, 119
Vredesoperatie 1, 4, 9, 11, 13, 14, 29, 30, 32, 39, 40, 45, 46, 47, 54, 61, 64, 73, 86, 100, 102, 112, 116, 117, 118, 119, 185, 186, 195, 196, 207, 237

A&O	=	Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds voor de overheid
AAR	=	Air to Air Refuelling
ABNL	=	Admiraal Benelux
ABP	=	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AC	=	Aanmeld Centra
ACCS	=	Air Command and Control System
ADL	=	Advanced Distributed Learning
AGARD	=	Advisory Group for Aerospace Research and Development
AGS	=	Alliance Ground Surveillance
AMA	=	Alleenstaande Minderjarige Asielzoeker
AMAR	=	Algemeen Militair Ambtenaren Reglement
AMG	=	Arbo Managementgroep
AOCS	=	Air Operations Control Station
ARA	=	Algemene Rijksarchivaris
ARBO	=	Arbeidsomstandigheden
ATBM	=	Anti-Tactical Ballistic Missile
ATS	=	Amfibisch Transportschip
AVI	=	Afdeling Verbindingsinlichtingen
AWACS	=	Airborne Warning and Control System
BARD	=	Burger Ambtenaren Reglement Defensie
BBD	=	Beleid Bedrijfsvoering Defensie
BBEK	=	Bijzondere Bijstands Eenheid Krijgsmacht
BBKMAR	=	Beleid Bedrijfsvoering Koninklijke Marechaussee
BBT	=	Beroepspersoneel Bepaalde Tijd
BDL	=	Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten
BDM	=	Bevelhebber der Marechaussee
BDOS	=	Boven de Organieke Sterkte
BDR	=	Battle Damage Repair
BDZ	=	Bevelhebber der Zeestrijdkrachten
BHMAC	=	Bosnia-Herzegovina Mine Action Centre
BIMS	=	Bureau Internationale Militaire Sport
BKAC	=	Bosnia Kosovo Air Component
BLS	=	Bevelhebber der Landstrijdkrachten
BMS	=	Battlefield Management System
BOT	=	Beroepspersoneel Onbepaalde Tijd
BSB	=	Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten
BVD	=	Binnenlandse Veiligheids Dienst
BV-LOM	=	Buitengewoon Verlof Leeftijdontslag Militairen
BZK	=	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C2	=	Command and Control
CALS	=	Continuous Acquisition and Life-cycle Support
CAMS	=	Centrum voor Automatisering van Mission Critical Systems
CCC	=	Capabilities Commitment Conference
CDC	=	Centrale Defensie Catalogus
CDS	=	Chef Defensiestaf
CDV	=	Competitieve Dienst Verlening
CEPS	=	Central European Pipeline System
CIMIC	=	Civil-Military Cooperation
CJTF	=	Combined Joint Task Force

CKMARNNS	=	Commandant van het Korps Mariniers
CMAC	=	Cambodian Mine Action Centre
CNAD	=	Conference of National Armament Directors
CO	=	Centrale Organisatie
COA	=	Centrale Opvang Asielzoekers
CODEMA	=	Commissie Ontwikkeling Defensiematerieel
COKL	=	Commando Opleidingen Koninklijke Landmacht
CONTCO	=	Contingentscommando
CRC	=	Crowd and Riot Control
CSAR	=	Combat Search and Rescue
CSE (CFE)	=	Conventionele Strijdkrachten in Europa
CTBT	=	Comprehensive Test Ban Treaty
CUP	=	Capability Upkeep Programme
CZMCARIB	=	Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied
CZMNED	=	Commandant der Zeemacht in Nederland
DAB	=	Directie Algemeen Beleid
DADTF	=	Deployable Air Defence Task Force
DARIC	=	Dienst Archieven Registratie- en Informatiecentrum
DATF	=	Deployable Air Task Force
DC	=	Directie Control
DCBC	=	Defensie Crisisbeheersingscentrum
DCI	=	Defense Capabilities Initiative
DDG	=	Duik- en Demonteer Groep Koninklijke Marine
DEEC	=	Digital Electronic Engine Control
DEFAC	=	Defensie Accountantsdienst
DEMCIS	=	Defensie Materieel Codificatie Informatie Systeem
DGP	=	Senior Defence Group on Proliferation
DGV	=	Diensten voor Geestelijke Verzorging
DGW&T	=	Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen
DICO	=	Defensie Interservice Commando
DJZ	=	Directie Juridische Zaken
DM	=	Directie Materieel
DMB	=	Defensie Milieu Beleidsplan
DMC	=	Defensie Materieel Codificatiecentrum
DMP	=	Defensiematerieelkeuze Proces
DP	=	Directie Personeel
DPO	=	Defensie Pijpleiding Organisatie
DTO	=	Defensie Telematica Organisatie
DV	=	Directie Voorlichting
DVVO	=	Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie
DWS	=	Defensie Werving en Selectie
EAD	=	Extended Air Defence
EADTF	=	Extended Air Defence Task Force
EAG	=	European Air Group
EAPR (EAPC)	=	Euro-Atlantische Partnerschapsraad
EATCC	=	European Air Transport Coordination Cell
ECMM	=	European Community Monitor Mission
EHF	=	Extreme High Frequency
EMD	=	Engineering and Manufacturing Development
EOCKL	=	Explosieven Opruimingscommando Koninklijke Landmacht

EOD	=	Explosieven Opruimingsdienst
EOV	=	Elektronische Oorlogsvoering
ETN	=	Elektronisch Transport Netwerk
EU	=	Europese Unie
EUCLID	=	European Cooperation on the Long Term in Defence
EUMM	=	European Union Monitoring Mission
EVDB	=	Europees Veiligheids- en Defensiebeleid
EZB	=	Enkelzijband
FEDMAC	=	Federation Mine Action Center
FEL	=	Fysisch en Elektronisch Laboratorium
FEZ	=	Financieel Economische Zaken
FLIR	=	Forward Looking Infra Red
FLR	=	Forces of Lower Readiness
FMS	=	Foreign Military Sales
GGWDP	=	Groep Geleide Wapens De Peel
GGWKLu	=	Groep Geleide Wapens Koninklijke Luchtmacht
GLVD	=	Grondgebonden Luchtverdediging
GOC	=	Grensoverschrijdende criminaliteit
GOEM	=	Groep Operationele Eenheden Mariniers
GPS	=	Global Positioning System
GTK	=	Gepantzerd Transport Kraftfahrzeug
GWI	=	Gevechtswaarde Instandhouding
GWT	=	Gewonden Transport
HGIS	=	Homogene Groep Internationale Samenwerking
HGL	=	Headline Goal
HOM	=	Humanitair Ontmijnen
HOV	=	Hydrografische Opnemingsvaartuigen
HRF	=	High Readiness Forces
IBA	=	Integrale Bedrijfsadministratie
IBO	=	Interdepartementaal Beleidsonderzoek
ICT	=	Informatie- en Communicatietechnologie
ICTY	=	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IDL	=	Instituut Defensieleergangen
IDPP	=	Integraal Defensie Planning Proces
IDS	=	Indringer Detectie Systeem
IGK	=	Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht
ILC	=	Incidentele Looncomponent
ILS	=	Instrument Landing Systems
IMS	=	Internationale Militaire Samenwerking
ISOOC	=	International Staff Officers Orientation Course
IT	=	Informatietechnologie
IVIS	=	Integraal Vastgoed Informatie Systeem
JADC	=	Joint Air Defence Centre
JIATF-East	=	Joint Inter Agency Task Force East
JOP	=	Jaarlijks Oefen Programma
JSF	=	Joint Strike Fighter
KCT	=	Korps Commando Troepen
KFOR	=	Kosovo Force
KIM	=	Koninklijk Instituut voor de Marine

KL	= Koninklijke Landmacht
KLPD	= Korps Landelijke Politiediensten
KLS	= Korps Luchtmacht Staf
KLU	= Koninklijke Luchtmacht
KLUIM	= Koninklijke Luchtmacht Implementatie Midden- laag
KM	= Koninklijke Marine
KMA	= Koninklijke Militaire Academie
KMAR	= Koninklijke Marechaussee
KMSL	= Koninklijke Militaire School Luchtmacht
KNLW	= Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum «Generaal Hoefer»
KSG	= Koninklijke Schelde Groep
KTO's	= ICT-afdeling van de Koninklijke Landmacht
KTOMM	= Koninklijk Tehuis voor Oud-Militairen en Museum
KWNA&A	= Kustwacht Nederlandse Antillen en Aruba
KWNED	= Kustwacht Nederland
LAN	= Local Area Network
LCF	= Luchtverdedigings- en Commandofregat
LCKLu	= Logistiek Centrum Koninklijke Luchtmacht
LISV	= Landelijk Instituut voor Sociale Verzekeringen
LO/S	= Lichamelijke Oefening- en Sportorganisatie
LPD	= Landing Platform Dock
LTBF	= Long Term Build-up Forces
LTD	= Leergang Topmanagement Defensie
LUH	= Light Utility Helicopter
LUMOB	= Luchtmobiele Brigade
LVB	= Licht Verkenning- en Bewakingsvoertuig
LVS	= Luchtverkenningssysteem
MAP	= Membership Action Plan
MAPE	= Multinational Advisory Police Element
MARIN	= Maritiem Research Instituut Nederland
MARNSBAT	= Mariniersbataljon
MASS	= Military Approach and Surveillance System
MAWS	= Missile Approach Warning System
MB	= Marinebedrijf
MCMFORMED	= Mine Counter Measure Force Meditteranean
MCMFORNORTH	= Mine Counter Measure Force North
MD	= Missile Defence
MDD	= Maatschappelijke Dienst Defensie
MDF	= Main Defence Force
ME	= Mobiele Eenheid
MEDEVAC	= Medische Evacuatie
MFSC	= Multi Functionele Smart Card
MGFB	= Militair Geneeskundig Facilitair Bedrijf
MGLC	= Militair Geneeskundig Logistiek Centrum
MHKC	= Marine Hoofdkwartier/Kustwacht Centrum
MID	= Militaire Inlichtingendienst
MIF	= Multinational Interception Force
MILATCC	= Military Air Traffic Control Centre
MILSATCOM	= Militaire Satelliet Communicatie
MINURSO	= Mission Nations Unies pour l'organisation d' un Référendum au Sahara Occidental

MIVD	= Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
MJO	= Meerjaarlijks Onderhoud
MLRS	= Multiple Launched Rocket System
MLU	= Midlife Update
MLUZ	= Midlife Update Zodiac
MND	= Multinationale Divisie
MOA	= Memorandum of Agreement
MOB	= Main Operating Base
MOE	= Midden- en Oost-Europese landen
MOGOS	= Mobiel Geneeskundig Operatiekamer Systeem
MOU	= Memorandum of Understanding
MPO	= Materieel Projecten Overzicht
MRAT	= Medium and Short Range Anti-Tank
MRC	= Militair Revalidatie Centrum
MRLS	= Multi Rocket Launcher System
MSKBV	= Marinierskazerne Buitenveld
MTBS	= Maximaal Toegestane Begrotingssterkte
MTV	= Mobiel Toezicht Vreemdelingen
NADC	= Nato Air Defence Committee
NADGE	= Nato Air Defence Ground Environment
NAFIN	= Netherlands Armed Forces Integrated Network
NAMSA	= Nato Maintenance and Supply Agency
NASAG	= Netherlands Armed Forces Support Agency Germany
NATO	= North Atlantic Treaty Organisation
NATCO	= Nationaal Commando
NATRES	= Nationale Reserve
NATO	= North Atlantic Treaty Organisation
NAVO	= Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NBC	= Nucleair Biologisch Chemisch
NCO	= Nederlands Christelijk Ondernemersverbond
NCW	= Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NDOC	= Nato Defense Orientation Course
NESRADS	= Netherlands Short Range Air Defence System
NGO	= Non-Gouvernementele Organisatie
NIID	= Stichting Nederlandse Industriële Inschakeling Defensie-opdrachten
NLR	= Nationaal Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium
NLRGC	= Nationaal Lucht- en Ruimtevaart Geneeskundig Centrum
NMCS	= Non Mission Capable due to Supply
NMD	= National Missile Defense
NOC	= Nato Orientation Course
NPV	= Non-Proliferatie Verdrag
NSN	= Nato Stock Number
NUC	= NATO-Ukraine Commission
NVIP	= NAVO-veiligheids- en investeringsprogramma's
OC	= Opleidingscentrum
OCCAR	= Organisme Conjoint de Coopération en Matière d'Armement
OCMGD	= Opleidingscentrum Militair Geneeskundige Diensten
OCU	= Operational Capability Upgrade
OGG	= Observer Group Golan

OGL	=	Observer Group Lebanon
OGRV	=	Object Grondverdediging
OGS	=	Operationele Gereedheidsstatus
OI&A	=	Organisatie Informatie & Automatisering
OID	=	Overige Interservice Diensten
OKM	=	Opleidingen Koninklijke Marine
OLVD	=	Object Luchtverdediging
OM	=	Openbaar Ministerie
OOV	=	Openbare Orde en Veiligheid
OPCW	=	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
OTC	=	Opleidings- en Trainingscommando
OVSE	=	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
P&M	=	Personeel & Materieel
PAC	=	Patriot Advanced Capability
PADT	=	Programma-Aansturing van Defensie-onderzoek bij TNO
PAM	=	Project Aanpassing Mijnenbestrijdingscapaciteit
PGR (PJC)	=	Permanente Gezamenlijke Raad
PIVOT	=	Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn
PRAT	=	Pantserrups Antitank
PRB	=	Pantserrups Berging
PRTL	=	Pantserrups tegen Luchtdoelen
PSA	=	Dienst Personeels- en Salarisadministratie
PvV (PfP)	=	Partnerschap voor de Vrede (Partnership for Peace)
RC/RMC	=	Regio Commando (nieuw); Regionaal Militair Commando (oud)
RCC	=	Redding Coördinatie Centrum
RDO-TNO	=	Raad voor Defensie-onderzoek van TNO
RF	=	Reaction Force
ROP	=	Raad van het Overheidspersoneel
RPV	=	Remotely Piloted Vehicles
RRF	=	Rapid Reaction Force
RVE	=	Resultaat Verantwoordelijke Eenheid
SACEUR	=	Supreme Allied Commander Europe
SAR	=	Search and Rescue
SBK	=	Sociaal Beleidskader
SCITEC	=	Science and Technology Study
SEWACO	=	Sensor-, wapen- en commandosysteem
SFOR	=	Stabilization Force
SHAPE	=	Supreme Headquarter Allied Powers Europe
SHIRBRIG	=	United Nations Stand-by Forces High Readiness Brigade
SHORAD	=	Short Range Air Defence
SMD	=	Sociaal Medische Dienst
SMP	=	Soldier Modernization Programme
SMT	=	Structuurschema Militaire Terreinen
SNIP	=	Systeem Nieuwe Integrale Personeelsbegroting
SNR	=	Senior National Representative
SOD	=	Sectoroverleg Defensie

SOSTAR	=	Stand-Off Surveillance Target Acquisition Radar-Equipment
SRAT	=	Short Range Antitank
SSM	=	Single Service Management
STANAVFORMED	=	Standing Naval Forces Mediterranean
STAVAVFORLANT	=	Standing Naval Forces Atlantic
STIP	=	Standaard Technische Infrastructuur Plein
STRKFLTANT	=	Striking Fleet Atlantic
SZVK	=	Stichting Ziektenkostenverzekering Krijgsmacht
TACTAS	=	Tactical Towed Array System
TACTIS	=	Tactische Indoor Simulatie
TBMD	=	Theater Ballistic Missile Defence System
TCBU	=	Tijdelijke Commissie Besluitvorming Uitzendingen
THALES	=	Technology Arrangement for Laboratories in European defence Science
THG/KLU	=	Tactische Helikoptergroep Koninklijke Luchtmacht
TICCS	=	Target Information Command and Control System
TL	=	Tactische Luchtmacht
TMD	=	Theater Missile Defence
TNO-DO	=	(Nederlandse organisatie voor) Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek – Defensie Onderzoek
TRIAD	=	Triple Air Defense
TRIP	=	Trainee Interservice Pool
TTO	=	Tussentijds Onderhoud
UAV	=	Unmanned Aerial Vehicle
UBMO	=	Uitstroombevorderende Maatregel Ouderen
UKW	=	Uitkeringswet Gewezen Militairen
UNDOF	=	United Nations Disengagement Observer Force
UNFICYP	=	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus
UNIBIH	=	United Nations Mission Bosnia and Herzegovina
UNIFIL	=	United Nations Interim Force in Lebanon
UNIPTF	=	United Nations International Police Task Force
UNMEE	=	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea
UNSAS	=	United Nations Stand-by Arrangements System
UNTSO	=	United Nations Truce Supervision Organisation
USZO	=	Uitvoeringsinstelling Sociale Zekerheid voor Overheid en Onderwijs
VBTB	=	Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording
VEB	=	Verbeterd Economisch Beheer
VJN	=	Voorjaarsnota
VKAR	=	Verbetering Korte Afstands Raket
VN	=	Verenigde Naties
VTE (FTE)	=	Volletijdsequivalenten
VUIST	=	Vuursteun Informatiesysteem
VUIT	=	Veteranen Uitvoeringsorganisatie
VWS	=	Volksgesondheid, Welzijn en Sport
WAMIL	=	Wet Arbeidsongeschiktheid Militairen
WAO	=	Wet Arbeidsongeschiktheid

WEAG	=	Western European Armaments Group
WEAO	=	Western European Armaments Organisation
WEU	=	West-Europese Unie
WIV	=	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
WOO	=	Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling
ZVD	=	Ziektekostenvoorziening Defensiepersoneel